

Király László

Bárca nélkül

A mű elektronikus változatára a Creative Commons - Attribution-NonCommercial-NoDerivs (Jelöld meg!-Ne add el!-Ne változtasd!) licenc feltételei érvényesek: a művet a felhasználó másolhatja, többszörözheti, amennyiben feltünteti a szerző nevét és a mű címét, de nem módosíthatja, nem dolgozhatja át és kereskedelmi célra sem használhatja fel. A műre vonatkozó felhasználási feltételek részletes szövege az alábbi címen tekinthető meg: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/hu/>

Kedves Olvasó!

Ez a könyv a „Forradalom szélén” című folytatása eredetileg a „Bárca nélkül” címet kapta, de mivel már nem csak politikai, társadalmi és vallási változásokra is inspirál, úgy hiszem jobban illik hozzá a „Forradalom széléről” cím.

A Szerző

Gitus hasa már szépen gömbölyödött, mikor 1960. május első vasárnapján meglátogatott a győri börtönben...! A nyomozó tiszt irodájában lezajlott házasságkötésünk óta akkor találkoztam másodízben vele –, először az elsőfokú tárgyaláson Sopronban március elején. Soha nem hittem volna, hogy két ember kapcsolatában két hónap ekkora változást hozhat ...! A márciusban még magabiztos Gitta elbizonytalanodott –, akkor még ő vigasztalt engem:

– Légy erős, drágám! Tudom sokat vesztettél, de nem vagy egyedül! Ami már megtörtént azon nem változtathatunk, de ami még hátra van, abba nekünk is lesz némi beleszólásunk...!

Egy hosszú, lepedővel leterített asztal két oldalán ültünk, hátunk mögött egy-egy fegyőrrel! Azt nem tudom, hogy véletlen folytán, vagy direkt ki voltunk néhányan pécézve a lehallgatásra, mert még vagy 50 főnek volt akkor beszélője, s ha tőlünk kissé távolabb álltak volna, akkor sem lettünk volna beszédesebbek Gitus bejelentése után, amihez inkább csak adalék volt, hogy ujjunk hegyével sem érinthettük egymást, s még egyikünk sem emésztette, azaz dolgozta fel magában teljesen Izabella-Magdaléna halálát...!

– Képzeld csak, apuci – kezdte az asszony a kölcsönös üdvözlés után –, behívtak az egyetem párttitkárságára és közölték velem, hogy tanév végéig vagy én válok el Tőled, vagy ők válnak meg tőlem...!

– És mit válaszoltál?

– Arra kértem őket, hogy halasszák el a döntést a kicsi megszületéséig –, azaz kb. július vége, vagy augusztus eleje...!

– Belegyeztek?

– Igen! Arra gondoltam, hogy az időhúzás egyben időnyerés, és ha nem is találunk kibúvót, addig rendezhetjük dolgainkat...! Igazából soha nem hagynálak el, de mindhármunk számára megoldás lenne: nem változna egymás iránti szerelmünk, a kicsinek lenne törvényes apja, és az állásomat is megtarthatnám, ami elengedhetetlenül szükséges a túléléshez!

– És a fiam, KisJózsi...?!

– Bocsáss meg, vele kellett volna kezdenem...! Kicsi, anyám, és Amál is sok-sok pusztit küldenek...! Anyám elküldte a lányokat, ugyanis Amálka összejött egy bankárral. Akinek a révén feloldották Svájcban zárolt vagyonát, s most havonta a Magyar Nemzeti Bank útján egy meghatározott összeget kap kézhez –, hármuknak bőségesen elegendő...! Most azt latolgatják, hogy anyám eladja a soproni házát és Pestre jönnek! A bővebb magyarázatot már a fantáziádra bízom! Azt tudnod kell, hogy Te és a születendő kicsi vagytok a központi kérdés a családban! Bízzál bennünk! Legközelebbi beszélődre Amált és Kicsit írasd fel, majd tőlük többet megtudhatsz...! A kis gróf és a baroness bárónő nagyon megértik egymást! Kicsivel magyarul már csak anyám beszél...! Ne lepődj meg, ha németül, vagy angolul szól hozzád –, nagyon jó nyelvérzéke van, minden rendben lenne vele, csak nagyon hiányzik az anyucija...!

Gitta mondta még, de én már csak hallgattam, s még örültem is, mikor felszólítottak bennünket a beszélő befejezésére. Előbb a látogatók hagyták el a helyiséget, majd minket kísértek fel, s talán emberségből, mert azért köztük is akadt ..., mivel eléggé meleg volt, a cellák elé állítottak bennünket hosszabb időre. A nagy csarnokot, mely körül szintenként helyezkedtek el a cellák, jobban átjárta a levegő, s nekünk akkor az legalább olyan fontos volt, mint a kenyér.

Már régebb óta kerestem a magyarázatát annak, hogy miért tesznek engem mindenütt össze „bűntársammal”, ott pedig – a legfelső szinten – közvetlenül a halálraítéltek cellája mellé?! Felmerült bennem a gyanú: társamat, mint volt katonatisztet felbérelték volna ellenem...? Tán

azért halasztotta az indulást is, hogy a jég alkalmatlanná váljék a Fertő tavon történő átkeléshez...? Az ellenkezőjét bizonyította, hogy előtte, már jóval előtte, ő siettette a nyugatra távozást...! És hogy a halálra ítélték cellája mellett helyezték el? Az adódhatott abból is, hogy csak ott volt szabad hely... –

Beszélő végére annyit mindenesetre megállapíthattam, hogy Gitta csak szaporította a talányokat, s nem éppen jó hangulatban talált az egyik halálraítélt kérdése:

– Mért lógatja az orrát, kolléga? Láthatja, nekem az életem forog kockán, mégsem adom fel!
– Még az Ő ítéletük sem volt jogerős, s velünk egyidőben, csak bilincssel a kezükön és egy másik helyiségben volt a beszélőjük...!

– Lehet, hogy maga szerencsésebb lesz, mint én – válaszoltam –!

– Lehet! Ha osztunk, szorzunk, talán az én bűnöm csekélyebb a magáénál! Maga szökni akart, én pedig egy szökésben lévő főt fogtattam meg! Hogy aztán meg is erőszakoltam...!? Akkor már halott volt...! Ha apámnak, aki tizenkilences kommunista, sikerül kapcsolatot teremtenie néhány ma is magas állásban lévő elvtársával, még jutalmat is kaphatok!

– Cseppet sem csodálkoznék – válaszoltam –, a nehézséget csupán az okozza, hogy maga előre megfontolt szándékkal követte el a gyilkosságot: személyesen kereste fel áldozatát megígérve neki, hogy átvezeti a határon, holott ez meg sem fordult a fejében –, amikor becsalta a nádasba, tudván tudta, hogy nem a határon köt ki! Eltűntette szem elől, hogy kényszerhelyzetbe hozván előbb megerőszakolja, majd megfojtsa, de csak fordítva sikerült! A hullagyalázás még plusz a gyilkosságra, továbbá az előre felvett negyvenezer forint...! A maga helyében nem kérkednék tettemmel, hanem kihasználva az első alkalmas pillanatot öngyilkos lennék...!

– Megmutathatná, hogy kell – szólt vissza kajánul vigyorogva –, ha átveti magát a korláton, követni fogom!

– Azért egy kis különbség van cselekményeink között: én magammal együtt családomat is menekíteni akartam egy számomra lehetetlen helyzetből, maga viszont család fondorlattel egy olyan asszony gyilkolt meg, akinek a bűne az volt, hogy mindenáron ki akart jutni külföldön élő férjéhez és gyermekeihez...!

– Igaza van az agronómus úrnak – szólt közbe a másik halálraítélt –, ha elkövettem volna a gyilkosságot, már rég nem élnék! Mivel azonban csak rágalom, személyes bosszú következménye az ítélet, várok az utolsó pillanatig! Háttha valamelyik vádlóban megszólal a lelkiismeret és ...! – Saját bevallása szerint egy halálra sebzett ávósnak cipelt a mosonmagyaróvári sortűz idején a hátán, két szemtanúként jelentkező vallomása szerint viszont Ő ölte meg!

Büntársam, aki már előzőleg is óva intett attól, hogy szóba álljak velük, rántott egyet a zakómon, de azért megjegyezte:

– A két szemtanúval szemben maga barátom tehetetlen, sőt – ma egy is elegendő lenne! Lehet maga olyan ártatlan, mint a ma született bárány...!

– Látod...! – toldotta meg a fojtogató – ezt nem én mondtam...!

Hirtelen hasmenés jött rám, s ha nem jön a foglár, kénytelen lettem volna az ajtó elé eresztetni, de jött, s abban a minutumban, hogy az ajtó kinyílt, már ültem is a klotyóra...!

– Sajnálom ezt a szerencsétlent – szóltam társamhoz miközben rotyogva folyt belőlem a sárga ürülék –, azt a szadista jampecet azonban fokozatosan nyúzatnám meg egy-egy marék sót rakván a bőre alá... Még az is enyhe büntetés lenne számára!

– Valóban, de siess már – sürgetett társam, aki a deszka-priccsre állva lesett ki az ablakon –, ilyet még biztos Te sem láttál...!

A cella ablakából a vasútállomáshoz tartozó épületek belsejébe lehetett látni, s ha már nagyon untuk a magunkkal, vagy egymás közt való társalgást, csak átnéztünk, s volt ott látnivaló bőséggel, ami ébren tartotta bennünk a tudatot, hogy: ott túl a rácson, egy más világ van...! Akkor éppen szex-variációhoz készülődött egy kétméteres derékbőségű vasutas tiszt és egy filigrán nőcske...! A férfi ráült az asztal sarkára, szétvetette vastag combjait, míg a nő egy sámlira állva, háttal, beleült a hegyesen álló banánba, majd vékony sípcsontjaival megtámasztotta a férfi lábikráit, aztán elindult a hinta-palinta...!

Rendes körülmények között elintéztem volna egy fintorral, vagy elmosolyogtam volna magam, de arra gondolván, hogy a túlméretezett pacák az élet egyik legeredetibb adományát sem élvezheti igazából, csak sajnálattal jegyeztem meg:

– Hát igen...! Ilyen is van!

Mivel még mindig csavarta beleimet az előző napi félig főtt metélt borsó, visszaültem a klotyóra, onnét hallgattam társamat, aki nem adta fel figyelőállását, s maga is élvezvén közvetítette felém a soron következő variációkat..., de nyilván váratlanul érte az utolsó jelenet, ugyanis mikor amazok végeztek, a nő meztelen seggét az ablakra irányítva kiöltötte nyelvét, kezével pedig olyan mozdulatot tett, ami szavakkal kifejezve azt jelenthette: ne izgasd fel magad apuskám, ha szabad lennél, akkor is csak ezt tehetnéd...!

– Ezek sem csinálják többet nyitott ablaknál – mondta, meglepetésében kicsit talán el is szégyellve magát –!

Tévedett, mert attól kezdve még kihívóbban viselkedtek, de ők is tévedtek, mert abból, amit műveltek, az egy jelenet is sok volt kíváncsiságunk kielégítésére!

– Jó hírt mondhatott a nővéred, hogy így feldobott – kezdtem a beszélgetést, némileg már én is megkönnyebbülve, s társam is abbahagyta a kukucskálást –! Felesége, mivel egy éven aluli ítéletet kapott, amnesztiával szabadult áprilisban, de nem volt hajlandó viszontlátni a börtönt, s a jelekből ítélve a férjét sem!

– Ami a híreket illeti, inkább lehangoló, de úgy vagyok velük, mint ennek a nőnek a seggével...! A tehetetlenségi erők jelenleg súlyosabban esnek latba, semhogy felvehetném a küzdelmet velük szemben...!

– De hát a gyerekek sorsa csak érdekel? Nem mindegy hol, milyen körülmények között vészelik át a hátralévő hónapokat, vagy feleséged talán magához veszi őket?

– Nem hinném, hogy hasonló gondolat megfordult volna a fejében, de bolond is lenne...! Miért kínlódná velük egyedül? Hadd nyúljon a zsebébe az állam testvér is! Nem hagyta elvinni őket, hát most gondoskodik róluk! Voltak Hitlernek, Sztálinnak, voltak Rákosinak – mért ne lehetnének Kádárnak is gyermekei...!?

– Bolond vagy, bár lehet, hogy inkább okos, mivel nem kínozod magad feleslegesen! Hisz való igaz: meg van kötve a kezünk, lábunk! Itt nekünk csak óhajunk és sóhajunk a lehetséges!

– Neked nincs okod panaszra! Láttam, feleséged egyetemi tanár létére sem szégyell bejönni hozzád. Aztán a fiad is jó kezekben van! Magdaléna asszony, az az emberbőrbe bújt angyal, saját vérével írt végrendeletében gondoskodott rólatok mielőtt meghalt volna, de erről többet szó se essen...! Áldom az emléké, s meghitt pillanataimban hozzá imádkozom! Ha arra gondolok, hogy ő aki itt a szűkös falatot is megosztotta, mit kezdett volna kint a bőséggel, elfog a keserűség, még sem hibáztatom, mert az Ő tiszta lelkülete nem viselte volna el ezt a gyalázatot!

– Hagyd abba kérlek – kértem –, ne zavarjuk szegénykémet –, de ne gondold, hogy én burokból születtem –, ma közölte velem feleségem, hogy felszólították: ha nem válik el tőlem, felmondanak neki!

– Ehhez értenek a mocskok! Nemrég még senkinek sem hívták őket, s ma életek, sorsok felett tapodnak...! De hogy az egyetemen is...?!

– Nincs itt kivétel, komám! Ezek a szemtelen legyek minden beköpnék, s csak akkor döglének meg ők is, ha már nem lesz kin élősködniük...!

– Elváltok? Mi lesz Kicsivel? Aztán, mint láttam, már az újabb jövevény is döngeti a kaput!

– Ejnye-ejnye...? Hát legrosszabb esetben, majd mint a tiedről, az állam-testvér róluk is gondoskodik!

– Nem veheted egy kalap alá őket! A fiad egy nagy vagyon egyedüli örököse! Kell, hogy legyen módja annak, hogy hozzájuthasson jogos tulajdonához –, még ha a világ végén lenne, akkor is!

– Az igazság az, hogy eddig egy lépést sem tettünk érte, de az sem kizárt, hogy nagyanyja időközben férjhez ment és nem is egyedüli örökös –, vagy lánya halála után egyáltalán elismeri-e unokájának? Rendes körülmények közt is hosszadalmas ügy, hát innen...?

– Ez igaz! Na és...?!

– Majd a következő beszélőre behozzák Kicsit és akkorra már többet tudunk! Addig pedig –, tingli-tanglizzunk komám! Lopjuk a napot, mint a többi naplopó! Van belőlük szép számmal!

– Nem sokáig! A tárgyalás után kidobnak bennünket valamelyik rabgazdaságba és izzadhatunk...!

– Az is jobb lesz a semmittevésnél! Rómát és Bizáncot a rabszolgák építették fel, a szocializmust a rabok...!

– Jól mondd! De – ne menjünk olyan messzire vissza, inkább arra felelj, Te valóban hiszed, hogy ez a – hogy is hívják...? Na, mindegy...! Azért vette volna vállára az ávóst, hogy megmentse?! Ha igaz amit mondanak: egy külföldi újságíró is filmezte a jelentet! A filmkocka és a tanúk személyét illetőleg tökéletes bizonyítékot szolgáltatnak, csak a szándékot illetőleg merülhet fel kétség, a bíróság pedig bizonyára alapos mérlegelés után döntött...! Ma már azért nem úgy van, mint az ávósok idejében: behívták, vagy érte mentek, aztán senki nem látta többé a palit...! Majd valamikor előkerülnek, esetleg a csontvázak, de akkor már nehezen lesznek azonosíthatók...! Megérdemelték, amit kaptak az ávósok is! Ők sem voltak különbe! Én bizony hagytam volna megdöglenni ott az út porában! Az az egy biztos, hogy bármi volt is a koma szándéka vele: hülye volt, mert felhívta magára a figyelmet!

– Ami a könyörületességet illeti, nem nagyon dühöng benned sem – mondtam –, persze megértelek –, a gyilkosoknak én sem bocsátanék meg soha, de ha úgy közelítjük meg a cselekményt, hogy amikor ő a vállára vette azt a szerencsétlent, az már nem ávós volt, sem kommunista, csak egy sebzett, magatehetetlen ember, akkor magától értetődőnek vehetjük a koma védekezését, mert a helyében én is hasonlóképpen cselekszem! A bírák azonban sosem hallhattak az irgalmas szamaritánusról és a jelek szerint gondolkodás nélkül végrehajtották jelen esetben is a párt utasítását! Mert jegyezd meg: ebben a rendszerben nem volt és nem is lesz bírói függetlenség! Ma éppúgy ítéleznek, mint Rákosiék idejében és ez egészen addig így is lesz, amíg meg nem jelenik a színen egy szabad, független ellenzék...!

– És az mikor lesz?!

– Amikor megszűnik a párt egyeduralma!

– És az mikor lesz?!

– Amikor kivonulnak a szovjet csapatok és szabadon választott nemzetgyűlés, majd kormány veszi át a hatalmat, mert mi más, ami most van, mint: abszolútizmus a javából...! Hogy húsz, harminc, negyven évig egy ember dirigáljon, akkor is, ha már tök hülye, demokratikus államban nem fordulhat elő! Ezért tartom mindenféle szempontból haladottabbnak a nyugati társadalmakat...!

– Nincs ellenvéleményem veled szemben!

– Pedig szeretném, ha lenne és megfelelő érvekkel támasztanád alá! Az iménti túlságosan naiv volt!

– Meggyőztél! De akkor minek nevezhetjük a jelenlegi szovjet rendszert?! Mert hogy se nem kommunista, se nem szocialista, azt nem kell bizonygatnod!

– A cári önkényuralom folytatása! A cél pedig: már a cári időkben megálmodott pán-szláv világbirodalom valóra váltása! Az eszközök sem változtak, csak a személyek...!

– És ehhez nyújtanak segédkezet a csatlós államok!

– Ezeket az államokat, köztük minket is, a szovjet vezetés már rég saját részeként kezeli! Mi parancsot teljesítünk –, felsőbb vezetőink szerint örömmel! Segédkezet azok a nyugati hatalmak nyújtanak hozzá, amelyek hét évtized után is felülnek a szovjet blöff-politikának –, mert Andersen nem halt meg, Andersen él..., és mindig lesznek, akik hisznek a mesékben!

A körfolyosóról edénycsörgés hallatszott, kattant a zár és kinyílt az ajtó:

– Vályúhoz, fiúk – szólta be az ebédet osztó elitelt –, szerencsémre jó ismerősöm volt, az egyik Termelőszövetkezet elnöke személyében, aki főkönyvelőjével együtt szintén a fellebbviteli tárgyalásra várt –, néhány vagon burgonya elrothadása miatt. Azt nem vették figyelembe náluk sem, hogy alkalmas hely híján, prizmában tárolták. Az ügyész szerint a természet nem büntethető, a mostoha körülmények nem kisebbítik az adott vezető felelősségét, pedig valójában sok minden összetevője van annak, ami a természettel áll kapcsolatban. De hát – az ügyésznek nem dolga a természet titkait kutatni – érdeke inkább a prémiumhoz köti, melyet minden egyes elitelt után felmarkolhat...!

– Holnap viszik a szomszédaitokat – súgta közel hajolva hozzám – kedden tárgyalás a leg-felsőbb bíróságon!

– Mit saccolsz?!

A ragadós rizzsel teli kanál nagyot koccant a csajkámon:

– Halál! Készüljetek fel! Holnap áthelyeznek benneteket is a túloldalra!

– Kösz...!

A beszélgetés simán zajlott, mert az őrt feltartották a mellettünk lévő zárka lakói... –

– Ismerős őr viszi őket, majd közlöm az eredményt! – tovább nem futotta az időből, de a közölt tájékoztatás is elegendő volt ahhoz, hogy nyugtalanul töltsük a délutánt és az éjszakát ... –

Szomszédainktól már előző este elköszöntünk, ezért kicsit meg is lepett bennünket kora hajnali kopogásuk..., mit akarhatnak még közölni? Mivel én feküdtem az ő oldaluk felől, gyorsan felhúzódtam, s fülemet a radiátor bekötőcsövére fektetve visszakoccantottam. Ez a visszajelzés azt jelentette: csupa fül vagyok!

– Nézzetek ki az ablakon! Most sétáltatnak egy bomba nőt! – A fojtogató – magunk között csak így neveztük – hangjára ismertem, egyébként is ő feküdt mellettem, a falon túl – ha egy éjszakát vele tölthetnék – folytatta – reggel magam tenném nyakamba a kötelet!

– Előbb azonban neki is benyomnád a gégecsúcsát, igaz? – magam is csodálkoztam szavaimon, de kikíváncsoztak belőlem –.

– Ha most mellettem lennél, a tiédet is!

– És mit gondolsz én mit csinálnék addig? Mire én egyszer, Te duplán döglennél meg, de ne vitatkozzunk, állj fel és legalább a szemeidet lakasd jól, remélem utoljára!

Még kotyogott valamit, de nem hallgattam tovább, felálltunk mindketten az ablakhoz és lenéztünk az udvarra, ahol valóban egy nyúlánk, ritka jó alakú, 25-30 éves nőt sétáltatott, nem is egy, kettő ör!

Arcának, ruházatának nemes vonalairól ítélve nem egyszerű rab lehetett, ennek bizonyítására elegendő volt a kettőzött örség! Kár, hogy aznap át kellett költöznünk a folyosó túloldalára és többé nem láthattuk, azt is Pista bátyánktól – a volt T. Szövetkezeti elnök – tudtuk meg, hogy mint veszedelmes kémre, már régóta vadásztak és csak néhány napig tartották Győrben! De ne szaladjunk előre: homlokomat az ablak vasrácsozatához szorítva társam egyszerű és gyors reagálásán töprengtem éppen – az egyiknek sikerül, a másiknak nem – midőn a közeledő léptek zajára lehúzódtunk:

– Értük jöttek – súgtam, vagyis inkább hangosan fejeztem ki magam, mert a reggelihez való készülődés a nagy csarnokon keresztül bonyolódott le, s minden összemosta a hangokat –!

De valóban értünk jöttek! A mellettünk lévő zárka ajtajáról lehullott a biztosítópánt, aztán csikordult a zár és nyílt az ajtó:

– Uraim, készülődjenek – hallottuk az ör udvarias szavait –, minden marad úgy ahogy van, csak a táskát – durva, vászonból varrt rab vállravetős – vegyék magukhoz, aztán álljanak ki az ajtó mellé! Kéz és lábbilincs!

– Az utóbbit nem lehetne hanyagolni? – hallottuk a fiatal, fojtogató szavait –.

– Magának legszívesebben a nyakát is hozzábilincselném!

Ez a mondat hatásosabbnak bizonyult az én előzőnapi szavaimnál, de végeredményben azok szerint cselekedett: egy pillanatnyi figyelmetlenség az örök részéről elegendő volt ahhoz, hogy átvesse magát a korláton –, persze hiába, mert az első emeleten kifeszített háló felfogta – a védőhálót én is kihagytam a számításból, de én valójában csak az öngyilkosság lehetőségére gondoltam...!

A másik ör – valószínűleg ijedtségből, hisz ott állt mellettük még egy halálra ítélt – löni akart, az előbbi azonban figyelmeztette:

– Ne lödd le! Ez a dögevő nem múlhat ki golyó által! – A házi szolgálatot teljesítő rabok és az első szinten lévő örök időközben egy vaskampó segítségével kihúzták az ember formájú állatot a hálóból –, rosszkor időzítette tettét, ha egyáltalán szándékában állt, mert utána tényleg úgy összeláncolták, hogy csak araszolva jutott a rabóig, amely Pestre szállította...!

Mivel hasonló eset gyakran történt, a közös sétán már nem is igen foglalkoztak vele, de annál többet a nővel – nem csak mi bámultuk meg – és társával, aki mint tudni vélték, határőrtiliszt volt...! De ők sem váltottak ki akkora érdeklődést, mint az a jelenlévő magyar pilóta, aki a gépeltérítés hosszú sorozatában igencsak előkelő helyen, az elsők között szerepel. De nekem persze elegendő volt a magam baja: valójában csak akkor ébredtem tudatára annak, hogy milyen furcsa helyzet alakult ki körülöttem, de nem csak körülöttem, a fiam körül is!

Gittát, aki hivatalosan a feleségem volt, valójában csak a szerelmi háromszög egyik tagjaként tartottam számon! Hogy nélkülem és Izabella nélkül is a régi és határozott maradt-e?, arról nem állt módomban meggyőződni! Azt azonban tudtam, hogy a gyors, egymást követő csapások a legerősebb jellemet is megingathatják...! Az általa elmondottak alapján mindenesetre egy nála erősebb személyiséget gyanítottam a családban zajló események mögött...!

Az anyát mellőzhettem..., Gitta, magas műveltségével, egyenes jellemével messze felette állt...! Amálka...? Iskolázottságát tekintve Gittával szemben ő sem jöhetne számításba, ha azonban neveltetését veszem figyelembe a korai gyermekkortól kezdődően...? És a vér...?! Igen! A vér szava, Isten szava! Fülembe csengtek Gitta szavai: a kis gróf és a baroness nagyon megértik egymást! De miért tenné?! Életünkben egyszer találkoztunk és az Ő érdeke is kijutni ebből az országból minél előbb...! Hacsak nem a Gondviselés állította őt is mellénk? Igen, a Gondviselés!? Anyám halála után mindig akadt valaki, aki utánam nyúlt, mikor már elmerülőben voltam...! Gittának elég a maga baja, Amálka pedig az átutalások révén, biztos megélhetés birtokában a legalkalmasabb az Őrangyal szerepére...! Miért hagyná el az országot, hisz nem üldözi senki, s míg kint függetlenül a pénz és nyelvek birtoklásától egy szál magában kellene újratekdenie az életét, itt vannak, akikhez kötődik, s akik hozzá is kötődnek, s ha Gitta valóban foglalkozik a válás gondolatával az csak vele lehet összefüggésben!

Amálka a megoldást jelentheti számára jövőben kettős életéhez: elválunk, valójában azonban továbbra is együtt élünk...! Még ha osztozni kellene rajtam, az is kisebb veszteséget jelentene számára, mert Amálka már sterilizált, szeretetét nem kell megosztania, mint neki, és kintlévősége sem megvetendő...! Hozzá segíthet bennünket a fiam örökségéhez is! Gitta egyáltalán nem haszonleső, nagyon is önzetlen és természetes jellem –, mindenesetül adta magát...! Nem róható fel, ha arra is gondol, akit még a szíve alatt hordoz... –

A sok megválaszolatlan kérdés mellett az is felvetődött bennem: lehetséges, hogy csak addig voltam számára érdekes, amíg élt riválisa! Miért ne? Minden megváltozik körülötte: a környezet, a szeretett személyektől való elszakadás...! A különböző ráhatások pergőtüzében ő sem sebezhetetlen! Ráadásul én sem vagyok az álmok hercege, főképp jelenlegi állapotomban...! Izabella-Magdaléna – életében imponált neki, hogy egy született kékvérű grófnő megosztja vele férjét –, ez azonban a múlté, s KisJózsiával kapcsolatban az ő agyában is megfordulhatott, ami az enyémben: lehetséges, hogy a végén belőle is csak egy proletár-gyerek lesz?! Ha átengedi szerepét Amálkának, még abban az esetben is többet nyer, ha mindkettőnkéről le kell mondania, mert a gazdasági bázis ott kézzelfogható és abból a gyerek révén ő sem zárható ki! Ennél a gondolatnál hosszasan időztem, de valójában meg is álltam, s az ör nyilván észrevette, mert rám rivallt:

– Maga ott...! Igen, maga! Nem volt elég az éjszakai alvás?! Na, álljon ki a sorból, és futás háromszor körbe az udvart!

Kiléptem és futni kezdtem –, máskor talán rosszul esett volna ez a büntetésnek is felfogható utasítás, nekem azonban jólesett a gyorsabb mozgás, s mire befejeztem a három kört, a sétának is vége lett...!

Aznapi szinte felgyorsultak körülöttünk az események: még be sem fejezhettük a reggelit, elkezdődött az ajtónyitogatás, a tárgyalásra való elővezetés, majd vissza, de a mezőgazdasági munkák sűrűsége miatt elkezdődött a célgazdaságokba való szállítás is! Ezeket a szállításokat mi már nem láthattuk, mert úgy 10 óra tájban velünk is összeszedették kevéske cókánkunkat, aztán át a túloldalra! Általában azért jól értesültek voltunk mindenről, nem csak rabtársaink közvetítő szerepe folytán –, az igazat megvallva sok fegyőr pletykásabb volt a locsogó vénasszonyoknál...! Hogy miért? Valószínűleg alacsony műveltségük..., de az is lehetséges, hogy elzártaságuk tette őket beszédesebbeké a megengedettnél. Tény, hogy tőlük értesültünk rendszeresen az asztal sarkán manőverező vasutas pár szex-variációiról..., sőt arról is, hogy

hogyan hágtá meg X-Y rabtársunk a fürdő melletti WC-ben Évát, a kissé púpos, ám jóarcú fegyőrnőt...!

Azzal tehát, hogy áttettek bennünket a börtön ügyészési oldalára, csak annyiban kerültünk hátrányos helyzetbe, hogy a kül-, mármint börtönön kívüli események – látnivalók – mellett, betekintést nyerhettünk a szocialista igazságszolgáltatás döntnökeinek: bírának, ügyészeknek, hivatali, ritkábban hivatal időn túli életébe is, mert az ablakból nem csak a szűk udvar hátsó részében felállított akasztófákat láthattuk – akasztást nem, mert akkor már az országban csak egy helyen: a budapesti gyűjtőfogházban végeztek hóhérmunkát – de figyelemmel kíserehettük a sokszor órák hosszát tartó kihallgatásokon kívül az elvtársak és elvtársnők otthonit pótló hetye-petyéit is, melyeket pörére vetközve az íróasztal tetején, vagy idő hiányában kapásból lebakolva, vagy az ajtó mellett felhúzott lábban végeztek el...! A szocialista morál a törvényalkotókra nyilván nem vonatkozik, még kevésbé a végrehajtóira...!

Ebben a zárkában még a börtön születésekor beépített szüette deszkapriccsek szolgáltak fekvőhelyül, és egy farádi, úgynevezett kulákgyerek személyében zárkatársat is kaptunk, igazából ő kapott bennünket a délelőtti folyamán tovább szállított két zárkatársa helyébe. Mivel már hónapokat töltött ott, gyakorlati tanácsokkal is szolgált...! Feltűnő volt számomra, hogy szinte név szerint ismerte valamennyi igazságügyi tisztviselőt, ha nem említi név szerint is védőjeként egyik ügyvéd barátomat, valószínűleg vamzerként kezelem, barátom említése azonban feloldotta bennem a bizalmatlanságot –, ő is kulákgyerekként végezte el a jogot, de hát 45 előtt és utána is még néhány évig csak a tehetősebbeknek, és a valaki, vagy valakik által felkaroltaknak állt módjukban a diploma megszerzése, ellentétben a későbbi évek – proletár-inváziójával, amikor nem a tudás, a rátermettség, hanem a származás volt mértékadó az egyetemi felvételeknél...! Nyilvánvaló, hogy az 56-os politikai perek nagyobb részét is ezek a kulákgyerekekből lett halál-bírák, ügyészek képviselték, eléggé el nem ítéendő módon...! Barátom bátor kiállásaival, meggyőző érvelésével kiérdemelte a mély tiszteletet, míg nagyobb részük a közutálatot! Így volt, így lesz mindig: a nehéz idők nagy embereket termelnek ki, de a gyengéket, a megalkuvókat, az árulókat is felszínre hozza, és azokból több van! Cellatársunkat is egy 56-os tüntetésről készített filmkocka juttatta a rendőrség kezére. Az ő eseténél semmi sem bizonyíthatta meggyőzőbben, hogy jóval az 56-os események után is kreáltak ellenforradalmárokat, akikből akartak, s ha egy ügyvéd kiállt védence mellett, egyúttal állását is kockáztatta. Talán ezzel magyarázható, hogy többségükben a védők is a bírák és ügyészek oldaláról nézték szerencsétlen delikvensüket, s bizalmas értesüléseiket, ha nem is adták tovább, fel sem használták védenceik érdekében...!

Fiataltársunkat huszonkét évesen, a műszaki egyetem negyedik évfolyamáról, az egyetem előadóterméből cipelték el a budapesti vizsgálati fogházba, majd onnét a győri megyei börtönbe, mert a film egy Győrben lezajlott tüntetést örökített meg...! Saját bevallása szerint Budapestről hazautaztában állt meg Győrben, mivel a Farád felé induló vonatra várnia kellett, elhagyta a vasútállomás épületét és a városháza előtt tüntető tömeg közé sodródott...

Azt nem is tagadta, hogy a kép őt ábrázolja, azt is beismerte, hogy élvezte a jelentet, hisz minden adva volt, ami egy fiatalembert magával ragadhatott...! A városháza erkélyéről Szigeti Attila, volt országgyűlési képviselő szónokolt – 57-ben kiugrott, vagy kidobták a kórház ablakán és életét vesztette –, beszédében többek között a szovjet csapatok kivonását, a kommunisták egyeduralságának megszüntetését, a többpártrendszer bevezetését követelte...! A teret betöltötte az éljenzés – nyilván ő sem hallgatott –, de hogy a tüntetés után házról-házra járva ávosok után kutatott volna, továbbá, hogy még három napig a városban maradván, fegyverrel a kézben részt vett volna ártatlan emberek meglincselésében..., mind merő rágalom, hazugság, mert még aznap este egy Sopronba tartó teherautó hazáig szállította! De hát – szüleit meg nem hallgatták, nővére pedig, aki mellesleg bizalmi állásban, a Budaörs melletti

sziklalabirintusban létesített hadianyaggyárban dolgozik, egyedül hiába állítja az ellenkezőjét a két „szemtanú”-val szemben...!

– Ismerted őket az eset előtt is, vagy csak valahonnan előrángatott szemtanúk? – kérdeztem, miközben minden figyelmemet bűntársam arcára irányítottam –.

– Bővebben is elmondhatod?!

– Miért ne...? Most már úgyis mindegy, ugyanis semmi esélyem ahhoz hogy visszavonják állításukat, miszerint saját szemükkel láttak a város különböző pontjain ellenforradalmi tevékenység közben...

– Előbb csak az indokokat mondd!

– Az egyiküknek a húga, édestestvére volt a lány, de az a megszállottság, amellyel mindenüvé követette, nem zárja ki a testvér-szerelmet sem...! A másik, csakúgy mint én, osztálytársa volt az első elemitől az érettségiig! Mivel egy utcában laktak, együtt is randalíroztak – a lány elmondása szerint azonban a szerelem egyoldalú volt, mert ő csupán játszótársnak, havernak tekintette és a gimnázium második évében, első erőszakoskodása után végleg szakított vele...! Nem büszkeségből mondom, de jó érzésem van a matematikához és ki szoktam segíteni osztálytársaimat –, még abban az évben, úgy Húsvét táján Sárika is a segítségemet kérte, szívesen segítettem neki, mert nekem is tetszett, de fiatal voltam, még most is, s a tanulás egészen lekötött, szerelemre, vagy szerelmeskedésre nem is gondoltam...!

Mikor év végén, iskolából hazamenet Sárika mellém lépett és kért, hogy kísérjem haza, szeretne bemutatni a szüleinek, meglepődtem, de nem utasítottam vissza. Az a nap sorsforduló volt az életünkben: nem emlékszem arra, hogy egyszer is mondtuk volna egymásnak, hogy szeretlek –, természetesen kerültünk egyre közelebb egymáshoz..., együtt tanultunk, együtt mentünk iskolába, együtt haza! Ami az otthoni tanulást illette, fivére felügyelete mellett zajlott – két évvel volt idősebb tőlünk – valószínűleg az ő jelenléte okozta, hogy vonzalmunk csak addig merészkedett, hogy néha játékosan átkaroltuk egymást, vagy összefűztük ujjainkat, de az is elég volt ahhoz, hogy beleborzongjunk...! Tudtuk, hogy ez egy nagy, egyre mélyülő érzésből fakad, de hallgattunk..., szinte észrevétlenül, majdnem érintetlenül folytunk egymásba. Mindent egybevéve: nem a véletlennek köszönhattuk, hogy sem fivére, sem osztálytárs riválisom nem állított akadályt –, talán még örültek is a köztünk kialakult barátságnak, mert Sárika a jó-közepes tanulóból kitűnő lett...!

Érettségi után azonban megváltozott minden! Engem származásom ellenére felvettek a műszaki egyetemre, Sarikát azonban – ő tanárnő akart lenni, s az ELTE-re jelentkezett, egy évre visszadobták. Már akkor megszületett benne az öngyilkossági szándék, de addig-addig vigasztaltam: egy év a mi korunkban még nem idő, egy-kettőre lemúlik és utána Pesten akár együtt is lakhatunk –, megnyugodott és várt...! Volt riválisom azonban, aki az érettségin a középesten sem érte el, s nyilván nem is gondolt, nem is gondolhatott az egyetemre, rokoni kapcsolatai révén felvételt nyert a párt vörös akadémiájára, s mihelyt tudomást szerzett felvételéről, az „élcsapat” jövődjét játékosaként kezdett ismét kakaskodni Sárika körül, de már hiába, mert nem tudta leszakítani mellőlem!

Nem vettem igénybe a kollégiumi szállást, szüleim privát lakást biztosítottak, azaz együtt laktam nővéremmel, aki látván, hogy kapcsolatunk Sarikával nem akadályozza előmeneteletem, nem állított akadályt elénk. Az ő diszkréciója, elnéző magatartása folytán Sárika valahányszor feljött Pestre, úgy éltünk, mint férj-feleség –, a lelki kapcsolat után természetesen kialakult a testi is, de nem maradt terhes, vagy ha igen, tudtomon kívül, kettesben nővéremmel elintézték azt is!

Egy szó, mint száz: túl szép lett volna, hogy ha az adott körülmények között végezhettük el az egyetemet...! Az első év vége felé azonban Sárika felvételét ismételten elutasították, arra való hivatkozással, hogy osztályidegen...! Jó középparaszt családból származott ő is, de hogy osztályidegen lett volna...? Csak kifogásnak volt jó, mert akkor már az úgynevezett proletár gyerekeket nyomták előtérbe...!

Miután otthonában kézhez kapta a felvételi bizottság döntését rohant fel hozzám, de csak egy nap meg egy éjszaka tudtam ott tartani, nem találta helyét, mennie kellett –, nem tudta megemésztetni, hogy míg az afrikai, ázsiai országokból jött diákok valósággal hemzsegnének az egyetemeken, őt, a kitűnő diákot, aki hivatástudatból választotta volna a tanári pályát, mellőzték! Mivel akkor éppen nem tudtam szabadabbá tenni magam, hogy hazakísérjem, nem akartam elengedni, de hiábavaló volt minden erővesztésem...! Kikísértem tehát a kora reggeli vonathoz, s vele együtt én is felszálltam, hogy indulásig is együtt lehessünk. Úgy találtam, hogy ismét sikerült meggyőzőnöm, hisz nagyon sokan több évig is várnak az egyetemi felvételre még nyugaton is –, főképp a szegényebbek ..., előbb előteremtik a szükséges anyagiakat. De a mosoly és a gyengédség, amellyel búcsúzott, csak álarc volt, akkorra végleg elszánta magát, s haza csak holtteste, az is darabokban érkezett meg, mert Csorna és Farád között két vasúti kocsik közé vetette magát...!

Családja persze engem okolt, elsősorban bátyja...! Volt riválisommal együtt megesküdtünk, hogy bosszút állnak rajtam Sárika haláláért. Amikor a rendőrség, vagy a párt útján tudomást szereztek a filmről, azonnal készen álltak a tervvel és nincs, aki az ellenkezőjét bizonyítaná, pedig többen tudtak otthoni tartózkodásomról. Nos ez minden, amit mondhatok, s ha felhúznak sem teszek hozzá, de el sem veszek belőle!

Elhallgatott, s mi is hallgattunk! A bátorság tiszteletét ébreszt az ellenfélben is, nekünk pedig sorstársunk volt az a lány, s néma főhajtással áldoztunk emlékének, nem azért, mert volt bátorsága elválni fiatal életének fonalát..., azért, mert inkább a teljes megsemmisülést választotta, mintsem egy ránézve értelmetlen, mások által meghatározott életet. A magam részéről egyébként sem ítélem el az öngyilkosságot, mert aki arra rászánja magát, annak általában alapos oka van rá, s ha belegondolunk..., az öskereszténység vértanúi is „öngyilkosok” voltak, mert választhattak a halál, vagy a világi hatalom előtti meghunyászkodás között. Nem véletlen, hogy az államvallássá degradálódott vallások nem szülnek vértanúkat –, átvitt értelemben igen, mert a boszorkányüldözés, az inkvizíció tízezreket hamvasztatott el ártatlanul!

Mulandó, emberi eszmékért csak az örültek hajlandóak életüket áldozni, nevezzék akár a haza iránti szent kötelességnek, mert tartozunk bármilyen nációhoz, egy töről fakadunk, s testvérek vagyunk, még hozzá édes...! Nincs és soha nem is voltak szent háborúk! Isten a teremtés pillanatában a szeretetet lehelte homlokunkra, és minden cselekedet, még a legkisebb is, mellyel testvéreinknek bánatot okozunk, egyúttal a Teremtőt és a teremtés végkifejletét akadályozó vétkek, és soha nem marad büntetlenül...!

De teremtmények lévén, tűrőképességünk véges, s ha úgy érezzük, hogy a teher alatt össze-roppannánk, ha elveszítjük az uralmat akarataink felett, becsületesebb megválni életünkötől, mintsem átengedni másoknak, hogy eszközül használják fel Isten, vagy embertársaink ellen...!

Ki tudja, meddig jutottam volna eszmélkedésemben, ha nem jön a kulcsár, hogy ügyvédi beszélőre vigye fiatal társunkat?!

– Szóljak Imre bácsinak, hogy maga is itt van? – kérdezte tőlem –.

– Értelmetlen lenne értem minden lépés – mondtam –, amiért elítéltek, elkövettem! Csak az okok és okozatok ismételt mérlegelése miatt fellebbeztem!

Míg ő távol volt, hozták nekünk is az idézést, mely a fellebbviteli tárgyalás időpontját és helyét adta tudtunkra. Nem sok időt hagytak az előkészületre, valóban sürgethették őket...! A kedvező időjárás gyorsabb ütemet diktált a mezőgazdaságban, s felpörgette az ügyészek, bírák munkáját is, főképp az 5 év alatt kiszabható ítéleteket illetően. De így is maradt még néhány napunk s azokat arra használtuk, hogy felvidítsuk fiatal barátunkat, aki az ügyvéd biztatását csak amolyan vigasztalásnak tartotta, valójában nem hitt a sikerben, s nem volt könnyű egy-egy fanyar mosolyt csalni ajkára. Lehet azonban, hogy nem is akart kiszabadulni –, nem hiszem, hogy félt volna akár a halálos ítélettől...! Kemény paraszti jelleme magas fokú intelligenciával párosult, és inkább csak az igazáért, nem az életéért hadakozott ő is! Szilárd-sága meghatványozódott, miután meghallgatta történetemet –, társaméra már nem is volt kíváncsi. Többnyire az ablak mellett állt, lesett át az ügyészségre, mintha várt volna valakire...! Rendkívül keveset aludt..., mikor lefeküdt, akkor is csak úgy ruhástul nyújtózott végig a priccsen! Társam sok faviccet tudott, őt hallgattuk sokszor éjjel is! Sületlen hülyeségei, elcsépeelt frázisai, igaz, nem sok vidámságot csikartak ki belőlünk, inkább csak ő kacarászott, de múlt az idő, s ha a vicceket megborsozzuk az ügyészi épületrészben látott jelentetekkel –, sok kívülről megirigyelhette volna sorsunkat!

A fellebbviteli tárgyalás csütörtöki napra esett. Előző este figyelmeztettek bennünket: hozzuk rendbe magunkat, mert a bírónő az utóbbi napokban nagyon harapós kedvében volt, és sokat jelent nála a jó megjelenés! Mit tehattünk...? Egy szál gúnyában indultunk neki a nagy útnak..., kimostuk tehát az inget, gatyát, a nadrágot pedig a fejünk alá tettük, hogy élt kapjon –, azt még az asszonyok rendbe hozták a laktanyai fogdában, de az iszap, káka és nád még így is hagyott rajta éppen elég nyomot...!

De ki a fene törődött azzal, hogy mi tetszik, mi nem a bírónőnek, nekünk sem tetszett semmi...! Az előre tájékoztatás egyébként is egy szadista hajlamú szöke „dög”-nek festette le előttünk, sok jót nem várhattunk tőle. Amikor pedig megláttam, már abba is beleegyeztem volna, ha tárgyalás nélkül jóváhagyja az elsőfokú bíróság ítéletét –, visszaút azonban már nem volt!

Ott ültünk megbilincselve a bírósági épület folyosóján, mikor megérkeztek: a bírónő, a két ülnök és az ügyész. Végignézték rajtunk, aztán eltűntek a tárgyalóterem ajtaja mögött, de hamarosan szólítottak minket is, egyszerre mindkettőnket!

Illedelmesen köszöntünk! A bírónő utasítására szabaddá tették kezünket, majd állva hallgattuk végig a bevezetőt: A Népköztársaság nevében..., stb., stb., ítélete ellen nevezettek fellebbezéssel éltek! Miután végighadarta az elsőfokú bíróság indoklását, intett, hogy leülhetünk. Néhány másodpercig egymás közt pusmogtak, majd minden átmenet nélkül rám támadt:

– A maga helyében Kovács, megköszöntem volna az elsőfokú bíróság ítéletét! 56-ban mint ellenforradalmár tevékenykedett, miután pedig elbocsátották állásából, lázított! Mivel a munka bűdös volt, csavargott egyik munkahelyről a másikra, s végül, mint minden hazaáruló, a disszidálást választotta. Kíváncsian várjuk, mivel akarja enyhe ítéletét még lejjebb srófolni?!

Ahhoz képest, hogy szakképzett bíró volt, elég pongyola stílusban beszélt, miközben vékony szája széle lebiggyedt, s szemeiből hideg, zöldes fényt lövellt felém. Valóban nem egy magával ragadó személyiség volt...! Felálltam, de inkább felugrottam:

– Kérem a tisztelt bírónőt, hogy az elkövetett cselekményről kérdezzen, mert a felsoroltak egyikében sem vagyok vétkes! Amit bűnül felróttak és saját vallomásom szerint is elkövettem, az egyes egyedül a disszidálási kísérlet –, még csak nem is befejezett tény, és a kiszabható legmagasabb ítéletet kaptam, egyáltalán nem voltak velem szemben könyörületesek...!

Én becsületes polgára voltam a hazának és szívvel, lélekkel dolgoztam egészen addig, amíg hagytak! Ha elkövettem volna a tisztelt bírónő által felsoroltakat, hagytak volna-e eddig szabadon mozogni?! Nem kérek kegyelmet, még csak enyhébb büntetést sem, azt azonban nyomatékosan kérem, hogy tegyék ismételten mérlegre azokat az indítékokat, amelyek a bűn elkövetésére késztettek...!

A hivatalból kirendelt ügyvéd felállt, közbe akart szólni, de a bírónő leintette...!

– Ha magukat nem fogják el – folytatta ő –, ez idáig már a világ széltejében-hosszában mocskolja ezt a rendszert, amely jólétet és szabadságot hozott a népnek! Nem magán múlt, hogy nem követte el a hazaárulást!

– Bocsánat, tisztelt bírónő, de szerintem nem az követ el hazaárulást, aki azért akar távozni szülőföldjéről, mert egyszerűen csak jobb gazdasági körülményeket akar kialakítani maga körül, vagy nem ért egyet az ott kialakult társadalmi berendezkedéssel..., ha jól tudom, ez az egész Föld, tehát az egész Glóbus a mi hazánk! Hazaárulást az követ el, aki valamilyen érdekből feladja népét és szülőföldjét, vagyis: kiszolgáltatja idegen hatalmaknak! Nekem a rendszer ellen nincs és nem is volt kifogásom, csak egyes vezetői ellen. Azok ellen, akik hamis vádaskodással tüntetnek el az okvetetlenkedőket –, azokat, akik megkísérlik felszínre hozni piszkos politikai, vagy gazdasági üzelmeiket. Ön, tisztelt bírónő, már Rákosiék idejében is a bírói pulpituson ült! Ha Rákosi és követői hazaárulók voltak, Önnek nemde a hazaárulók utasításai szerint kellett ítélkeznie? Vagy ha ők is a jólét és a szabadság apostolai voltak, miért kellett távozniuk? Ha azonban árulók voltak, és Ön az ő utasításaik szerint járt el, mint ahogy igaz is, különben félreállították volna, akkor itt lenne a helye mellettem! Bocsánat, tévedés, nem is mellettem, mert én Rákosiék idején is inkább csak a növénykultúrával foglalkoztam –, ha politizálok, úgy lehet most én ítélkeznék Ön felett!

Az ügyész feszengett, a bírónő rákoppintott az asztalra:

– Megtiltom, hogy egy szót is szóljon!

A tiltás természetesen rám vonatkozott, nem az ügyészre, aki felállt és:

– Tisztelt bíróság! Kérem figyelembe venni a vádlott tiszteletlen magatartását, s ha szorosan vesszük, elkövette a hatóság elleni rágalmazás bűnét is!

– Én voltam tiszteletlen – kiáltottam –, akkor Ön mit követett el kedden délután 5 óra tájban, mikor is meztelenül hempergett a titkárnőjével az irodájában?!

– Látták mások is?

Ismerős hang ütötte meg a fülemet, hátranéztem, s ügyvéd barátomat, fiatal társunk védőjét pillantottam meg a hallgatóságnak fenntartott padsorban.

– Igen! Többen is látták, köztük fegyőrök is! – válaszoltam a kérdésre. Az ügyvéd nem várta meg a folytatást, sarkon fordult és távozott. A bírónő és az ügyész egymásra néztek, a két ülnök pedig csak hápogott:

– Hallatlan merészség!

A bírónő társam felé fordult:

– Maga mit tud mondani nekünk?!

Társam elértette a kérdést:

– Azt, hogy én is láttam – válaszolta –!

– Mit látott kérem?

- Azt, hogy az ügyész úr hetypetyézett azzal a piros ajkú, szőke nyuszikával!
- Miféle nyuszikával? Magyarán kérem megnevezni!
- Hát – minek is nevezhetném?! Nem akarok tiszteletlen lenni –, kurvát nem mondhatok...!
- Elég! – a bírónő szemei vérben úsztak, felállt, összecsapta az íratcsomót, majd: A bíróság ítélethozatalra visszavonul – mondotta – és sebbel-lobbal az oldalajtó felé indult, a sleppje pedig utána...!
- Ezt megcsinálták – szólalt meg az egyik fegyőr –, azon a napon éppen ő volt szolgálatban, s bejött a cellába, hogy végignézze a jelenetet... –
- Miért – kérdeztem tőle –, hisz Ön is látta azt, amit mi?! –
- Ha akarom láttam, ha akarom nem! Nem is lenne baj, de ez az ügyvéd – barátomra célzott – olyan, mint a pióca, akire rátapad, annak lóttek!
- Bár úgy lenne, nem sajnálnám!

Nem folytathattuk, mert máris nyílt az oldalajtó és belibbent a bírónő a két ülnökkel, az ügyész és a kirendelt védők azonban várattak magukra... –

- Valami nem stimmel – súgta a mellettem ülő fegyőr, de be sem fejezhette, hátunk mögött nyílt az ajtó – a folyosó felőli – és a két védő között egy addig ismeretlen férfi egyenesen az ügyészi pulpitus felé tartott –!

Miután valamennyien elhelyezkedtek, a bírónő felszólított bennünket:

- Álljanak fel kérem, a bíróság ítéletet hirdet! – Elhadarta a szósz, de oly gyorsan, hogy maga sem érthette mit, azt azonban hangsúlyozottan: A másodfokú bíróság jóváhagyta, illetve megerősítette az elsőfokú bíróság ítéletét. – Meglepődtünk! Fel voltunk készülve a legrosszabbra... –
 - Belenyugszanak az ítéletbe – kérdezte – vagy fellebbeznek?! –
 - A magam részéről belenyugszom – szóltam meg társamat megelőzve – és amennyiben viselkedésemben a legkisebb tiszteletlenséget tapasztaltak volna, kérem bocsássák meg! Egyáltalán nem állt szándékomban megsérteni Önöket!
 - Rendben van! – A bírónő arca mintha megszépült volna, amint lassan taglalta a szavakat ...
 - Nicsak – gondoltam – hogyan lesz a farkasból bárány – Figyelembe vettük – folytatta – kétségtelenül nem irigylésre méltó helyzetét, ezért eltekintünk további retorziótól! – majd társamhoz fordult: És Ön? Belenyugszik, vagy?
 - Igen! Igen! Én is – mondta társam kicsit elbambulva –!
 - Mit jelent az, hogy én is? – kérdezte tőle a bírónő –.
 - Természetesen azt, hogy belenyugszom!
 - Kísérjük vissza kérem az elítélteket – szólt most a fegyőrökhöz –, amennyiben hozzátartozójuk várakozik rájuk, fél óra beszélőt engedélyezek és el is fogyaszthatják, amit számukra hoztak!
- A fegyőrök is el voltak ámulva és néhány pillanatig mintha megfeledkeztek volna teendőjükről, megrökönyödve néztek a bírónő után, amikor pedig felocsúdtak meglepetésükből és kezükre rakták a bilincset, csak annyit mondott felkísérőm:
- Huszonöt éves szolgálatom alatt – 45 előtt is fegyőr volt – ilyen még nem fordult elő!

Persze mihelyt kiléptünk a folyosóra megértettük, legalábbis megsejtettük: mi is történhetett a kulisszák mögött, ugyanis ügyvéd barátom – rajta kívül senki – felpakolva várt ránk! Megmutatta a fegyőröknek az engedélyt, miszerint ezután privát védőként beszélhet velem..., majd hozzám lépve megölelt, s első szavai voltak:

– Nem tudtál engem felkeresni? Londonon át Gábortól kellett megtudnom, hogy mi történt veletek?! Sajnos későn érkezett hozzám a hír, de még mindig jókor ahhoz, hogy most ne duplázzák meg az ítéletet, mert ahogy beszélte..., de ülünk le – a fegyőrökhöz fordult: Szabadna kérem, hogy vegyék le a bilincset amíg esznek? Nem veszedelmes bűnözők!

– Azt már mi is megállapítottuk – válaszolt az én felvezetőm és kioldotta kezünkön a bilincset. – Leültünk, középült az ügyvéd, a széleken a fegyőrök. Megdörzsöltem a csuklóm, s miközben barátom bontogatta az élelmiszeres csomagokat – zacskókat – megkérdeztem tőle, hogy ki bízta meg a védelemmel és hát – egyáltalán, hogy talált rám? Az egyetemi évek óta nem találkoztunk ... –

– Gábor megírta volt lakásod címét! Azt ugyan ő sem tudhatta, hogy gondolom Kicsi miatt – újból megnősültél, mert megkért, hogy vegyem pártfogásomba fiadat –, de ne szaporítsuk a szót, majd ha több időnk lesz, elmondok mindent, most elégedj meg azzal, hogy végül is eljutottam jelenlegi feleséged soproni lakásába, valójában az édesanyjához, ott találkoztam a fiaddal és ... –

– Feleséggel is?

– Nem, őt még nem volt alkalmam látni ..., báró Friedmann kisasszonnyal, aki feleséged távollétében szinte édesanyjaként foglalkozik fiaddal! Tőle kaptam megbízást a védelmedre –, ismerned kell őt, különben a fiad...?

– Még a nevét sem hallottam soha! – Barátomat meglepte kijelentésem:

– Lehetetlen – mondta elképedve – nem ismernéd Amálka kisasszonyt?

– Őt igen, de Friedmann bárónőt nem!

– Nem régi cím, nagyapja sikeres bankár tevékenységet folytatott, többször kisegítette a császári udvart is, valószínűleg jószolgálataiért kapta a bárói rangot Ferenc Józseftől.

– Nem tudok hozzászólni!

– Nem is kell! Egyetek – társamat is kínálta, mert hát hozzá sem jött a família –, tudomásom van arról is – folytatta –, hogy feleséged milyen helyzetben van. Ha meg akarja tartani állását, természetesen el kell válnotok, de ez Téged ne zavarjon, majd minden rendbe jön, csak innét szabadulj! Egyelőre az is sok, amit itt elértünk...! – Egészen közel hajolt hozzám: – Tudod ki ez a bírónő?

– Sejtlemem sincs róla!

– Gábor egykori „tanítómestere”! Most emlékeztettem rá! Kérte tőlem Gábor londoni címét és én megadtam –, de mit megadnék, ha többet tehetne?! Sajnos, kötve van az ő keze is, elégedjünk meg ennyivel!

– Hogyan köszönhetném meg Neked, amit értünk teszel? Tudod, hogy állok anyagilag...!?

– Neked nem kell megköszönnöd sem! Ami pedig kiadásaimat illeti, Amálka bőségesen honorálta már előre! Azt sem tudod, hogy Svájcban folyószámlája van?!

– Valamit hebegett róla a feleségem, de hát az az övé!

– Azt hiszem tévedsz! Legalábbis azt tapasztaltam, hogy ami az övé, az a tiéd is!

– Áldott teremtés!

– Hát az! Beszéltünk a kis gróf anyai örökségéről –, de megbocsáss, a sietségben megfeledeztem a részvét nyilvánításról, az érted való aggodásban azonban az is bennfoglaltatik –, Amálka hallani sem akar arról, hogy utánanézzek, mintha félne attól, hogy nagyanyja elviszi az unokáját. Ellenben megbíztak azzal, hogy keressek Pesten vagy Budán egy nagyobb lakást, lehetőleg kerttel. Nem akarják fiadat kormos falak közé zárni. Gondolom a Hűvösvölgyben sikerülni fog megfelelő kis fészekre akadni! Neked, szabadulásod után mindegy lesz, Pest vagy Sopron, a többieknek pedig – feleségedet sem hagyva ki a számításból – Pest alkalmasabb mindenféle szempontból.

Rágtam a csirkecombot – Amálka reggel frissen sütötte –, Imre barátom egyenesen tőlük jött, nem véletlenszerű volt tehát megjelenése, tudott a tárgyalásról, de előbb körül akart nézni – mint mondotta: olyan kaliberű egyén, mint én, nyomós ok nélkül nem szánná rá magát ilyen végzetes tetre... – Közben persze beszéltem:

– Rád bízom, Imre! Tégy mindent belátásod szerint! Engem innét csak egyéni kegyelem útján lehetne szabaddá tenni, azt pedig nem veszem igénybe! Szót se ejtsetek róla! Majd a következő beszélőre Amálkát és a fiamat kérem –, szeretnék elsősorban velük tisztában lenni! Ha esetleg olyasmi jönne közbe, ami szükségessé tenné találkozásunkat, Te bizonyára rám fogsz találni bárhová szállítanának innét. Azt nem is kell mondanom ugye, hogy örök hálára kötelezel...!

– Ne sérts meg, Jóska –, majd a végén elszámolunk, most pedig itt a címem – egy névkártyát nyomott a kezembe – valószínűleg valamelyik rabgazdaságba visznek benneteket, majd meglátogatlak! Ne lepődj meg, ha soron kívüli beszélőre szólítanak!

A fegyőrök morogni kezdtek:

– Ügyvéd úr – szólt társam fellevezetője –, kérem kell, hogy fejezzék be, már így is ráhúztunk!

– Ne féljenek! Nem lesz belőle baj, de már be is fejeztük...! – látta, hogy sóvárogva nézzük a sok megmaradt jó falatot – nem voltunk biztosak abban, hogy magunkkal vihetjük a zárkába –, összehúzta a megmaradt holmit, majd bele a szatyorba és kezembe nyomta: Vigyétek, erre engedélyem van! – Megöleltük egymást, még megvárta, hogy összebilincseljenek bennünket:

– Ne törődj vele – mondta –, azok is meg vannak bilincselve, akik látszólag szabadon mozgatják a kezüket! Fő az egészség! Arra nagyon vigyázz!

A közlekedő folyosón elindultunk visszafelé, a börtönajtó előtt azonban egy fél fordulattal visszanéztem –, barátom még mindig előbbi helyén állt, s nézett utánunk. Szabad kezemmel feléje intettem, ő vissza, aztán átléptük a küszöböt... –

Börtönön belül társam kísérője lemaradt, az enyém pedig nyíltabban kezdett beszélni:

– Maga aztán burokban született – szólt hozzám –!

– Ne irigyelje azt a burkot, főtörzs úr! Az én utam hullákkal volt kikövezve eddig is és folytatásához sem fűzők különösebb reményeket...!

– Ugyan-ugyan! korát tekintve háborúban sem lehetett, honnét a sok hullá?

– Nem vettem részt igaz, de mégis ...! úgy lehet, többet öltem, mint aki részt vett benne. Háborún kívül pedig anyám, apám, nevelőanyám, nevelőapám, öt feleségem közül három –, ráadásként egy picinyke ártatlan kislányom!

– Bocsásson meg! Még nem volt szerencsém ilyen fiatal matuzsálemhez!

– Magának még sokáig kellene szolgálnia, hogy az élet összekuszált, egymásba gabalyodott szálai között eligazodjon, pedig 25 év alatt ugyancsak sok emberi sorsot pergethettek le a szemei előtt!

– Ez így is van, de a legtöbb hasonló egymáshoz –, átlag emberi sorsok voltak, a magáé azonban egyedi! Szerencsében is, szerencsétlenségben is...! Vagy tudná mással magyarázni azt, ami ma itt lejátszott? De ne firtassuk –, őszintén örülök a szerencséjüknek, annál kevésbé szeretnék az ügyész bőrében lenni...!

– Ne sajnálja őt, főtörzs úr! Egyik varjú nem vájja ki a másik szemét, legfeljebb áthelyezik egy másik irodába, s a későbbiekben a sztriptíz előtt majd összehúzzák a sötétítő függönyt!

– Lehet, hogy igaza van!

– Hamarosan tapasztalni fogja, persze akkorra mi messze leszünk!

Már ott álltunk a cellánk előtt, leszedte rólunk a csuklós pántot, mielőtt azonban mi be, ő pedig tovább ment volna, még további szerencsét kívánt. Ilyen is van – gondoltam – a hóhér is bocsánatot kér a halálraítélttől, mielőtt nyakába tenné a kötelet! Az emberek egymáshoz való viszonyában a keserűség, az ellenségeskedés oka nem a társadalmi rendszerek felépítésében keresendő, azok általában helyes irányelveket tűznek maguk elé, a Káinok és Ábelek jellemkülönbségei, az egyedek harmóniára, illetve diszharmóniára hajló törekvései voltak mindig a gondolkodásra képes, szabad akarattal megáldott ember felemelkedésének, de tragédiájának is mozgatói...!

Tárgyalás utáni hétfőn kora hajnalban felverték bennünket!

– Szállításra felkészülni! Reggeli és séta elmarad, majd ott – az *ottot* megnyomva – kapnak zabálni!

– Na ugye, megmondtam, hogy nem sokáig hagynak bennünket itt porosodni – szólalt meg társam –, az a különös, hogy még a háziak sem tudtak róla, különben már az este tudomásunkra hozzák...!

– Bizonyára az őrség is csak most kapott parancsot – válaszoltam –, csütörtök óta megszűnt a kiszivárogtatás és mintha megváltozott volna az őrszemélyzet magatartása is, jobban vigyáznak a nyelvükre!

– Csodálkoztok? – fiatal szobatársunk tette fel a kérdést, de mindjárt megadta a magyarázatát is: Y csütörtöki vereség sokáig fogja még kísértetni őket! Nem ahhoz voltak szokva –, ahhoz pedig mégúgy sem, hogy a nyilvánosság előtt kitergezzék szennyeseiket... –

– Ami a nyilvánosságot illeti – éppenséggel nem volt – igazítottam ki – az ügyvéd és a fegyőrök pedig...!?

– Éppen elég...! Az ügyvéd barátod, a fegyőrök pedig inkább velünk, mint velük szimpatizálnak! Volt alkalmam meggyőződni róla, hisz lassan másfél éve annak, hogy itt döglődöm. Ha belegondolunk, azonkívül, hogy a szolgálat letelte után hazamehetnek és esetleg egyet kefélhetnek, nem sok a különbség köztünk! A börtön számukra is börtön, a hírveréshez pedig elegendő, ha valamelyikül elmondja a feleségének... –

– Igazad lehet, ám magukra vessenek, ha így sülné el!

– Mi az, hogy magukra vessenek...? – Társam egyébként sápadt arcát pirosra festette a düh –, nagyon is rászolgáltak, mert abban, hogy itt kialakulhatott ez a légkör, oroszlán részük volt! Mit gondoltok...? Az ő patronálásuk nélkül meddig jutottak volna el a kommunisták? Már rég elvitte volna őket az ördög! A puhatestű, gerinctelen értelmiségűek nélkül a proletár-hatalom

elvezett volna a kezdet kezdetén...! Ők voltak, akik elvezették az elvtársakat a régi rend tartalékaihoz, amely tartalékok aztán háttérbázisul szolgáltak egy minden eddigénél véresebb diktatúra kialakításához! Bocsássatok meg, de én csak köpni tudok, ha a jelen értelmiségére gondolok, na persze mindig voltak kivételek és most is, de – elsősorban nekik kellett volna a dilettánsok által félrevezetett munkástömegeket felvilágosítani arról, hogy a marxizmus ábránd, hogy a dialektus materializmus agyrém, melyet aztán egy tömeggyilkos formált saját képére és hasonlatosságára, hogy meglovagolja vele a világot! Nekik kellett volna felvilágosítással szolgálni már a kezdet kezdetén, de ők inkább a gyilkos, később a gyilkosok szolgálatába álltak –, segítették felzabálni, elkótyavetyélni az elődök hagyatékát...! Még tart a delíriumos álom és a hejehuja..., sose halunk meg...! De ha elfogynak ezek a tartalékok és nem lesz, aki újratermelje, mert a munkás vagy elfelejt dolgozni, vagy nem látja értelmét és csak imitálja..., akkor már valóban késő a bánat! Ha egyáltalán megérem –, sajnálom azokat, akikre a megmerevedett, holtta nyilvánított „kommunizmus” után az új rend kialakítása hárul... – De persze, amíg a régi kovászból marad egy fikarcnyi is...!

– Hogy érted ezt? – kérdeztem.

– Például itt vagy Te és akadnak azért hozzád hasonlóak...! Ti vagyok a kovász, s ha eljön az ideje, képesek lesztek kinevelni azt a gárdát, amelyik kiveti az országot a káoszból...!

– Nem tudom, nem vagyok annyira biztos benne, hogy tehetett volna mást is az értelmiség!? Vajon helyesen cselekedett volna-e, ha a megalkuvás helyett a halált választja? Csak e kettő közül választhatott...!

– Na, ne mondd! És a harc? Hány egyszerű munkás halt meg a marxi-lenini eszméért, amikor még nem tudták, hogy azok is csak újabb zsákutcába vezetnek?!

– Igaz! Az értelmiségnek csak kis hányada vette fel ellenük a harcot, a többiek vagy elmenekültek vagy lefeküdtek! 56-ban is nagyjából az öntudatra ébredt munkások és a még éretlen, vagy érésben lévő fiatalok hullottak el, dicsőség övezze jeltelen sírjaikat!, de mondd: mit tehettem volna én azonkívül, amit tettem?

– Egyedül semmit, azonkívül, amit tettél...! De ha egységesen lépnétek fel...!?

– A magyar értelmiség sosem volt egységes! Az ország legnehezebb óráiban sem! Láthattad csütörtökön az ügyész ajkán a kaján vigyort, amíg rá nem fagyasztottuk! Mit kezdenél ilyenekkel? Ha kinyitod a szád, holnap rács mögé kerülsz, holnapután akasztófára...!

– Ne vitatkozzanak, Józsi bátyám – szólt ránk ügyvéd barátom védence –, van ilyen is köztük, meg olyan is! Az élőkkel még lehet kezdeni valamit, de a holtakkal már semmit! Kibe kapaszkodnék én most, ha Imre bátyám is odébb lép? De itt maradt, s ha csendben, handabandázás nélkül harcol is, sok ártatlanul meghurcoltat kimentett már, és nem csak ő – sokan vannak, akik hozzá hasonlóképp cselekszenek! A látszat tehát – ami a harcot illeti – néha csal! Most pedig alighanem búcsúznunk kell, mert hallom, nyitogatják az ajtókat... –

És valóban, csak egy baráti ölelésre volt idő, kipattant a mi cellánk ajtaja is:

– Gyerünk, uraim – szólt be az ör –, egy lépéssel tovább!

A körfolyosón fent is, lent is, már sokan ácsorogtak cellájuk mellett, valóban alapos, vagy inkább talán gyors munkát végzett a bíróság az utolsó szállítás óta, mert mire a földszintre értünk, még vagy ötvenen csatlakoztak hozzánk. Ott kezünkbe nyomták a napi kosztot: darab kenyér, szalonna, lekvár –, elhelyeztük a batyuban, aztán:

– Falhoz – csattant a vezényszó –, nem arccal, háttal barmok...! Balkezet csípőben előre nyújtani...!

Miután az megtörtént, négy fegyőr lövésre emelt fegyverrel biztosított, kettő pedig egy hosszú láncra valósággal felfűzött bennünket, mintha csak heringek lettünk volna. Mikor pedig ezzel végeztek, a négy fegyveres által közrefogva, libasorban – másképp nem is tudtunk volna – elindultunk az udvaron készenlétben várakozó nyitott teherautó felé. Lassan, egymást cibálva, de valamennyien feljutottunk a járműre. Vigyázni kellett a mozdulatokra, mert a lánc húzó-dása következtében könnyen fájdalmat okozhattunk társainknak, akik közé a sors, vagy véletlen folytán beékelődünk. Ha nem lettem volna magam is szerencsétlenségemmel benne, nem hittem volna senkinek, hogy a technika korában, a huszadik század második felében, egy olyan államban, ahol „szabadság”-gal köszöntik egymást az emberek, az ó-, nemkülönben a középkorban alkalmazott, a gályarabokéval azonos bánásmódban részesítsék a társadalomból kitisztítottakat. Eszembe jutottak a költői sorok! „Habár felül a gálya, s alul a víznek árja, mégis a víz az úr!” Néha mintha fordítva lenne, de az csak a látszat...! A víz lassan épít –, ugyanakkor pusztít is...! Nem vitás, hogy a múlt nagy birodalmai a népek ellenállásába ütközve zúzódtak szét, s ez a sors vár a marxi-lenini ideológiákra felépített hatalmakra is!

Sebaj...! kívárjuk, ha egyáltalán lesz rá időnk! Menetközben is felfordulhatunk! Arra gondoltam, amit Imre barátom mondott: azok is láncot hordanak, akik látszólag szabadon mozgatják a kezüket! Nincs miért szégyenkezni ott, ahol elegendő a sebtiben elejtett bíráló szó ahhoz, hogy egész életére megfosszák az embert alapvető jogaitól. Azt állítják, hogy jogállam vagyunk...! Ez így is van, de hozzá kell tenni: olyan, ahol joguk csak a kiváltságosoknak van! Ahol a munkás, még ha párttag akkor is, csak korbácsnak jó! Ha majd szükség lesz rá, legyen, aki tartsa a hátát...!

Szerencsétlenségemben azonban még tényleg szerencsés-flótásnak mondhattam magam, mert egyik oldalamon társam gubbasztott –, vele kapcsolatban, ha voltak is kételyeim, a reggeli párbeszéd meggyőzött arról, hogy legfeljebb felületes, de nem rosszindulatú volt abban, ami aztán a végzetes tragédiához vezetett –, a másik oldalamon a volt T. szövetkezeti elnök, Pista bátyám – addig-addig sündörgött a napi élelmiszeradag kiosztásakor, míg mellém nem került, s vele együtt főkönyvelője is! Pista bátyánk mutatott be Kóczián Lacinak, unokafivérének, akit szakmája miatt – hentes és mészáros – közvetlenül a táborba érkezés után kiemelték közülünk és este már mint a barakk-tábor vezető szakácsát üdvözölhettük viszont. Lacinak köszönhattuk, hogy a burgonya, bab, csótészta mellé néha egy-egy darabka hús is jutott –, a második fogást rendszerint ő osztotta. A hús fejadag annyira le volt szűkítve, hogy még kiosztás előtt eltűnt a kondérból, de nyilván a konyha személyzet se lakhatott jól belőle, mert – a húsos tál mellett – elég cingárok maradtak. Persze volt azért idő, amikor a csécsi – paprikás – abált-szalonna mellé malacpecsenyét tálaltak...! Otlétem alatt kétszer is orbánc, sertés pestis pusztította az állatokat. Lehetséges azonban, hogy csupán az állatorvos jóindulatából, mert a belső részek kivételével fogyasztásra alkalmasnak minősítette a húst... –

Az első – dög – pörköltből a cigányok tömték tele a bendőjüket, nekünk csak a nyálunk csurgott. Mivel azonban nem lett semmi bajuk, sőt felerősödve a pofánkba röhögtek, másodszorra már mi is nekiestünk. A cigányokhoz érve elsőként meg kell említsem Pataki Anti barátomat –, ugyanabban a szállítmányban volt ő is, csak a teherautó platójának másik oldalán, szemközt velünk. Amúgy is ugri-bugri, nótás kedvű fiatalember volt, s hogy feloldja a nyomott hangulatot, sokszor alkalmazott szinte erőszakot magán, de az első alkalommal ott, a zötyögős úton volt a legeredetibb: látván lógó orrunkat egyszer csak felugrott guggoló állásából – persze két oldalán felszisszentek, mert a lánc megszorult csuklójukon –, s fel a fejfel magyarak – kiáltotta –, ha nem lógatjátok az orrotokat, eljárnom nektek a medve táncot!

– De ne szipogjatok – a fájdalmukban jajongó oldaltársaihoz fordult – lejtsetek velem együtt, akkor nem húzódik annyira...!

És elkezdte járni ..., a láncok csörögtek, húzódtak, csuklónkon horzsolódott a bőr, de szinte akaratlanul vele együtt imbolyogtunk mi is, szabad tenyerünket egymáséhoz csapdosva ... –

Az őrszemélyzet – a kocsi mind a négy sarkán ült egy-egy – látva, hogy nincs mitől tartaniuk, lábuk közé vették a géppisztolyt, s nagyokat röhögve verték a taktust velünk együtt. Így a kényelmetlen, szégyenletes utazás, hála Anti barátunknak, akivel még többször fogunk találkozni, inkább valamiféle farsangi felvonuláshoz hasonlított. Az út vége felé azonban, kb. Velencénél, kifáradva elvágódott, s magával rántott még néhányat, de a jaj-kiáltások nem vetettek véget a vigadalomnak, egészen Baracskaig tartott, ahol valamennyien, mint a tömött zsákok potyogtunk egymásra a leszállásnál –, időbe telt míg, leszedték rólunk a láncot és szétráncigáltak bennünket...!

Aznap nem mentünk munkára –, leadtuk a civil ruháinkat és csíkosba öltöztünk! Jókor a csizmákat is kaptam, aminek az lett a következménye, hogy mire Laci közbenjárására kicserélték, mind a két talpam felpúposodott a vízhólyagoktól! Hogy milyen kínokat álltam ki, arról hadd ne szóljak, az olvasóra bízom megítélését, a gyanakvók ki is próbálhatják...! Azt azonban kijelenthetem: ha Isten akaratából valaha olyan hatalommal rendelkeznek, hogy tőlem függne a bírák, ügyészek, valamint az igazságszolgáltatáshoz tartozó egyéb személyek kinevezése, mielőtt hagynám, hogy mások felett ítélkezzenek, legkevesebb három évre bevágnám őket a rabok közé! Mert nem minden rab gyilkos, sőt...! Sok ártatlanul meghurcolt is van köztük, de legtöbbjüket maga a társadalom, vagy kimondottan az államhatalom hozza kényszerhelyzetbe!

Nem vagyok rosszmájú, higgyék el nekem...! Életem nagyobb részét megaláztatások közepe tette töltöttem és mégsem haragszom senki ember fiára, mert elveim szerint a bosszú egyedül Istennek áll jogában, de az a sznobizmus, ahogy nevezettek védtelen embertársaikkal leggyakrabban bánnak, vérforraló...! A csirke nyakát sem szívesen vágom el, de szemrebbenés nélkül nézném végig, ha alkalomadtán némelyikről lehúznák a bőrt...! Azoknak, akik találva érzik magukat, azt ajánlom, hogy sértődés és felfortyanás helyett változtassanak magatartásukon, mert senki nem tudja, mit hoz a holnap..., aki ma libling, holnapra kegyvesztett lehet és..., főképp a bírák minden egyes ítéletükkel elszámolni tartoznak nem csak az államhatalom felé, ott még moshatják kezeiket..., az Örökkévaló azonban az érzéseket is számon tartja!

De nem filozófiai művet akarok én írni, hanem: csak egy könyvet azoknak a fehér rabszolgáknak az életéről, akik a huszadik század második felének Közép-Európájában, egy felszabadult – de, hogy mi alól...?, államban élnek, akiknek életkörülményeihez képest az amerikai Dél fekete rabszolgái nagyságos urak voltak! S ha valaki azt mondaná: jó-jó, ám ez csak időleges, az pedig addig tartott, amíg fel nem szabadították őket, annak azt felelhetem: sokan vannak ebben az országban, akiket az úgynevezett „felszabadítás” óta ha nem is látható, láthatatlan falak vesznek körül, s jaj nekik, ha mozdulni szándékoznak...!

Átöltözés után előbb elkezdődött a szortírozás – válogatás! Már megérkezésünkkor ott várakozott néhány jól megtermett fegyőr, s nem sok fantázia kellett annak megállapításához, hogy a mezőgazdasági nagyüzem melyik ágazatához tartoznak! A feladat persze nem okozott nagyobb nehézséget, mert az átöltözés ideje alatt sokáig pucéran ácsorogtunk előttük, szemrevételezhettek bennünket!

Mikor pedig az is megtörtént, négyes sorokba fejlődve elindultunk a körletünkbe, amely jó két kilométerre lehetett a központtól. Az út mindkét oldalán még éretlen, zöld gyümölcsfák roszkadozó cseresnyefák sorakoztak, azon túl kövér búzatáblák...! Az aránylag sík vidéken kisebb-nagyobb facsoportokból kiemelkedő majorságok piros háztetőit csókolgatták a melegen tűző napsugarak – kb. déli egy óra lehetett –, s a csíkos ruhán, valamint a menetoszlop mellett lovagló börtönőrön kívül a majorságok közepén emelkedő barakk épületek figyelmeztettek bennünket arra, hogy mindaz, amit látunk, számunkra börtön..., de még mennyire az! A

kalászbá szökő búza, a reményt lehelő zöld lomboszat, a fölénk boruló tükröfényes égbolt, s talán még a levegő is csak a szabadság hamis képzelete...!

A menetoszlop megtorpant –, az élen haladó régebbi rab elkiáltotta magát:

– Lábat válts...! Egy-kettő, egy-kettő, egy-kettő...! Nóta!

Anti, a cigány azonnal kapcsolt és rázendített: „Horthy Miklós ha felül a lovára –, kivágtat a, kivágtat a...” Az őr melléje ugratott és hátára húzott a rövid, csomózott ostorral:

– Horthy már megdőglött, Te barom! És nem is fekete lova volt, hanem fehér!

Anti tette a hülyét és rákezdett:

– Az nem mindegy, méltóságos..., hány is az csillag a nyakán?

– Három! Te barom!

– Akkor minek nevezzem?

– Főtörzsőrmester úr!

– No, lám...! Ilyen nagy úrhoz még nem volt szerencsém! De honnan tudja a főtörzsőrmester úr, hogy nem fekete, hanem fehér volt az a ló?!

– A lovásza voltam Kenderesen, Te barom!

– Ez eggyel magasabb, ugye – adta továbbra is a hülyét Anti –, bocsásson meg kegyelmes..., hogy is hívják, már elfelejtettem, olyan hosszú neve van?! – A szomszédja súgott neki valamit, s Anti mintha csak arra várt volna, folytatta: Főtörzsőrmester úr! Akkor magának azt is kell tudni, hogy ki van helyette? Talán Rákosi?!

– Kádár János! Te barom!

– És neki milyen lova van?

– Neki csak ökrei vannak, mint Te is!

– Akkor mért magát állította mellénk? Úgy emlékszem, hogy az ökröket béresek hajtják...! Nem baj, no, azok is haladnak, csak lassabban, mint a lovak! Emberek figyelem...! Nóta! – kiáltotta – egy-kettő, egy-kettő, egy-kettő...! Széna-szalma, széna-szalma...! De sejt: János bácsi ha felül az ökrei hátára... – mi persze automatikusan követtük: Kivágtat a, kivágtat a... – Barmok! – ordította el magát Anti – az ökrök nem vágtnak, cammognak! Na újra!

Általános röhögés tört ki, s a főtörzsőrmester megelégedve a cigány ugratásait, ráhajigált a hátára, majd ráparancsolt, hogy fogja a lova zablóját és induljon előtte...!

– Jaj! Csak azt ne! Aranyos ..., már megint elfeledtem –, na igen: lovász úr! Megharap!

– Meg ám az anyád...! – az őr előreugratott, magával rántva Antit is – gyorsabban! – adta ki a parancsot az első sornál, majd látván, hogy a társaság inkább lassítja az iramot, feladva humorérzékét szinte ordította: Békaugrásban előre! Aki lemarad, rátaposok...!

Na jól kezdődik...! Hirtelen átvillant agyamon a jelenet, midőn a fiam bokán rúgta a főhadnagyot, aki bár fájdalmában összecuklott, összeszorított ajakkal csak annyit mondott: Te kis vadóc! Az önérzet bennem is ágaskodott, de legyűrtem, s leguggolva elkezdtem ugrálni a többivel együtt. Jó kettőszáz méter után megálljt vezényelt –, akkorra már valamennyien a földön másztunk, vagy inkább az úr porában fetrengtünk...!

– No, rühes népség, tudjátok-e mik vagytok Ti...? – Anti fél kézre támaszkodva lesett rá – állj fel cigány és mondd meg nekik!

Anti felállt, kis ideig várt, majd merészen rávágta:

– Megmondanám, kegyelmes úr, de én beszélő ökörrrel még nem találkoztam, hogy értessem meg velük?

– Bőgd el magad! Fogd, itt az ostor, hajtsd őket!

Anti felvette a földre hajított ostort és elkezdte pattogatni...

– Hi-hó, ne-te-ne, csálé, virág...! Emelkedjetek fel aranyos kis ökreim! Húzzátok ki ezt a rozoga szekeret a szarból!

Ha a főtörzs nem is, mi, többségben megértettük a cigányt és akármennyire siralmas állapotban voltunk, egymásba kapaszkodva hemperegtünk a röhögéstől. Az őr visszavette Antitól az ostort –, láttam, hogy erősen töri az agyát – vad indulatok cikáztak át az arcán: melyiket mutassa? a jobbik, vagy a rosszabbik oldalát? Előbb mindenesetre kacskaringósan elkáromkodta magát, aztán:

– Na, idefigyeljenek, emberek – szólalt meg egészen más hangnemben –, nekem semmi közöm ahhoz, hogy magukat ide hurcolták, azt sem tudom, hogy miért, de nem is érdekel. Mivel azonban a börtönparancsnokság akaratából az én felügyeletem alá kerültek, elvárom, hogy bármit kérek vagy parancsolok, ellenkezés nélkül, azonnal hajtsák végre! Önök mostantól csak számok, mint pul: CC 65, 67, vagy..., stb. Igyekezzen mindenikük megjegyezni a maga számát, mert itt nem név szerint lesznek szólítva! Te is cigány! – Anti felé suhintott az ostorral –!

– Igenis, méltóságos...!

– Na, elég legyen a hülyeségből, mindennek van határa, főképpen itt! Mi a számod?

– Fordított keresztet, aranyos lovag úr! Csak beszélni tudok! Írni, olvasni nem!

– Számolni sem?

– Az meg micsoda?!

– Na menj a pokolba! Tehát, uraim –, én csak a testükkel vagyok köteles elszámolni! Ha bármelyikük szökést kísérelne meg, vagy..., itt kint a szabadban sok minden előadódhat!, nem leszek szívбайos –, de meg tudom becsülni, sőt jutalmazni is a jó munkát és az engedelmességet! Ne higgyék, hogy ez a cigány megtéveszthet a hülyeségeivel! Eléggé ismerem az észjárásukat, de ..., veri őket a sors helyettem is! Amikor azt mondtam, hogy Horthy lovásza voltam, igazat mondtam! Nincsenek egyetemeim, főiskoláim, de meg tudom különböztetni a feketét a fehértől, továbbá tudok véleményt alkotni, ami az Önök szempontjából nem közömbös, mert nem mindegy, hogy mit körmölök a lapjukra. Az én magatartásom szorosan kapcsolódik az önökéhez! Hamarosan tapasztalni fogják, hogy nem is vagyok olyan vadállat, amiként az imént sejtettem..., ha Önök készek alkalmazkodni, egészen jól megleszünk egymással. Nyugodjanak meg, tudom mi az emberség, s ha néha mégis másnak látszanék, ne az én számlámra írják. A börtön szabályzata nem ismer tréfát, de gyengédséget sem! Na elég legyen a szószból! Az a kérésem, hogy példás rendet tartva vonuljanak a körletbe, ahol egy gyors ebéd következik, aztán szalmazsák tömés! Úgy tömjék meg, hogy azon fekszenek egész ittlétük alatt! Továbbá: a nap hátralévő részében körletrendezés lesz, holnap reggel pedig kezdődik a munka...!

– Indulás! Cigány az élre! Büntetésből táncolni fogsz egészen Robozig!

Aznap valóban nem csináltunk semmit azon kívül, amit a főtörzs már előre tudtunkra adott, de másnap reggel aztán elkezdődött...!

Négy órakor ébresztő, fél ötig mosakodás, létszámjelentés, reggeli. A fél öt úgy értendő, hogy akkorra indulásra készen felsorakozva a kapu előtt álltunk. A főőrzs, akit mellénk osztottak be, a belső őrségtől átvett bennünket, természetesen ismételt névsorolvasás után, aztán kinyitották a kaput és irány a gyalog jó órára fekvő, hatalmas cukorrépafield. Első munkánk – már az újonnan érkezetteknek – cukorrépa egyelés volt! De az idő valóban sürgethette őket, mert nem csak minket irányítottak oda –, jöttek sorban utánunk a többi majorból is –, vagy ezerkétszázan lehettünk, s csatárláncot alkotva – az eleje nem látta a végét!

Társammal, a volt T.SZ. elnökkel, valamint annak volt főkönyvelőjével egy terembe lettünk elszállásolva, de persze nem egymás mellé. Ebből adódott, hogy egy már régebb óta ott senyvedő fiatalember oldalán indultam munkába is. Az igazat megvallva, örömömre történt a változás, mert már úgyis unalomig agyon tárgyaltunk mindent! Mint ágszomszédomat közvetlenül megfigyelhettem, s első pillanatban megállapíthattam, hogy kb. egyidős velem, arca intelligens, értelmes tekintet, vastag, tömör bajusszal az orra alatt, szófukar, magába merülő, de nem bamba, egy-egy odavetett szóra ugyanannyi válasz...! Sebj – gondoltam – megnyílik, ha akar, van rá még nyolc hónap, unatkozni Antival a másik oldalamon bizonyára nem fogok...!

Amint ott, négykézláb kúszva soroltunk – személyenként két-két sort vittünk úgy, hogy a felesleges répatövekkel együtt a gázt is kiteptük – egyszer csak hirtelen előrebukott ágyszomszédom. Hátranéztem, s ugyanakkor a lábamat is hátranyújtottam. Abban a pillanatban az őrismételten felemelte a lábát, hogy rátaposson a szerencsétlen hátára, tehát akarva sem sikerülhetett volna jobban a gáncsvetés, s a következő pillanatban már hárman hemperegtünk a kitepelt répatövek felett. Közeliinkben megállt a munka. A felügyeletünkre kiküldött őrség: gyalogosok, lóháton portyázók sietve indultak a hempergő kupachoz –, társaink pedig azt hívnék, hogy az őrt mi rántottuk le, hogy megvédjenek bennünket a hirtelen támadt dühkitöréstől, tömör sorfalat vontak körénk, de ... az ijesztően közeledő géppisztolycsövek elől szétugrottak... –

– Álljanak fel – ordított ránk az őrség parancsnoka – miféle mulatság ez, uraim?! – Mivel lóháton volt, lovagló ostorával végigcsapkodott rajtunk, majd ugyancsak keményen a ruháját poroló őrré mordult:

– Magyarázatot kérek, őrmester úr!

– Az őrmester – 48-ban hazánkba menekült görög – kivörösödve mutatott társamra:

– Szabotálni akar! Kitépi a jót is! Én megbüntetni! Ő pedig – felém – gáncsot vetni nekem!

Addig észre sem vettem, hogy társam valóban 40-50 cm közöket hagyva ritkította a répát, de hát – senki útbaigazítást nem adott, honnan, miből tudhatta volna ő, a született városi, mikor jómagam is csak találomra hagytam meg a fejlettebb töveket. Persze nem is annyira a munka minőségébe kötött bele az őr –, az csak alkalmat adott arra, hogy bele rúghasson a baromszámba vett emberbe, hogy kielégíthesse szadista hajlamait, mert valljuk meg őszintén: ép testben ép lélekkel bíró ember még a környékét is kerüli hasonló kényszertáboroknak. A mitmiértén azonban pillanatig sem rágódhattunk, az őrparancsnok nem volt kíváncsi a mi véleményünkre, az őrmester hazug szavai tökéletes alibit nyújtottak egy drákói fenyítés elrendelésére:

– Bilincseljék meg őket, aztán galoppban az elhárítóhoz!

Több sem kellett – miután a megfélemlített rabok elhúzódtak a közelből, s négyrét görnyedve tovább ritkították a tüskés acattal benőtt répatöveket – az őrség addig körülöttünk bámészkodó tagjai kéjelegve ránk rontottak: kezünkön csattant a bilincs, nyakunkon a kötél, aztán a ló két oldalán a hevederhez csatlakoztatva hol lépésben, hol csak egyszerűen vonszoltatva magunkat – egészen elvágódni nem tudtunk, mert rövid volt a kötél – az út nagyobbik felében azonban vágóban igyekeztünk vissza a táborba.

Na Jóska, ha ezt is megúszod – gondoltam –, közben átnéztem társamhoz, aki összeszorított fogakkal éppen húzatta magát –, majd ki tudhatná éppen akkor mi játszódott le benne, hirtelen szélesre tátotta száját és nagy hangosan rákezdet: „A szabadság honába térünk, a szabadság nekünk a cél...” –, nem akartam tőle lemaradni és teljes erőmből csatlakoztam a pillanatnyi helyzetünket tekintve – abszurd – dal énekléséhez, helyesebben: fájdalmat enyhítő ordításhoz. Nem is rossz – gondoltam – dalolva megdöglenni...!

A mögöttünk ügető őr közvetlenül mellém léptetett és rám húzott:

– Elhallgattok, vagy cafatokban érkeztek a majorba – a nyeregben felemelkedve ordította –!

– De miért, főtörzs őr – méltatlankodtam – hisz ez a forradalom dala?!

– Adok én nektek forradalmat is meg ellenforradalmat is, ha nem fogjátok be a szátokat! – kivette lábát a kengyelből és rúgott felém –, ha nincs bilincs a kezemen, ő valóban cafatokban érkezett volna a majorba, de jobb, hogy volt, a pillanatnyi düh sokszor egész további életünkre kihatással lehet és én többszörösen és többfelé felelőséggel tartoztam.

Egy kávébarna Pobedával egyidőben érkeztünk a főépület elé. A kocsiból nehézkesen kikecmergő ezredesben egyik volt szemináriumi hallgatómra ismertem – még a MADISZ idejéből. Egy pillanatra ő is megállt, végignézett rajtam, összeráncolta homlokát, mintha emlékei között kutatna, de aztán szó nélkül tovább ment. Még nincs hiba – gondoltam, ha ebben az állapotomban is gyorsabban kapcsol az agyam, mint az övé. Valószínűleg nem csak a hátán és hasfalán zsírosodott el, az agytekevényci között is! A 40-50 méter, ami még hátra volt a fogdáig, na meg a kötelek kioldására fordított idő elegendő volt számomra ahhoz, hogy feltáruljon előttem a múlt, a maga 14 évnyi távlatából...!

Igen! Amíg az őr ide-oda lökve a kezemen és a derekamon matatott, emlékezetemben lejátszódott az akkori idők szinte minden mozzanata –, már a nevére is emlékeztem: Kakucska Marci!, Piros-pozsgás, falusi paraszt gyerek volt, akkoriban kerülhetett fel Pestre. Egyik építőipari vállalatnál dolgozott segédmunkásként, este pedig rendszeresen bejárt a szemináriumi előadásokra. Tiszteletet érdemlő akarat volt benne, de hát előtanulmányok nélkül, amit innen-onnan összekapkodhatott, csak arra tette alkalmassá, hogy mérlegelés nélkül hajtsa végre a felsőbb helyről érkező utasításokat. Önálló véleményalkotásra, kezdeményezésre, politikai vagy gazdasági vonatkozásban egyaránt képtelen lett volna. Csak valószínűsíthetem, hogy éppen szellemi fogyatékoságai miatt maradhatott meg a mozgalomban, mint közép-káder, s emelkedhetett egyre feljebb...!

Miután megszabadítottak összegubancolódtott kötelekeinktől, belöktek bennünket egy ablaktalan, dohos és salétromos setét kamrába. Legalább kipihenem magam – gondoltam –, ez is jobb, mint naphosszat kétrét görnyedve a mezőn! Társam, mintha – csak olvasott volna gondolataimban, megtoldotta:

– Már harmadik éve, hogy idekerültem, s mindez egyetlen pofonért! –

Majd meg sem várva reakciómat, végignyújtózkodott a csupasz deszkapriccsen... –

– Kinek adtad a pofont és miért? – kérdeztem, nem mintha nagyon érdekelt volna, de arra gondoltam: talán közelebb kerülhetek hozzá, ami nem is volt túl nagy kívánság részemről,

hisz végül is neki köszönhettem az előkelő sétalovaglást, továbbá azt is, hogy egy jó barátként ismert főtisztre akadtam... –

– Egy rendőr őrnagynak – volt a válasz –, mert egy áruházi lopáson kapott kiskorú gyereket abriktolt!

– Hogyan történt?

– Kivettem a kezéből és lehúztam neki egy pofont!

– De hisz a gyerek megérdemelte, hogy elrakják, bizonyára nem az volt az első esete!

– Esete...?! Hol élsz Te jó komám? El tudod legalább képzelni, hogy milyen bánásmódban részesülnek ezek a gyerekek az állami nevelő otthonokban? Mert onnét szökött, mielőtt kóborlásra adta volna a fejét!

– Egyedül volt?

– Nem! Bandában! Lányok, fiúk! Abból éltek, amit loptak!

– És az otthon, a nevelőik nem kerestették őket?

– Még hogy kerestették –, volt, amelyik küldte őket!

– Honnan miből merítet értesüléseiket, mert tudod, hogy ez súlyos rágalom a neveléssel foglalkozókkal szemben, ha nem fedi a valóságot?!

– Abban a szerencsében részesítettem, hogy a vizsgálati fogságban egy ideig egy zárkába kerültem védencemmel, ugyanis velük együtt engem is előállítottak!

– Már értem – mondtam –, többre nincs is szükségem, pihend ki magad!

– Ha belekezdünk, folytassuk! Vagy nem akarsz hallani, hogyan keféltették magukat egyes nevelőnők a fiatal fiúkkal, vagy hogy a férfi nevelők némelyike hogyan viseltetett a lányokkal szemben?!

Mivel azonban ezek a dolgok csak közvetett módon jutottak tudomásomra, mellőznünk kell a továbbadást, de hogy a fiatal fiúk, lányok azonkívül, hogy rendszeresen kijártak lopni, bent az intézetben, hogy s mint éltek, arról beszélhetünk.

– A gyerek füllenthetett is!

– Nem állt érdekében, akkor már igazán mindegy volt neki, s attól sem kellett tartania, hogy visszakerül az otthonba, mert 15 évesen csakis Tökölre, a fiatakorúak börtönébe, jobb esetben javítóintézetbe kerülhetett. Persze: csöbörből-vödörbe, mert míg az otthonban a nemiség, ha brutálisan is, de egészséges irányban fejlődhetett –, több esetet elmondott, amikor egymást váltva 8-10-12-en másztak meg egy lányt az intézet sarkában épített veremben, s addig gyömöszölték, amíg nem vérzett – Tököl és a javító intézetek a homoszexualitás melegágyai!

– Ez így nem igaz! Erről hallottam én is egyet-mást Győrben, mégis úgy gondolom, ha egyszer már megismerjük a természetes módját annak a valaminek, akkor már vagy egyáltalán nem, vagy csakis erőszak által fordítható természetellenes irányba.

– Egy fejlődésben lévő emberpalánta csupán kíváncsisága miatt is szinte mindenre kapható! Nekem elhiheted, különben elárulhatom neked, hogy mielőtt belekeveredtem volna ebbe a kalamajkába, a közbeeső két hónapot kivéve, 10 és háromnegyed évet töltöttem politikai fogolyként a váci fegyházban, de ne ijedj meg, nem lettem homokos, szegény anyám és a menyasszonyom várnak haza!

Nem tudom miért mondta, hogy ijedjek meg –, talán mert elhúzódtam, pedig önkéntelen mozdulatomat kizárólag az ajtó előtt összeverődő kulcsosomó majd a zár csikorgása váltotta ki... –

– Melyikük a Kovács – a foglár dugta be fejét a résen – a nevéen nevezett lépjen ki?! – felálltam és előreindultam –

– Verje le a ruháját, hogy néz ki? Mocskos disznó! Maga – maga valami nagy bűnt követhetett el, mert egyenesen a börtönparancsnokhoz kell kísérem!

– Ezt már hiába porolnám, őrmester úr! – majdnem mindenik őrmesteri, vagy főőrzs-őrmesteri rangot viselt –, talán ha kicserélhetném másikra –, így valóban nem illő a parancsnok elé állíttatni!

– Nem, Te kutya! Nocsak, hadd lám, hogy ugatsz? Áll kéz-lábra!

– Azt már nem, barátom! – még ki sem mondtam, a gumibot már csattant a hátamon, egyszer, kétszer, háromszorra előrelépetem, mire a nagy sungtól kicsúszott kezéből a gumibot... –

– Ugorj érte – förmedt rám –!

– Nem én hajítottam el!

– Ugrasz, vagy?! – már emelte a lábát, hogy belém rúgjon, midőn az épület sarka mögül előbukkant az ezredes:

– Milyen parancsot kapott maga, őrmester? – ripakodott a foglárra –.

– Huzakodik kérem, nem akar indulni!

– Na, lépjen csak a botja után, maga pedig – ez már nekem szólt – induljon felém –, majd ismét az őrhöz, aki a botja után indult: maradjon a fogdánál, ha végeztem, jelezni fogom!

– Parancsára, ezredes úr! – az őrmester már kezében a bottal, vigyázzba vágta magát, majd visszafelé indult, én pedig tisztos távolságot tartva az ezredes előtt ... –

Ő hallgatott, s én sem szóltam. Arra gondoltam: bizonyára rám ismert, csak nem akar szóba elegyedni velem a nyílt terepen, s következtetésemnek volt is alapja, mert a parancsnoksági épület ablakaiban megjelenő fejek ugyancsak elámultak a látottakon: hogy a parancsnok személyesen kíséren egy foglyot?! Ilyen még nem fordult elő, vagy legalábbis nem sűrűn!

Már bent jártunk az épületben, midőn megszólalt:

– Jóska, Te vagy?!

– Kovács Józsefnek kereszteltek, ezredes úr!

– Na, ne bolondozz, Neked én is csak Marci maradtam! Itt állj meg és nyisd ki a baloldali ajtót!

Kinyitottam!

– Lép be bátran! Egyedül vagyok!

Beléptem, gyorsan utánam lépett ő is és becsukta az ajtót.

– Parancsolj! Foglalj helyet! A titkárnőt hazaküldtem, nem hall bennünket senki, de mondd gyorsan: hogy kerülsz ide, mit követtél el?

– Azon kívül, hogy illegálisan akartam elhagyni az országot, semmi rosszat!

– Te disszidálni...?

– Merem remélni, hogy – legalábbis ez idáig – én vagyok én!

- És most, azaz – miért cipeltek lóhoz kötve benneteket?
- Véletlenül olyan mellé kerültem, akinek a hátára indokolatlanul taposott rá egyik embered!
- Nahát –, mindenre gondolhattam volna, de hogy éppen Te –, ráadásul ilyen állapotban kerülsz elé – arra még álmomban sem mertem volna ... –
- Változó időket élünk, ezredes elvtárs!
- Mondtam már, hogy számodra még ebben a helyzetben is csak Marci vagyok!
- Akkor, Te Marcikám – valamikor is így becéztem –, amint látom elég magasra jutottál a létrán! Érdemes volt neki gyürkőznöd!
- Voltam már magasabban is, de ez nekem jobban dukál!
- Merre dolgoztál, ha szabad tudnom?
- Vezérigazgatója voltam az egyik nagy vállalatnak! Tudod – helyére kell tenni mindenkit –, itt a magamfajta is megfelel! Fontos a megbízhatóság, az pedig meg van. De Te – hogy jutottál idáig, mert ha lefelé megyünk a létrán, Te sem haladtál lassabban!
- Igaz! De nincs mit szégyellenem!
- Nekem talán van?
- Azt csak Te tudhatod!

– Ne méricskéljük egymást, Jóska! De, ugye nem haragszol, ha én is csak így szólítalak –, bár – tudom, hogy egyetemet végeztél, de az a barátság, ami köztünk abban az időben kialakult, részemről nem szalmaláng volt és merem remélni, hogy nincs köztünk áthidalhatatlan szakadék. Tudom, sok disznóság történt ebben az országban, főleg a Rajk-per után –, de már előtte is! Szinte biztos vagyok abban, hogy alapos okod volt arra, hogy odébb lépj! – vállamra tette mindkét tenyerét – gondolom át akart ölelni a viszontlátás örömeiben, de tartott attól, hogy valaki ránk nyitja az ajtót... – Még szerencse a szerencsétlenségben, hogy a sors engem vezérelt ide, nem egy vadorzót, legalább tompíthatom ezeknek az ökröknek a durvaságait –, de ülj már le nyugodtan, sajnálom, hogy ilyen körülmények között kellett találkozunk, egyúttal örömmel venném, ha tőled hallanám: honnét, miből merítetted az elmúlt 10-14 év eseményeire vonatkozó ismeretanyagodat, mert ha úgy visszagondolok a szemináriumi előadások utáni beszélgetéseinkre, csaknem mindent előre láttál!

Jól emlékszem utolsó együtt töltött esténkre –, hármasban sétálgattunk a Csengeri utcai pártszálló előtt: Te a Pirityi és én! Rajkékról folyt a beszélgetés –, előtte kb. egy hónappal tartóztatták le Őket. Én, s ha jól emlékszem Pirityi is bizonytalankodtunk a témával kapcsolatban, Te azonban, miután előbb körülnéztél, a következőket mondottad:

- Fiú! Ez a rendszer, akárcsak a pogány Istenek, addig létezik, amíg lesz elegendő utánpótlás az áldozati oltárra. A háború előtt kivégeztettek száma vetekszik a háborúban elesettekével! Nos, a háborúnak vége, a tűznek pedig lobognia kell...! A teremtmény észre éppen úgy szükség van, mint a teremtmény kézre, marad tehát a túlméretezett pártapparátus... – Nem véletlen műve az állandó fluktuáció a pártban! Szinte előre meg lehet mondani: mikor ki következik! Persze előbb-utóbb a legelmaradottabb elvtársnak is feltűnik, hogy általában azok tűnnek el, akiknek van önálló véleményük és amikor ez a felismerés tömegméreteket ölt, bekövetkezik a belső robbanás, amely aztán az oltárral együtt elsepri a körülötte melegekedőket is!

A kérdés az, hogy honnét a felismerés? A Bolsevik Párt Története c. könyv, melyből előadásaid anyagát is merítetted, hazugságok halmaza! Akkori szavaidból ítélve Te már akkor tudtad, hogy Rajkék után Nagy Imréék következnek?!

– Nagy Imréeket már sokan mások megelőzték mind nálunk, mind a Szovjetunióban, mondtam –, de Kádár is hasonló sorsra jutott volna, ha nem száll inába a bátorsága és nem hunyászkodik meg, badarság azonban mindenért őt okolni –, ha nem vállalja, egyszerre tízezren lépnek a helyébe, hogy elvégezzék a hóhér munkát. Sztálintól sem volt idegen miszerint: a gyengülő forradalmi lelkesedést ellenforradalommal kell felszítani. Az áldozatokat pedig szükség és alkalom szerint válogatták! A Rákosi által fémjelzett csődtömegből a ki-lábolás módját már Nagy Imre első miniszterelnöksége előtt eldöntötték! A népfelkelést, amely után kezdetét vehette az általános tisztogatási akció, nem csak nálunk, magában a Szovjetunióban is, enyhén szólva: kierőszakolta a legfelsőbb kommunista vezetés! Mivel túllőttek a célon, azért volt a nagy csend, ami az 56-os eseményeket követő bírósági pereket, kivégzéseket körülvette. Nagy Imréék haláláért elsősorban Titó, jugoszláv köztársasági elnök a felelős, mert a menedéket jelentő nagykövetség épületének elhagyására készítette őket, másodsorban Hruscsov és csak harmadsorban Kádár. De nagy-nagy felelősség terheli a nyugati államok vezetőit is, mert még erkölcsi segítséget sem nyújtottak idejében. Népünk élet-halál harcát a szovjet túlerővel szemben arra használták fel, hogy visszaszerezzék Egyiptomtól a szuezi csatorna birtoklását.

– Kár érted, Jóska! Nem vagyok bizonyos állításaid igazságáról, de ellenérveim sincsenek! Most tovább nem tarthatlak itt, mert az elhárító tisztt, akihez becipeltek, minden pillanatban befuthat. Még napkelte előtt Székesfehérvárra ment, de jobb elővigyázatosnak lenni. Tudhatod: itt sem minden tejfel! Egyetlen szó elégséges ahhoz, hogy mellétek csukjanak. Márpedig most Neked is jobb, hogy ha helyemen maradok. Majd megtalálom a módját, hogy ismét találkozhassunk... –

– Minek hoznád magad kellemetlen helyzetbe miattam – válaszoltam –, örülök annak, hogy találkoztunk, és főképp annak, hogy talpon tudtál maradni. Majd csak elmúlik ez a néhány hónap és... –

– Mennyi?

– Tizennégy hónapot kaptam, de gondolom, sikerül negyeddel megúsznom.

– Sajnos jogerős ítélettel jöttél, így csak a nehézségek elviseléséhez segíthetlek hozzá! Melyik őrhöz osztottak be munkára?

Megmondtam... –

– Beosztatlak futárszolgálatra! Tudsz lovagolni?

– Nem vallok szégyent!

– Jó, akkor vigyázz magadra, a többit pedig bízzad rám, induljunk!

Felálltam, megszorítottam a kezét: Csak úgy fogadom el a segítségedet, ha az rizikómentes! Családod van?

– Három! Neked?

– Egy! Kettő volt, egy meghalt!

– Részvétem!

Kinyitottam az ajtót, s jó három lépésnyire megelőzve őt, kifelé indultunk az épületből. A foglár gumibotjával a falat csapkodva fel-alá járkált a fogdaépület sarkánál, megpillantván minket észrevétlen akart maradni, de az ezredes utána szólt:

– Viheti vissza a foglyot! – így nem volt más választása, odavágódott elénk és rá akarta csapni csuklóimra a bilincset... –

– Fölösleges – figyelmeztette az ezredes –, nem fog megszökni, kísérje vissza!

Miután az ezredes sarkon fordult, a foglár vigyázzállásban nézett utána, míg el nem tűnt a szeme elől, majd felém fordulva két kérdőjellel tekintetében kérdezte:

– Ismeri talán?

– Most láttam először! – éreztem, hogy nem hiszi, ezért még hozzátettem: Nem csak fizikai eszközök, pszichikaiak is vannak a rabok megpuhítására!

– Ha hazudsz, kitépem a nyelved – gyenge idegzetű ember az ábrázatától is megrémült volna, én azonban mintha fölényben lennék vele szemben, mosolyogva visszavágtam:

– Megtehetné, ha hagynám!

Keze meglódult, vártam, hogy rám sújt, végül is a bizonytalansági tényező győzött: hátha mégis ismerőse a parancsnok?

– Na, lódulj! Adod Te hamarosan lejjebb is!

A fogdától néhány lépésnyire megállított – gondolom csak azért, hogy kezemre csukja a csuklós pántot, de másért is:

– Itt várunk – mondta –, bent kihallgatás folyik!

– Kihallgatás a fogdában? – inkább magamnak tettem fel a kérdést, feleletet azonban az őr adott:

– Minek beszennyezni veletek az irodát! – miközben beszélt a sötétzárka felé figyelt –, de már én is tisztán hallottam:

– Miért kaptad az életfogytiglant?

– A Turul-Szövetség ifjúsági tagozatának voltam a titkára!

– Lám csak! Ilyen nagy ember voltál? Hát ezért büdös Neked a proletár-diktatúra! Nehezedre esik felcserélni a fehér lovat a vörössel –, pedig a jövőt a vörös fogja uralni. Láthatod – már Afrikában, sőt Amerikában nyargalásunk! Hallottál bizonyára Kubáról? Mit mond Neked ez a mondat: „Világ proletárjai egyesüljete?”

– Bocsásson meg, de nekem semmit! Nekem nem kell sem Afrika, sem Amerika! Magyar vagyok és nem tagadom meg ifjúkori eszményeimet. Nekem a turul a szabadságot, a fehér ló szép hazánkat, a Kárpátok koszorúzza Duna-medence sokfajta népének nemzetté válását jelképezi –, míg a piros csak a vérre, a háborúkra és a piroslámpásos házakra emlékeztet.

– Igen? Ez mire fog emlékeztetni, a szabotázsra, a gáncsvetésre? Nó...! – egy hatalmas csattanást hallottam, majd súlyos test zuhanását, de ezenközben már ugrottam a sötétség miatt nyitott ajtóhoz:

– Én gáncsoltam – kiáltottam –, de lehet, hogy végig sem tudtam mondani, mert előlről és hátulról egyszerre kaptam a rúgást, egyet gyomorszájra, egyet a vesére... –

Borzalmas fájdalom hasított belém, néhányszor megperdültem magam körül, még halványan hallottam saját hangomat is, de már csak távolról, mert eszméletemet veszítettem.

Mikor nagy sokára kinyitottam a szemem, már nem csak a cellában, kint is sötét volt! A felismerés, hogy a nappalt felváltotta az éjszaka – az ajtóhasadékon átszűrődő világosság vékony csíkja eltűnt a falról – a hasogató fájdalom ellenére boldoggá tett: élek! Az agyamat nem érte károsodás! E felismeréssel egyidőben hangokat hallottam, előbb csak távolról, majd annyira közletről, hogy a beszéd által megmozgatott levegő borzolta arcomat... –

– Szegény barátom, kellett ez Neked?! Így járnak ma azok, akik lelkiismeretükre hallgatva, fontolgtatva, fontolgtatás nélkül cselekszenek. Hiába mondtam el, nem tanultál az esetemből. Hagytál volna beletaposni a földbe. Azóta már az Ősöknek mesélném: miként állja népünk évszázadok viharait. Nekem nincs jövőm, mert nincs türelmem végigjárni a golgotát, s mire a szétvert had újból összeállna én már nem leszek! De harapom, tépem a vörös ló lábikráit, míg csak telibe nem talál... – Te azonban ... –

– Nem úgy, jó komám! – csodálkoztam, hogy már beszélni is tudok. – Te egy szál magadban is egész hadsereg vagy, hogyha valós, azonnal kézzelfogható értékeket állítasz szembe az utópisztikus, absztrakt ígéretekhez kötődő ideológiákkal!

Lassan tapogatózva a fal mellé vonszolt, s háttal nekitámaszkodva mellém húzódott:

– Látom, eszméletnél vagy – mondta – régóta? Hallottad, miről beszéltem?

– Csak néhány mondat erejéig – válaszoltam –, azt azonban jól emlékezetembe véstem, amit a nyomozónak válaszoltál, mielőtt beléptem volna a cellába és ha beszélhetsz róla, kíváncsi lennék: hosszú börtönéveid alatt, hogy tudtad megőrizni ilyen elevenen ifjúkori fellángoláso-dat az ősi magyar mítosz iránt? Mert ugye azt nem vonod kétségbe, hogy a Turul Szövetség, valamint a múltat idéző többi szervezet a Trianon miatti nacionalista fellángolás szülöttei voltak?!

– Nem akarlak megsérteni, főképp azok után, amit értem már eddig is elszenvedtél, mégis meg kell cáfoljalak! Ha ugyanis visszatekintünk népünk ezeréves múltjára, sőt – azon túlra, az Ősök iránti tisztelet mindig eleven volt! Azt tartotta össze, hogy hozta össze ismét, hogyha különböző okok miatt széthullott ... – De még valamire felhívnám figyelmedet: a mi népünkben, éppen soknemzetűsége miatt soha nem vert gyökeret a nacionalizmus! Azokat az örülteket, akik a zsidók, később a cigányok deportálását előkészítették magyar részről, majd végrehajtották, lelkiismeret furdalás nélkül megtagadhatjuk, de hasonlóképp azokat is, akik a svábok – németajkúak kitelepítését kezdeményezték. Mindhárom fajta népcsoport évszázadok óta beleolvadt a magyarságba még akkor is, ha nyelvüket, szokásaikat megőrizték. Az ellenük elkövetett bűncselekmény az egész népet sújtotta. A mai nemzetiségi mozgolódásokat a ma-gukat internacionalistának nevező elvtársak váltották ki, azért, hogy a zavarosban könnyebben halászhassanak. A mi akkori szövetségünk a magyarságtudatot erősítette, míg a mai eszmék nem csak az egyes emberek, az államok között is békétlenséget szülnek!

– Én azt hiszem, jó komám, hogy egyedül vagy ezzel a felfogással, mert ma is vannak eszmék, amelyek éppen az ellenkezőjét: az egyes embereket, sőt – az államokat elválasztó válaszfalakat akarják eltüntetni. De megértelek, hosszú börtönéveid alatt megállt számodra az idő, nem követhetted a világban végbemenő folyamatokat... –

Közeledő lépésekre figyeltünk fel, abbahagytuk a beszélgetést, épp jókor, mert az ajtón lévő cirkli elmozdult, s a lyukon át egy parázsló szem tekintett be, de valószínű elégedetlen volt azzal amit látott, mert utána a fülét nyomta a lyuk elé. Hallgattunk s lélegzetvisszafojtva figyeltünk ... –

– Csend van! Nem mozdulnak – a foglár hangjára ismertünk –!

– Nyissa ki! Hadd látom nem döglöttek-e meg?

– A nyomozó – súgta társam – készülünk fel!

– Nincs mire felkészülni – súgtam vissza –, a foglár fedezi, inkább hallgass, mintha megsüke-tültél volna!

Nem folytathattuk, mert lehullt az ajtót kívülről rögzítő vaspánt, csikordult a zár, s ugyanabban a pillanatban erős reflektorfénnyel pásztázták körbe a cellát... –

– Ugrás! Föl! Disznók! – kiáltott ránk a nyomozó, mivel azonban nem mozdultunk, mellénk lépett, s előbb társamba, majd belém rúgott, ez a rúgás azonban a nappalihoz képest bolhacsípés volt, megmozdultam s a falon csúsztatva hátamat próbáltam felállni, társam azonban ülve maradt ... –

– Hallom, Te agronómus vagy – mordult rám –, mi közöd ehhez a fasisztához?

– Csak annyi – inkább nyögtem –, hogy ő is ember, azaz – rab, mint én! Tegnap találkoztunk először!

– Nem tudtam, hogy Horthy pribékje volt –, a fasiszta horda egyik főintendánsa?!

– Ha ő fasiszta, akkor Ön minek nevezné magát – válaszoltam –, amint tapasztalom, a módszerei nagyon hasonlítanak a gestapóéhoz –, vagy a gyilkolásban nincs különbség: gestapó, KGB, ÁVÓ, egyre megy?!

Vártam, hogy megismétli a délelőtti –, vagy délután volt-e már, nem mérhettem az időt, de nem, inkább visszafogottabb hangnemre váltott:

– Szeretném a jobbik oldalamat is megismertetni magával, de csak abban az esetben teszem, ha megváltoztatja velem szemben a hangnemet. Hagyja magára ezt a börtöntölteléket, s ha becsületesen helytáll az általunk kijelölt poszton, még kellemes emlékeket is szerezhethet a hátralévő időben... –

– Uram, Ön majdhogynem a halálba rúgott, ez a börtöntöltelék pedig lehet, sőt – valószínűbb, hogy az életemet mentette meg! Csak vele együtt vagyok hajlandó elhagyni a fogdát. Különböztetném, hogy hozzá hasonló, józan ítélőképességű magyar emberrel ritkán találkozhat. Mért nem próbálják meg az embert látni benne is! Politikai meggyőződése miatt nem lenne szabad üldözni senkit. Inkább hozzá kellene segíteni ahhoz, hogy összevethesse a múltat a jelennek! A börtön erre a célra nem alkalmas, és főleg nem erőszak alkalmazásával! Mit képzel...? Ha szabad lenne a kezünk és nem állna az Ön háta mögött élesre töltött géppisztollyal a foglár, túrnánk a mocskolódásait? Egy eszme életképessége a belőle kiáramló vonzerőtől függ! A külső máz megtévesztheti az embert, de bármilyen csábító legyen is, úgy vagyunk vele, mint a kívül piros, belül rothadó almával: ha belekóstolunk kiköpjük. 48-ig magam is azt hittem, hogy a marxizmus a megálmodott jövő –, ma már belátom, sőt – csontom velejéig érzem, hogy tévedtem és vallom, hogy egyetlen társadalmi rendszer sem aljasodott le annyira, hogy fajtájából ítéljen rabszolgasorsra ... – Mert mi történik itt...? Hogy a társadalmi tulajdonba vett mamut gazdaságokat munkaerővel láthassák el, olyan állapotokat teremtettek, amelyben lehetőség nyílik arra, hogy bárkit rács mögé dugjanak. De valójában azok sem szabadok, akik helyszűke miatt kívül rekednek a rácson, mert nem csak cselekedeteiket, gondolataikat is korlátok közé szorítják, a munkájukért kapott ellenérték pedig nem ér fel a nyugati demokráciák munkanélküli segélyével. Rabszolgák tehát ők is, amennyiben különböznek a börtönlakóktól, hogy mint a múlt század közepéig az amerikai feketék családban élhetnek és dolgozhatnak!

Remélem, szavaim meggyőzték arról, hogy hiábavaló kísérletezés lenne kiemelni a többi közül. Előtte ez a rendszer már kijátszotta minden aduját! Most pedig ... –

– Most pedig – az elhárító átvette tőlem a szót –, azt hiszem eleget mondott ahhoz, hogy itt helyben lepuffantsam! – Közeledett felém és a pisztolytáskáján babrált ... –

– Megteheti, de – igyekeztem elkapni a tekintetét –, abban az esetben hármas gyilkosságot kell elkövetnem, hogy ne maradjon tanú, mert nem csak társamban, a foglárban sem bízhat!

– Úgy gondolja – előkapta a pisztolyt és a homlokomra célzott –, na imádkozzon, még annyi időt adok!

- Magának kell imádkoznia – mondtam –, én már levezekeltem a bűneimet!
- Még szemtelen is? Tényleg nem fél?
- Ha merné –, hiába félnék, lepuffantana! De okosabban teszi, ha eláll szándékától és visszavitet bennünket a táborba!
- Forduljon meg – kiáltott ismét rám –, a fal felé, és tegye kezét a tarkójára! Maga is! – ismételten belerúgott a még mindig ülőhelyzetben lévő társamba –!
- Állj fel, komám – szóltam szelíden és meggyőzően – tedd, amit mond, aztán bízzuk magunkat a felettünk valóra!

Akkor, abban a pillanatban azt hittem, hogy szavaim hatottak nem csak társamra, aki szorosan mellém húzódva felállt, s mintegy búcsúzásképpen oldalba bökött, a nyomozóra is, aki viszont – nem láttam, csak éreztem – miután a pisztolyt visszacsúsztatta a helyére, hátra szólt a foglárnak, hogy vegye le rólunk a bilincset... – Hogy mi mehetett végbe ebben a vadállatban...? Töprengésre azonban nem jutott időnk, mert amint a bilincs lekerült a kezemről rám szólt:

- Maga Kovács forduljon meg és induljon az ajtó felé. Kimegyünk, de ne kísérletezzen szökéssel, mert abban az esetben tényleg kénytelen lennék a fegyvert használni. Maga pedig – a foglár felé – míg vissza nem térünk vigyáz a másokra, de húzódjon hátrább, nehogy állon vágja magát is, mint az őrnagyot!

Már kint jártunk a fogdaépület előtt, mikor ismét rám szólt:

- Álljon meg kérem és ne féljen! – mellém lépett: Bocsánatát kell kérjem a délutániért, ami pedig az imént történt, csak imitáció volt a mostani bizalmas beszélgetésünk lefedésére, de térjünk a tárgyra...! Ismer maga egy Kovács Lőrinc nevű alezredest a belügyben, vagy talán közeli rokonok?
- Ismerem, de csak névrokonok vagyunk!
- Akkor honnan az ismeretség?
- 46-47-ben hosszabb ideig éltünk fél liter tejen és egy darab kenyéren ketten!
- Annyira rosszul ment volna?
- Magának is emlékeznie kell, hogy a háború után a pénz előbb nem ért semmit, később pedig csak kevés volt belőle!
- És hogy-hogy mégis, a nélkülözések ellenére is kitartottak az eszme mellett?
- Fiatalok voltunk, tele ambícióval és hittel! Volt, amikor csak belebeszéltük a pörköltet gyomrunkba és mégis szépeket álmodtunk!
- Érdekes! És hol dolgoztak?
- Az ifjúsági szervezetben, mint agitátorok –, na meg a falujárás! Az volt ám az igazi...! Ő, mármint Lőrinc, suszternek tanult, foltozta az összehordott rossz bakancsokat, ha fazekat hoztak, azt is –, én pedig szóval tartottam addig a volt cseléd úrgazdákat!
- Szép idők lehettek azok!
- Szépek voltak! Ha korgott a gyomrunk, rákezdtünk: „Sej, a mi lobogónkat fényes szellők fűjják, sej az van írva arra, éljen a szabadság!”
- Csodálatos! Még ma is magával ragadja az embert! Valami nagy forgószélnek kellett kerekednie, hogy a nyomorúságos évek után magából osztályellenség lett, a barátjából pedig hadd ne mondjam!

– Nem mi változtunk meg! Én nem vagyok osztályellenség, elveimhez éppúgy ragaszkodom, mint Lőrinc! A párt változott meg! A felső vezetés átvedlett arisztokratákká! Már büdös számukra a munkás –, csak amíg a hatalmat kézbe nem kaparintották, nyalták a seggét! Már nincs szükségük voksokra, a munkásra is csak azért, mert valakinek meg kell termelniük a javakat is! Az úgazdákából pedig –, akiknek annak idején a szebb jövőt, a saját tulajdonból eredő biztonságos életet papoltuk, ismét cseléd lett, s ha valaki nyikkanni merészel, Ön is tudja, mivel jutalmazták!

– Na, azt hiszem, ebből elég volt, ne merüljünk bele! Röviden: felhívott a névrokona és közölte, hogy maga minden bizonnyal valami nagy tévedésnek lett az áldozata. Addig is, míg tüzetesen ki nem vizsgálják az ügyét, igyekezzünk elvtárshoz illően bánni Önnel! Most visszaviszem mindkettejüket a táborba, a továbbiakat pedig megbeszélem a parancsnokkal. Szaktudásának talán itt is hasznát vehetjük! Ne feledje azonban, hogy maga itt, függetlenül a jó barátok hozzáállásától, fogoly, vagy ha úgy jobban tetszik rab és az én jóindulatom kevés! Az igaz, hogy mint politikai tiszt bizonyos esetekben magam is eljárhatok, a gazdaság általános igazgatása azonban a parancsnok hatáskörébe tartozik és nem léphetünk át egymás feje felett. Remélhetjük, hogy nem fog akadékoskodni, bár eléggé merev!

Helyben vagyunk – gondoltam – igaz, Lőrinc barátommal 48 óta nem találkoztam, s a nyomozótól tudtam meg azt is, hogy a belügyminisztériumban dolgozik, hogy aztán ő honnét, kitől szerezte az értesüléseit rólam, nem tudhattam, de valószínűsítettem, hogy Marcitól, a Kakucska Marcitól, vagyis a börtön parancsnokától. Úgy tettem természetesen, mintha mit sem sejtene, és teljesen az ő jóindulatára kell hagyatkozzam!

– Köszönöm, főhadnagy úr – a foglár említette a rangját, vagy a parancsnok, már nem emlékeztem rá – csak annyit kérek, hogy a többi fogollyal egyenlő bánásmódban részesítsenek. Arra kell kérjem, próbálja meg az embert látni az itt kényszermunkára fogott szerencsétlen népségekben is, mert kisebb-nagyobb ballépéseink ellenére azért még így kitaszítottan is, az emberi társadalomhoz tartozunk!

A fogda közelében folyt ez a kérdés-felelet, de távolabb attól, hogy a fogdában tartózkodók meghallhatták volna, talán azért is lepődtem meg társam kérdésén, midőn visszaérkezésünk után az ajtó, bár csupán rövid időre, ismét becsukódott mögöttünk:

– Te vamzer lennél? – mivel kezén már nem volt bilincs, szinte támadó állásba helyezkedett velem szemben ... –

– Miből gondolod? – nem tagadom, meglepett a kérdés –, s kissé rácsodálkoztam –.

– Hát – délelőtt a parancsnok, most pedig ez a ... –

– Nézd – próbáltam megnyugtatni –, jelen pillanatban hiába is tiltakoznék, mert a látszat feltevését igazolja, de kérlek, hogy hagyjuk ennek a boncolgatását máskorra, mert ma már éppen elegendő van nekem is! Arra kérlek, bízzál bennem és a cselekedeteimből ítéld majd. Ha nem csalódom, rövidesen bizonyíthatok, addig pedig nyugodtan bezárkózhat az előlem, nem fogok haragudni érte. – Utolsó szavaimba egy autó berregett bele, s a foglár, bár mocorgását sem hallottuk – valószínűleg hallgatózott – az utasításra, hogy engedje ki őket, már fordította is a kulcsot a zárban. Az előzmények után természetesen vettem, hogy az ajtó pánttal való biztosítását elhagyták.

– Szedjék magukat, aztán lóduljanak kifelé – szólt ránk az őr, de nem az előbbi, egy másik, egészen csendben, feltűnés nélkül válthatták, s hogy mi indokolhatta?! Valószínűleg a nyomozó megváltozott magatartása szerepet kapott benne ... –

Társam bizalmatlanul, kimérten, minden eshetőségre felkészülten mellém állt, és szorosan egymás mellett haladva közelítettük meg az autót, amely már nyitott ajtóval, a nyomozóval a volán mellett várt ránk.

– Ne féljenek, nem a vesztőhelyre megyünk. Üljenek be nyugodtan a hátam mögé. Amint látják én megbízom magukban, maguknak sincs mitől vagy kitől félniük. Csukja be kérem az ajtót – ez társamnak szólt, ő ült be másodiknak –, nem jön velünk őrség!

Pöfögve, köhicsélve elindult velünk a kocsi. Eléggé kivénhedt csotrogány volt, a pobjedák első szériáiból való, de még így is hamar a végéhez ért a kb. két kilométeres útnak. Mi csendben voltunk, s a nyomozó is csak annyit mondott, közvetlenül a cél előtt: Amennyiben társaik érdeklődnének, a rúgásokat nem tagadhatják le, azokért elnézésüket kérem, azokon kívül levél- és csomag-megvonást kaptak!

A szállásul szolgáló tábor kapuja előtt előbb a nyomozó hagyta el a kocsit. Hogy mit mondott a kapuőrnek, nem hallottuk, tény azonban, hogy szolgálatkészen felcsengette a táborügyletest, aki beteretelt bennünket a barakkba. Mivel éjszakára a hálóterem – mellesleg egy helyiség szolgált mindenre – ajtaira is felrakták a biztosító pántot, a zörej, csattogás, dobogás –, az őrnem volt kímélettel az alvókra – felriasztotta valamennyi cellatársunkat. Félkönyéken támaszkodva, pislogva, igaz – csak az éjszakai vörös égő gyér világításánál láthattuk arcukat – úgy néztek ránk, mint a kísértetekre, s ha figyelembe vesszük tépett, mocskos gúnyánkat, valóban úgy is néztünk ki, mintha a föld alól ástuk volna ki magunkat. Mindent egybevetve a kis, szánunkra nagy szerencse nélkül, úgy lehet telibe találnak, ugyanis mint másnap elmondták: már leírtak bennünket!

De – ne fussunk előre, még hosszú az éjszaka! Azon már nem is csodálkoztam, hogy fekvőhelyeink fel voltak dűlva – szalmazsák oldalára fordítva, lepedők, pokrócok össze-vissza dobálva, ami pedig a kis, félajtós lemezszekrénykét illeti, vagyis annak tartalmát – tisztálkodószerek, élelmiszer vegyesen, ömlesztett állapotban a szalmazsák végében...! Pedig reggel még deszkával is lesimítottam az ágyat, nehogy beleköthessenek valamibe... – Na, de – várjatok csak szadista csavargók...! Persze csak megfogalmazódhatott bennem a gondolat, mert még mielőtt bármi módon kifejezhettem volna, odaugrott mellém Anti, a cigány:

– Jóska – szólt hozzám bűnbánóan –, elvettem egy doboz cigarettát, majd spejzolásakor megadom.

– Nem kell megadnod, Antikám – válaszoltam –, tudod, hogy nem dohányzom. Hozták, hát van. Örülök, hogy kisegíthetek!

– Köszönöm, pajtikám! Igazán örülök annak, hogy visszajöttetek – mondta –, ülj le az ágyamra, majd a haverral rendet csinálunk nálad! – Gyere Jancsi – intett szomszédjának – engem pedig erővel lenyomott saját fekhelyére – nekünk – folytatta – nagyobb gyakorlatunk van ebben. Mint később elmonda: kisebb-nagyobb balhékért már éveket töltött börtönben, de nem lopás, vagy csavargás – vályogvető volt – inkább csak izgága természete miatt.

A gyorsaságon – egyazon szakmát űző falubéli cigányok voltak, s mintha vályogot vetettek volna egy felesleges mozdulatot sem tettek – meglátszott, hogy nem először csinálnak rendet mások bosszúságán kéjelgő fegyőrök után. Mikor végeztek, adtam mindenküknek még egy pakli cigarettát, s még meg is toldottam azzal: amíg tart belőle, ne szégyelljenek kérni.

Sorsomban osztozó ágyszomszédomnak is felajánlották a segítséget, ő azonban nem fogadta el, de nem is volt rá szüksége, mert majdnem egyidőben végzett velük. Neki ugyanis már volt benne praxisa.

A zárkafelelős – egy volt fegyőr –, másfél évre ítélték, mert elősegítette és őrt állt, míg egyik fegyenc és felesége a munkahelyen, a kukoricásban szeretkeztek – szemforgatva leste a két

cigány sündörgését körülöttem. Tudtam: már az sem tetszett neki, hogy addig-addig settenkedtek, hogy végül is egymás mellé kerültek, ezért hát – jobb a békeség – gondolván – neki is vittem egy pakli cigarettát. Milyen jó, hogy Imre barátom hozta – ha mást nem is tehet a védőügyvéd, legalább lássa el valutával a védencét. Dohányáruért mindent megkaphat az ember a börtönben –, még háziszolgát is tarthat, s hogy mit még...?! Nőt is! Na nem a homoszexualitásra gondolok, az, bár nem ítélem el, főképp kényszerhelyzetben, mindig távol állt tőlem – olyan igazit...! A büntetését töltő fegyőr tanúsíthatja...!

– Igyekeztek befejezni – szólt hozzám, miután felé nyújtottam a cigarettát –, a két cigány reggelig elfüstölne, holnap meg –, vagy már ma van?! De azért ő is rágyújtott, csiklandozta orrát a két füstös által eregetett eredeti „amerikai” illatfelhő!

Megköszönve a „pajtikák” szolgálatkészségét, letéptem magamról a már amúgy is csíkozott miegymást, aztán végigdőltem a fellazított szalmazsákon és elkezdtem merengeni...!

Aludni...?! Minek az? Valahol olvastam, hogy egy angol ötvenkét évesen sem ismerte az alvást. Talán olyan igazi alvásra nincs is szüksége a szervezetnek, elég ha lazítunk egyet! Vagy – egyáltalán álom-e az álom? Lehetséges, hogy egy másik élet?! Én legalább álmaimban szoktam újraélni egy régebbi életem emlékeit –, ugyanazokat több ízben is...! S hogy valaha, és igaz is lehetett, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy jelen életemben soha, semmilyen körülmények között, nem juthattam volna el az álombéli tájakra...! Vagy, ha csupán a képzelet szüleményei voltak, akkor az azt bizonyítja, hogy idegrendszerünk, mely életfunkciónkat szabályozza, soha nincs nyugalmi állapotban!

A múlt idő után éles kanyart vettem, vissza a jelenbe: vajon hazugság-e a kommunizmusról alkotott teória, vagy csak a kivitelezés rossz? A kommunális életmód az ember legősibb társadalmának már szabályozott felépítését vetíti elénk! Maga Krisztus is azt emelte ki, mint egyedül üdvözítőt: „kövess engem!” Csak míg a papok immár kétezer éve legalább a látszatát megőrizték – mi más célt szolgálnának a különböző, Istennel kapcsolatos szolgáltatások?! Addig a párttitkárok a látszatot is mellőzve, a személyes diktatúra egyedül célravezető gyakorlatát emelik piedesztálra! Persze: birtokon belül!

Ha alaposabban vizsgáljuk az összefüggéseket: valójában személyes diktatúra mindenik, de az Istenre való hivatkozás elfed mindent, a vörös lepel lerántható, ha pedig már bűzlík, lerántani sem kell.

Amint így morfondíroztam, a délelőttinél is élesebb fájdalom hasított belém – Istenem! – kiáltottam, vagy csak akartam-e?, úgy éreztem, mintha nem is veríték, hanem vér lepte volna el homlokomat! A kiáltásra egyszerre két oldalról is leugrottak mellém –, eszemnél voltam, legalábbis érzékelttem mindent, hallottam mindent, ami körülöttem történt.

A volt turulos, vagy inkább – szenvedő társam, szétszakította mellemen az inget és tőle telhetően – neki is fájdalmi voltak – masszírozni kezdte előbb a szívem táját, majd egész testemet:

– Légy erős, pajtás, ez segíteni fog, megpattanhatott benned egy ér vagy ideg! Voltam már én is hasonló állapotban és látod, itt vagyok! Csináld Te is, ne óbégass – ez Antinak szólt –, aki veszettül káromkodott:

– De a kutya úristenit, ha hagyjuk, egyenként agyonvernek bennünket ezek az állatok, s mivel a kiabálásra kintről az ör bevilágított az ablakon, felugrott fekvőhelyére és előbb mezítelen seggét, majd megfordulván a farkát rázta feléje: Ezt szopjátok le rohadt, idegen fajzat! Elmenekültetek a kötél alól, itt meg gyilkoltok?! 48-49-ben hazánkba menekült görög volt! Nagyot köpött, majd: Fajtámbéli sem vállalkozna erre az aljas munkára!

– Hallgass már, bolond cigány, különben élve nem szabadulsz a kezükből! – A zárkafelelős többedmagával lerántotta Antit, talán be is húztak neki, mert elhallgatott... –

– Kicsengessek? – kérdezte aztán társamtól –, sokra nem mennénk vele, mert kórházba úgy sem szállítanák reggelig!

– Ne csengess! Úgy látom enyhült a fájdalma! Erre a hőzöngőre ügyeljete – Antira –, mert ha felzörgetik az ügyeletet és kiviszik innen, még ennyi segítséget sem kaphat reggelig. Majd én csendben masszírozom, ha értesz hozzá, segíthetsz!

– Szólj ha elfáradsz, felváltalak. Ti pedig a legnagyobb csendben feküdjete vissza – ez azokra vonatkozott, akik segítettek neki Antit elnémítani –!

– Igen – ám – magyarázkodott egyikük, de lehet, hogy már késő: a cigány?! Jönnek és kiviszik... –

– Nem veszik őt komolyan! Neki tízszer annyit szabad, mint nektek! Itt hasznát veszi annak, hogy analfabéta!

– Csak bohóckodik! Tegnap láttam olvasni abból az angol könyvből, amely a nagy motozás közben az ágy mellé csúszott!

– Hát azt már én sem hiszem, hogy abból olvasott volna, de akárhogy is van, hagyjuk meg neki ezt az előnyt! Fekvés!

Lám, ebben a volt fegyőrben szív is van! De csak úgy átvillant az agyamon, mert figyelmem teljes mértékben az „őstulok” turulos, izomrostjaimon futkározó ujjai felé fordult! Milyen is az ember?! Egy órával előtte még legszívesebben fasírtot csinált volna belőlem, s most – akárha művész játszana mesterhegedűjén, de tán nem is tévedek: igazi, művész, orvos, vagy tanár –, különben mit keresne nála az angol könyv?! Mert hogy az övé, ahhoz nem fér kétség! Az is lehet azonban, hogy ő is, mint annak idején Kossuth apánk, börtönben tanulta meg a nyelvet, amely ha nem is a legszebben hangzik, legtöbben beszélnek a világon. Hozhattam volna én is magammal, de majd hirtelen eszeveszett zúgást hallottam, s már láttam is: magyar husárok vágattak a gödöllői tölgyes mentén az isaszegi lópán felvonultatott ellenségre ... – Huj-huj-hajrá...! Csatakiáltás harsant, melyet azon nyomban velőig ható sikolyok –, halál-hörgés követett. Ágyúszó, kartács, karabélyok, aztán ..., szurony roham... á-á-á –! Megroppant alattam a híd –, eltalálták...! Nem, nem – csak egy tűzfal dőlt mellém nagy robajjal, aztán csend lett, s a csendben, a halottak és sebesültek felett felcsendült a dal: Kossuth Lajos azt üzenté...! Majd: győztünk! Győztünk ujjongták a sápadt, viaszsárga honvédek összeölelkezve a husárokkal –, némelyek a lovakat csókolgatták, s voltak, sokan voltak, akik csak az anyaföldet...!

– Ne mozogj, pajtás és hallgass, már hajnalodik – hallottam, s kinyitottam a szemem –, az Őstulok tenyere nehezedett ajkamra! Hát – igen – a tűzfal – állapítottam meg magamban. Ujjainak vágója a lovak robaja, s a harci zaj: az erek, az idegek pattogása –, de hol van az összeomlott híd?, mert hogy megroppant, az biztos! Lázálom volt?! Egy vérrög morzsolódhatott szét, vagy egy kimozdított idegszál pattant eredeti helyére. Már nem éreztem semmi fájdalmat, s agyamban is megvilágosodott minden! Társam kérdésére: Jobban érzed magad?, határozott igennel válaszoltam, majd: És Te hogy bírtad az egész éjjel mellettem?

– Sokat ki kell bírnia az embernek, pajtás!

– És amit este tartottál felőlem, már nem...?

– Nem, pajtás, volt időm gondolkodni! Lehet, hogy közülük való vagy, de, hogy vamzer nem, az biztos! Meggyőződése, hogy van valami közöd hozzájuk, mert a nyomozó viselkedéséből csak azt következtethettem, hogy egy nagyobb marha a fejére koppinthatott, s ha nem tévedek, az a parancsnok volt, igen?! –

– Nem! Nála is nagyobb, ha úgy tetszik, marha nyúlt bele, ő kevés lett volna hozzá, ám lehet, hogy közvetített, mert vele is jó barátságban voltam annak idején!

– Megmozdulhatott bennük valami?! Az a fontos, pajtás, hogy átvészeljük és ne maradjon bennünk örökös károsodás!

– Reméljük, és köszönöm amit értem tettél!

– Nem érted, magamért tettem, hisz miattam keveredtél bele ebbe a ...

– Nem miattad, az őr miatt! Ha ő nem tapos a hátadra, úgy lehet, azóta sem váltottunk volna két szót sem! Különböző jó, ha tudod: gimnazista koromban én is tagja voltam a Turul Szövetség ifjúsági tagozatának, s ha jól emlékszem a szabályzatára: mindketten annak rendje-módja szerint jártunk el! – Megszorította a kezem:

– Ha így van, pajtás, akkor dupla öröm számomra a fájdalom is! Próbáld meg fel tudsz-e ülni, mert ha nem..., na nem, arra gondolni sem merek, gyere...! – vállam alá nyúlt, én pedig emelkedni kezdtem!

– Engedj el – kértem –, nemcsak ülni, állni is tudok! Húzdj kicsit félre –, úgy...! – vigyázva mozdulataimra leléptem az ágyról, s előbb lassan, majd egyre gyorsabban kezdtem mozgatni végtagjaimat... –

– Tudsz sőt törni? – kérdeztem – igen! Na gyere, az majd kihozza, mire vagyok képes!

– Megerőltetted magad – szabadkozott –, nem tenne jót, ha előlről kezdődne az éjszakai fájdalom!

– Ne húzódozz! Gyere! Vagy-vagy?!

És ment –, de még mennyire..., mintha új élet költözött volna belém, átöleltem, ő magához szorított:

– Testvérem! A Mindenható az ujjainkban rejtette el azt a csodaszert, amely szinte minden betegséget képes gyógyítani! Ujjaink megfelelő helyen és megfelelő módon való mozgatásával csodákra képesek, de valójában nem is csoda, a csoda: csupán a természet ismerete! Talán-talán nem tévedek nagyot, ha azt mondom, hogy ujjaink jelentik a kulcsot a teremtés megértéséhez... –

– Ha nem kellemetlen a kérdésem: hol tanultad?, hisz ha jól saccolom: az egyetemet sem fejezhetted be!

– Épp hogy befejeztem, de amit ott tanultam, meg sem közelíti azt, amit a váci fegyházban egy öreg kínaitól! Ezirányú ismereteim tőle származnak, s ha hisszük a teremtés legendáját, egyidősek az emberrel, de majd folytatjuk..., mindjárt ébresztő! Ki kell cserélnünk ezeket a rongyokat, vagy...?

– Vegyük csak fel – mondtam –, ha nekik jó, nekünk is jó lesz! Majd, ha bejövünk a munkáról, megpróbálunk valamit csinálni velük!

Utolsó szavaimnál megszólalt az ébresztőt jelző kolomp, és bár kevés idő állt rendelkezésünkre és felkészüléshez egy pillanatra szinte a terem valamennyi lakója körénk gyűlt: a viszontlátás örömét először bűntársam, azaz: harcostársam fejezte ki, mert ő ugrott le az ágyról elsőként, bizonyára már felkészülten várta az ébresztőt, s a szemében megjelenő nedvesség azt a csekély bizonytalanságot is eloszlatta, ami még megmaradt vele szemben bennem. Utána a volt főkönyvelő következett a sorban, tőle tudtam meg, hogy Pista bácsit – Szigeti –, a volt T. szövetkezeti elnököt még előző nap éjjeli őrnek tették meg. Neki még nem telt le a szolgálata, valahol kint az istállóknál ábrándozhatott, rajta kívül azonban a terem valamennyi lakója váltott velem néhány szót, és ez jólesett, erőt adott, csakúgy, mint a csodatévő ujjak!

Kicsit meg is lepödtünk, mert zárkanyitáskor az örrel együtt jött a raktáros is – természetesen szintén rab – hóna alatt a részünkre előkészített ruhaneművel ... –

– Ennek fel sem tréfa – bökött oldalba az Östulok –, előző napi szenvedő, majd éjszakai segítőársamat a bajuszáról már régebbi rabtársai is így nevezték, mivel hasonlított az alföldi magyar-ökör szarvához –, de természetében is volt valami megmagyarázhatatlan öserő és valahányszor ránéztem, az alföldön még ma is honos szilaj szarvasmarhát juttatta eszembe, amint orrát előreszegve, végtelen nyugalommal mered a szikes fölé emelkedő délibábra! Persze nála a nyugalom csak látszat volt, a félig lehunytt szempillák alól pattogó szikrák felgyújtották volna a száraz székfüvet, az agyában kavargó gondolat-hullámokon pedig akár vitorlás hajó is szelet kapott volna... – Betojtak, pajtás – folytatta –, ha ügyesen lavírozunk, kirázhatjuk őket a gatyájukból is!

– Ne örüljünk előre – mondtam –, nem tudhatjuk, mit forgatnak a fejükben. Ha a barátságért viszontszolgáltatást remélnék, csalódní fognak! Önzetlen barátság pedig manapság ..., legfeljebb köztünk alakulhat ki!

Beszélgetés közben, ha ugyan annak lehet nevezni néhány odavetett szót, mert nyelvünkkel együtt a kezünk is pörgött, befutott Pista bácsi, az újdonsült éjjeliőr jó darab szalonnával – Hitler –, azaz vegyes gyümölcsíz – és markomba nyomta mondván: arany pajtás, csak hogy itt vagyok!, Laci küldi – Kóczyán – a főszakács, majd gondoskodik arról, hogy felerősödjetek, kitartás és legyetek résen! Itt már értelmetlen a huzakodás! Ha leszarjuk is, tegyük úgy, mintha respektálnánk őket. Ne mutassunk félelmet, mert attól vérszemet kapnak, de ne is vagánykodjunk! Csak-csak –, hunyorgott hamiskásan az öreg – hadd higgyék, hogy ők a janik, adjuk inkább a hülyét, mint a cigány: lám – tőlük is lehet tanulni.

Mivel az ő munkaideje lejárt, ráért, ott sündörgött körülöttünk egészen a kivonulásig, tanácsokkal látott el bennünket, tehetett, mert Horthyék alatt, mint kommunisztát ugyancsak meghurcolták. Kivette ő is a részét, de akkor tudta, hogy a fasiszták fosztották meg szabadságától. Hogy most kik...?! Erre kereste ő is a választ csak úgy, mint én! Ha életben maradunk, idővel talán ez is kiderül! De miért ne maradnánk életben, ha egyszer az ember a legerősebb állat?!, hisz a nyaktiló kivételével minden kibír!

Anti, miután rendbe tette saját körletét, kérés nélkül odajött hozzám segíteni. Miután elvégezte az utolsó simításokat is, két ujjá közé fogta államát, a mozdulat azonban oly váratlanul ért, hogy majd elharaptam a nyelvem:

– Ne félj – mondta –, míg engem látsz addig nagyobb baj nem érhet, nekem pedig van rá okom vigyázni magamra, mert sokadmagammal vagyok!

– Hány gyereked van? – kérdeztem tőle, de már reggelizés közben –, Laci osztotta, s csak úgy véletlenül dupla adat sajtot – juh – hajított a csajkafedelembé, amit természetesen megosztottam ágyoszomszédaimmal – már el is feledtem, mit kérdeztem, Anti azonban nem:

– Hat, pajtikám, hat – adta meg a választ –, úgy nyújtogatják a nyakukat, mint a folyton éhes tökök verebek!

– Azt mondtad vigyáznod kell magadra! Nem veszed észre, hogy a cselekedeteid és a szavaid között különbség mutatkozik? Össze kellene húznod magad egy kicsit értük is! Ki gondoskodik most róluk?

– Hát a „család”, pajtikám! Mi kalákában csináljuk a gyerekeket is!, ha eltűnik egyik-másikunk egy időre, az otthon maradóknak kutya kötelességük gondoskodni a mieinkről is! Persze van úgy, hogy hazatérve egyel több fiókát találunk a fészekben, de hát: jut is, marad, az a micsoda-csoda nem kopik el!

Már kezdtünk szedelőzködni a kivonuláshoz, Anti azonban csak mondta a magáért:

– Úgy bizony, pajtikám! Nekem is van néhány zabigyereke, de hát egy kevés keveredés vérfrissítés miatt –, no meg tegyük hozzá: az egér sem mindig ugyanabban a lyukban köt ki!

Az okoskodás csavaros észjárásról tanúskodott, de nem is kellett szégyenkeznie azzal a – saját bevallása szerint – négy elemijével: nem csak társait, az öröket is meglepő könnyedséggel ejtette át, mondhatnám közmondásszerűen is: mint szart a palánkon! Velem szemben azonban, az első naptól, sokszor már kényelmetlenségig udvarias volt. Mondtam is neki egyszer: Te Anti, minek cifrázod velem, hisz ugyanolyan ruhában járunk?

– Nem úgy van az, pajtikám! Nem a ruha számít, hanem aki benne van! Te nekem ebben a ruhában is nagyságos úr vagy, míg az ör – egyik éppen megállt mellettünk – ezek a miniszteri bársonyszékben is csak olyan pöfeteg gombák!

Egészen rövid ismeretség után belopta magát ez a hetyke cigány legény a szívembe, de nem mindenkinek, volt olyan is, akiben ellenérzést váltottak ki rövid, frappáns megjegyzései. Valószínűleg így volt vele az Őstulok is, mert kicsit mintha durván rántott volna el mellőle, a kivonuláshoz való felállásban:

– Hagyd már ezt a félőrültet – mondta –, még Téged is megfertőz, vagy ha azt nem is, szagot kapsz tőle!

Anti csak ránézett –, hogy megvetés volt-e a szemében...? Nem hiszem! Inkább csak az egyszerű ember belenyugvása abba, hogy a társadalom által elfogadott határok között mozoghat csak, még a börtönben is! Az Őstulokról pedig már messziről sugárzott a felsőbbrendűség, de anélkül is tekintélyt biztosítottak volna neki ellentétes nézetei miatt elszenvedett hosszú börtönévei. Mit tehettem tehát? Utána léptem, ott volt a helyem mellette kétféle szempontból is: számítanom kellett arra, hogy az éjszakai sok napközben is megismétlődik, továbbá: társadalompolitikai nézeteink is azonos szinten mozogtak. De lépjünk tovább...!

Ott álltunk ismét a tábor kapuja mögött felsorakozva. A kapu előtt az örök nyargalásztak, ki lóháton, ki gyalogosan. A görögöt kerestem, de nem láttam közülük. Figyelmeztetni akartam társamat és gyengéden oldalba böktém, mielőtt azonban megszólalhattam volna ő halkán megjegyezte:

– Kronosz felszívódott!

– Leváltották volna?

– Egyenlőre! De ne hidd, hogy miattunk bármi baja is eshetnék –, ők most a rendszer legmegbízhatóbb örei! Néhány napra, vagy egészen áthelyezték egy másik táborba, ahol kevésbé exponálhatja magát, s egyben főnökeit is!

– Lehetséges, de még előjöhet – válaszoltam –, közben folyt a szortírozás, s a volt kenderesi – Horthyék birtoka volt – lovász, akinek a keze alá tartoztunk kint, a munkaterületen, mellénk érve intett, hogy elegendő... –

– Eddig! Többre nincs szükségem – mondta –!

A kijelentés az elosztást ellenőrző táborparancsnoknak szólt, aki röviden megjegyezte:

– Vihetne többet is! A répaegyelést ma befejezzük, de nem kellene-e siettetni a begyűjtést, legalább boglyára rakásig? Alkalmas az idő hozzá.

– Többet nem tudnék megfelelőképpen szemmel tartani – válaszolt az ör –, meg aztán több kéz nem jelent több munkát is!

– Maga tudja – jegyezte meg a százados –! Indulhatnak!

Elindultunk tehát ismét ki a munkaterületre, de egészen más irányban, mint előző nap. Kicsit fel is vidított bennünket, hogy nem kell négykézláb kúszni –, a villázás – mindenikünk vállán egy-egy favilla ágaskodott, mégiscsak egészségesebb testmozgást igényel. Érthető, hogy a ki- és bevonuláskor rendszeresített nótázás is vidámabban zengett. Még az örökké mókáskedvű Anti hiánya sem tűnt fel –, ki tudhatná, merre koncsorgott el a közelünkből, pedig jobban járt volna, ha mellettünk marad, már a rend kedvéért is! Olyan igazi dimbes-dombos dunántúli tájon vezetett át az út a kaszáló-dűlőhöz. A nap akkor ébredett. A látóhatár szélén, hosszan elnyúló rózsaszínű felhő mögül, méltóságosan kerekedett elő a vörösben izzó tűzgolyó. Az általunk felvert porfelhő tompította ugyan fényét, de talán éppen ez a kölcsönhatás eredményezte azt a meleg, nehezen nevéen nevezhető színt, amely nem csak elbűvöli, meg is nyugtatja az embert. Kedvem lett volna belehasalni az út mellett burjánzó acatos fűbe, átadni magam a merengésnek, de annak csak az előző napi herce-hurca lett volna a vége, ezért tartottam a lépést hasonló gondolatokkal foglalkozó, vagy éppen egy újabb nótába kezdő társaim mellett. Persze a nótákba néha-néha épphogy belevakkantottam, mert nem nagyon futotta ismeretanyagomból, de ugyancsak nótaszegény volt Östulok barátom is, hisz rá sem ragadhatott több a régi nóták strófáira „átköltött”, úgynevezett újvilág dalaiból. A váci fegyintézetben legfeljebb az „Ott túl a rácson, egy más világ van...” rab internacionálét ismételtethette, büntetlenül azt is csak magában. Lábai – akárha két lépegető villanyoszlop – mozgásából láttam, hogy ő is valahol a távolban kalandozik, ezért megkísértem egy kérdés feltevését:

– Te Konrád, azonkívül, hogy a Turul Szövetség ifjú tagozatának voltál egyik vezetője, valóban semmi okot nem szolgáltatnál fogvatartásodra?

– Hová akarsz kilyukadni? – rám meredt kicsit talán csodálkozó szemekkel... –

– Na – nem akarok benned esetleg fájó sebeket felszaggatni, de ha megteheted anélkül –, kérlek?! Az időből futja! Gondolom a mit, miért alól Te sem vagy kivétel! Az én ittlétemnek tárgyi bizonyítékai vannak! Először: átnyúlva az elvtársak feje felett a megengedett normánál nagyobb, de kiérdemelt haszonhoz juttattam az egyszerű munkásokat. Másodszor: a disszidálási kísérlet! Én ugyan egyiket sem tartom bűnnek, de hát a törvény az törvény, akkor is, ha csalással hatalomra jutott hétpróbás gazemberek alkották! Az anyaszentegyház történetében is előfordult, hogy erkölcstelen, csalárd módon vették birtokba Szent Péter trónját! A Te eseted azonban ..., csak azért, mert valakinek más elképzelései vannak a hazáról, a társadalom, a világrendről –, kirekeszteni a normális életből?! Egyszerűen felfoghatatlan előttem, hisz az ellentétek vonzzák egymást...!? Nagy dolgok mind politikai, mind gazdasági téren a szabad versenyben születtek!

– Hogy miket beszélsz Te...! Nem hülyeség általad megoldhatatlan problémákon törni a kobakod?

– Általam megoldhatatlanok, de ha sokan csatlakoznak hozzám, például Te is?!

– Hát igen...! Te képes vagy arra, hogy a vörös ördögöt is megzabolázd, különben még mindig a sötétzárkában lennénk, rosszabb esetben a hűtőkamrában. Én mégsem csatlakozom hozzád. Bezárkózom inkább Tamás-bátya kunyhójába és rátolom a reteszt, hogy közelemben se férhessen az embernek nevezett, de valójában csak képlékeny hús-, csont-, vér-tömeg! Nem tudom, mennyire ismert előtted a Horthy-féle diktatúra –, én jelen voltam a felmagasztalásán, majd később porba hullása alkalmából is! Jól emlékszem a Ducét, majd Hitlert hatalomra juttató, örvengő tömegre, de arra is, amely a moszkvai Vörös Téren a vörös diktátort, Sztálint ünnepelte a győzelem ünnepén! A Rákosit éltető vastapsokat már a börtön rádióján keresztül hallottam, az volt szinte az ébresztő és az altató is! Akkor is tapsoltak neki, mikor bejelentette „szerelmes” fiának, Rajknak a felakasztását...! Aztán jött 56. A képlékeny tömeg néhány napra „szent egyveleggé” gubancolódott össze! Elpusztult néhány tízezer, később néhány

százra bagatellizálták, sok tízezer elmenekült, akik azonban maradtak, tapsoltak tovább, igaz – már nem Rákosinak, Kádárnak!

Fordulhat úgy, hogy emlékművet állítanak néhány mártírnak –, csontjaikat előkotorják a jeltelen sírokból, s gondosan lefertőtlenítve díszes koporsókba rakják! A „szent egyveleg” nagyobb része pedig: részben egymásra hajigálva tömegsírokban porlad tovább, részben pedig tapsol a sátán előfutárainak, akik mindenek fölé helyezve magukat, sok esetben Isten ígéreteit is túllicítálva gyúrnak a mindenre felhasználható „gyurmát”, a tömeget!

– De meddig...?

– Na mit gondolsz meddig? De inkább én felelek: amíg könnyebb lesz hazudni, mint igazat mondani!

– De ha valóban olyan képlékeny az a gyurma, akkor mi is megmunkálhatjuk, nemde?! Miből gondolod, hogy az ígélet erősebb vonzerőt képvisel, mint az igények azonnali kielégítése? Az én tapasztalataim az utóbbit igazolják! Ha mi, akiknek megadatott, hogy beláthattunk a diktátorok üres serpenyőjébe, valamennyien bezárkóznánk Tamás-bátya kunyhójába, örökidőkre kiszolgáltatnánk nem csak tömeget, magunkat is a garázda gyilkosoknak. El kell kezdeni már itt a gyúrás, pajtás. Egy újabb „szent egyveleg”-et kell összehozni, amely a tömegsírokban porladók csontjaival is képes lesz leszámolni a könnyű prédához szokott hatalmasságokkal!

– Nem mondom, ügyesen forogtad Te is a szavakat, de ezek csak szavak, szavak, a tettekről majd legközelebb..., most hadd feleljek feltett kérdésedre: hogy volt-e más indok is?!

Lassan 14 éve lesz – kezdte – töröm rajta a fejem, de sehogy sem jön össze semmi azonkívül, hogy a közvetlen oldalszomszédunknak egy veterán kommunistának, volt egy csinos, velem-korú lánya, aki fejébe vette, hogy mindenáron a feleségem lesz!

– És mi volt az akadály részedről? Tán a kommunista apa?

– Ó dehogy!

– A szomszédságon kívül volt más is köztetek?

– Volt, persze, hogy volt! Még egészen gyerekek voltunk, mikor elkezdtük a papást-mamást játszani, 13-14 évesen pedig már komoly nemi kapcsolat alakult ki köztünk. De hát – hol van az megírva, hogy minden gyerekszerelemnek házasság kell legyen a vége? Én szerettem Icát, de mivel középiskolai, majd egyetemi éveim alatt egyre inkább a tanulásra kellett összpontosítanom, kénytelen-kelletlen hanyagoltam. Szülei, egyszerű munkásemberek lévén, nem bírták a taníttatását, ugyanakkor kényeztették. Húszévesen is a tükör előtt merengve töltötte napjait, bár igazából rám várt! Egy ízben, egyetemről hazamenet, egyik évfolyam-társnőmmel vitatkozva sétáltunk az Üllői úton, s egyszer csak loccs...! – Ica előreugrott a hátunk mögül – valószínűleg régebből figyelhetett bennünket, mert egy irányban szoktunk hazamenni – és telibe találva vitatkozó partnerem arcát, leöntötte sósavval. Megismétlem: csak partneri viszony volt köztem és a lány között, azonkívül semmi! Miután örökre maradandó nyomokat hagyott maga mögött, Ica elrohant, de valószínűleg még futtában felhajtotta az üvegben maradt mérget. Majdnem egyszerre szállították őket kórházba, ugyanabba, és ugyanarra az osztályra!

Elképzelted, mit éreztem, mikor telefonhívásra bementem látogatóba és a két lányt együtt találtam! Melinda sérülése maradandóbb, de könnyebb lefolyású volt, mint Icaé. Arcát befoltozták, de azóta is szemüveget hord, mellesleg ő a menyasszonyom már 14 éve, ezért inkább csak Icával foglalkozom most, Melindát remélhetőleg láthatod is, majd beszélőn. Nem haragudtam meg Icára, hosszú betegsége alatt rendszeresen látogattam, volt úgy, hogy Melindával

együtt, aki eltekintett a feljelentéstől, megegyeztek, hogy a véletlen művének tüntetik fel – a végül is „merényletet”.

Kórházból való hazajövetel után már nem csak ő, szülei is erőszakolták a házasságot, s hogy befejezhessen tanulmányaimat, elköltöztem hazulról. Hogy mi játszódhatott le benne, hogy egy elragadóan szép, szerelmes nő hogyan juthatott a szadizmus felsőfokára, máig nem találtam rá elfogadható választ, tény azonban, hogy Budapest elfoglalása után – nem nevezem felszabadulásnak – egy időre eltűnt, szüleim sem találkoztak vele, én pedig 45 őszén, akkor már mint letartóztatott fogoly, az Andrássy út 60. alagsorában, de csak egy pillanatra –, annak is valahogy olyan művi – megrendezés színezete volt...!

Idáig jutott elbeszélésében, mikor az őr váratlanul leugrott mellettünk a lóról, magához szólította a volt főkönyvelőt, hogy átadja neki a kantárt, ő pedig mellém lépett:

– Maga a Kovács József, ugye?!

– Igen, főtörzs úr!

– Na, lépjen ki a sorból, jöjjön közelebb, ne féljen, nem akarom a tegnapi folytatását!

– Parancsára, főtörzs úr! – Melléje léptem, s már jó 10 méterre eltávolodtunk az oszloptól, mikor ismét megszólalt:

– Azt az utasítást kaptam, hogy bízzam meg a futárszolgálatot, de már tegnap kiválasztottam ezt a ..., hogyishívjákot – a volt főkönyvelőre mutatott –, most magán áll –, ha nagyon akarja, visszarendezhetem, mivel azonban nem szeretek a számból segget csinálni, amennyiben lemond róla, megígérem, hogy amikor csak lehetőség nyílik rá, a tábor körüli könnyebb munkára osztom be! Nos?

– De főtörzs úr – mondtam –, nekem meg sem fordult a fejemben hasonló gondolat! – Közben visszaemlékeztem a parancsnok szavaira: Majd beosztunk futárszolgálatra... –

– Rendben van! Ha nem ragaszkodik hozzá –, menjen szépen a helyére, vissza a sorba, majd tapasztalni fogja, hogy nem vagyok olyan vadállat, mint amilyennek kinézek!

Visszamentem az Őstulok mellé, mivel azonban már a bokrokkal magányos fákkal benőtt rét-legelőhöz értünk, nem folytatta elbeszélését, csak később, szalonnázás mellett – a feketéhez pótlékként szalonnát kaptunk – egy szénakupacra támaszkodva ... –

Még csak délelőtt volt, a nap azonban már melegen tűzött, s miközben Arany János „Toldi...”-ját ismételve: Ég a napmelegtől a kopár szik sarja...”, csámcsogtam a parázs nélkül is csöpögő „gumi” szalonnán, hallgattam az Őstulok elbeszélésének folytatását... – Egy félmondatnál megállítottam:

– Megengedsz egy kérdést? Ica tudott arról, hogy Te milyen szervezetben voltál?

– Miért, titkolnom kellett volna előle? Az akkor, az akkori rendszer által is kiemelt szervezet volt –, különben én is tudtam arról, hogy az apja az illegális kommunista párttal tartja a kapcsolatot. Csak azért, mert nézeteink különböznek, még nem kell ellenségnek tekinteni egymást!

– Milyen igaz, amit most mondtál, de csak kevesen vagyunk, akik így fogjuk fel! Az a lány Téged megbűvölt a szépségével, neki pedig bár nem vonom kétségbe szerelmét, bizonyára imponált az is, hogy egy magasabb képzettségű fiatalembert tudhat magáénak, s a kettő együttvéve, bizony alapos okot szolgáltatott arra, hogy foggal-körömmel kapaszkodjon...! Az a tény, hogy valaki szegény és tanulatlan, még nem jelenti azt, hogy alkalmatlan is –, mindenestre, ha Te nem szolgáltatnál okot a féltékenységre, neki kellett volna hozzád alkalmazkodnia – inkább elősegíteni, mint gátolni a tanulásban. Már az ilyenén való hozzáállása – ha

lett volna – segítette volna abban, hogy idővel felemelkedhessen hozzád. De abban az esetben sem lett volna szabad kiszolgáltatniuk, ha okot adsz rá a szerelmi viszony megszakításával, mert Te sem szolgáltattad ki őket, gondolom – még fedezted is!

– Hogy mit, miért és hogyan kellett volna cselekednünk, arról itt már kár szót ejteni, mielőtt azonban tovább mennék, azt meg kell említenem, hogy Melindát, aki zsidó lévén, akkor nem fejezhette be velem együtt az egyetemet, előbb a különböző atrocitások, később az egyetemről való eltanácsolása miatt – a gettóba tömörítés előtt anyai nagynénémnél helyeztem el, ahol jómagam is tartózkodtam. Sógorom a Magyar Élet Pártban komoly szerepet játszott és így, mármint ő és én, teljes biztonságot nyújthattunk a lánynak. Akkor már a legtisztább szerelem szövődött köztünk, de a házasságnál biztonságosabb volt a testvéri viszony, s mivel nagynénémeknek gyermekeik nem voltak, idegenek előtt, mint nővérének gyermekei szerepelhettünk.

Szüleit sajnos nem tudtuk megmenteni! Lehet, hogy ugyanazok tartották számon őket, akik engem is, majd apámat, mert 48 őszén őt is internálták, előbb Kistarcsára, majd Recskre, ahol szökési kísérlet közben agyonlőtték! De ne fussunk előre, maradjunk még 45-nél: én Melindával együtt egészen elhurcolásomig nagynénéméknél maradtam, ő pedig azon túl is, egészen apám elhurcolásáig, akkor összeköltözött anyámmal és a mai napig istápolja –, közben befejezte az egyetemet és hát..., várnak rám!

– És ő sem tudott közbenjárni értetek? Tudtommal...!

– De igen! Mindent elkövetett szegény, azonban eredmény nélkül, mert úgy eltűntettek bennünket, mintha buborékok lettünk volna: pakk és nincs! Apám meghurcoltatásáról, majd haláláról is csak a haláltábor megszűnte után a kiszabadult foglyoktól értesültek.

– Ez aztán egy nehéz szerelem!

– Az, pajtás, és az évek még súlyosabbá teszik! Majd meglátod, ha jönnek: mint két angyal...!

– És hogy viselték el, hogy a hosszú távollét után ismét magukra kellett hagynod őket?

– Emelt fővel! Büszkék voltak rám, amiért kiálltam a gyerekek mellett! Azt mondták: ha 11 évet kibírtak, ezt a három évet már hálaként is feláldozhatják Istennek, amiért megtartott számukra!

– Csodálatos ötvözet az ember, pajtás! Ők már életükben szentek!

– Én azoknak is tartom őket, de térjünk vissza az Andrássy út 60. alagsorába, oda, ahol Icával összefutottam – ha ugyan ő volt és nem maga a sátán –, oda, ahol a leírhatatlan szenvedések elől csak egyetlen út volt: a halál! Hogy én itt vagyok, azt nem tulajdoníthatom másnak, mint annak a régi szerelemnek, de Melinda is a hosszú és bizonytalan várakozást: a legszebb érzelem gyilkos ösztönné aljasulásának: ha övé nem, hát másé sem...!

Abba kellett hagynunk –, már így is tovább heverésztünk a szokásosnál. Mivel lemaradtunk a többitől – az előző napi vagdalkozás és az éjszakai ébrenlét megviselt bennünket, s mivel társaink többségben a mi barakkunk lakói voltak, ismervén lemaradásunk okát, minden külön indíttatás nélkül elibünk vágtak, nehogy lemaradásunk szemet szúrjon a tőtörzsnek. Elég volt Nektek tegnap és az éjjel, mondogatták midőn összeértünk! Többször elfogott a rosszullét is, legszívesebben elvágódtam volna, bele a félig száraz sarjűfű közé – az időjárás elvégezte a második, harmadik kaszálast – de nem mutatkozhattam gyengének, nehogy azért is ránk szálljanak. A távolság miatt – gépkasza vágta a rendeket – beszélni sehogy sem tudtunk, ezért ha összeszorított ajakkal, de rendületlenül gyűrtük magunk előtt a száraz szénát, előbb petrencékbe, majd boglyákba rakván, így szinte észrevétlenül érkezett el az ebédidő, s fölöttébb nagy örömömre szolgált, hogy az ebédeskocsi bakján a kocsis mellett Kóczián Lacit pillan-

tottam meg. Ő is örült a viszontlátásnak –, lelépve a kocsiról előbb engem keresett, persze nem is nagyon kellett keresgélnie, mert otthagya mindent futottam én is egyenesen feléje. Lám milyen erős kapcsolatot hoz létre rövid két nap alatt a szimpátia. Igazából csak az odaszállító kocsin, ott is rabláncra fűzve válhattunk néhány szót először, s máris mintha ikrek lettünk volna, öleltük egymást... –

– Már elsirattunk – mondta –, de látom, azonkívül, hogy húzod a lábad, nagyobb baj nincs, mi történt a lábaddal?

– A csizma, Pajtás! Egyetlen nagy hólyag az egész talpam!

– Hányas lábad van?

– 42-es!

– Próbáld fel ezeket! – mondta, s gyorsan lerúgta az övéit –, hátha kényelmesebbek lesznek! Nekem a kocsin a Tiéd is megfelel, s mire bevonultok, kicserélem!

– Igazán hálás vagyok..., de –

– Semmi de...! – Addigra az Őstulok is mellénk érkezett, lenyomtak a földre, lerángatták lábaimról a mindennek, csak csizmának nem nevezhető lábbelit és fel az övéit. Nem tudnám megmondani honnan, de tiszta gyolcs is került elő kapcának, mert az enyéimből – nem dicsekvésből és nem is önsajnálathoz mondom – már inkább vér, mint víz csepegett. Mire elkészültek velem, addigra a társaság is felsorakozott az ebédhez, s mivel Laci osztotta, ott kellett hagyjon, de már megkönnyebbülten álltam be én is a sorba, tehettem, mert mintha vattán lépkedtem volna az előbbihez képest... – Ráadásul aznap tűrhető volt az ebéd is, ami pedig az adagot illeti: Laci megpakolta a csajkám úgy, hogy a földre is jutott, de nem csak enyémet, nem is lett volna ajánlatos a kivételezés, mert a rab, közismert nagylelkűsége mellett, étel dolgában nem ismer tréfát, ahhoz a kevéshez – kalóriában értem – mindenik ragaszkodik!

– Majd szemmel kísérem holnap reggel is, hogy merre mentek, búcsúzott Laci, s lehetőség szerint, magamat osztatom be hozzátok!

Miután az ebédeskocsi elvágtatott, bekapdostuk a babgulyást – eredetileg húsnak is kellett volna benne lenni, de az cseppfolyóssáig főtt, a túrós csuszát – rajta lévő égetett szalonna pótolta a húst – aztán végignyújtóztunk egy közeli bokor alatt az illatos szénán és folytattuk az abbahagyott témát... –

– Ott hagytuk abba – szólalt meg az Őstulok: ha övé nem, hát másé sem! Ez az örület azonban nem elégedett meg a mi szenvedésünkkel, másokkal szemben még szenvedélyesebben bontakozott ki: nem láttam ugyan őt, de hallottam a halálos sikolyokat – minden valószínűség szerint azért helyzetetett a kínzókamra közelébe, hogy átéljem én is, amit azok a szerencsétlenek, akiknek a zöme ott is fejezte be...! Hallottam a vad, őrvongásba fúló kacajt ajkáról, s nyomában a tompa zuhanásokat, melyeket inkább ólom-, mint gumirúd okozott a felgerjesztett, majd az asztal lapjához feszített hímvesszőre estében. Tudom, hogy nehezen hihető, jómagamnak is fenntartásaim lennének, ha nem találkoztam volna később néhány – a vak véletlen folytán életben maradt megcsónkítóval. De tudok ennél szörnyűbb cselekményekről is, ha jó a gyomrod, meghallgathatod!

– Mondd, Pajtás, legfeljebb kidobom magamból a felesleget, úgyis többet ettem a megszokottnál.

– Egészen őszinte leszek: nem láttam, nem is hallottam egyes erőteljesebb kijelentések kivételével, inkább csak érzékeltem, mondhatnám úgyis, átéltem, de azt tökéletesen, mert utána jó ideig, mintha megállt volna az idő számomra, másra gondolni sem tudtam! Tehát egyik

éjszaka két civil ruhás nyomozó egy félig agyonvert nőt lökdösött a cellám előtt a folyosó vége felé. Hogy civilek voltak és az áldozat nő volt, azt a hanyagul lecsapott cirkli – fedlap mögül kényelmesen megfigyelhettem... –

– Keféltél már 10.000 dolláros szajhát? – hallottam kissé távolabbról –.

– Még nem! De lehet, hogy annak tízszeresét kapta egy-egy sikeres akció után! Így van? – belerúgott a nőbe – beszélj Te szajha!

– El ne csúfítsd már Te! Előbb nézzük meg, mi van alatta!

– Ezé sem különb a többinél, vagy úgy gondolod, hogy az is annyiféle, ahány nyelven beszél? Ki biztosított, Te cafat? Beszélj, különben kilyukasztom a nyelved és a rácshoz kötöm!

Ezt követően csend, majd nehéz, mélyről jövő, szakadozott sóhajok váltották egymást.

– Nem fogsz Te ebből egy mukkot sem kihúzni, kár vesztegetni rá az időt tovább!

– Akkor kezd el! – hosszú repedést hallottam, valószínűleg a ruhát rántották le róla ... – majd:

– Tiéd az eleje, én megleégszem a hátuljával – fellökheték, mert olyan zuhanásféle, aztán elnyújtott morgás következett ..., mintha vadkan mart volna bele a nőtény tomporába –, a nő tényleg mukkot sem ejtett, csak ziháló hörgése fejezte ki végtelen undorát! Mikor mindketten kielégítették emberinek már nem is nevezhető szenvedélyüket, annyit mondott egyikük:

– Vágd fel a hasát, a többit majd elvégzik a patkányok!

Miután a két „véreb” dolgavégezetlen odébbállt, még sokáig hallottam a nyöszörgést, hangos sikoly azonban még véletlenül sem csúszott ki a száján, akkor sem, amikor a patkányok – volt belőlük elég – már a belsejében turkáltak. Régen volt, de még ma is felrémlik előttem és beleborzongok a látványba – nem testi, lelki – amint a hasüregből kifelé cammogó, degeszre lakott szürke dögök beletörlik orrukat az ágyék szörpamacsába ... –

Öklendezni kezdtem, s a körülöttünk fekvők az híván, hogy az éjszakai roham jött rám, mellém ugrottak.

– Baj van? – kérdezték többen is –.

– Nincs – nyugtatta meg őket az Őstulok –, megfeküdte a gyomrát! S míg amazok vissza, elfeküdtek, én kérdéssel fordultam hozzá:

– Ne folytasd, el tudom képzelni a többit, de meg sem próbáltad a közbeavatkozást –, fellármázhattad volna a többi rabot?!

– Mire nem gondolsz?? Látszik, hogy nem voltál még hasonló tehetetlenségi állapotban. Ha jelzem, hogy tudomással bírok a cselekedetükről, minden bizonnyal azt teszik velem is, mit vele, eggyel több került volna a süllyesztőbe, ráadásul tanú sem marad. Így legalább szabaddulásom után majd papírra vethetem a kommunista pribékek cselekedeteit. Persze addig még sok minden történhet!

– Te, Pajti – vetettem közbe –, a háború előtt és alatt a Horthy pribékekről hasonló dolgokat regéltek. Lehetséges, hogy a személyek nem, csak beállítottságuk változott meg, sőt kissé hátrább lépve a volt császári börtönökben is sok esetben penészes szalmán rohadtak el az oda-hurcoltak, azért nem mondom, hogy bűnözők, mert akkor is és most is sok ártatlant sújtott-sújt az emberhez méltatlan életmód – sors! Ezek szerint a kommunizmus gyümölcsei ugyan-azok lennének, ami az abszolutizmusé, vagy a diktatúraké?!

– Az az érzésem – válaszolt –, hogy a demokráciák is, mert igazi demokrácia itt a földön el sem képzelhető! Esetleg Isten országában ha ugyan létezik, mert azok után, amiket láttam,

hallottam, tapasztaltam börtöneim alatt, nehezen képzelhető el, hogy Isten, ha létezik, engedi ennyire csúffá tenni saját képmását!

– Pedig elképzelhető, hisz attól ember az ember, hogy ellenszegülhet az isteni parancsnak is! Vagyis: cselekedheti annak az ellenkezőjét is! Olvastam egy könyvet: „A francia forradalom erkölcsfilozófiája.” E könyv egyik kitétele szerint semmiféle ok nem szolgálhat indítékul arra, hogy egyik ember a másik ember életét kioltsa!

– A rablógylökkosság sem?

– Az sem! Mert életünkkel kizárólag Isten, azaz a Teremtő rendelkezhet! Ő adja, ő veheti el! Minden olyan cselekedet, amely bűnnek minősíthető, elsősorban Isten ellen van! Ő pedig az utolsó pillanatban is megbocsáthatja: lám, a bal lator példája!

– Csodálkoznék azon, ha a francia forradalom eseményei juttatták volna a jogtudósokat erre a következtetésre, hisz ha jól emlékszem, soha nem végeztek ki annyi embert indokolatlanul, mint a forradalom idején!

– Attól még helytálló lehet a következtetés! A papok sem okultak Jézus szavaiból –, például: hány ember halálát okozta a csalhatatlanságba vetett vak hit?! És mégis – egyszer el kell érkeznünk oda, ahonnan már csak előre lehet menni, hátra nem! Természetesen csakis erkölcsi vonatkozásban értem, mert az egyéb tudományok tekintetében sokszor kell visszamenni egészen a kezdetig! Most még csak annyit? Mi lett Ica sorsa? Azt már tudom, hogy Téged minden valószínűség szerint az ő közreműködésével, ítélet nélkül szállítottak Vácra és csak 56-ban kerültél elő, de vele mi történt?! Meddig üzhette a masször szerepét az Andrássy út 60-ban, tudsz róla valamit?

– Nem sokat! Apám haláláig hazajárt, majd nem sokkal utána átköltöztek a Rózsadombra egy villába. Melinda felkereste néhányszor, hogy a segítséget kérje. Sajnálkozását fejezte ki eltűnésem miatt s ugyancsak apám halála miatt is – gondolhatod milyen szemforgatások közepett –, de segíteni ..., mi legalábbis nem tapasztaltuk!

– Gondolom! Te nem kerested szabadulásod után?

– Kerestem, dehogynem kerestem, s érdekes módon gyűlölet sem vezetett. Annyit megtudtam, hogy 53-ig a Budapesti Rendőrkapitányság állományába tartozott, attól kezdődően nyoma veszett, de nem csak neki, a szüleinek is! Feltételezésem szerint még időben külföldre távoztak, vagy ők is a sok tízezer halálra kínzottal együtt alusszák a temetetlen holtak örök álmát... –

– Miért sorolod őket is a temetetlen holtak közé?

– Mert a hatalomnak érdekében állt, hogy eltüntesse a gyilkosokat is!

– Azt hiszem, helyes a megállapításod! – ezt azonban már készülődés közben mondtam, mert ha tetszett, ha nem, folytatni kellett a munkát. Még húztam ugyan a lábamat, de már biztonságosabban lépkedtem, miközben azokra gondoltam, akiknek egészen ártatlanul valóságos kínhalált kellett elszenvedniük! Mi az enyém az övékhez képest? A kémnő, akit az alagsorban meggyaláztak, majd megöltek, utolsó leheletéig fegyelmezni tudta magát, mert fel volt készülve a legrosszabbra is! Azokat azonban, akiket hazulról, vagy a munkahelyükről hurcoltak el, készületlenül érte a vallatásnál alkalmazott módszeres kínzás, például: a herezacskóra felkötött nehezék, vagy nőknél a szeméremnyíláson feldugott forró vizes tömlő. De gondolom ennyi is elegendő a válogatott kínzások felemlítéséből ahhoz, hogy a felnövekvő nemzedékek utálattal forduljanak el mindentől, ami erre a korszakra emlékeztetné őket!

Persze én a kommunistának tartott személyek akkori gyakorlatára gondolok, mert eszmeként az igazi kommunizmusnál csodálatosabbat elképzelni sem tudok! Hogy azonban az ember

csak megközelítőleg is elérheti valaha, azt én is kétlem, csakúgy, mint az Őstulok az igazi demokráciát ... –

Bevonulásig még volt egy szieszta – uzsonnaidő, de azt már csendben, hallgatagon töltöttük el. Mindenikünk tudott a másiktól mindent, amit megtudhatott. Az emlékek hatására közénk merevedett szilencium csak bevonulás után, vacsora osztásnál oldódott, mikor is Laci a „húsos” tészta mellé egy pár vadonatúj csizmát is mellélt:

– Viseld egészséggel, pajtás, az enyémet pedig szolgáltatd vissza!

A visszaszolgáltatást az Őstulok vállalta magára – jobban ismerte nálam a terepet, de előbb még miután ő is szemügyre vette talpamat, adott egy pár vadonatúj kapcát váltáshoz, sőt – ügyetlenségem láttán – soha nem hordtam előtte – segédkezett a feltekerésnél is:

– Így kell, pajtás – mondotta –, különben a kapca is képes vízhólyagot törni! Ránéztem, összemosolyogtunk, azt azonban nem gondoltunk: kb. a miénkhez lehet hasonló az igazi barátság, már nem önthettük szavakba, mert a takarodót jelző kolomp – az udvaron volt felállítva – létszámmellenőrzésre szólított, utána pedig – volt, aki a fáradtság miatt le sem vetkőzött – végignyújtóztunk a még töretlen szalmazsákon...!

A fájdalmas – kínok közt – átvirrasztott éjszakát követő nehéz nap – nekem volt nehéz – a hosszú út, ki és bevonulásnál, majd a tikkasztó melegben végzett munka, felemésztette maradék tartalékaimat és olyan – álom nélküli – mély alvásba zuhantam. A sokk azonban, melyet okozhatott ideg, vagy ér sérülése, nem kapott el újra és így némileg kipihentem magam. Öltözködés, majd az ágy – körlet rendbetétele közben az idő rövidsége miatt szinte félre sem nézhettünk, s már az utolsó simításokat végeztem, midőn felfigyeltem Antira, akinek esze ágában sem volt felkelni, úgy ahogy este végignyújtózott az ágyon, fekve maradt. Szóltam hozzá:

– Beteg vagy, Pajtikám? – csak ímmel-ámmal válaszolt:

– Megdöglöm, Pajtikám! Ha agyonvernek, sem megyek többé a répa földre! Vigyenek orvoshoz, vagy kórházba, vagy ahová visznek, de én nem töröm a derekamat ezekért a..., seggemből is ki tudnék néhányat rángatni! De egyáltalán honnan veszik..., ki hatalmazta fel őket, hogy egy pofonért, főképp testvérek, rokonok között –, éveket sózzanak az ember nyakába, hogy ingyen munkaerőhöz jussanak! Vigye őket a Devla!

– Ne bolondozz, Anti! Öltözz fel szépen! Gondolj a családra!

– Nem tehetem, arany pajtás! Ha most ellenállok a kísértésnek, nem lesz erőm megismételni..., nézz meg jobban! Most önszuggeszció útján lebénultam! Nem tudom mozgatni a kezem, lábam, de már a nyelvem is kezd zsibbadni – hápogni kezdett, majd egész hosszában megmerevedett. Megijedtem, de falubélije mosolyogva jelezte, hogy csak kamukából csinálja, azért, hogy bent maradhasson. Időközben odajött hozzá a zárkafelelős is, de ő sem ment vele semmire, s a nyitást végző őrmesterre bízta a megoldást. Szívesen segítettem volna neki, hogy őszinte legyen, némi hálát is éreztem iránt, a gyorsan pergő események azonban megakadályoztak abban, hogy tovább foglalkozzak vele.

Reggeli vételezés után – már útban voltam vissza a barakkba, egyszer csak elém toppan a munkavezető főtörzs –, a megfélemlítéstől majd ráborítottam a kávéra:

– Volna kedve kanászcodni egyet? – szólt hozzám, olyan hangsúllyal, mintha máris biztos lenne a dolgában?!

– Egyedül?

– Nem! Kell egy váltótárs is, de sürgősen, mert a disznók már törik a karámokat! A személyzet állatait őrző két rab szabadult ... –

– És miért éppen rám gondolt? Mit fog szólni hozzá a felsőbbség?

– A munkaterületen én felelek magukért, de ha nagyon akarja tudni: hát megkértek, hogy legyen gondom magára. Nem nehéz munka, meg aztán ez-az csurran-cseppen az állattartóktól is. Most éppen a táborparancsnok kocáját kell legelőbb bebúgatni a gazdaság kanjával. Kit akar maga mellé venni? Nevezze meg, míg reggeliznek, elintézem az átirányítást... –

Mi tagadás, első gondolatom „büntársamra” irányult. Ő paraszt gyerek volt, nem fél az állatoktól, választásom mégis az Östulokra esett: ha már a sors így összehozott bennünket, miért szakadnánk el egymástól. Majd hozzázokik –, én sem születtem kanásznak! Megmondtam a nevét, a főtörzs ingatta ugyan a fejét, de megjegyzés nélkül elsietett, én pedig be... –

– Nincs mögötte hátsó gondolat, pajtás – jegyezte meg Konrád –, szívesen megyek veled, de tudnod kell, hogy én disznót eddig csak felaprítva, a hentesnél láttam. Azt sem tudom simogatni kell, vagy vakarni, ütni... –, hogy engedelmeskedjen. Előbbi kettőt vállalom, utóbbit nem!

– Találkoztál Te már élő disznókkal is, komám, csak azoknak ember formájuk volt! Egyéb-ként simogatással vagy vakarással az állathoz is közelebb férközöl, de szedjük magunkat, a főtörzs és a táborparancsnok – sietős léptekkel húztak el az ablak előtt – valószínűleg értünk jönnek. – Eltaláltam, néhány pillanat múltán beálltak az ajtónyílásba és:

– Lépjenek ki azok a kanászjelöltek! – a százados csiklandós szavaira nevetnékem támadt, erősen kellett fékeznem magam, nehogy már a kezdet-kezdetén szégyent hozzunk a főtörzsre, akinek a jóindulata nyilvánvaló volt!

– Lépjenek közelebb – előre léptünk –, legalább értenek is valamihez? Hány az iskola?

– Kertészeti diploma – válaszoltam –!

– És Ön? Bajusza után parasztgyerek! Nemde?!

– Valahogy úgy, táborparancsnok úr, de egy kis hibával, ugyanis a bajuszom mellé még jogi diplomával is rendelkezem!

– Nafene! Jobban ki sem választhatta volna őket, főtörzs! A mérnök nyilván herélni is tud, a jogász pedig..., na nem, vagy miért ne: jogot tanít majd a csordának! Mehetnek! – szélesre tátotta száját, majd, amit én nem mertem, ő jót mulatott saját szavain: Diplomás kanászaink még úgysem voltak! Kísérje őket főtörzs a feleségemhez, majd ő intézkedik a továbbiak felől, maga pedig igyekezzen vissza!

– Ne sértődjenek meg a százados szavain – igyekezett megnyugtatni bennünket a főtörzs –, egy kicsit darabos, de nem rossz ember, cselédsorból jött ő is. Tavaly tette le az érettségit, különben elveszítette volna tisztí rangját. Lehetséges, hogy van benne egy kis káröröm magukkal szemben, de üsse kő, majd a felesége meg a lánya pótolják a kedvességet, főleg, ha megfelelő tiszteletet kapnak cserébe, mert szeretnek egy kicsit pózolni. Ezt csak úgy, miheztartás végett mondom – tette hozzá –!

– Köszönjük főtörzs úr – szoltam –, mi megelégszünk a maga jóindulatával!

– Megígértem, hogy kárpótolni fogom a futárszolgálat átengedéseért, amennyire ismerem a körülményeket: többet nyert, mint veszített, de már itt is vagyunk!

A barakk épületek oldalában emelt szolgálati lakás küszöbén egy asszony állt. Tartása után ítélve – fekete, farkocsba font haj, szétterpesztett lábak, két tenyere az ülepén, éles, metsző tekintettel ellentétben állandó kielégítetlenségről tanúskodó, vérbő ajak, emelkedő, duzzadt

mellbimbók – arra gondoltam: ő jobban igényli a kant, mint a kocája, de nem kevésbé az ablakban dülleszkedő, álmatag 16-17 éve körüli lánya –.

– Ők lennének, asszonyom – jelentkezett nála a főtörzs, talán keményebben haptákba vágva magát, mint férje előtt –, finom úriember mind a kettő!

– Nekünk parasztok kellene, nem úriemberek, mit kezdjek velük?! Maguk, maguk, a férjemmel együtt –, mit is mondhatnék? Menjenek a fenébe!

– Értene, ők mindenhez, asszonyom! Még lesz velük elégedve!

– Igazán? – Kissé savanyúra sikeredett mosoly suhant át arcán. – Elmehet, főtörzs úr! Ti pedig várjatok itt, tüstént jövök, de be is jöhettek, ha olyan igazi úriemberek vagytok?!

– Köszönjük, asszonyom – szóltam –, inkább kint megvárjuk.

Bement, ugyanakkor a lány is eltűnt az ablakból, de hamarosan ismét megjelent, már nem az ablakban, az ajtóban:

– Gyertek be – érdekes módon a bárgyúsággal, az álmatagsággal együtt mintha hirtelen lehámlott volna róla a puhány, otthonülő lány, élénk, nem csúnya, de nem is szép alkatú, érett nő nézett szembe velünk –!

– Nem szeretnék alkalmatlankodni, kisasszony, mi ... –

– Tudjuk, tudjuk, de amíg a mi felügyeletünk alá tartoztok, szabadok vagytok! – a lány arca kipirosodott, élénken csillogó szemei bizonyosságul szolgáltak, hogy őszintén gondolja, amit mond –, félreállt és előreengedett bennünket: Anyám öltözik, addig hajtsátok fel ezt a kis erősítőt, közben talán előkerül egy szállítóeszköz is, mert lábon aligha bírjátok azzal a döggel. Persze csak akkor, ha apámnak volt annyi sütnivalója, hogy arra is gondoljon... –

– Apádnak nem, de nekem igen! – lépett elő az asszony, nyitva hagyva maga mögött a szoba ajtaját –, egyébiránt külön dicséret illet fesztelen magatartásodért. Velünk tartasz –, ha van kedved hozzá – még úgy sem láttál ilyet!

– Már hogyne láttam volna, anyuka! Kinn a csordában is van néhány kan, azok is bebúgatók a kocánkat, csak hát maguknak mindenben a különleges kell: berkshire!, akkora, mint egy bivaly, agyon fogja nyomni szegény kis kuckót... –

– Lám, mik sülnék ki! Tán láttad őket üzem közben is?!

– Nincs abban semmi különös anyuka, azok is úgy csinálják mint az ember, csak nem fektetik hanyatt egymást!

– Hallgatsz, Te szemérmetlen! Látjátok – azt hinné az ember, hogy kettőt sem tud szólni és a végén ez a kioktatás...!, na megállj, Te kis szende –, itthon maradsz! Ti pedig húzzátok már ki azt a mifénét, aztán gyerünk, hallom jön a kocsi!

Megpróbáltam az asszonyt jobb belátásra bírni a lánnyal szemben:

– Engedje, asszonyom! Minél jobban tiltanak valamit, annál erősebb a kívánság bennünk, hogy megismerjük. Úgy a jó, ha már a gyermek természetes folyamatként értékeli az élet különböző megnyilvánulásait!

– Jó nevelő lehet Te is! Tanár vagy?

– Ahogy vesszük! Azzal a különbséggel, hogy én fa –, általában növény kultúrában dolgoztam!

– Egyre megy! – kocsi állt meg a bejárat előtt. – Lány, Te maradsz, Ti pedig – eleget locsogtunk, munkára fel!

– Kötél van? – kérdezte a kocsis, szintén rab.

– Ejnye Frida – szólt hátra az asszony –, hozzad azt a kötelet. Ott van az előszoba sarkában –, bár három ilyen legénynek kötél nélkül is fel kellene tudni tenni!

– Nem kockáztathatjuk asszonyom, hogy beleharapjon valamelyikünkbe. Veszedelmesek ilyenkor ezek a dögök! – A kocsis jártasabb lévén náluk, mint mi, többet merészelt, az asszony pedig – lehet, hogy magára vette?!, jobbnak vélte abbahagyni, s már az ólak előtt álltunk, midőn megpróbált visszavágni:

– Ha félték tőle, kihajthatom én is! – A kocsis azonban – volt T. Szövetkezeti brigádvezető – nem hagyta magát:

– Nincs arra szükség, asszonyom! Én bemegyek, kispékelem az állkapcsát, Ti pedig – ez ránk vonatkozott – megegyeztek abban, hogy melyiktek fogja a fülét és melyiktek a lábát, s pillanat alatt a helyén van!

Úgy is történt: mielőtt az asszony, s vele együtt a kocája nyikkanhatott volna, már fent volt a kocsin, s vágtaiban igyekeztünk a gazdaság sertés farmja felé. Ott azonban a megzavart állat leeresztés közben belekapott a haver lábikrájába. Mivel nagyon vérzett, a kocsis elhajtott vele a központi majorban lévő orvosi rendelőbe, én pedig ott maradtam az asszonnyal.

Ránéztem, ő vissza:

– Elárulhatom, asszonyom – szóltam talán kissé bátortalanul –, hogy én még azt sem tudom, mi fán terem az ilyesmi, s ha kinevet is, arra kell kérjem: okítana ki...!

Az asszony felnevetett! Ahogy nevetés közben ide-oda hajlongott, dús keblei szétfeszítették a blúz kapcsait, s elővillantak barnára sült, amúgy is négerbarna mellbimbói. A kan gondozója elfordította fejét, ami még veszettebb kacajra gerjesztette, majd mikor lecsillapodott, karomba kapaszkodva nyögte:

– Nézd már! A szende kis Jehovista –, különben a kant is testvérének tartja, tán le is feji, ha a szükség úgy kívánja, bezzeg az én lomboxatomat nem bírja a tekintete. Majd ő bebúgítja a kocát, Te csak figyeld, hátha tanulhatsz attól a dögtől!

Időközben a gondozó kiengedte a kant. Elég szűk hely volt, s a jó három mázsás, rövid, fekete sörtéjű, lapátfülű rőfögve turkált a hátsó lábaira ereszkedett koca fenéke körül, majd orrával felemelte és ráereszkedve szinte abban a pillanatban be is lőtte, inkább csavarta dárdáját... –

– Érti a dolgát ugye – motyogta az asszony, közben eleresztette magát, s húzott lefelé engem is –, rég voltál asszonnyal? – nézett fel rám.

– Lassan fél éve!

– Akkor gyere! Majd ő befejezi – a gondozó felé intett –, mire visszajönnek mi is itt vagyunk!

– Hogy tehetném asszonyom! Nekem gyereke, várandós feleségem van!

– Számít az? Nem veszel el tőlük semmit. Itt az alkalom, hogy üríts, fél év alatt sok összegyülemllett!

– Hazudnék ha azt mondanám, hogy nem kívánom, de akkor sem tehetem, asszonyom! Én időre szabadulni akarok, s ha kitudódna, rám húznának még néhány évet, Ön pedig... –

– Szamár! Úgy nézek én ki, mint akitől félni kell? Fiú...?! – a fiatalember nem először segédkezhetett neki a bűnbeesésben – csukd ránk a takarmányost, s ha tartod a nyelved három nap szabadság!

– Isten bocsássa meg – válaszolt amaz, én pedig indultam az asszony után a toldalék épület felé. A távolság csak néhány méter volt, így voltaképp át sem gondolhattam, hogy mit is cselekszem, az asszony pedig hátra sem nézve ment előtte, mint aki már jól ismeri a helyszínt. Egy ajtó, két ajtó – a második mögött vaságy, asztal, szék, a falon feszület, azonkívül semmi, valószínűleg a gondozónak szolgált pihenőül a helyiség, na – és az ilyen némbereknek... – Kérdés-feleletre azonban nem futotta az időből, akárha előbb a kan, egy pillanat alatt én is rajta, benne voltam, az asszony pedig szívta, szorította, a pióca sem tapadhatna jobban az ér falához...

Az egész akció alatt – kb. 15 percig tarthatott – egyikünk sem szólt egy szót sem, csak mikor ismét kinn támasztottuk a korlátot és néztük amint a kan másod-, harmadszorra is megcélozza a koca fenekét, kérdezte meg tőlem:

– Megkönnyebbültél?

– Igen! Gondolom Te is!

– Én is! Belevaló vagy!

– Te is! Nem vagy lestrapálva!

– A férjem jogot tanul! Nincs ideje velem foglalkozni, de az is lehet, hogy már rám unt és van neki valakije, mert a minap arra akart rávenni, hogy szőrtelenítsem magamat...!

– Érthetetlen! Egyáltalán tökéletes?! Egy egészséges, ép testű, kíváncsi nőt elhanyagolni egyenesen bűn!

– Láthatod...! Ezek után nem ítélsz el, amiért keresem a módját én is! Mi megvetendő van abban, hogy éppen veletek? Ti vagytok kéznél, és hát – ti jobban rá is vagytok szorulva! Valamikor is a rabszolgák elégitették ki úrnőjüket, amikor férjük távol, vagy éppenséggel impotens volt!

– Ez valószínű! De honnan veszed?

– Van időm olvasni, és azért azt a négy polgárit én is elvégeztem, még hozzá nagyon jó eredménnyel!

– Miért mentél hozzá? Szeretted?

– Férjem továbbsszolgáló volt! Tudod akkor az egyenruha és a fix ... Háború után pedig egyenesen ide jöttünk. Ha akkor tudom, hogy a lányom azért, mert fegyőr az apja a kutyának sem kell – lásd a bogár lányokat – bizonyára elválok, de akkor minden más volt! Gondolom Te sem sajnárod azokat a fasisztákat, akiket akkor fellógattak?!

– Eltaláltad, de azóta másokat is, és azok között sok volt az ártatlan.

– Hadd gyilkolják egymást! Előbb elfogynak!

– De nem csak egymást gyilkolják, ezért a gyűlölet és az unszimpatia!

– Te nem undorodtál tőlem?

– Én a nőt látom benned és tökéletesen mindegy lenne, hogy kinek a felesége vagy!

A gondozó betelerelte óljába a kant és porfelhő közepett közeledett a kocsis is... –

– Hogy gondolod tovább – kérdeztem – vagy ezzel vége?

– Majd jelentkezem! – Mosolygott, s érdekes módon inkább lányos szemérem, mint szégyenérzet, vagy büntudat áradt szemeiből, és én valóban nem is vettem meg! Én szabad voltam – erkölcsi értelemben értem – akaratom ellenére fosztottak meg a családtól és a családban privilegizált normáktól, őt pedig a testi és a szellemi kényszer hajtotta karjaimba –, kvittek vagyunk, nem tartozunk semmivel sem egymásnak, sem másnak!

Szerencsére a haver sebe nem volt súlyos! Bekötötték, aztán –, majd meggyógyul, ha akar, de mivel a vér átütött a kötésen, nem hagytuk hogy segédkezzen. A kocsis kispékelte a koca állkapcsát, mint odaszállításkor, aztán az asszony elöl, én hátul elmarkoltuk, s már fent is volt... –

Visszafelé menet csak a haver fütyörészett, valószínűleg fájhatott a sebe, vagy annál is jobban a tetanusz injekció hatása. Az asszony hallgatott, már nem vagánykodott, hogy majd ő...! Helyette bocsánatkérő pillantást küldött a haver felé, aki mintha nem fogta volna fel azok jelentőségét, egyfolytában dúdolt...! De neki is igaza volt, hisz a világ legszebb, legkívánatosabb asszonya sem feledtethette volna el vele a mindig szeme előtt lebegő, könnytől ázott arcú anyát, illetve arát!

Megérkezve a telepre – kb. 9 óra lehetett, s a többi fegyőr feleség már pukkadozva terelgette a karámból kiengedett sertéseit, leemeltük mi is a kocát, s míg az röfögve igyekezett a csorda közé, a hangosabbak nyakamba akasztották a kanász tülköt, kezembe nyomták az ostort, aztán nesze neked Jóska...! Igen ám, de merre, hová? Négy napja voltam csak ott, honnan tudhattam volna? Bizonytalanságom láttán a százados felesége, valamint lánya magyarázni kezdték éppen a terelés irányát, midőn a parancsnoki kocsi mellénk gördült... –

Én elsápadtam, legalábbis úgy éreztem, az azonban láttam, hogy az asszony arcát pír önti el –, ilyen gyorsan tudomást szereztek volna róla? A Jehovistában a büntudat erősebb lett volna a szabadság-vágynál? Elsőként az elhárító tiszt szállt ki, s hozzám lépve meglóbalta mellemen a tülköt:

– Kinek az ötlete volt már megint ez a hülyeség? Van itt vagy háromszáz belőlük, kanásznak való is akad köztük bőven, pont magukat szúrták ki?! Vegye ki kérem azt a hülyeséget a nyakából és üljön a sofőr mellé. – Ostorral kezemben indultam a kocsi felé. – Azt is dobja el kérem – kiáltott utánam! – Eldobtam és beültem a sofőr mellé, mi ez már megint – kérdeztem magamtól, vagy inkább hangosan gondolkodhattam, mert a sofőr válaszolt –

– Megnyugodhat, semmi különös! Védőügyvédje kereste fel, a parancsnok és az elhárító miheztartás végett jöttek!

Megkönnyebbültem, leírni sem tudnám, hogy mekkora tehertől szabadultam meg, s miközben bocsánatot kértem a Jehovistától, egy-egy felszabadult mosolyt küldtem a százados felesége, azt követőleg pedig az Őstulok felé, akit visszatereltek a táborba. Az asszony vette a jelzést, biccentett a fejével és kivált a körből, de nem úgy az Őstulok, aki csak állt egyhelyben, kívárta, hogy ismételten rákiáltsanak:

– Induljon már, mire vár, maga fasisz..., itt az ő elharapta a szót, még sokan voltak a körben, és az elhárító tiszt jelzésére okosabbnak vélte lefékezni magát, Konrád pedig előbb egy bizonytalan pillantást küldött felém, majd hátat fordítva, lassú léptekkel elindult a tábor irányába. Ugyan mire gondolhatott volna szegény..., hisz teljes önmagát bízta rám!

Miután a hevenyében odarendelt őrt utasították az ismételten megüresedett állások betöltésével kapcsolatban, a parancsnok és az elhárító betelegek a hátsó ülésre. Morogtak, zsörtölődtek, cseppet sem titkolva felháborodásukat beosztottaik alkalmatlansága miatt. Engem azonban ez a része már hidegen hagyott, meg is mosolyogtam kanászságom rövid történetét, melyből csak egy búgatóra és egy – mindenki, azaz: ki-ké tetszésére bízom annak eldöntését: mire futotta még belőle?!

– Tegnap felhívott az ügyvédje és soron kívüli beszélőt kért a maga számára. Mivel magatartása eddig kifogástalan, engedélyeztem!

Szegény Marci –, nehéz lehetett neki, de azért kinyögte! Kellemetlen helyzetet teremthet két jó barát összetalálkozása a börtönben ha a rács ellentétes oldalán állnak. Persze attól még lehetnek közös vonásaik, s ha figyelembe vesszük a bizalmas eszmecserét első találkozásunk alkalmával, nekünk voltak is! Az elhárító tiszttel szemben azonban – legalábbis úgy éreztem – nem csak nekem, parancsnokának is voltak fenntartásai. Hogy a vese és a gyomorszáj rugdosásról tájékoztatta-e felettesét? Egyetlen mondata, melyet a bejelentéshez fűzött:

– Természetesen számítunk diszkréciójára! – nemleges válaszként is elfogadható volt részemről. Tudtam ugyanis, hogy vele szemben a parancsnok is tehetetlen, ezért úgy határoztam, hogy egyenlőre nem provokálom. A közmondás, hogy: az erősebb kutya..., a börtönben duplán érvényesül. Minek hívjam ki magam ellen a sorsot, hisz anélkül is eléggé ver!

– Az magától értetődik – válaszoltam röviden, de nem is futotta volna többre az idő rövidege miatt, mert mire a parancsnok rászánta magát az előbbiekre közlésére, meg is érkezünk a parancsnokság épülete elé, ahol már egy 2000-es fekete BMV is várakozott. A volán mögött ülő nőben Amálkára ismertem, Imre barátom pedig a bejáratnál állt, távolba tekintő szemeivel mintha térképezte volna a vidéket. A meglepetés, főleg Amálka megjelenése miatt olyan hatással volt rám, hogy az üdvözlésnél szóhoz sem jutottam, csak kapkodtam a levegőt.

Imre a kölcsönös bemutatkozás után engedelmet kért, hogy titkárnője is jelen lehessen a beszélőn, meg úgymond:

– Szükségessé válhat néhány irat átszerkesztése, de természetesen, ha a szolgálati rend ilyen esetben előírja, nem kifogásolja a börtön személyzet részéről a jelenlétet.

– Nem hiszem, hogy szükség lenne arra – így a parancsnok –, az ügyvédi beszélő külön helyisége rendelkezésükre áll, ha azonkívül valamiben segíthetünk, szívesen tesszük!

– Igazán hálásan köszönjük Önnek, parancsnok úr! Hasonló körülmények között még nem tapasztaltam az Önökhöz hasonló emberi magatartást!

– Ügyvéd úr! Mi is aszerint mérünk, ki hogy érdemli! Jelen esetben úgy gondolom megbízhatunk közös – valószínűleg barátot akart mondani, mert megállt egy pillanatra, az elhárító jelenléte miatt azonban helyesebbnek vélte a hivatalos jelzőt – páciensünkben!

Én bár megjegyeztem minden szót, sőt egy-egy hálás pillantást is küldtem Marci felé, gondolni csak Amálkára és az ő jelenlétének szükségszerűségére tudtam. Mi lehet olyan sürgős, hogy nem tűr halasztást, hisz néhány nap és itt a soros beszélő, ahol a legfontosabb információ cseréjére sor kerülhet, másra úgy sincs lehetőség.

Miután az elhárító sürgős tennivalóira hivatkozva távozott, Marci – nekem volt Marci az áthidalhatatlannak tetsző szituáció ellenére is – már felszabadultabban folytatta:

– Akkor felkísérem Önöket, ügyvéd úr, hogy ne veszítsenek időt, vagy ismeri tán az épületet?

– Nem, még nem volt szerencsém megismerni, de előbb... – Gyors lépésben a kocsizhoz indult, s a néhány másodpercet használta fel Marci arra, hogy közvetlen hangon szóljon hozzám:

– Bocsáss meg, Jóska...! Ha tudom, hogy azok az ökrök, de... –

– Nincs miért szemrehányást tenni magadnak – mondtam –, ez is több, mint amennyit elvárhattam volna és hálásan köszönöm! – Tovább nem jutottunk, mert ott álltak már mellettünk az ügyvéd és „titkárnője”, Amálka. Imre, azaz a védőügyvédet nem kell leírjam –, csak az volt a szokatlan, hogy ő cipelte az írógépet és nem Amálka, a titkárnő?, akinek a szemén sötét

szemüveg volt, arcának sápadtságát kiemelte testére szabott, sima, egyszerű, a kor divatjához és az alkalomhoz illő fekete ruha, egyik kezében irattáska, a másikban súlyosabb csomag, a magas, előkelő megjelenésű nő inkább a felettes, mintsem a beosztott látszatát keltette.

Kerülve mindent, ami ismeretségünket elárulta volna, főhajtással köszöntöttem, csak midőn a csomagért nyúltam simítottam végig ujjait, amit megszabadulván a csomagtól, ugyanúgy viszonzott ő is! Az ügyvédi beszélő ajtajának becsukódása után azonban egy csapásra megváltozott a hangulat közöttünk, Amálka olyan szenvedéllyel ölelt és oly hosszan, hogy Imrének közbe kellett lépni:

– Báronő, kedves, hagyna nekem is belőle?!

– Bocsánat, ügyvéd úr! – sápadt arca szinte kivirult, amint szétnyitotta ajkát – még egy csók és máris az Öné!

– És ez a mihaszna még azt merte mondani, hogy nem ismer semmiféle bárónőt?!

– Igazat mondtam, ügyvéd úr! Akkor, abban az állapotban én kb. úgy viszonyultam hozzájuk, mint Ő most hozzánk! Nem akarok sem többet, sem kevesebbet adni neki, mint ő akkor nekem!

– És mi lenne az, ha szabadna tudnom?

– Ő akkor nekem, topis kis kurva létemre azt mondta: Te így is egész ember vagy Amálka, s most én is azt mondom: Te így is egész ember vagy, drága! Az a csíkos öltöny csak közelebb hoz bennünket. De ne húzzuk az időt, ülünk le és kezdem: Józsika drága, azt tudod Gittától, hogy Kicsi az én pártfogásomban van! Bizonyára azt is: mi tette lehetővé számomra, hogy függetlenítsem magam. De rövid akarok lenni: akkor rá bízam azokat a számokat, s nem rajtad múlt, hogy nem úgy sikerült, mint ahogy mindnyájan szerettük volna. Most, amikor mély részvétemről, együttérzésemről biztosítalak a kedves feleséged halála miatt, felajánlom amit akkor, természetesen figyelembe véve a megváltozott körülményeket is!

Tehát: számítva a Te utólagos beleegyezésedre, Gitta írásbeli hozzájárulásával, immár hivatalosan is Kicsi, azaz KisJózi gyámnya vagyok! Hogy mennyire komolyan veszem ez irányú elkötelezettségem, íme itt vannak a közjegyző által is hitelesített iratok! – Kinyitotta az irattáskát és elém tett néhány paksamétát, legfelül a végrendelkezéssel, melyben minden ingó és ingatlan vagyonát Kicsire hagyományozta. A maga részére csak a kamatokból eredő jövedelmezőséget tartva fenn!

– De hát ezt nem teheted, drága! – mellettem ült, megfogtam kezét és hosszan csókoltam... –

– Sajnálom, Józsikám, de itt Te már csak egyet tehetsz: belenyugszol! Kicsi tehát jó helyen van, és remélni merem: jó kezekben is! Sok-sok pusztit küld az ő drága apucijának! Hátra van azonban a nehezebb, úgy lehet fájdalmasabb része, amiért jöttünk. Gitta elvált! Eleget tett a felszólításnak, hogy: vagy-vagy?! Vizsgák előtt kellett döntenie és ő döntött, sőt...! Hiába volt minden próbálkozásunk – édesanyja is ragaszkodna hozzád – nem változtatott elhatározásán, hajthatatlan maradt! Szerinte sürgősen a házasság törvényesítése, saját szavai szerint: élhetünk így is együtt, akár az egész család! De ne keseredj el – látta bizonyára, hogy horogütésként hatott rám a hír, s hozzám simult – ha elfogadsz, egy dolog kivételével pótolni tudom –, bizonyára Gitus említette azt is, hogy szülni már nem tudok! Persze nem erőszakolom rád magam, Kicsivel már így is boldog vagyok! Van azonban még egy meglepetésünk számodra: már nem lakunk Sopronban! Imre barátunk közbenjárásával Pesthidegkúton vettünk egy nagyon szép kertes villát. Kicsi nagyon boldog lenne...! Az anyucitól, apucitól azonban nem tud még gondolatban sem elszakadni! Ez a része sajnós még rád vár! Nem tudom, miképp tudjuk szabadulásodig titkolni előtte a drága anyucija halálát?! Nos, ennyi lenne, amit én akartam közölni veled. Most rajtad a sor! Nagyon szépen kérek, ne izgasd fel magad, bízzál

bennünk, mi minden igyekezetünkkel azon leszünk, hogy megkönnyítsük ittlétedet! Gittával kötött házasságod felbontásához a bíróság elegendőnek találta fogva tartásodat, anélkül hozták meg a végzést, hogy előzetesen, vagy akár utólag tájékoztattak volna! Én nem tudom, de Imre barátunk bizonyára felvilágosíthat arról, hogy jogszerű volt-e az ilyenén való eljárás?!

– Sajnos igent kell mondjak, nem tehetünk semmit ellene – szólt közbe az ügyvéd –, de az asszony ellenében úgysem lenne értelme!

– Akkor drágám, egyetlen járható út marad számodra: bele kell nyugodnod a változtathatatlanba. Mindazonáltal hoztunk magunkkal írógépet is, hogy amennyiben Kicsi sorsát érintő kérdésekben más elhatározásokra jutnál, tegyük fel: előéletem miatt alkalmatlannak tartanál nevelőanyának... –

– Te drága csacska – magamhoz húztam és átkaroltam –, annak idején egészen rövid ismeretség után rám bízta magaddal együtt a vagyonedat, s most én ódzkodnék Tőled? Azok után, ami történt, még a mai nap hajlandó vagyok örök hűséget esküdni Neked –, csak annyit teszek ehhez, hogy a börtönben kötött házasságot rossz ómennek tartom, s ha akarod, és tudsz várni, akkor...!

Imre barátunk felállt, s hátat fordítva kinézett az ablakon, mi pedig most már úgy istenigazából átöleltük egymást:

– Tudok várni, drágám – súgta fülembe –, akkorra egészen megtisztulok, de azért ugye ugyanúgy gondoskodhatok rólatok, mint egy jó feleséghez illik?!

Nem válaszoltam azonnal, szorításom azonban erősebb lett és talán a csók is hosszabb, majd:

– Nem tudom ésszel felfogni, drága, ami történik körülöttem, de nagyon-nagyon köszönök Neked mindent! – Imre hirtelen felénk fordult:

– Érzésem szerint felesleges koloncnak jöttem, van azonban még valami, amit feltétlen tisztázni kell, kedves bárónő: a volt anyós helyzetét. Tudom, hogy ő is feladott mindent, mikor otthagya Sopront, s Önökkel jött, de akkor még nem volt szó válásról, vagyis csak feltételes módon. Addig, míg Jóska barátom itt lesz, mondjuk rendben is lenne a dolog, de utána? Nem fog akadályokat gördíteni kettejük közé?

– Nellit én is anyámként tartom számon, kedves Imre, s mivel Gitus már eleve úgy számol, hogy születendő gyermeket majd édesanyja és az én gondjaimra bízva, nem hinném, hogy akadályt jelentene ottléte. Máskülönben Kicsivel is nagyon szeretik egymást! Mért ne nevelődhetnének a testvérek együtt?!

– Ez nagyon is célszerű lenne, kedves! Ha jól hallottam, Kicsi már igencsak várja a testvére megérkezését, de nem is ebben látom én a veszélyt –, ellenben: ő még nagyon is csinos, sőt kíváncsatos személyiség, lányával együtt, ha tegyük fel az elvált feleség idő multával visszatancolna, veszélyes ellenfelek lennének, nem gondolja?

– Ó, kedves Imre! Nellike kapott már annyi kemény falatot, hogy ne áhítozzon utána, Gitus pedig – testvérek között előfordul az ilyesmi – egyik kiegészíti a másikat! Ugye, drága! – mit válaszolhattam volna? Amálka tudott arról, hogy „Magdaléna” és Gitta feleségekként éltek velem közös háztartásban... –

– Annak én is nagyon örülnék – válaszoltam –, ha a gyerekeim együtt nevelkedhetnének, és Nellikével szemben sincsenek fenntartásaim, de hogy Gittának valaha is meg tudnám bocsátani, hogy még csak el se köszönt?! Jó, tudtam a felszólításról, talán helyeslem is a döntését, de hogy úgy hagyjon faképnél, mint eb a ..., teljesen megingatta benne a hitemet! Hogy szeretett-e egyáltalán? Vagy csak azért játszott a hős szerelmest, mert imponált neki, hogy egy grófnő riválisa lehet?!

– Én másképp látom drága – szólt ismét Amálka – talán épp azért mellőzte a búcsút, mert nagyon is szeret és a jelenlétével nem akart még fájóbb sebet ejteni rajtad.

– Angyal vagy drága, vagy túlságosan is elfogult vele szemben, ami számomra érthető, Imre barátunknak pedig reméljük, még lehetősége nyílik arra, hogy megértse ezt a sokak számára még nagyon is bonyolult képletet. De ne fecséreljük a drága időt a jövőre, térjünk vissza a jelenbe! Más újság nincs? A politikára is vonatkozik a hagyj fel minden reménnyel?!

– Nem politizálok, Józsikám! – Imre alaposan körülnézegetett, mielőtt folytatta volna –, gondolom titkos kamerák után kutatott. – Gáborral váltok néha levelet – mondta –, tőle tudok egyet-mást, ezenkívül tudhatod, hogy ránk telepedtek, akár az üszök a kukoricára!

Gábor nevének említésére összerándultam: akkor kapcsoltam, hogy levelezésünket balfi kis szobánkban hagytuk, ahelyett, hogy megsemmisítettük volna... – Amálkára néztem, ő előbb Imrére, mintha segítségül akarná hívni, de aztán bátran szembenézett velem:

– Sajnálom, drága, de valamit elhallgattam –, mentségemre legyen, hogy Gitus esküvel fogadtatta meg velem, hogy a titkot soha nem említem senkinek: Izabella halála, majd a kaszárnya esküvő után Gitus három nap szabadságot kért és kapott, hogy rendezhesse dolgaiat: temetés után felnyitották a hivatalosan lezárt szobát és hát mivel voltál olyan elővigyázatlan, hogy nem semmisítetted meg Gáborék leveleit, belőlük tudtuk meg, hogy Izabella nem azonos Magdalénával. Többet nem, de nem is keresgélünk, az volt ugyanis az érzésünk, hogy ikerpárral van dolgunk! Kicsi és mindenki más előtt természetesen Magdaléna maradt, s az ő nevében lett eltemetve is! Most pedig nagyon kérlek, s Imre barátunkat is, vegyétek úgy, mintha nem is szóltam volna erről, és én esküszöm most Neked, hogy soha többé említeni sem fogom!

– Ne vedd szívedre, drága! Azt tartják: a titok, ha ketten tudják, már nem titok, én azonban feltétlen megbízom bennetek. Szavaid után ítélve talán Gitta is...!

– Igen! Igen! Ő is, s most ezek figyelembevételével ítéld meg cselekedeteit!

Elgondolkodtam, mit is válaszolhatnék, de nem került rá sor, Imre barátom kisegített:

– Manapság az ügyvédi titoktartást nemigen hasonlíthatjuk a papok gyónási titoktartásához, én azonban itt nem ügyvédként vagyok jelen, barátként, s azonosulni tudok örömeikben, bánataikban, titkaikban egyaránt, kedves bárónő, de ha megengedi, feltennék még csak egyetlen kérdést barátunknak?!

– Öné a szó, kedves Imre! Igazán kevés dolog van, amiben gátolni akarnám!

– Nos, akkor – Gábor arra kért levelében: említsem meg Neked, s ha beleegyezel, felkutatja Kicsi nagymamáját Bajor honban!

Amálka elképedt, váratlanul érte Gábor ajánlata. Rámnézett, valószínűleg azt akarta kifürkészni, milyen hatást vált ki nálam, majd midőn látta, hogy nem kapok az alkalmon, szerényen megjegyezte:

– Nem hagyhatod figyelmen kívül, drága, hogy a nagymama már a lányát is magára hagyta, mit várhatna tőle az unoka, de nincs is rá szüksége! Különben is Kicsi Nellikét tartja nagymamájának, kár lenne megingatni hitében! Emlékszel, mit mondott első találkozásunk alkalmával? „Hát már van nagy is meg nagynéni is?! Hol voltak eddig?” Kicsi nagyon okos! Nagyon jó az angol kiejtése és lassan kezdi elhagyni a balfi nagyija sváb-magyarságát – beszédben, ami pedig az anyai örökséget illeti, egyáltalán nem sürget benneteket az idő! Nem kell egymást taszigálnunk a vályú mellett –, megértesz ugye, drága? Nem akarom elveszíteni Kicsit! Majd meglátod ha jövőnk vasárnap, hogy minket már nem is lehetne egykönnyen szétválasztani. Mert – hogy is mondjam – Gitát szereti, de csak mint barátot, anyaként soha

nem lehetne elfogadtatni vele. Ösztönösen hozzám ragaszkodik az első perctől, hogy Gitus hazahozta. Hozzám és Nellikéhez!

– Nem kell meggyőzzél, drága! Mától nem csak Kicsi, egy nagy gyereked is lesz, de gondold meg alaposan, még van több mint fél éved! A végrendeletet még megváltoztathatod! Egy előkelő hölgy számára nem jelenthetünk jó partit!

– Hogy mondhatod ilyet? – átdugta fejét karom alatt és szinte hozzám tapadt, ahogy felnézett rám: Ami az előkelő származást illeti, messze elmaradok Kicsi mögött, de manapság a címek meg a rangok csak keveset nyomnak a latban, ami pedig a vagyont illeti – jó ha van, a nagy többségnek nincs és mégis jó kell legyen nekik! Mint tudhatod, én is megvoltam nélküle! Hogy hogy s mint, arról vitatkozhatunk, de ne most. Zárjuk le azzal, hogy én az embert keresem az emberben, s ha valakinek olyan tökéletes csemetéje van, mint Kicsi, akkor... –

Kopogtak az ajtón, s épp csak szétrebbenhattünk, benyitott a parancsnok:

– Sokáig maradnék még, ügyvéd úr? Ugyanis az elítélt táborhelye felé indulok és magammal vinném.

Imre előbb összetolta az előttünk heverő paksamétát, majd:

– Van még tisztázandó? – a kérdést Amálkához intézte –.

– Néhány percnyi türelmet kérek – válaszolt a lány –!

– Jó, kint várni fogom! – Marci alkalmazkodása inkább cinkostárs, semmint egy nagyhatalmú börtönparancsnok magatartására volt jellemző, s Imre meg is jegyezte:

– Ő sem fog innen nyugdíjba menni!

A néhány percnyi türelem, mint kiderült, arra kellett, hogy nyugodtan elköszönhessünk egymástól. A sorrend persze megváltozott: előbb Imre ölelt magához és mindjárt nyitotta is az ajtót, hogy tekintetével ne feszélyezze ölelkezésünket, amely számunkra az eljegyzést is jelentette.

– A Kicsi már számolja a napokat – súgta fülembe Amálka, – de én is!

– Isten vezéreljen, drága – súgtam vissza, majd kilépve az ajtón csatlakoztam Imréhez –!

– Mikor lesz újra szerencsénk egymáshoz, ügyvéd úr? – kérdeztem fennhangon, hogy a parancsnok is hallja, ő ugyanis néhány ajtóval odébb állt, az irodája előtt –.

– Én jó hírrel bármikor jövök, de hogy beengednek-e, az a parancsnok úrtól függ! – Válasz közben Imre már a parancsnok kezét szorongatta, megköszönve jóindulatát.

– Nem egészen függ tőlem – magyarázta ő, s végigsimított Amálka feléje nyújtott kesztyűs kezén –, sokkal inkább az elítélt magatartásán múlik, de nála – mármint nálam – a jelekből ítélve nem hiszem, hogy bármi is akadályozhatná!

Imre rám kacintott, Amálka szemeit a sötét szemüvegtől nem láthattam, de távoztában még visszaintett. Alig tűntek el a falszögletnél, még láttam Imre egyik lábát, mikor Marci kitárva irodájának ajtaját, majdhogynem úgy lökött be maga előtt:

– Ki vagy stafírungolva Te is az ügyvéddel – mondta –, legalább figyelmeztetett volna benneteket.

– De miért, hisz nem történt semmi különös?! – ámuldoztam – vagy mégis? Talán... –

– Nem mégis, és nem is talán, hanem nézzed! – bekapcsolta az ipari televíziót, s a beépített szekrénybe szerelt készülék képernyőjén megjelent az ügyvédi beszélő helyisége a búcsú pillanataiban elhangzott szavakkal, mozdulatokkal: Imre kilép az ajtón, s én Amálkával

összeborulok... – Szerencsétek, hogy az az állat lelépett, mert ha itt marad és végignézi, hogy a titkárnőből hogyan lesz hősszerelmes, s az ügyvéd csak falazni jött, nem valószínű, hogy a jövő vasárnap találkozhatnátok!

– De hisz ő is, én is átfésültük szinte a helyiség minden zegét-zugát...!

– Nem azért rejtett, Józsikám, hogy észrevegyék! Az ügyvédnek eleve elővigyázatosnak kell lennie, de – ők sem hiszik, hogy az állam horribilis összegeket költ titkos lehallgatásokra, pedig mint láthatod is, igaz! Legtöbb és legveszteségesebb kiadásunk: egyik embert ráállítani a másikra! Hogyan hihetné neked, ha Te sem hiszel nekem? Ez a mottója egész rendszerünknek! Mi azonban előbb lettünk barátok, mielőtt ilyen alakult volna az egymáshoz való viszony, s nem szükséges öcenzúrázni társalgásunkat. De vannak feljebb is hozzánk hasonlóak, például Lőrinc, emlékszel bizonyára a foltozó, toldozó falujáróra?!

– Tehát Te voltál, aki Lőrincet értesítette ennek a vadállatnak a bestialitásáról? Akkor tudsz arról, hogyan kikészített bennünket?!

– Arról is, hogy mi történt utána, de igyekeznünk kell, mert ahogy nekem, neki is megvannak a beépítettjei, előfordulhat, hogy egyazon személy kétfelé ság! Azt nekem is, neki is ugyanaz a személy jelentette, hogy Téged futárszolgálat helyett kanásznak osztottak be. Nem tudom, mit mondhatott neki Lőrinc, de azóta mintha kezeesebb lenne! Tudod, apja a tizenkilences Karikás gyerekek közé tartozott, 36-ig bujkált, akkor besúgás folytán nyomára akadtak, szökés közben lőtték agyon. Most elég, ha valakire rámutatnak, hogy ez is fasiszta, s ő fontolgatás nélkül képes lenne agyonütni. Azon sem csodálkoznék, ha úgy suttyomban eltett volna már néhányat. Persze még mielőtt idejöttem, mert azóta... –

– Te Marci – mondtam –, kérhetek tőled valamit?

– Mindent, ami nem megy túl a hatáskörömon!

– Akkor csak a legkevesebbet: hagyjatok engem a csapatomban dolgozni, ne emeljete ki olyan munkakörbe, amely feltételezi a megbízhatóságot, hallhattad imént: elég az én bajom, nem kívánom még tetőzni!

– Hallottam, Józsikám! Bocsáss meg, az lett volna az első dolgom, hogy részvéteket nyilvánítsam, de mint látom, nem olyan akárki az, aki az előzők helyébe lép. Honnan a fenéből szedted fel ezt a bárónőt, Te mindig olyan visszahúzódo voltál nők dolgában?!

– Érdekes! Mások az ellenkezőjéről vannak meggyőződve, de mondom: egy kuplerájban rejtőzött eddig. Apját, anyját Rákosiék kibelettek, de még előtte sikerült nekik Svájcba menekíteniük vagyonuk nagyobb részét.

– Nem értem –, azt mondd kuplerájban rejtőzött, hát vannak még? Tudtommal megszűntek üzemelni!

– Hogy vannak-e? Ez az egész ország lassan egy nagy kupleráj lesz ha így haladunk, Marcikám!

– Nem akarod azt mondani, hogy ő is...?

– Hallhattad saját szájából, vagy gondolod, hogy a kupleráj vesztaszüzekként befalazva őrizhette volna a „szent” kelyhet?

– És nem félsz, hogy előbb-utóbb majd ő is kereket old, hisz belekóstolt?!

– Pontosan ezért lesznek ezekből a legjobb feleségek. Ők már nem irigylük, ha egyikük-másuk nagyobb falathoz jut, de ne profanizáljuk az élet legszebb, legintimebb ajándékait. Még nem kaptam választ kérésre...!

– Ha az a kívánságod, nincs akadálya! Megbeszélésem, majd az elhárítóssal is, de néha azért majd bekérlek házimunkára, természetesen csak ürügyként, hogy fedezd magad, bárkit magaddal hozhatsz. Hallottam a százados feleségének is segítettetek a búgatásnál, kár hogy megsérült az a szerencsétlen fiatalember!

Nem tudtam mire vélni a hosszan tartó társalgást és megkérdeztem:

– Várunk valakire, Marcikám? Nem lesz feltűnő, hogy ilyen hosszú ideig tartózkodunk kettesben?

– Nem! Ugyanis rá várunk – elhárító – velem jön ő is Fehérvárra egy szökésben lévő rab ügyével kapcsolatban. De utánanézhettek, hol késik, már itt kellene lennie! Átszólok neki!

Néhány perccel később – ott álltunk az ablaknál, s a függöny mögül lestünk kifelé – futólépésben közeledett a főhadnagy... –

– Míg kettesben vagyunk, szeretnék megkérni, hogy tolmácsolj Lőrincnek köszönetemet. Mondd meg neki, hogy ne fárassza magát, s főleg: ne kompromittálja magát miattam. Nagyobb szükségünk is lehet még baráti segítségére!

– Még ma megkísérlem felhajtani! – tovább nem jutott, mert fújtatva betoppant a főhadnagy:

– Indulhatunk, ezredes elvtárs! Rendben minden?

– Láthatja, itt igen! És magánál?

– Nem egészen! Puhítják őket, amíg vissza nem térünk!

– Induljon kérem! – ez már nekem szólt – majd kitesszük az elágazásnál, onnan egyedül is visszatalál, de semmi ostobaság!

– Megbízhatnak bennem, ezredes úr! Lenne azonban egy kérésem: amikor kitesznek rúgjanak jól seggbe, hogy felbukjak. Nem szeretném, ha a látottak után spionnak tartanának a táborban... –

– Különös kérés – jegyezte meg az ezredes helyett a főhadnagy –, mindenesetre szívesen teszek eleget, de ötletnek sem rossz: ha esetleg segítene alkalomadtán...?!

– Arra kell kérjem, mondjon le arról! Míg itt leszek, bármilyen munkára hajlandó leszek, azon az egyen kívül!

Már bent ültünk a kocsiban, én a sofőr mellett, így a tükörből láhattam, hogy az ezredes oldalba üti a főhadnagyot, majd:

– Ne erőltesse kérem! Nekünk munkára kellenek ezek az emberek, effektív termelő munkára! Bőviben vagyunk a piszkos munkára vállalkozóknak is!

Az útelágazásnál velem együtt a főhadnagy is kiszállt, s a vállamnál elmarkolta a durva kenderszőttest, meglódított, majd fenéken rúgott, de úgy, mintha nem is heccből tette volna, s nem csak beletenyereztem, meg is mártóztam a porban.

Elővigyázatosságom nem volt hiábavaló, mert midőn – nem sietve feltápáskodtam, vagy 50 méterre tőlem Antit pillantottam meg az út közepén, kezei bilincsben, mögötte két fegyőr, akiket maga a százados követett lóháton, lovagló ostorával éppen Anti nyakát csiklandozta... –

– Mit keresel Te itt – förmedt rám a százados –, hol vannak a disznók?

– Nem tudhatom – válaszoltam –, a parancsnok úr és az elhárító becipeltek ügyvédi beszélőre.

– És Te persze örömmel mentél, hogy megszabadulj az állatoktól! – végigvágott rajtam –, csatolják őt is ahhoz a jómadárhoz, nehogy elpárologjon, mint a kámfor. Nem tudom a parancsnok és az elhárítós honnan veszik a bátorságot elengedni magában...?

– Észrevehettek bennünket – próbálta megindokolni az egyik fegyőr –, mintha a főhadnagy úr jelzett volna.

– Tegyétek, amit mondtam – rivallt rájuk a százados –, talján cigánynak nevezték, mert olyan fekete haja volt, mint a szicíliaiaknak, valószínűleg első világháborús olasz hadifogoly csinálhatta –, meghosszabbítjuk a beszélőjét!

– Be fogom panaszolni Önt feletteseinél – mondtam –!

– Te bepanaszolni engem? Ó Te diplomás marha, tényleg csak kanásznak való vagy!

Időközben Antihoz csatoltak, aki bár maga is szorult helyzetben volt, részvétellel biztatott:

– Rá se ránts, pajtikám! A mi húsunk rágósabb az övékéénél, előbb-utóbb ráunnak, vagy mi faljuk fel őket! Most sétálunk egyet, addig se dolgozunk... –

– Mit pofázol, Te mocskos cigány – kiáltott rá az egyik fegyőr, amelyiknek a kezére volt csavarva Anti pórása.

– Arra kértem, tartsa a lépést, különben húzódik a bilincs!

Tépni, zúzni szerettem volna legszívesebben, a cigány elmés válasza azonban mosolyt varázsolt ajkamra. A százados nyilván rám figyelt, mert egészen közel léptetett és attól kezdődően már nem Antiét, az én nyakam csiklandozta a lovagló ostor.

– Mosolyogsz? Fasiszta söpredék! Mért hoztak ide?

– Disszidálási kísérlet!

– Netene! És még útjára engedik! Kétszeresen is őrizni kellene! Na, majd lesz rá gondom!

Antinak sok volt a százados pökhendiségéből, nem tudta tovább türtőztetni magát:

– Úgy lökték ki az autóból, te állat! Hogy folya ki mind a két szemed, neked is látnod kellett, magasabban vagy, messzebb látsz – azt már inkább csak magában, vagyishogy én is hallhassam: Te krumplihámozó cseléd! – Régebről ismerte, már néhányszor megjárta a tábort – Nem hoztak cigit, pajtikám? – de ezt már tőlem kérdezte.

– Dehogynem! A csomag! – akkor jutott eszembe, hogy a csomagot a parancsnok irodájában hagytam... –

Anti szavaira a százados fejét elöntötte a vér, elénk rugtatott, aztán:

– Forduljatok meg! Futás előre, hadd taposom ki a beleteket!

Megálltunk. A két fegyőr előbb farkasszemet nézett felettesével, majd az egyik megkockázta:

– Csillapodjék le, százados elvtárs! Nem teheti velük! Ezt itt – rám mutatott – valóban a parancsnok elvtárs utasítására váltották le. Mindhármunknak kellemetlensége származna abból, ha valami helyrehozhatatlan történne vele! A cigány az más, de ketten vannak!

A százados végignézett rajtam, s összevillant a tekintetünk! Hogy megsejtette-e gondolataimat: Na megállj, Te melák....! Alkalomadtán széttrancsírozom nem csak feleségedet, a lányodat is, vagy okosabban tenném, ha egyszerűen kirúgatnálak?! Majd amelyik fájdalmasabb! Hogy éreznéd magad civilben, Te mundaiba bújtatott fenevad? Igaz, Te ülsz a lovon, jelenleg mégis én vagyok nyeregben! Nem voltam biztos benne, de szemlátomást meggyalogolt:

– Forduljatok hátra, aztán vissza a táborba! Saját hatáskörömben is betörhetlek benneteket, itt vagy dolgozni fogtok, vagy megdöglenni...! – Dühében bizonyára észre sem vette feleségét és leányát, akik kikanyarodva a tanyaközpontból, sebesen taposva a pedált, közelítettek felénk.

Úgy 10-15 méterre lehettek tőlünk, amikor Anti hirtelen elvágódott. A mozdulattól összebb szoruló bilincs belevágott csuklómba és feljajdultam, s a pórázt tartó őr ugyancsak... –

– Szétloccsantom a fejed, Te barom – kiáltott Antira hátulról belerúgva –, állsz fel, vagy...?

Anti azonban nem látott, nem hallott, vagyis látott, de nem minket, négykézláb igyekezett volna előbbre, mivel azonban ketten csak erősebbnek bizonyultunk, kénytelen volt leállni, s fejét felemelve, mint a letaglózásra váró ökör, felnézett az elénk guruló két nőre, mondván:

– Aranyos nagyság! Segítség! Segítség! – ujjaival elmarkolta az asszony kerékpárjának küllőit, s ha a nagyságák akarták volna, akkor sem tudták volna egykönnyen lerázni...!

– Mit vétett ez a két ember – kérdezte az asszony, tekintetét fejünk s az örök feje felett férjére szegezve – nem szégyellitek magatokat? Hárman fegyverrel az oldalatokon úgy vonsozljátok őket, mintha félnétek tőlük?!

– Munkamegtagadás – válaszolt foghegyről férje –, ne ártsd bele magad és állj félre az útból!

– Miféle munkamegtagadásról beszélsz, Te örült – az *örült*et kihangsúlyozva – hisz ő – rám mutatott – reggel velem volt a búgatósnál, utána pedig a parancsnok vitte magával!

– A parancsnok nem tudhatja, hogy mért van itt, különben nem hagyná egymagában csatagolni. Ha nem teszünk rá bilincset, bottal üthetnének a nyomát már ennek is...!

– Ha egyedül lennék és nem kellene a családra gondolnom – szóltam közbe – egész regiment sem tudna itt tartani! Míg azonban szeretteimen bosszút állhatnak, nem kell szökésemtől tartaniuk!

– Kuss Te...! – meglódította az ostort, hogy lecsapjon rám, a szíj azonban nem rajtam, az asszonyon csattant, aki ellökve maga mellől a kerékpárt, közénk lépett:

– Üss, ha kedved tartja, Te átok, de ne ezeket a megbilincselte embereket, hanem engem! Bűzlesz már a büntetőkódexek szagától, de ha csak ennyit okítottak rajtad, kár volt feláldoznom fél életemet, vagy nem én dolgoztam-e, hogy Te urhatnámkodhass? Ki biztosította neked a lehetőséget a tanuláshoz?

– Hallgass, asszony, mert...!

– Hallgassak? Majd eljön annak az ideje is, de most kimondom azt, ami már régóta nyomja a bögyömet: amit a Jancsika nem tanult meg, azon a János rágódhat élete végéig, mert igaz a közmondás: suszter maradjon a kaptafánál, s a béres is okosabban teszi, ha megmarad az ökör fara mellett! A mi esetünkben már nincs visszatérés, Te és hasonszőrű elvtársaid csak előremenni tudtok, előre, de oda, amit összekapartatok magatoknak: a káoszba!

A századost az asszony szavai, s nem kevésbé az arcán kiserkenő vér még jobban felbőszítették, talán már nem is érzékelte, hogy kinek a testén csattannak az ostorcsapások, de az asszony sem tágított, mondta, mondta a magáét:

– Azt hiszed, Te kelekótya, hogy örökké tart ez a pünkösdi királyság? Úgy lehet, holnap a Te kezeden csattan ez a bilincs és nem marad mögöttünk semmi kapaszkodó, még kaptafának való fa sem, az ökör farából legfeljebb a csontok, ha addigra azt is fel nem őrlitek, hogy ajándékba adhassátok fogadott testvéreiteknek a tőlük kapott hatalomért... –

Eddig jutott, midőn a lány felismerve, hogy neki kell közbelépnie – az örök szemlátomást élvezték a férj-feleség közötti összekoccanást, mi pedig – már bőrünk alá vájta magát a bilincs

– neki lódította tehát kerékpárját apja lovának, az megugrott, s magával ragadván lovasát meg sem állt – nem láttam, de valószínűsíthető – az istállóig!

– Na, szép fiúk! – állt elénk az asszony szétterpesztett lábakkal – bennetek aztán buzog a lovagiasság! Ti még csak hagyján – hozzánk elég a bajtok, de ezek a gyászvitézek?! Leveszitek róluk a bilincset?!

– Nem tehetjük, asszonyom! Az parancsmegtagadás lenne! – mentegette magát főképp a pórázt tartó őr –, nem akarhatja, hogy nyakunkat törjék!

– Nem, ó, nem, dehogy akarnám! Férjemmel együtt Ti sem tudnátok mihez kezdeni, ha útilaput kötnének a talpatokra. Induljatok! De ha tudomásomra jut, hogy bántalmazátok őket, velem gyűlik meg a bajtok, az pedig tudjátok mit jelentene?!

Ez az utolsó mondat annyi emberségről tanúskodott, hogy nem hagyhattam szó nélkül:

– Sajnálom, asszonyom, ami történt! Örökre lekötelezett!

– Ne legyen lelkiismeret furdalásod, nem az első eset! Ha nem tenné, szájalmat éreznék iránta, így pedig... – Fellépett a pedálra – a lány akkorra felállította a kerékpárokat – s azzal a cinkos mosollyal, mely reggel is ott bujkált szájszögletében, végignézett rajtam, aztán el... –

– Láttad? – fordult felém Anti –

– Mit, pajtikám?

– Azt a félholdat a feje körül! Biz Isten, ez az asszony emberbőrbe bújt angyal, míg a férje maga a sátán!

– Félholdat nem láttam, pajtikám, de az a fény, az a mosoly az arcán perzselt, mint a Nap, mikor delelőn áll!

– Elég a dumából – szólt közbe az őr –, szedjétek a lábatokat, mert ha a százados elénk jön... –

– Mi nem vagyunk a tulajdona, mint a felesége – vágta rá Anti –!

– Hülye cigány! Hát nem veszed észre, hogy Ti még csak tulajdonszámba sem jöhettek?! Állj, hadd lazítok azon a bilincsen, a kezetekre holnap is szükség lesz!

Megálltunk! Nem tudom, mi indította az őrt könnyörületességre, de valóban meglazította a bilincset. Éppen ideje volt, mert az acél helyét már véres, piros – pánt jelezte. Fellélegeztem egy pillanatra, s megráztam csuklómat is, de nem szóltam, Anti azonban szavakkal is kifejezte megkönnyebbülését:

– Köszönöm, aranyos tábornokom! Szabadulásom után hozok magának egy szép süldőt! – az őr elnevette magát:

– A döggertből gondolod, ugye?!

Ez a megjegyzés már a másik őrt is, de engem is kacajra készített! Hiába, a cigány – álljon bár a kultúra legalacsonyabb fokán, minden helyzetből sikeresen kivágja magát, Anti pedig előadóművészként is megállta volna a helyét.

– Nevessetek csak – folytatta –, pedig komolyan gondolom! Olyan igazi mangalicát hozok! Tudja, főtörzs úr, nálunk sok a rajkó és inkább zsírozunk!

– Hamar lefokoztál, cigány, előbb még tábornok, most főtörzs?! Ne fáraszd magad, van nekem éppen elegendő koszos süldőm, többek között Te is! Inkább szedd a lábad szaporán, hogy mielőbb visszaérkezzünk a táborba. Nem szeretném, ha a százados az előbbihez hasonló jelentet rögtönözne. Ott bent, a tábor területén a sokak jelenléte talán megóv benneteket a dühétől... –

– Ha legalább a póráz elengedné, aranyos – hogy is szólíthatom akkor? Melyik tetszik jobban? Akkor hosszabbakat tudnék lépni!

– Nevezd, aminek akarsz, Te úgyis csak olyan udvari bolondféle vagy, a póráz elengedéséről azonban mondd le! Ne lépj hosszabbakat, rövideket, de gyorsabban! Neked áll elsősorban érdekedben, hogy ne fussunk össze a főnökkel, mert miattad abriktolta meg a feleségét és a haverod is miattad szenved, ha nem szimulálsz, most nyugodtan heverhetnél valamelyik fa alatt. Magadtól is sejthetnéd, hogy elsősorban Te kerülsz terítékre!

Már egész közel jártunk a táborhoz, a szérűskert mellett az őr, a nyomaték kedvéért ráléphetett Anti sarkára, vagy bokán rúghatta, mert feljajdult:

– Csak azt ne, aranyos hogy is... – azt akarta mondani: hogy is hívják, de visszaszívta?!

– Buzi vagy tán, hogy aranyosnak szólítasz? Tetszem neked? – egy újabb jajdulás, majd:

– Ha látná a dákómat, nem mondana ilyen hülyeséget..., a végét elharapta, mert velem együtt ő is megpillanthatta a századost a tábor kapujában. Már nem lovaglóostor, lovaglopálca volt a kezében, melyet érzékenyebb bőr híján a csizma szárához ütögetett.

– Istenem, csak most segíts meg – fohászkodott Anti –, ha Te is úgy akarod, inkább lopom a napot a mezőn!

– Láthatod, hülye cigánya, hogy ez nem Mátyás udvara, ott még elboldogultál volna, de itt... – Az őr sem fejezhette be, mert máris ott álltunk a fogait csikorgató maffiózó, tiszt előtt... –

– Azt az ugrómókust eresszék el, a cigánynak pedig lábbilincset, aztán ugrás körbe az udvart takarodóig! Egyikük itt marad vele, de figyelmeztetem: tartsa be szigorúan utasításomat, mert személyesen fogom ellenőrizni!

Szegény Anti – gondoltam magamban – ez egyszer kifogtad. Arra már nem jutott időm, hogy néhány bátorító szót mondjak neki, mert pillanatok alatt szabaddá tették kezem, s engem jobbra, Antit balra lódítva megszakították a köztünk lévő, addig nagyon is szoros kapcsolatot.

Miután rám vonatkozó további utasítás nem hangzott el, s az őr sem követett, elindultam a barakkom irányába, rettenetes éhes voltam, gyomrom valóságos koncertet produkált, s önkéntelenül a barakkhoz toldott konyha felé sandítottam. Egyik kisegítő munkás hatalmas alumínium kondért sikált, az ajtó előtt, nyilván felfigyelt közeledésemre, mert előbb bekiáltott, majd felém:

– Hozd a csajkádat, testvér, meghagytuk a részedet!

A barakkban egyedül az Őstulok tartózkodott. Hasmánt fekvé olvasott. Köszöntem, s mivel nem viszonzta, hozzá léptem és vállánál fogva megráztam:

– Ide figyelj, egykomám! Te kiöntötted elem a szíved, s én hasonlóképp cselekedtem. Ha valaha meggyőződnél arról, hogy egy szót is elkotyogtam abból, ami köztünk elhangzott, nyugodt lelkiismerettel vágd el a nyakam. Addig azonban gyúrd le magadban a bizalmatlanságot velem szemben, mert ellenkező esetben, bár nem szívesen, de kénytelen leszek véget vetni barátságunknak.

– Te talán nem gyanakodnál? Az a megkülönböztetett bánásmód, mellyel veled szemben viseltetnek, sok mindenre adhat alapot – szól, fel sem nézve a könyvből –!

– Nem – válaszoltam –, egészen addig, míg meg nem győződnek az ellenkezőjéről!

– Jó neked! 14 év börtön után Te is másképp beszélnél!

– Meglehet, de addig míg én Téged a 14 év börtön ellenére is becsületes, sőt: egyszerűen nagyszerű embernek tartalak, elvárhatom Tőled is, hogy..., de különben sem vagyok vitatkozó

kedvemben, előbb megpróbálom elnémítani a gyomromat. – Vettem a csajkát és futólépésben indultam az ebédért... –

– Minek képzeld engem ez a marha? De ha valóban nem tud változtatni a gyanakvás hosszú évek alatt kialakult gyakorlatán, mivel segíthetném elő, hogy legalább velem szemben viselkedjen normálisan? Nem, egyáltalán nem haragudtam rá, csak bosszantott a magatartása pedig helyzetünk alaposabb mérlegelése után meg kellett volna dicsérnem érte. Így morfondíroztam menet közben, s egyszer csak: hopp, megvan, homlokomra csaptam, hát persze: össze kell hoznom Amáltkát Konrád menyasszonyával, s majd ők segítenek a probléma megoldásában. Visszafelé már jobb kedvvel mentem, nem csak a gyomrom hallgatott el – még a konyha előtt befaltam egy nagy csajka babgulyást – a kedvem is megjött... –

– Figyelj ide, te hatökör – még az ajtóból kiáltottam –, előbb azonban fordulj meg, nem a seggedhez beszélek! Most elmondok neked mindent, ami azóta történt velem, hogy délelőtt elváltunk. Te itt húzod az orrod én pedig ..., nézz rám! – orra elé tartottam a csuklóm, le-dörzsölve róla az alvadt vért –, mit képzelsz, szeretkeztünk talán, vagy öncsonkítást akartam végezni magamon? Minek köszönhetem ezt a bíbor szalagot?! – Felém fordult, ránézett, hosszan nézte csuklóm, majd megfogta és megsimogatta:

– Szegény Te – inkább halk sóhaj volt, mint hang – és én tényleg marha ..., ha meg tudsz bocsátani –, nem tehetek róla, már egészen belém rögződött!

– Nem marha vagy Te – mondtam, de már mosoly kíséretében – hatökör! Tapogasd csak meg a homlokodat – hány szarv van rajta, vagy inkább csak dudor?! De most aztán figyelj nagyon, mert amit most hallasz, abban van ugyan prózai is, de jobbára költők tollára való hősköltemény!

Az elbeszélés végéhez érve megfogtam a gallérjánál és kezdtem felállítani:

– Ne úgy ímmel-ámmal – mondtam –, állj fel szépen és nézz ki az ablakon!

Anti akkor már ki tudja hányadszor ugrálta körbe az udvart, akkor éppen elvágódott, mellette nem is a főtörzs, a százados állt, de inkább le-fel hajlongott, lovaglópalcájával ösztökélve a már amúgy is agyonhajszolt embert. Tudvalévő, hogy Anti tűrőképessége, hasonlóan többi fajtájabéliéhez, kisebb a miénknél...!

– Szegény ördög! Sajnálom – jegyezte meg az Östulok, de tőle ennyi is sok volt!

– Ő is ember, egykomám – toldottam meg –, ember, s ugyanúgy Isten képmása, mint mi!

Mivel beavatkozásunkkal csak rontottunk volna Anti helyzetén, elfordítottuk tekintetünket, hogy ne lássuk a szadista örült attrakcióját, majd hosszabb hallgatás után az Östulok megjegyezte:

– Igaza van a feleségének! Valóban értelmetlen volt áldozathozatala, mert minek az ilyennek diploma? Hogy a paragrafusokkal sulykolva fejthesse embertársairól a bőrt?! Az indiánok betüvetés nélkül is precízebb, sőt fájdalommentesebb munkát végeztek!

A nap hátralévő részében nem zavart bennünket senki – mintha megfeledkeztek volna rólunk – végignyújtózkodtunk a szalmazsákon és azon meditáltunk: mennyire hozzá nem értő politikusok kezében az ország! Nem arra törekszenek, hogy mennél több embert nyerjenek meg, állítsanak maguk mellé, vagy ahogy ők mondják: a szocializmus ügyének – ellenkezőleg: hogy mennél több ellenséget szerezzenek! Mert az igaz, hogy kellőképpen át nem gondolt, megalapozatlan terveik végrehajtásához csak a századoshoz hasonló, gyorstalpaló kurzusokon nevelt káderekben bízhatnak, de hosszabb távon mit eredményezhetnek ezek a félig művelt koponyák? A minden irányban erőszakos, durva beavatkozás, hozzá még ezeknek a volt senkiknek a kéjelgése ártatlan, megtévedt, vagy lett – légyen bűnös embertársaik

szenvedéseink, a nép azon rétegeit is ellenségekké teszik, amelyek megtartásukkal nagyban hozzájárultak a régi rend eltakarításához. Nagy a valószínűsége annak, hogy még a megfelelő felkészültséggel bíró gárda megjelenése előtt dezorganizálódik minden, s az anarchikus állapotban a nép csak elsöpörni tudja parazitáit, de azokat is, akiknek a fedezete mellett próbálják átmenteni magukat. A hangsúly azonban másutt van: eltaposni egy „sohasem volt szilárd” rendszert, amennyiben magára lesz hagyatva, nem lesz nehéz, ellenben: marad-e akkorra elegendő, józan ítélőképességgel, a realitások iránt megfelelő érzékkel bíró ember?

Már erősen szürküllött, mikor a bevonuló brigádok behozták az udvarról Antit is. Persze akkorra úgy nézett ki szegény feje, mint egy kiöntött ürge: csatakos, lucskos volt –, a felfrissítés céljából fölébe loccsantott víz „halastavat” képezett körülötte.

Miközben mezítelenre vetkőztetve leráncigálták ruháit, megvettem neki az ágát, előbb azonban meg kellett szabadítani az eliszaposodott izzadmánytól. Jártányi ereje sem lévén, ide-oda dülöngélt a segíteni akarók kezeitől támogatva... –

– Mihez kezdünk vele? – fordult felém falubélije.

– Mihez kezdhetnénk, Te majomképű – helyettem az Östulok válaszolt, s egyszersmind cselekedett is: aláállt a magatehetetlen embernek s hátára kapva meg sem állt vele a zuhanyozókig –, valószínű, hogy ugyanezt tettem volna én is, de jobb volt így: a csodaszarvas és a fehér ló késői reprezentánsa, akiben addig nem nagyon dühöngött a felebaráti szeretet Antival szemben, megmutatta, hogy szükség esetén felül tud emelkedni a faji előítéleteken!

Utánuk indultam, hogy segítsek a fürdetésben, de csak a küszöbzig jutottam, ott szembe jött velem az a főtörzs, aki a századost figyelmeztette: balul is elsülhet, ha gorombáskodik velem:

– Magáé ez a csomag? – kérdezte –, hóna alatt a parancsnok irodájában felejtett csomagot szorongatta –.

– Igen! – válaszoltam – elnézést kérek a feledékenységemért!

– Szerencsére jó helyen hagyta, de azért máskor legyen figyelmesebb, mert itt bizony hamar lába kél az ilyesminek! – Halkabbra fogva folytatta: Megemésztette már a délelőtti? Ne vegye szívére, magának elég erős pátense van!

– A parancsnokra gondol?

– Nem, az asszony nála is erősebb!

Meg akartam kérdezni tőle: azok után, ami köztük – mármint férj-feleség között történt, elképzelhető-e a kibékülés, de nem jutottam szóhoz, mert megfordult és távozott. Tettem ugyan utána egy lépést, mivel azonban nem fordult vissza én sem erőltettem a kíváncsiszkodást: valószínűleg bizalmasa, ha azonban kétfelé játszik, máris elárultam magam. Visszatértem tehát körletembe, kibontottam a csomagot és a benne lévő holmit szétöntöttem a pokrócra. A bent tartózkodók körém gyűltek, köztük „bűntársam” is!

– Honnan ez a terülj-terülj asztalkám – kérdezte – megütötte a főnyereményt?

– Azt nem, pajtás, nem hazardírozunk, ellenben itt volt Imre barátunk és hát –, a többit Te is tudod...! Markolj! Tudom, fogytán a cigarettád!

– Nem is tudom..., ha Te nem lennél mellettem...?

– Ne sopánkodj, mert mire meggondolod magad, semmi sem marad! Ma este mindenki az én vendégem! – Átnyújtottam egy rúd csemegeszalámit a zárkafelelősnek:

– Szeld fel, pajtás, addig megterítetek! – Már javában falatoztunk, mikor az Őstulok karján belibegett Anti, de már táncclépésben, csupán mezítelensége árulkodott előbbi, nyomorúságos állapotáról. Persze volt, aki csak a dolog komikus oldalára figyelt, s átszólt hozzá:

– Takard el magad, csúf cigány! Ugye csak tetteted magad, mert bakozni volt kedved? Milyen érzés ilyen tömött bajusszal cirógattatni a segged?

Anti megállt, s csak nézett, nézett, nem tudta eldönteni: viccnek fogja-e fel, vagy...?! Őstulok azonban:

– Elhallgatsz Te mocskos buzi! Azt hiszed mi is a korpásba járunk? Nagyon tévedsz! – odalépett az okvetetlenkedő elé és akkorát behúzott neki, hogy a harmadik vagy negyedik ágy alatt kötött ki!

– Én így szoktam cirógatni, apuskám – szólt kivörösödve, ökle még mindig a levegőben – van-e még valakinek kedve hozzá? – szétnézett maga körül.

Míg a többiek hüledezve bámultak rá: akad-e vállalkozó? Gyorsan odanyújtottam Antinak a törülközőt:

– Csavard magad köré, testvér! Ne adjunk okot megbotránkozásra! Bár itt tudhatná mindenki, hogy nem a gyönyörszerzés céljából mentél a fürdőbe és nem is a magad lábán! Te meg Konrád, hagyd a fenébe, nem kell mindent mellre szívni, gyere, áthozták a csomagot, akad közte nekedvaló is!

– De az anyja stb., stb. – mondta ő – ilyesmivel nem illik tréfálkozni. Míg én sikáltam ezt a szerecsent, ő itt zabált, s még hogy..., – bele akart rúgni az ágy alól kifelé kecmergő pasasba, de visszarántottam:

– Hagyd komám! Mára elég a bajból, holnap is nap lesz!

Anti, törülközővel a derekán, szintén mellénk állt, s ha az Őstulok el nem rántja, megcsókolja a kezét:

– Köszönöm, testvér, amit értem tettél! Imába foglalom a neved, de most tényleg gyere, mert ezek a falánk dögök a pokrócot is képesek felfalni! – Előbb még savós szemei mohón pásztázták a pokrócon szétszórt holmit, s elsőnek nem is az elemózsiáért, a cigaretta után nyúlt:

– Előtt egy slukkot, arany pajtikám! – kihúzott egy szál cigarettát a pakliból, a többit vissza akarta tenni, de megfogtam a kezét:

– Tedd csak el, nekem nincs rá szükségem!

Meggyújtotta, nagyot szippantott belőle, majd mint egy pőfékelő gyárkémény elkezdte orrán, száján eregetni a füstöt. Néztem az arcát, csillogó sötét bőrét, semmi nem látszott rajta a délutáni gyűrődésből –, mintha a füsttel együtt a benne felgyülemlett harag is eltávozott volna... –

– Arany testvérem – mondta, megszorítván a kezem –, tudtam én, hogy az a jó Atya Úristen nem hiába hozott vissza engem: meg kellett ismerkednem veletek! – Még egy slukkot húzott a cigarettából, aztán eloltotta, majd elkezdte szaporán a szájába hajigálni a vékonyra sikeredett szalámi szeleteket, hogy behozza a lemaradást. – Ti már abbahagyhatnátok – fordult társaihoz – nem azért hozta szegény asszony a havernak, hogy mi faljuk fel az egészet! – Nevetnem kellett csavaros észjárásán, majd:

– Ne küldd el Őket, testvér – mondtam –, amíg tart belőle, mindnyájan a vendégeim vagyok! A csomagot egyébként sem a feleségemtől kaptam –, ma hozta hírül az ügyvédem, hogy házasságunkat a bíróság felbontotta. „Pártunk és Kormányunk” a szocialista erkölccsel összeegyeztethetetlennek tartja, hogy egy börtöntöltelék felesége államilag szubvencionált állást

töltsön be. Egy kicsit tehát olyan „halotti”-tornak is felfogható ez a lakoma. De szeretném, ha ezzel be is fejeznénk a témát!

Mivel többségünk felesége állami vagy szövetkezeti beosztásban volt, nem kellett megismételnem kérésemet, Anti pedig miközben részvétellel legeltette rajtam nagy szeméit, tömte magába a részvények utáni jutalékból származó szilárd kalóriát. A hangulat felhígításához jókor jött a vályúhoz szólító csengő: a nehezen emészthető falatok után nyomatékként már a tej helyett vízben dagasztott darakása is – aznap éppen az volt – alkalmas adalék volt!

Vacsora, majd az esti névsor olvasás után, fekvéshez készülöben Anti átjött az én oldalamra és halkán, hogy más ne hallja, súgta:

– Megdolgoztattam őket délután, ugye pajtikám!? – mivel látta, hogy mással, vagyis saját dolgaival vagyok elfoglalva, hogy felvidítson így folytatta: Ne búsulj, Pajtikám, az asszony miatt, szerzek én neked, amennyit csak akarsz, ha akarod, már holnap írok és beszélőre ide vonul egy egész karaván-szeráj! Válogathatsz!

– Köszönöm, arany testvér – válaszoltam –, egyelőre azonban tudom nélkülözni. Ha megszorulnék, elsőnek nyilván a Te segítségedet venném igénybe. Aludj jól! Képzeld magad a tűz köré gyűlt család közé!

– Azt teszem, pajtikám! Pirítok előbb egy kis szalonnát, aztán magamra húzom az asszonyt...! Te hiszed, hogy ha álmomban vele vagyok, ilyen távolságból is fölcsinálhatom?

– Nem bizonyítható, de veled előfordulhat!

– Köszönöm, testvérem, Te meggyőztél! Sejtettem én, csak nem voltam biztos benne, pedig az asszony váltig esküdözött, hogy éjszakánként velem volt, s bizonyára akkor eshetett teherbe... –

– Bizonyára!

Lefekvés után még sokáig nem jött álom a szememre. A mennyezeten készülődő zuhanó-bombázókat – poloskák – figyelve hallottam én is Anti szalonnájának sercegését és láttam, amint a nyurga lábú cigánylányok körbe táncolják a lángokat!

A következő napok a börtönökben ismétlődő történéseken kívül semmi említésre méltót nem hoztak. A rabgazdaság minden épkézláb munkása, kivéve az állattenyésztésben dolgozókat és a konyhai személyzetet – zöldborsó szedésre volt kivezényelve.

Skorbuttól veszélyeztetett fogaink részére a megváltást, helyesebben a megmaradást jelentette a vitaminokban gazdag növény, ezért megbocsátható ha mellőzve mindenfajta emberi magatartást, ösztön által vezérelt állatokhoz hasonlóan, habzsoltuk az édeskés zöld golyócskákat. A mértéktelen zabálás egészen addig tartott, amíg maga a szervezet nem jelezte, hogy elég! Az amúgy is legyengült emésztési rendszer egyiknél előbb, másiknál utóbb, megsokallta a nyers állapotban kapott vitamin dömpinget, s félig, vagy egészen emésztetlen állapotban kidobta magából a felesleget. Az első napokban bizony nem valami épületes látványt nyújtott az egyébként nagyon szép völgy – zöld tenger – mikor hátratekintettünk: a lemaradók fostak, okádtak!, ha szemből kaptuk a szelet még hagyján, ha azonban hátszél fújt, orrfacsaró bűzt hajtott maga előtt!

Egyik nap, közvetlenül beszélő előtt, már annyira erős volt a szag, hogy Konrád barátom zsebkendőjét kötött orra és szája elé. Anti, aki az emlékezetes naptól szinte ragadt ránk – na nem volt szemtelen, inkább nagyon is előzékeny – kinevette:

– Nem kell megijedni egy kis szarszagtól, haverkáim! Nálunk a tüdősöket istállóban altatják! Ha gyógyít, akkor nem lehet káros!

– Különbség van az ember és a tehén ürüléke között, hülye cigány – a zárkafelelős próbálta okítani –, különben nálatok egyre megy, mert szanaszét potyogtatjátok! Mit gondolsz, miért a települések szélén kaptok mindenütt helyet?!

– Hát idefigyelj, Te fegyőrök szemetje – vágta rá Anti –, mit gondolsz miért van minden cigány portáján disznó? Megmondom, mert amilyen hülye vagy, ítélet napig sem találnád ki: azok a söprögetők! Mert igaz, hogy a sok rajkó szétpotyogtatja, de honnan a csodából építenénk annyi vécét, mikor egyszerre egymás mellett öten, hatan is ücsörögnének?! Most pedig jól hegyezd a füled: ha a nagy higiéniaatok mellett egyre csak fogytok, hús, harminc év múlva a sírotok helyén is kutya vonyítanak, házaitokat pedig a mi ivadékaink veszik birtokba disznaikkal, miegyebekkel együtt!

Láttam, hogy Anti válasza nagyon felpaprikázta ellenfelét, megpróbáltam hát tompítani:

– Ne fricskázzátok egymást, fiúk! Hogy hús, harminc év múlva mi lesz?! A cickányok is kipusztulhatnak addig! Ne arról vitatkozzatok, hogy otthon mi van –, itt mi van?!

Mivel a munka csakúgy, mint a répaegyelésnél nagy területet karolt át, a gyalogos öröket lóháton portyázókkal erősítették meg. Egyikünknek feltűnt Konrád orra előtt a kendő és mellénk léptetett:

– Mi baja a fejének? – kérdezte, akácról vágott botjával leemelve a kendőt –.

– Az enyémmek semmi, főörzs úr – felelte Konrád –, ellenben, nézzen csak hátra, lehetséges, hogy orruk hozzászokott ehhez a pacsulii illathoz, de arra is kellene ám gondolni, hogy az a sok piszkos légy, aminek tápot, szaporodási lehetőséget adunk, nem csak minket, Önöket is megfertőzheti, sőt családjukat is! Ki tudhatná, hogy milyen nyavalyák: vérhas, tífusz hordozói keringenek máris körülöttünk?!

– Aztán hogyan képzeled el, maga nagy okos? Amerre járunk, mindenütt latrinákat ássunk?

– Nem, egyáltalán nem, de lenne megoldás, például: megfelelő étkeztetéssel elejét lehetne venni, hogy ha már, mint itt is, beütött a krach, megfelelő gyógyszerek adagolásával meg lehetne állítani!

– Még jó, hogy nem maguk írják elő a napi étrendet. Ami pedig a betegségeket illeti: bízzák az orvosra! Ha ő nem emel kifogást, maguk csak egyet tehetnek: befogják a szájukat!

– Mást sem teszünk – mondtam, majd két lépést hátrébb lépve –, gyertek pajtik, a szánkat igen, a seggünket azonban nem foghatjuk be. – Letoltam nadrágot és ..., már rotyogott is! – ez is a mi drága anyaföldünkhöz tartozik, ne sajnáljuk tőle! Jövőre gazdagabb lesz a termés, szebbek a virágok és ízebb a gyümölcs!

– Eddig rendben is lenne – toldotta meg az Őstulok –, de vajon, ha így folytatódik eszünk-e belőle?

Egymásra néztek, vonogatták a vállukat, aztán mintha egyszerre jött volna rá mindegyikükre a hascsikarás, gatyájukat letolva mellém kuporodtak. Nem kellett erőltetni, anélkül is folyt a „melasz”, mire az őrrát befogva elfordította fejét:

– Mocskos disznók – sziszegte fogai között –, nem a véletlen hozott össze benneteket! – majd sarkát a ló vékonyába vágva elvágatott.

– Ez se jön egyhamar közelünkbe – vihogott Anti –, rögtönözted, vagy valóban kellett?

– Nem volt szükség rögtönzésre – válaszoltam –, rám jött, be nem tojhattam, de ahogy Ti is mellém kuporodtatok...?! Semmi nem bizonyítaná jobban, hogy valóban nem a véletlen hozott össze bennünket! Az a módszeres gyakorlat, mellyel időről-időre feltöltik munkaerővel ezeket a gazdaságokat, messze lepipálja a múlt idők rabszolgapiacait! Mert minek lehetne

nevezni a rendőrség, az ügyészségek, bíróságok szemfényvesztő mutatványait?! Egyazon cél érdekében hurcoltak valamennyinket ide: hogy gazdasági bázist biztosítsunk az erőszakkal megszerzett hatalom gyakorlásához! Te és Konrád egy-két pofonért, melyeknek szükségszerűsége vitatható, éveket vagytok kénytelenek itt eltölteni. Egy demokratikus államban legfeljebb pénzbírságot kaptok. Ez a szerencsétlen smasszer – persze múlt időben – igaz nem ingyen, de mégis jót tett, midőn két szerető szívnek alkalmat biztosított az ölelkezéshez. Én – hát igen! Én követtem el a legelítélendőbb cselekményt, de ha egyszer minden oldalról akadályba ütköztem...! A víz is utat tör magának akárha természetes, vagy mesterségesek a torlaszok! A köztünk lévő különbözőségek ellenére, olyanok vagyunk, mint a valamikori gályarabok: megtanuljuk egyszerre emelni a lapátot, becsülni, s ha kell, áldozatot is hozni egymásért ..., szükség esetén pedig...! A látszat szerint uraink nem is gondolnak arra, hogy mekkora erő kovácsolódik itt össze évtizedek alatt!

– Minden tekintetben osztom a véleményedet – vette át tőlem a szót a zárkafelelős –, szolgálati időm 12 esztendeje alatt azt tapasztaltam, hogy a börtön regulája az eredeti céltól eltérően: talpnyaló alázatos szolgatípusok helyett vakmerő, kockázatokra kész, gyengébb minőségben: alattomos jelleműekké alakítja át az egyébként kötelességtudó állampolgárokat is! Ha figyelmen kívül hagyjuk az ilyen Anti-féléket – Anti felé –, bocsáss meg, nem akarlak megsérteni, de ez az igazság: mit is eredményezhetne a neveléssel megbízott általában alacsony intelligenciájú őrség munkája, például nálatok –, de megfordult itt már püspöktől kezdve mindenféle intellektüel. Az erőszakkal kikényszerített alázat mögött minden esetben ott az engesztelhetetlen gyűlölet! Az pedig természetes, hogy míg kint a civil életben említésre méltó dolgok miatt barátokból ellenségek lesznek, itt az egymásrautaltság, volt személyes ellenségeket is barátokká képes változtatni! De legalább tegyünk úgy, mintha szednénk, aztán csúszunk előbbre, mert nagyon lemaradunk és nem is ok nélkül belénk köthetnek. Jönnek hozzátok holnap?

– Meghiszem azt – vigyorgott Anti, aki titkot rejtegetett, de még nem jött el az ideje, hogy kitárulkozzon... –

Beszélgetés közben azért a zsákok is teltek. Valahogy érthetetlen volt számomra, hogy az én zsákom, bár igyekeztem, nagyon lassan gyarapodott, míg társaimé nagyon gyorsan. Jobban rájuk figyeltem, s megütközve tapasztaltam, hogy még Östulok barátom is, egy-egy marék hüvely után a szárt is begyömöszölik a zsákba... –

– Na, nem fiúk. Ez nem fer dolog – mondtam –, benneteket esetleg megdicsérnek a fene nagy teljesítményért, másokat pedig megfenyítenek miattatok! A civil életben ügyeskedhetnek a normákkal, van mikor húzóerőként, felsőbb utasításra alkalmazzák a csalást, itt azonban senki ne szerezzen előnyt a másik kárára! Úrítsétek ki szépen a zsákot, s vissza csak a hüvelyt...!

– Megbolondultál – csodálkoztak rám –, nézz körül, majd mindenik ezt csinálja!

– Előbb beszéltünk az egymásra utaltságról, vagy rátok nem vonatkozik? Melyiktek kezdte? – Antira néztek ... –

– Jól van no – mondta ő –, nem kellett volna utánozzatok! Te meg, pajtikám – felém – ne vedd észre! Tudod, hogy van még törleszteni valóm azért a múlt heti micsudáért... –

– Magadnak köszönhetted azt is! Ki vele! Különben vége a barátságnak!

– Borítsuk ki, fiúk – szólalt meg Östulok barátom –, ez a marha az igazság bajnokának képzele magát! – feltűnés nélkül kiborította a zsák tartalmát, a visszarakásban már én is segédkeztem. Anti és a zárkafelelős húzódoztak, de végül is követték a példát, mikor végeztünk jót kacagtam:

- Láthatjátok: így lesznek az elsőkből utolsók, s az utolsókból első! De folytathatod – Anti felé – mire fel mondtad imént, hogy meghiszem azt?
- Most már azért sem árurom el!
- Nem? Rendben van, de ne gondold ám, hogy kíváncsivá tettél?!
- Pedig Neked szánom a meglepetést holnap a beszélőn!
- Milyen meglepetéssel tudnál Te nekem szolgálni? Egyébként jön a fiam a nevelőmamájával, nem nagyon lesz időm mással, azaz másokkal foglalkozni!
- Hacsak nem a húgocskájával akar kirukkolni ez a kelekótya, mert őt akarva sem kerülhetnéd ki, feltéve persze, ha egyszerre indultok, és gyöpös beszélő lesz! – A zárkafelelős felvilágosítása folytán visszaemlékeztem Anti szavaira: ha akarod egy egész szerájt iderendelek!
- Ha úgy van, ahogy barátunk mondja, akkor nagyon sajnálom Anti, hogy feleslegesen idecítálad húgocskádat, ugyanis fiam nevelőmamáját félhivatalosan már menyasszonyomnak tekintem és nem szeretnék csalódást okozni azzal, hogy miközben vele beszélgetek, mással szemezek. Mindenesetre köszönöm figyelmességedet, s ha alkalom nyílik rá, nem zárkózom el az elől, hogy bemutass neki!
- Ne légy mohó, Jóska – figyelmeztetett Őstulok –, a bemutatkozást félre is lehet magyarázni! Nem tudom, milyen pofát vágnál, ha kilenc hónap múlva bejelentené Neked is, mint ennek a lükének, hogy született egy álombébid?! Néhány napja még sajnáltattad magad –, örülhetsz, hogy a bárónőd személyében megfogtad az Isten lábát! Jelen körülmények között, úgy mint ő senki nem tudna gondoskodni sem fiadról, sem rólad, s nyugodtan hozzátehetem: rólunk, mert nekünk is csurran-cseppen a tiédből. Nem láttam még a külsejét, azt azonban látatlanul is megállapíthatom, hogy a szíve aranyból van és manapság ez a fontosabb követelmény! Az én menyasszonyom sem a világ szépe, de mint tudod, már 14 éve vár rám, gondoskodik anyámról és rólam, miközben le kell mondania az élet legszebb ajándékairól. Lehet, hogy amikor egybekelhetünk, már elhullatja magvát anélkül, hogy megtermékenyülne, s ennek ellenére nekem még csak meg sem fordult a fejemben, hogy rajta kívül más nő is létezik, pedig lett volna alkalmam bőven ismeretséget kötni itt a börtönben is.
- Mély tisztelem szerelmeitek iránt, barátom, és egyben köszönöm a jóindulatú kioktatást! Van valami közös női kapcsolatunkban, ha nem tévedek és nem sértő a legmélyebb érzéssel szemben – talán a legmegfelelőbb kifejezés a kényszer, amit ha nem a rászorultság és a segítőkészség inspirál, a szerelem ellenkezőjét is eredményezhette volna. A bárónőhöz való kötődésemnek azonban más indítékai is vannak –, őt a fiam iránti szereteten kívül senki és semmi nem kényszeríti az anyai szerep vállalására, engem, pedig eddig inkább a hála kötelez! Persze ez is nevezhető egyfajta kényszernek, de messze nem a haláltábotól való félelem, vagy a háború, illetve a forradalom – ellenforradalom Mefisztói képezik az egymáshoz taszító erőt. Ennél fogva lehetséges, hogy ami majd kialakul csak másod-, vagy harmadosztályú lesz, mint a kisebb nyomás alatt érlelődő gyémánt, de gyémánt lesz ez is!
- Hagyjatok már szóhoz jutni engem is! Annyi általam érthetetlen dolgot összehordatok már, hogy szétpukkad a fejem! – berzenkedett Anti –!
- Az előbb beszélhettél volna, de megtagadtad a magyarázatot, tehát várj még egy kicsit – csillapítottam, majd szembefordulva a zárkafelelőssel, volt smasszerral: Mintha belesápadtál volna mikor feltetted a kérdést: jönnek-e hozzánk? Te nem vársz látogatót? Beszélj nekünk nyugodtan, elmondhatod, ha valami bánt! Ha megosztod velünk, könnyebb lesz cipelned! Mi nem ítélünk el! Itt egyébként sincs se múlt, se jövő, csak jelen!

– Köszönöm! Ti igazán olyanok vagytok hozzám, mintha egy emlőn nevelkedtünk volna, pedig lenne miért bezárkózzatok előlem. Tegyük fel: ha nem elítélt lennék, hanem fizetett spicli! Hogy az általam ismert cselekmény csak mese! Itt létem igazi célja? Bizalmatokba férközve ismeretanyag gyűjtés a rendszerrel ellentétes nézetekről, azzal együtt: a nemkívánatos személyek kiszűrése!

– Ha így lenne, mi tudnánk róla és Te élve nem úsznád meg! Mielőbb tovább vinnének, hogy másutt folytasd mocskos üzelveidet, végeznénk veled. Hogy személy szerint ki, azt soha nem tudná meg senki, és ha valaha is felmerülne benned az ármánykodás gondolata, emlékezz a gyorskocsi utcai, a gyűjtőfogházbeli, vagy a többi fegyintézetben elkövetett gyilkosságokra! Az egyiket séta közben, a másikat levonuláskor, a lépcsőházban – legtöbbször már a fegyintézetben belül elérte végzete. Egy a százhoz, hogy Te sem kerülnéd el...!

Miközben Östulok barátom imigyen dresszírozta a volt fegyőrt, jelentősegteljesen rám figyelt. Bólintottam, ami egyben azt is jelentette, hogy a legrövidebb időn belül megszerzem a szükséges információkat, nehogy jóindulatunk mellett csapdába essünk!

– Nem szoktam tévedni az emberek jellemének megítélésében – folytatta tovább barátom –, kizártnak tartom, hogy Te képes lennél alakoskodni, de ha mégis –, jobban teszed, ha most mindjárt színt vallasz, mert holnap esetleg már késő lesz! Nos?!

– Beszélj, Te mulya! Láthatod, itt nem babra megy a játék – Anti igyekezett még nyomatékosabbá tenni az Östulok szavait –!

– Nos – a volt fegyőr elkomorodott –, látom, hogy a tegyük fel bennetek komoly aggodalmat keltett, ami ismerve a börtönök mindennapi életét – természetes jelenség. Helyeteken bennem is felmerült volna, ezért hogy megnyugtassalak benneteket, ismertetem, ami miatt családom kitaszított –, ugyanis a tárgyaláson a művész úgy nyilatkozott, hogy élettársa után velem is le kellett feküdnie!

– Kényszerítetted – Anti szemei tágra nyíltak –, ki sem nézné belőled az ember!

– Jól mondd! De nem kellett kényszeríteni, azzal fizetett, pedig jó nevű színész is még ma is!

– Mifene?! – ámuldozott Anti –, megmondanád milyen volt? Ha az Isten rásegítene valaha engem is?!

– Ki kell ábrándítsalak: csupasz volt, mint a csiga, belül pedig mint az óceán. Cetek úszkálhattak volna benne!

– Akkor inkább megmaradok az enyém mellett, benne még csak csónakázni lehet, meg aztán jó el-elszöszmötélni a „nádas” szélében, kívánni azt a pillanatot mikor a csuka harap és akkor...! Száját összezsucosította és olyan hangot hallatott, mint mikor a kutya a velős csontot védelmezi a másik eb elől!

– Te bolond, kezdem elhinni én is, hogy képes vagy ilyen távolságból is gyereket csinálni! – az Östulok szavai voltak ezek, aki addig komolytalansággal vádolt engem, amiért megerősítettem Antit az apaság iránti tévhitben.

– Mindig a kisebb bajt kell tekintetbe venni – próbáltam megvédeni álláspontomat –, különben, ha Isten akarja, a kapanyél is elsülhet, volt már rá példa, hogy..., mért ne termékenyülhetett volna meg Anti felesége is ha egyszer mindkettejük nagyon akarta? A térben feszülő láthatatlan elektromos huzalok közvetítő szerepe még kevésbé ismert!

– Aztán hasonlít is rád az a gyerek? – kíváncsiskodott tovább barátom.

– Már mondtam: kiköpött apja!

- És ki beszélte be ezt neked?
- Ki? Hát a feleségem, meg a bátyám, ő lakik legközelebb hozzánk, az asszony félre sem tudna lépni az ő tudta nélkül!
- Ne mondd tovább! Kezd az agyamban pitymallani!
- Mit csinálni?
- Világosodni, Te ökör! Jön holnap a feleséged?
- Már hogyan jönne? Nem is egyedül –, vigyáznak rá, mint a hímes tojásra!
- Annyira szép lenne? Megnézem magamnak!
- Tele van megint, Te mamlasz! Egyedül nem indulhat ilyen hosszú útra!
- Ezt hogy csináltad? Csak nem megint...?!
- Nem! Szabadságon voltam otthon és olyankor mindig ráduplázunk!
- Elég legyen a csipkelődésből – szóltam közbe –, nem mindenkinek adatik meg, hogy egyetemi szinten tegyen eleget állampolgári kötelességének. Antiék gondoskodnak az utánpótlásról, nekünk pedig kötelességünk megteremteni a fennmaradáshoz szükséges feltételeket!
- Jól mondod, testvérem! Közibünk való sem beszélhetne okosabban!

Anti felém nyújtotta tenyerét: – Csapj bele, pajtikám, Neked szorultságodban a feleségemet is kölcsön adnám, mert nem ám, az a fontos, hogy ki csinálja, hanem hogy kit, vagy mit? Egy kis félrelépés, kíváncsiskodás még nem hűtlenség a családdal szemben! Engem, ha nálunk is minden ukk-mukkra kitaszítanak az embert, mint Veled tették – a volt smasszer felé – otthonlétemkor hetente többször is elzavarhatnának, gyanítom azonban, hogy nálad is csak ürügyként használta fel az asszony azt a kis lubickolást – már ne haragudj, de ahogy kifejezted magad, nem nevezhetném másnak – szabadulni akart tőled, pajtikám, mert olyanok vagytok Ti is, mint a bányászok: akkor nem vagytok kéznél, mikor az asszonyra rájuk a..., meg aztán – de azt már felénk – nézzétek csak meg alaposabban, ki a fene kötné le magát egy életre ezzel a majommal...?

Ez már sok volt egyszerre, Anti kicsit túllőtt a célon, s közibük kellett csúsznom, különben egymásnak esnek:

- Hagyd – szóltam a volt smasszerhez – nem akart ő megsérteni! Különben ő sem keltene különösebb feltűnést, ha besorolnák valamelyik malájföldi gorilla családba! Meg aztán lehet némi igazsága is feleségeddel kapcsolatban. Ez azonban már nem tartozik ránk! De jól tetted, hogy nyilatkoztál! Befogadunk a családba, s a jövőben amint van, vagy lesz, az a tiéd is! Természetesen nem asszony kiárusításra gondolok, mint Anti, azonkívül azonban mindenre!
- Ismételten nagyon köszönöm, fiúk, és ha soha nem kellene igénybe vennem segítségeteket, akkor is örökre leköteltetetek! – a volt smasszer elérzékenyült, s hogy leplezze felindultságát, elkezdte szívni az orrát – itteni tartózkodásom alatt döbbsentem rá – folytatta – hogy a párt által hangoztatott kommunista eszmék, gyakorlatilag csak a börtönökben valósíthatók meg! A börtönkapun kívül csak körkörös szófosás létezik! De véleményem szerint itt is csak azok között alakulhat ki bensőséges kapcsolat, akiket a börtön reguláján kívül még a felebaráti szeretet is ösztönöz, ahhoz pedig szükséges, ha nem is testi, némi lelki rokonság...!
- Ami – bocsáss meg közbeszólásomért valamennyiünknek kimutatható, ha elfogadjuk a biológiában elért eredményeket. Ugyanis több kutató által, különböző időpontokban megjelentett publikációk, az emberi faj szerteágazó nemzetségeit egy közös „Évához” vezetik

vissza. Ez az „Éva” nem hiszem, hogy azonos lenne a bibliai Évával, de hogy a szerteágazó nemzetségek ősei valaha egy közösséget alkottak, az valószínű, s ha így igaz, akkor nem csak lelki, a testi azaz a vér szerinti rokonság is fennáll közöttünk!

– A vérfertőzésre nem gondolsz? – Konrád, azaz az Őstulok, aggodalmaskodott.

– Nem! Az évmilliók annyira szétmosták a rokonságot, hogy ma már inkább csak eszmei, de apai részről különben sem tisztázott még összehasonlítással nem kell messze mennünk, például: Ausztrália benépesítése...! Az első időkben nyilván több kézen fordult meg egy-egy nő! Persze – a hiány miatt ez nem elítélendő, inkább tisztelet illeti őket az áldozatért!

– Tagadod az ember bibliai eredetét – megint az Őstulok kérdezett, de kíváncsi szemmel figyeltek felém mindhárman, vajon hogyan magyarázom ki magamat?!

– Csak a teremtést ismerem el! Annak lefolyását azonban ma már racionálisabban kell magyarázni: A Földnek nem csak ezt a kis golyóbist kell tekintsük, amelyen élünk, mert ez csak parányi része a teremtet világnak. Ha így fogjuk fel, akkor az ember idekerülhetett más bolygórendszerrel is! Tegyük fel több hímneművel egy nőnemű, vagy fordítva...! Ez a feltevés nem csak az ember származását kérdőjeleli meg, hanem a Teremtőhöz való viszonyát is, sőt – lényegét illetően az önmagától, öröktől, örökké létező Teremtő szellemóriásról eddig dogmatizált felfogásunkat is! Mert ha az ember más bolygórendszeren fejlődött olyanná, amilyen, akkor rokonaink nyilván a világűr még számtalan pontján megtalálhatóak! A különböző hátrahagyott jelek, de a szájhagyomány által megőrzött történetek is arra engednek következtetni, hogy már jártak nálunk más bolygó-rendszerek civilizált lakói! Az is lehetséges, hogy a tudomány és technika jelenlegi szintjét többször is túlhaladták elődeink az évmilliók folyamán, vagy földünk első telepesei is már messze felettünk álltak! Mindenesetre ezek csak feltételezések, de minden feltételezés, ami az ismeretlennel, lett-lényen a Teremtővel, vagy a teremtéssel van kapcsolatban!

– De hisz ha feltevéseid igazolódna, akkor újra kellene fogalmazni majd minden eddig elfogadott, velünk kapcsolatos ismeretanyagot, új irányt szabna kutatásainknak, s felborítaná a vallási kultúrákat is! – Mivel Anti és a volt smasszer nem tudtak követni, továbbiakban csak ketten folytattuk az eszmélkedést:

– Te talán hiszed, hogy a világ ura vízzel, agyaggal pancsolva hozta létre az első emberpárt? A több milliárdnyi egyéb teremtményt figyelmen kívül hagyhatom ...! Hiszed a bűnbeesés, majd a paradicsomból való kiűzetés naiv meséjét? Vagy hiszel az eredeti bűn és a megváltás misztériumában, úgy ahogy azt Jézus követői, majd a papság, önmaguk megnyugtására is, misztifikálták? Nem, barátom –, Istenből, azaz a mindenek felett álló Teremtő-szellemből csak egy lehetséges, s mivel ő jelen van mindenütt és mindenkor, nyilván, mint lát és hall is, nincs szüksége tehát arra, hogy asszisztáljanak mellette. A három – személyes istenség az emberi képzelőerő terméke a könnyebb érthetőség kedvéért, valószínűleg még Ősapáink idejéből! Mivel a Teremtő a szentek szentje, mi szüksége lenne egy társ „Szent-lélekre”? A fiúval kapcsolatban pedig: a legtökéletesebb lény nyilván nem ragaszkodott volna az egyességhez, s fiai mellett lettek volna lányai is! Nos, aki kiismeri magát az ókori mitológiában, az tudni fogja, hogy hol alkalmazza az egyenlőség jelet! Megismétlem: meggyőződésem szerint, a Mindenekfelettállón kívül mindenki és minden az ő munkájának a gyümölcse! Ilyen értelemben valóban sok fia és leánya van, köztük mi is! Istenné idealizált testvérükkel, Jézussal szemben sem vagyunk tiszteletlenek, ha istenség helyett a tökéletesség, ember által elérhető legmagasabb fokára feljutott példaképünket tiszteljük benne!

– Érdekes, hogy éppen Te, és itt a börtönben foglalkozol ezekkel a gondolatokkal...!

– Minden bizonnyal sokak agyában megfordultak már, csak vagy nem mertek nyilatkozni, félve az istenség haragjától, vagy – egyszerűen féltek megingatni százmilliók hitét az „ember-

ré lett Isten”-ben, de az elkötelezettek anyagi érdekeltségén kívül közrejátszottak még állami és társadalmi érdekek is! Pedig ha alaposan belegondolunk, Jézus és a többi, Istenként imádott, vagy tisztelt elődünk iránti hálánkat semmivel sem kisebbsítheti, ha példájukkal, tanításaikkal, mint hozzánk hasonló „gyarló” emberek, vezették rá embertársaikat az egy Istenben való hit, és az erkölcs tudatos gyakorlására! Sőt...! Istenként minden magától értetődő lett volna számukra, és mint példaképek számításba sem jöhetnének előttünk, teremtmények előtt, legyünk bár szabad akarattal megáldott lelkes lények!

– Ami az istenséget illeti, van bizonyos ráció az általad elmondottakban, de mit szólnál ahhoz, ha például találnának egy olyan őskövületet, amelyben 100 % kimutatható lenne, hogy az ember fejlődése – úgy érte: emberré fejlődése, kezdve az első sejttől, itt a Földön ment végbe?

– Egyáltalán nem zárná ki elméletem helyességét, mert az a kövület nem csak a mi naprendszerünkben, távolabbi galaktikákból is ide kerülhetett, vagy ami a jövőt illeti: ide kerülhet! Tehát nem zárja ki azt a feltevésemet, hogy még számtalan, földünkhöz hasonló bolygón élnek testvéreink! A fejlődéstörténet pedig, gondolok Darwin evolúciós elméletére, nem zárja ki a Teremtő közreműködését!

– Ebben is igazat kell, adjak! De még mindig nem válaszoltál a kérdésemre: miért éppen Te és itt?!

– Hát – talán belső kényszer, vagy mert – elsősorban Istent nem félem, hanem csodálom, és a rám mért csapások ellenére is tisztelem! Továbbá: ezt a társadalmat, úgy ahogy ez engem, le..., s hogy miért éppen itt? Mert a börtön a legalkalmasabb hely feleletet keresni és találni a sok miéltre!

– Beszelnétek inkább magyarul – Anti elunta a hallgatást –, különben is már a zsák mellé rakom! Legalább egyet adjunk le, hogy följegyezzék a nevünket, a másikkal már ráérünk! Meg aztán minek olyasmit firtatni, amire nem kézenfekvő a válasz?! Egy jó, szőrös mindzso, egy jó kemény dákó, az igen! Hacsak rá gondolok, elköpöm magam, Ti meg – olyasmi után futtok, mint a napsugár! De hiába futtok utána, mindig előttetek jár!

– Legalább hallgatnál, ha egyszer annyira ököre vagy – próbálta csillogtatni felsőbbrendűségét a volt smasszer – a nap sugarát már igenis befogták, s ha jól emlékszem, a Pireneusokban már erőművet üzemeltetnek vele!

– Na, most aztán döntsétek el ki a nagyobb ököre? Ő, vagy Én? Te, te lapátfülű, nyúlfogú, azt nem a napsugár működteti, hanem a benne keletkező hőenergia! Így van? Okos Jankók?!

– Mindkettőtöknek igaza van – adtam meg a szükséges felvilágosítást – a napnak a sugara egyúttal hőenergia, s nemcsak befogták már, lehetséges, hogy a jövő energiatartalékát képezi! De most aztán valóban fogjuk magunkat és vigyük ezt a zöldtakarmányt, hadd puffadozzanak szegény városiak is! Nemcsak mi hiányoljuk a vitamint...!

Vállunkra kaptuk és elindultunk a gyűjtőhelyhez, ahol szűrőpróbaszerűen egyiknek, másiknak kiborították a zsákját, közülünk Konrádét... –

– Na – mondtam nekik visszafelé menet –, ha nem hallgattok rám, búcsút mondhattatok volna a holnapi beszélőnek!

– De jó is, hogy Te velünk vagy, pajtikám – erősítette meg szavaimat Anti –, ez a két mulya besétált volna utánam a kelepcebe! Pedig – alig várom már, hogy egy kicsit odadörzsölhessem... –

– Másan se töröd a fejed, Te szerencsétlen – fedtte Konrád – legalább rólunk ragadna rád egy kevés értelmes valami! Miben sem különbözöl az állattól: eszel, iszol, ha van mit –,

emésztessz, s mit még? Gondoltál már egyáltalán valaha arra, hogy miért kellett világra jönnöd ezen az átok-földön? Hányadik gyerek vagy? Utolsó! Gondolhattam volna! Akkor süketen válaszolnod, magamtól is rájövök, miért lettél ilyen kótyagos: apád összeseperte a maradékot, s csak az anyag öltött testet benned, ezért máshoz nem is kötődhetnél, mint a mindzsóhoz, na meg a dákóhoz!

– A lányok utánam jöttek elő, Te bibasz! Különbem minden tisztelem a tiéd és azé az egyetemnek nevezett észcsiszoló köszörűé, de azért kicsit adhatnád lejjebb! Vagy tán nem Ti utánoztatok imént engem, midőn a hüvellyel együtt a szárát is begyömöszöltem a zsákba?! Úgy hallottam, hogy a majmok utánozzák az embert! Hová soroljalak Titeket? Csimpánz? Az túl okos! Orángután, Gorilla, vagy – azokat az ugató majmokat hogy is hívják – felém – pávián?! Na, a fejetek azért nem hasonlít a kutyaéhoz!

Konrád, vagy tán maradjunk csak az Őstuloknál – sápadozni kezdett, ez az általa bárdolatlannak tartott cigány túltenne rajta?!

– Bocsáss meg Anti – mondta, s meglátszott arcán a tűnődés –, azt hittem, hogy a szellem kimaradt a trutymóból, s íme, mily egyedi csillogással tör elő! Platón sem adhatott volna csattanósabb választ!

Anti, legalábbis úgy tett, mintha törné a kobakját, mit is válaszolhatna, majd szinte egy szuszra kivágta:

– Az alapanyag ugyanaz volt Nálatok is, hiába cifrázzátok! Az ős kan zacskójában együtt rázódtunk nemcsak veletek, a koronás fejekkel is! Mit gondolsz – mi lehetett volna belőlem, ha tegyük fel nem abban a kalyibában és nem egy vajákos cigányasszony segédletével, hanem fényes úriházban, fél tucat tudálékos orvos közreműködésével látom meg a napvilágot?! Neked sem kell válaszolnod, magamtól is megtalálom a megfelelő feleletet: ezzel a hülyének titulált fejemmel nemcsak Benneteket, hazavágnám magát a római pápát is! De azért nem kell behúzzátok a nyakatokat, nem tettelesen értem! A börtönlakókat különben is tisztetem, mert legalább megpróbálták kitörni a nekik kellemetlen közegből, vagy ellenállni a szabadságukat korlátozni akaró erőszaknak, vagy – szerintem mindegy miből, mi ellen léptek fel, de tettek valamit, ami, még ha embertelen cselekedet volt is, felsőbbrendűségüket igazolja! Izgága, engedetlen, nyugtalan népség nélkül még ma sem társadalomban élnénk, hanem csordában!

– Bravó, bravó! – a jogász, mármint az Őstulok elmarkolta Anti kezét és alaposan megrázta – Herr professzor autodidakta!

– Mit gagyog ez az esztelen – Anti kérdő tekintete rám szegeződött!

– Azt, hogy Te Önmagad képezted magad professzorrá! De szerintem inkább östehetség rejtőzködik benned, ami ha kinőhetné magát, még valóban nagy dolgokra lennél képes!

– Lehetséges, de neki is igazat kell adjunk, mert én legalább, ha cigány is az egyik, két nyelven beszélek, azt pedig nem szopja az ember az anyatejjel!

A volt smasszer, mivel nem volt semmi a tarsolyában, amivel előrukkolhatott volna, megkísérelte lehűteni Antit:

– Hisz eddig rendben is lenne, de azért ne ülj fel mindennek! Nem veszed észre, hogy ezek csak ugratnak? Hiába beszélsz Te két nyelven, azért csak hülye cigány maradsz!

– Neked kuss – vágott vissza Anti – most és itt, hallgass a neved!

Hirtelen felugrott, s a félig tömött zsákot társa fejére húzta. A mozdulatai oly gyorsak voltak, hogy nem közbeavatkozni, szemmel követni is alig lehetett... – A közelben dolgozó rabok nyilván felfigyeltek a barátságosnak semmiképp nem mondható jelenetre, de a távolabb

portyázó örök is, s kitudja, hogy végződött volna, ha kicsit később szólal meg a munkanap végét jelző sípszó!

Befelé menet, bár egymás mellett baktattak – szokás szerint négyes sorokban álltunk össze – nem szóltak egymáshoz, sem hozzánk, s hogy véget vessek a békétlenségnek, szivarzsebemből – kiselejtezett katonaruhában dolgoztunk – előhúztam egy csomag illatos cigarettát, tudtam ugyanis: ha semmi másra, arra kapni fognak mindketten.

Nem csalódtam, az első slukk után előbb a volt smasszer szólalt meg:

– Megszédültem, de lehet, hogy csak azért, mert már napok óta kakukkfűvel illatosított szederlevelet szívtam!

– Te azt sem érdemled – kezdte Anti – annak, aki a munka elől menekülve süllyedt ilyen mélyre, a kutyaszar sem lenne elég bűdös!

– Ne hánytorgasd fel, haver! Megfizettem érte! Különben, ha úgy van, ahogy mondtad: valaha, egy zacskóban ringatóztunk, talán egymás mellett is megférünk!

– Na látod –, abban nem vagyok biztos hogy Te is köztünk voltál, de különben egye fene: játszótársnak a majom is megfelel! – Az utolsó szavakat azonban már úgy ejtette, hogy nem volt élük, inkább cirógatták, mintsem sértették a szerencsétlen delikvenst!

– Jön holnap a húgod? – kérdezte felbátorodva – összehozhatnál vele!

– Te – te – Anti felkacagott, s egy jó darabig szólni sem tudott a nevetéstől – te és egy hercegnő?! Ez már több a soknál! Jobban tetted volna, ha meg sem szólalsz! Akadozva ejtette ki a szavakat, mert közbe-közbe csukladozott, s hogy nem nagyképűsködött, azt igazolta a rákövetkező nap...!

Majd félévre rá, hogy elszakították tőlünk, elérkezett tehát a nap, amikor találkozhattam fiammal, Kicsivel! Reggel hét óra lehetett, mikor felsorakoztatták azokat, akiknek engedélyezték a látogatók fogadását. Lehetőség szerint igyekeztünk úgy-ahogy rendbe szedni magunkat, hogy legalább emberi formát mutassunk kétségek között gyötrődő szeretteink előtt. Mert nehéz az élet börtönön belül, de sokkalta nehezebb a hozzátartozóknak, akik bár börtönön kívül vannak, nap mint nap el kell viselniük a megvetést, a megaláztatást, s hallgatniuk kell akkor is, ha szerettüket ártatlanul hurcolták el! Rajtuk kívül ugyanis csak keveseknek van bátorsága, erkölcsi tartása kétségbe vonni a hatóságok cselekedeteinek tisztaságát, pedig manapság gyakran tűnnek el emberek egyszerűen csak azért, mert útjában állnak valakinek vagy valaminek! De persze könnyebb, elfogadva a hazugságot feszítsd meg-et kiáltani, mint vállalva a meghurcoltatást is, kiállni az igazság védelmében! Ahhoz már jellemre volna szükség, amit a kommunista ideológiában a jellemtelenség helyettesít!

Ha valamennyi államhatalmi rendszerben ilyen erkölcstelen hozzáállással gyakorolnák a hatalmat a megválasztott, megválasztatott hatósági szervek, azt kellene tanácsolni a népeknek, hogy verjék szét a fejük fölé nőtt ártalmas kelevényeket, rázzák le nyakukból és tapodják az agyagba hatalmaskodó parazitáikat, mert az ilyen rendnél a káosz sem rosszabb!

Szerencsére nem így van! Ezek a súlyos szavak csak legfeljebb az emberiség egyharmadának vezetőire vonatkozhatnak és körülhatárolhatók! Nem zárom ki, hogy idővel, legalábbis eszmei vörös csillaggal lesznek megjelölve azok, akik az általuk felhalmozott csődtömegek ellenére is makacsul ragaszkodnak egy már lefutott, valójában soha nem virágzott eszméhez. Ha a zsidóságra, mint fajra rásüthették a sárga csillagot, annak ellenére, vagy talán éppen azért, mert mindig az élvonalban haladtak, miért ne történhetne meg ugyanaz fordított értelemben is, csak más színnel!?

Ezek, és még sok minden fordult meg bennem, ahogy ott a dimbes-dombos dunántúli táj zúzott bazalttal frissen terített bekötőútján csikorogtak csizmáink. Ütemes koppanásokkal, egyszerre kellett volna lépni a dirigensként skandáló rab széna-szalmájára, de a zúzalékon inkább csak csúszkáltunk. Még hátra volt vagy 150 méter a direkt beszélőül szolgáló épülethez, mikor Konrád, s csupán egy pillanattal később Anti is megrántották karomat – egymás mellett haladtunk, középtűt én, említettem már, hogy a barakkban is ágyszomszédok voltunk:

– Ott vannak! Szegény anyám!

– Szent ég! Az egész pereputty!

– A Tieid?!

– Nem látom őket! Még nem érkezhettek meg!

– Bizonyára jönnek Ők is – próbált vigasztalni Konrád –, ugye autóval jönnek? El is romolhat útközben, vagy később indultak! Nyisd ki jól a szemed, látod?! Mindig feketében jönnek: Anyám is Melinda is! Pedig mondtam már nekik, hogy felhagyhatnának a gyással. Nem szeretem ezt a színt, azokra a sötét éjszakákra emlékeztet, ott az Andrássy út 60-ban! Ha elmondhatnám nekik –, volt idő amikor csak a körülöttem ugrándozó patkányok foszforeszkáló szemeiben láttam némi fényt, tudom ész nélkül cibálnák le magukról, de hogy tehetnék ilyet?!

– Van soha el nem múló gyász is, barátom! – megszorítottam a kezét – olyan, amit semmiféle színnel nem fejezhetünk ki! Van úgy, hogy kacagunk, s közben egész bensőnket rázza a lelkünkben dúló vihar! Nem akarlak megsérteni sem téged – Őket mégúgy sem, de hidd el: jobb, ha a gyász kívül megreked! Ne feszélyezzen Téged a ruha, amiben jönnek, fontos, hogy jönnek, s hogy jöhetnek! Anyám?! Mit bánnám én, ha csupán napsugár öltöztetné, csak keblére borulhatnék! Igazából nem is ismertem! Lehet, hogy egy bokorban szült, s vissza sem nézve elmenekült?! Lehet, hogy ott talált rám nemes pártfogóm még a burokkal együtt? Lehet, mit tudom én – minden lehetséges! Oda nézz! Jönnek! Ők azok!

A kocsinak még csak az orra látszott, de én valahogy megéreztem, csakis Ők lehetnek! Majdnem egyazon pillanatban érkeztünk az útkereszteződéshez. Mivel sokan tolongtak már a magas dróthálóval körülvett épület oldalában, Amálka nem állt meg, lassítva az épület oldalába kanyarodott, s ott, a kapuval szemben, az út túloldalán táborozott le, majd miután kiszálltak, úgy helyezkedtek el a kocsi oldalában, hogy figyelmüket semmi nem kerülhette ki. Okos lány – gondoltam, de nem, ez nem helyes kifejezés –, ahogy ott, kéz a kézben, szinte vakító fehérben mindketten, telve feszültséggel várakoztak, a mesebeli Őrangyalra emlékeztetett! De hisz igazából Őrangyal Ő! S hogy bukott lenne? Marhaság! Van-e határvonal az erény és a bűn között? Vagy – ami egyiknél erény, az a másiknál bűn? Mi volt, ami Mária-Magdolnában Jézust megragadta?!

– Vigyázz! Balra kanyarodva irány az épület! – Lehet, hogy csak gondolni akartam, a gondolatból azonban szavak lettek, mert hangosan kiáltottam:

– Díszlépés! Jobbra né-z-z-z! – Kivágtam magam elé a lábam, s a többiek követtek...! Döngött a föld! A szokatlan eset zavarba hozta az öröket is, de nem akadt közülük egy sem, aki nem a fekete-fehér jelenség felé fordította volna fejét. Zavar akkor keletkezett, mikor elhaladván előttük a fiam felismert, s kiszakítva kezét Amálkáéból, futott felém:

– Apucika! Apucika! Itt vagyunk! – Hogy el ne tapossák, kiléptem a sorból és ölembe fogtam. Az egyik Őr utasított, hogy tegyem le a gyereket, de ha akartam volna, sem tudom, mert Kicsi oly erősen kapaszkodott a nyakamba. Az Őr hozzám lépett, hogy kiszakítsa a karomból. Már emeltem a lábam, hogy tökön rúgjam, egy erőteljes hang azonban megállította mozdulatomat, de az Őrmesterét is:

– Őrmester! – mivel a kiáltás az épület felől hallatszott, az őrral együtt arra felé fordítottuk tekintetünket. A parancsnok állt a bejárati ajtó előtti lépcsőn, arca olyannyira vörös volt, féltem, hogy nyomban gutaütést kap, de nem –, miután látta, hogy mindketten mérsékeljük magunkat, kezdett halványulni Ő is! Majd már nyugodtabb hangnemben folytatta: Hagyja kérem azt a gyereket, Ő még nem tudja mit szabad, mit nem, ellenben igyekezzenek, irányítsák valamennyit az udvarba, a borsószedésben végzett jó munka jutalmaként ma mindenkinek pokrócos beszélőt engedélyezek!

Több sem kellett:

– Hurrá! Éljen a parancsnok úr! – nemcsak a rabok a látogatók is ujjongva fogadták a bejelentést... –

Marci, aki a bejelentést tette – az Ő helyében más talán leállította volna a beszélőt – időközben odajött hozzánk és intett Amálkának is, hogy jöhet! Amálka nem tudván mire vélje a változást, félénken lépegetett, ezért Marci még biztatta is:

– Jöjjön nyugodtan, asszonyom! Mi ugyebár ismerjük egymást, már találkoztunk! Tudom, hogy Ön a kisfiú nevelőmamája, és mint látom, nincs miért szégyenkeznie! Igazam van? – Megpaskolta Kicsi kipirult arcocskáját.

– Köszönj szépen a bácsinak, Kicsim, és mutatkozz be! – Amálka felszólítására a gyerek előbb kérdést tett fel:

– Ő nem bántotta Apucit?

– Nem, nem, kisfiam! – a lány helyett én feleltem a feltett kérdésre, tehettem, mert a többiek már bevonultak és szétszéledtek a gyepes udvaron –, a bácsi – folytattam apucinak nagyon jó barátja és Neked is!

– Akkor tegyél le, Apuci! – letettem, s miközben a gyerek annak rendje-módja szerint összevágva bokáját bemutatkozott a parancsnoknak, a lány mellém lépett, s mintha öröktől együvé tartoztunk volna, átölelt és megcsókolt... –

– Rendben van minden? – kérdezte, miután hosszan fürdette parázsló szemeit az enyémeiben.

– Azóta semmi változás, Drágám! Legalábbis az én részemről!

– Nálunk igen...! – kezdte volna mondandóját, de Marci közbeszólt:

– Bocsánat Asszonyom, most mennem kell, de mielőtt hazaindulnának, még fogunk találkozni! Kézcsókom! Ti pedig – rám nézett – használjátok ki jól ezt a kis időt! Valami azt súgta, hogy ide kell jönnöm, jól tettem ugye?!

– Te tudod legjobban, hogy jól tetted, és én mindhármunk nevében nagyon köszönöm! Meddig maradhatunk?

– Déli tizenkettő! De akkorra itt vagytok!

Ő elindult a rá várakozó kocsihoz, mi pedig be...! Mivel a parancsnokkal folytatott „intim” társalgásunk akadályozta a látogatók bevonulását – elálltuk az utat – a többiekkel szemben annyi előnyünk volt, hogy mi egyenesen a beszélőre kijelölt térség felé tarthattunk, míg a többieket előbb igazoltatták.

A pokrócos beszélő úgy értendő, hogy a megadott területen ki-ki kinézi magának a neki megfelelőbb helyet, s ott leheveredve kedvére kibeszélgetheti magát szeretteivel. Persze csak ritkán fordul elő, s főképp nyáron, a nagyobb munkák idején, hogy az amúgy is agyonhajszolt népségből a maradék energiát is kicsikarják! Azért mondom, hogy agyonhajszolt, mert a gyenge koszt miatt már a lábon állás is feszített volt! Mivel az őrség részéről nem hívták fel

előre a figyelmet a pokrócos beszélőre, valószínűleg igaza lehetett Konrádnak, aki Kicsi, mármint a fiam vakmerőségének tulajdonította a parancsnok hirtelen támadt „nemes” gesztusát!

Ahogy ott, a hozzátartozók nevét kiáltozók között igyekeztünk mi is a Konrád által kipécézett, számunkra is foglalt helyre, a gyerek elkapta egy mellettünk elsurranni akaró asszony karját:

– Ibi néni! Apucika, itt van Ibi néni! Anyuci is jön? Mért nem mondtátok?

Ibike, bűntársam felesége hátratekintett, s szemlátomást megrázkódott. Nem számított arra, hogy velünk találkozik elsőnek, arra semmiképp, hogy a gyerek tőle várja a feleletet az Ő drága anyucija hollétéről... –

Szembefordult velem, majd kissé oldalt Amálkával, akit Gitta kíséretében már látott egyszer. Meglepetését nyilván fokozta, hogy a szalmahajú Gitta helyét egy elegáns, inkább fekete, mint barna hajú „dáma” foglalta el oldalamon. Öltözködés dolgában ugyan Ő sem maradt alul – arca kisminkelve –, le sem tagadhatta volna, hogy szerepre vállalkozott, de épp az erőltetett nagyvonalúság tanúskodott kitaratottságáról. Igaz tehát, amit bűntársam nővére kotyogott róla: kurva lett! Tekintetét rólunk levéve a gyereken legeltette – Kicsi ragyogó ápoltsága eszébe juttathatta cserbenhagyott övéit – négy, még magatehetetlen fiókáját, s anélkül, hogy egy mukkot is kiejtett volna, karját kirántva a gyerek kezéből, faképnél hagyott bennünket... –

Mitől fél? Ki elől menekül? A gyerek nem kérdezett, de láttam tekintetéből, hogy feleletre vár! Talán akkor cselekszem helyesen, ha őszintén megmondom: anyucid nem jöhet kisfiam, anyucid meghalt ez az asszony pedig a lelkiismerete elől menekül! De nem tettem, s a gyávaság, vagy ki minek nevezné, okozta a még nagyobb megrázkódtatást a gyerek számára, nekünk felnőtteknek pedig a meglepetést, ugyanis mielőtt magyarázkodni kezdhettem volna, Kicsi kiszakítva magát karjaimból rohanni kezdett egy hús-vér „látomás”, anyucija, azaz „Izabella” felé. Odaérve hozzá elkezdte rángatni a szoknyáját, kapaszkodni akart felfelé:

– Anyuci, drága Anyuci, hát nem ismeresz meg bennünket? Itt vagyunk!

Az asszony, akkor még lány, mivel Anti mellett álldogált, abból sejthettem, hogy ő lehet az a világszép cigány-hercegnő, aki addig még minden kérést kikoszarozott – megkövülten nézett a kétségbeesetten követelődző gyerekre, majd pillantást váltva bátyjával, lehajolt hozzá:

– Gyere kicsim, gyere! Hát hogyan ismernélek meg, csak nem láthattalak a felnőttektől! – Felemelte – szinte csakúgy, mint Izabella szokta: két lábát derekán átvetve, két karjával a nyakában, aztán vége-hossza nem volt a puszkodásnak... – Akkor értünk éppen melléjük, mikor azt kérdezte:

– Aztán jók voltak hozzád, gyönyörűségem? – Kicsi nem tudott válaszolni az örömtől, de engem is ámulatba ejtett a már másodszor ismétlődő kísérteties hasonlatosság, Amálkának kellett átvenni a kezdeményezést:

– Gyere, angyalom, hozzám, hadd üdvözlje Apucid is a drága Anyucidat!

Nagy nehezen szétnyíltak az ölelő karok, majd:

– Ugye emlékszel Amikára – kérdezte Kicsi, miközben átcsúszott a másikhoz –, Karácsonykor volt nálunk a nagyival!

Amálka néhány lépéssel eltávolodott, én pedig egész közel lépve maga választotta anyucijához és annak bátyjához:

– Most mi legyen – kérdeztem –, de persze mindenekelőtt kezet csókoltam. – Neked elmondtam Anti, hogy mi történt velünk! A kedves húgod valóban tökéletes mása az Ő drága anyucijának! Nos?, mondjátok már valamit, különben nem tudom, mihez kezhetnék?!

- Drága gyermek – szólalt meg a lány –, de hát mit tehetnék én?!
- Elmégy a bárónővel és vállalod az anyaságot! Én már egyébként is megegyeztem a barátommal! – rendelkezett Anti –, egyáltalán nem volt szívбайos!
- Ez törvénybeütköző lenne így! – aggályoskodott tovább a lány –!
- Nincs itt törvény, Viktória – erősködött Anti –, csak az erősebb jogán rendelkeznek velünk! Különben senki nem kérdezte meg tőlünk sem, hogy akarunk-e egyáltalán a világra jönni! Most mi alkotunk törvényt: fogd meg szépen Jóska kezét és az én Istenem nevében összeadlak benneteket!
- Viktória félénken nyújtotta felém a kezét:
- Maga is akarja? És a bárónő?
- Végigsimítottam a keze fején, s átkaroltam, de csak annyira, hogy fülébe súgott szavaim mások előtt rejtve maradjanak:
- Ideküldöm a fiam, foglalkozzanak vele, míg én a bárónővel megbeszélem a továbbiakat! – megszorította a kezem és rábólintott:
- De csak abban az esetben, ha mint anya, egyenlők között az első leszek!?
- Tökéletesen értem – mondtam, majd elengedtem kezét és szólítottam Kicsit, aki bár szorgalmasan felelgetett Amálka angolul feltett kérdéseire, fél szemét rajtuk tartotta. Szegénykém, már Ő sem bízott másban, csak amit a kezébe foghatott! Ott ahol a miénkhez hasonló cselekedetekért a gyermeket elszakítják szüleitől, a rettegés, a félelem, a zaklatottság állandó jelenléte hátrányosan hat a gyermek további életére! Vajon milyen társadalom lesz az, melyben majd Ők alkotják a többséget?! De ezen inkább azok gondolkodjanak el, akik ebbe a kaotikus állapotba juttatták – juttatják a felnövekvő nemzedékeket!
- Amíg mi Amálkával a váratlan anyaszerepen töprengtünk, Viktória láthatólag megtalálta a megfelelő utat Kicsihez, aki az előbbi pózban, kullancsként csimpaszkodott a lány nyakába, majd két kemény melle közé fúrta fejét... –
- Korán kezdi – jegyezte meg Amálka –, majd elmélázva tette még hozzá: apja fia! Mit gondolsz, lehetséges ekkorát tévedni rövid fél esztendő múltán? Kicsi esetében pedig...!?
- Hogy lehetséges-e? – az utolsó együtt töltött napok órák annyira eseménydúsak voltak, az sem lett volna csoda, ha engem is összetéveszt valakivel. Még szerencse, hogy eléggé egyedi külsővel rendelkezem! Ez a cigánylány pedig nemcsak külső hasonlatosságában emlékezteti Őt Izabellára – a hanghordozása, modora, s talán még a szaga is, továbbá ha sejtésem nem csal, a kikötése is, hogy...!
- Értelek Drágám, és én méltányolni is tudom, sőt...! Ebben az esetben azonban nekünk is ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy szakítva eddigi énjével, mint a ligeti grófok örököse szerepeljen a nyilvánosság előtt. Magdaléna papírai rendezettek, s ha valaha felvetődne –, Izabella kilétét igazolni tudjuk! Számításom szerint azonban erre nem igen lesz szükség, hisz itt, ahol a fő-fő vezetők is annyi néven szerepeltek már, hogy az igazít Ők maguk sem tudják, egy a százhoz, hogy senki nem kéri számon, ha Ő okosan játssza szerepét. Felkészítését pedig nyugodtan rám bízhatod!
- Kire másra bízhatnám, Amikám? Ugye nem haragszol, ha én is úgy szólítalak, mint a fiam, hisz egy kicsit most nekem is anyám vagy!
- Ebben az esetben most egy ideig a férj szerepét is Neked kell vállalnod!

– Nem fog nehézséget okozni számomra, Drágám! Vagyonommal kapcsolatban már rendelkeztem, ami pedig személyemet illeti, mivel édesanyaként már nem jöhetek számításba, legszívesebben beléd olvadnék, hogy veled együtt adhassam mindazt, amit az apának nyújtania kell, jelen esetben kellene! Most pedig arra kérlek: engedd át nekem kis időre a mi hercegnőnket, addig foglaljatok helyet Kicsivel, ne várakoztassuk barátait! Azt mindenesetre közöld velük, hogy családi körülményeidet illetőleg változás állt be, nehogy valamelyik elszólja magát Kicsi előtt!

Amíg minket a hogyan-tovább foglalkoztatott, Anti felesége – szegényke nagy hasától már ülni sem tudott – fél oldalt fekve pakolta férje elé a magával hozott elemőzsiát... –

– Gyere, Sógorkám – kiáltott felém a fiatalember –, csak a bor hiányzik a nászhoz, de azt majd pótoljuk! – Egészséges, fehér fogsora mögött egymásután tűntek el a csirkecombok, s a ropogás három méterre is elhallatszott –, arra engedett következtetni, hogy a csontokat is megőrli. Lakmározás, a hazai ütemes fogyasztása közben fülét rátapasztotta az asszony hasfalára és hallgatta eljövendő csemetéjének kapálódzását... –

– Te asszony – vigyorodott el –, már egészen lent van, kikíváncsozódik!

– Még nem – somolygott az asszony hamiskásan –, még hátra van két hét, csak eleven, olyan izgága, mint Te, majd: jaj, csak ne a börtönben töltsse Ő is fél életét, mert akkor jobb, ha világra sem jön!

– Miért? Talán rossz ember vagyok? Tehetek én arról, ha itt sem tudnak nélkülözni? Nem panaszkodhatsz, mert mint látom, jó húsban vagy, ellát a család! Ha nem bánnának jól veled, haza ne várjanak! Ismerik Antit!

Eddig hallgattam különös enyelgésüket, tovább nem, mert visszaérkezett hozzám a fiam és Konrád is – nem tudván elképzelni, mi tart vissza bennünket – elindult felénk:

– Nem zavarlak benneteket, Pajtikám, majd bent mindent megbeszélünk. Maradjon azonban addig is minden köztünk! – mondtam válaszképpen a jövődöbeli sógornak, majd felkapva fiamat, Konrád elé indultam –, még volt köztünk néhány méter távolság, midőn Amálka is csatlakozott hozzánk. A mód, ahogy belekapaszkodott a durva darócba – nyári melegben is a téli ünneplőben kellett „feszíteniünk” – lihegése, arcának színe inkább belső feszültségről, mintsem sietésről tanúskodott, no meg az a tény, hogy egyedül jött, nyilvánvalóvá tette, hogy eredménytelenül végződött a szép cigánylánnyal való egyezkedése. Kicsi feléje fordult:

– És Anyuci? Anyuci mért nem jött? Hol van anyuci, Amika? Nem látom sehol!

– Kicsikém – mondta neki Amálka, miután felemelte magához, s láthatólag könnyeivel küszködött, de erőt vett magán – nagyon sajnálom, hogy fájdalmat kell okozzak, de az a néni nem a Te anyucid, csak kísértetiesen hasonlít hozzá. Ha anyucid lenne, el sem lehetett volna zavarni. Nézz körül! Mintha a föld nyelte volna el!

A párbeszéd kettejük között angolul zajlott, így én is csak egyes szavakból következtettem, Konrád azonban, aki közben mellénk érkezett, annál jobban és a beszélő után lefordította:

– Akkor miért engedtetek hozzá? Miért puszkodott velem? Nem mondtatok igazat! – Kicsi felsírt és ki akarta szakítani magát Amálka karjai közül... –

– Mikor akartalak én Téged félrevezetni, kicsikém? De maradj nyugton, ne kapálóddz, Te okos vagy és megérted, hogy mi csak Neked akartunk jót, hogy nem fedtük fel tüstént a tévedésedet! Előbb-utóbb magadtól is rájöttél volna, és akkor még nagyobb lett volna a csalódásod!

– Hol az a néni? Keressük meg, majd én megállapítom, hogy igazi-e??

– Hogyan, miből, kicsikém?

– Majd meglátod, csak keressük meg!

Összenéztünk! Fogalmam sem volt még nekem sem, hogy mit forgat kicsi agyában, de vissza-mentem Antiékhoz és kértem: keressék meg Viktóriát! Anti feleségével cigányul vitatkozott néhány pillanatig, majd felállt, s a közelben hallgatózó Őrtől kérte, hogy utánanézhessen húgának.... –

Már átestünk a kölcsönös bemutatkozáson Konrád hozzátartozóival – mellesleg Melinda ügyvédként jól ismerte Imre barátomat –, mikor kezénél fogva Viktóriát, mellénk érkezett Anti. A vak is kiszúrta volna, hogy erőszakkal cipelte magával... –

– Itt vagyok, Kicsi, parancsolj velem – mondta a lány –, bármire hajlandó vagyok érted, arra azonban, nem, hogy örökre búcsút mondjak családomnak!

– Vegyél át – mondta neki a gyerek –! A lány átvette Amálkától, ami pedig utána következett, az oly gyorsan ment végbe, hogy a híres-neves Sherlock Holmes-t is ámulatba ejti: Kicsi előkapta a gyanútlan lány bal mellét, s megemelte, hogy alánézhessen... –

– Igazat mondtál, Amikám – mondta – bocsáss meg!, majd homlokon csókolva a lányt: Te is! Csak meg akartam győződni arról, hogy van-e a melled alatt eperlevél, mint anyucinak!

Viktória irul-pirult, közben megigazította keblén a blúzt, majd:

– Te kis csibész – mondta –, amiért ennyi ember előtt szégyenbe hoztál, csak azért sem hagyhatom büntetlenül!

– Mit vétettem ellened? – kérdezte a gyerek.

– Hát – talán Te természetesnek találod, amit velem most műveltél?! Anyuciddal megtehetted, az Ő emlőin nevelkedtél, én azonban idegen vagyok számodra, és ha nem lennél ilyen kicsi, tudod mit kapnál?!

– Te nem vagy nekem idegen – mondta nagy komolyan a gyerek – mi valamennyien testvérek, rokonok vagyunk, mert először csak két ember létezett, a többiek azoknak a leszármazottai és csak a természet viszontagságai tették különbözőkké Őket! Veled egészen közeli rokonságban lehetek, mert a bőrünk színe megegyezik!

– Hát ez gyönyörű! Hogy Te miket tudsz – Konrád édesanyja lehajolt Kicsihez, aki akkor már a földön állva magyarázkodott –, ki tanított Téged gyönyörűm ezekre a csodás dolgokra?

– Amika tanított! Ő mondta azt is, hogy még ezek a – Amálkára tekintett, aki fejével biccentett – disznók is az emberi fajhoz tartoznak, csak el vannak vadulva. Apucinak kiverték a fogait is, meg sok mindent csinálnak még, de mégis meg kell nekik is bocsátanunk, ha különbek akarniuk lenni, mint Ők!

Melinda felkapta az Ölébe és csókolta, ahol érte:

– Te édes kis tudós! Te már most is többet tudsz a legtöbb embernél, mi lesz belőled, ha nagy leszel?!

– Pap leszek! – vágta rá egyből a gyerek –, de nem ám olyan, aki vizet prédikál és bort iszik, hanem olyan, aki a szeretetet nemcsak tanítja, hanem aszerint is él! Ha akarjátok németül is el tudom mondani, angolul még nem annyira, de már úgy sem tudnának eladni!

Amálka angolul mondta neki:

– Kicsikém most inkább Apuciddal foglalkozzunk, és hát a többiek is az övéikkel, bizonyára sok mondanivalójuk van egymásnak –, majd Melindához fordulva, de németül folytatta: Ti kocsival vagytok?

– Igen! – volt a válasz – majd hazaérve folytatjuk, remélem, feljöttök hozzánk!?

– Ha ma nem is, rövidesen! Úgy gondoltam ugyanis, hogy hazamenet magunkkal visszük Viktóriát a sógornőjével együtt. Láthatjátok, szegényke már mozogni is alig tud és mégis eljött! – Ezt azonban már magyarul mondta, hogy Viktória is megértse, valamint a mellette tébláboló Anti is!

– Nagyon köszönjük, aranyos bárónő, de mi történik, ha sógornőm útközben lebabázik?

– Annál inkább, butuska! – Amálka átölelte a lányt – a történetek után merem remélni, hogy jó barátok leszünk!

– Én, amennyiben szeretném, akkor sem tehetem, bárónő – magyarázkodott a lány –, mert annak ellenére, hogy eltörölték a rangokat, mély szakadék tátong köztünk! Már ez a gyermek is tanárom lehetne! Ön pedig...?!

– Angyalom – válaszolt Amálka –, ha levetkőzünk mezítelenre, igazán csak annyi a különbség köztünk, hogy maga szebb, mint én! És természetesen fiatalabb!

– Azt már nem – tiltakozott Kicsi –, Anyuci a legszebb! Ő csak hasonlít hozzá, hisz Te mondtad! De nekem most Te vagy a legszebb és a legokosabb is! Most pedig – a többiekhez – hagyjatok magunkra, ez a bácsi – Antira mutatott – már agyonzabálta magát, Apuci pedig még meg sem kóstolta, amit hoztunk!

– Ejnye, Kicsikém – Amika rosszallólag ingatta fejét –, ezt másképpen is ki lehet fejezni!

– Gut, gut Amikám! Kommen wir also dann essen!

Viktória és Anti, Kicsi felszólítására visszamentek Anti családjához. Az asszony – Anti feleségének fészkelődése sejtette, hogy már megbolydult benne valami...! Mi pedig – Konrádhoz hasonlóan kiterítettem én is a zakómat a fűre, aztán fej-fej mellett elkezdtünk csivitelni, ami pedig az evést illette volna, azt inkább hagytam beszélő utánra... –

– Egyel szaporodott a családunk – kezdte Amálka –!

– Csak nem Gitta?

– Nem! Ő még hátra van! Ellenben elhoztuk Sopronból idős nevelőnőmet. Kicsire nagyon jó hatással van! Igazam van, kis csibém? Ugye Te is szereted Fannikát?

– Nagyon szeretem Őt, Amikám! De én mindazokat szeretem, akik hozzátok jók! Ugye Apucika Te is?!

– Igen, kisfiam! Csak én most nem tehetem azt, amit szeretnék! Látod itt ezeket a martalócokat? Azt lesik, hogy mibe köthetnének bele. Nagyon kell vigyáznom, hogy egészségesen szabaduljak innen, mert ha nem, akkor hiába volt minden szenvedésünk! Elmondtad már Amikának, hogy hányszor megmártóztunk a mocsárban?

– Igen Apucika! De ugye én nem bögttem, mint a Pityuék?

– Bizony nem Kicsim! Te kemény legény voltál már akkor is! Anyuciddal együtt zokszó nélkül igyekeztetek a nád és a sás éles levelei között...!

– Szegény Kicsikém! – Amálka átkarolta a gyereket – soha nem engedlek többé olyan helyre!

Kicsi maga elé nézett: Ha akkor sikerült volna, amit Apucika akart, most mindnyájan együtt lehetnénk, Anyuci is! Neki a legrosszabb, mert Ő ma sem jöhetett közénk! – Tekintetével Viktóriát kereste, s mikor rátalált:

- Úgy megörültem, mikor megpillantottam ezt a nénit, de ugye Ti is meglepődtetek kicsit?
- Nagy a hasonlóság köztük Kicsim, de előbb-utóbb magadtól is rájöttél volna tévedésedre!
- Nem jöhetne hozzánk, Amika? Gittus úgylis elmegy!
- Miből gondolod, Kicsim? Mért hagyna ott bennünket – Amálka elcsodálkozott a gyerek jól-értelmeségén... –
- Hallottam, mikor a nagyival veszekedett és nagyfi azt mondta neki: takarodj a háztól te bűdös kurva, ha Neked előbbre való az állásod, mint a férjed!
- És Gittus mit válaszolt?
- Eszembe sincs ideköltözni, legalábbis egyelőre, de nem értem, mért nem lehet megérteni: én szeretem Jóskát, de mindhármunk érdekében választottam ezt az utat! Gyűlöljön inkább, mintsem epekedjen utánam! És a gyerek? – kérdezte nagyfi. – A gyerek az övé, de épp a gyerek érdekében lehetnétek türelmesebbek hozzám! Jól nézek én ki – mondta még – az egyetemen fasiszta kurvájának tartanak, itthon pedig a kommunistákénak! – Kicsi elhallgatott, majd homlokát összeráncolva kérdezte:
- Apucikám! Igaz, hogy Gittus hasában az én testvérkém van?
- Kitől hallottad ezt, Kicsim?
- Gittus is mondta, meg nagyfi is! – Amálka megelőzött a kérdéssel:
- Mást nem mondtak, Kicsim? Anyucival kapcsolatban nem említettek semmit?
- Azt mondták, hogy meg kell várjam Apucit és majd Ő...!
- Nyugodjál meg, kisfiam! Anyucid jó helyen van! Ő egyelőre nem jöhet, de Amika pótolja mindenben, még szeretetben is! Szólj, ha tévedek!
- Nem tévedsz, Apucika! Amika nagyon szeret engem és én is őt! De azért..., tudod! – átölelte a lány nyakát – ugye nem haragszol érte?
- Hogy is haragudhatnék Rád, drágaságom, hisz most Te vagy nekem mindenem, de beszéljünk inkább másról! Kínáld apucit és egyél Te is! Nézz körül, mindenki tömi a gyomrát!
- Nem mindenki! Az a bácsi sem! – Kicsi Konrádék felé mutatott... –
- A bácsinak sok mondanivalója van, drágaságom! Nekünk elegendő, hacsak nézhetjük egymást, ugye Apuci? – órájára tekintett – sajnos már azt sem sokáig!, majd: Szívesen itt maradnék Veled – átkulcsolta ujjaimat, s ugyanakkor Kicsiét is – így hármásban gyorsabban telnének a napok! Apropos Kicsim! Most kikérhetjük Apucid véleményét Fannika ajánlatával kapcsolatban!
- Igaz is – mondta a gyerek –, Fannika azt akarja, hogy a franciát is tanuljam, de Amika nem engedi. Pedig Anyucival is franciáztunk és még sok mindenre most is emlékszem!
- Sok lenne egyszerre, Kicsikém! Már így is három nyelvet beszélsz – vetette ellen a lány –!
- Ne akadályozd őket, Drágám! A gyerekre úgy ragadnak a különböző nyelvek, mint kutyára a bolhák! Csak erőltetni nem szabad!
- Észrevettem, hogy Konrád menyasszonya, Melinda már hosszabb ideje figyel bennünket. Valószínűleg az utolsó mondat bátorította fel, hogy átszóljon hozzánk:

– Ha nem veszik alkalmatlankodásnak, kicsit közelebb húzódnánk, szeretnénk megismerkedni ezzel a drága gyermekkel, vagy inkább: kis tudóssal!

– Inkább örömmel vesszük, kedves – Amálka válaszolt, de ugyanazt válaszoltam volna én is – a mi beszélgetésünket az Őrség is nyugodtan hallgathatná! Veletek pedig akár egy család is lehetnénk!

Mivel, mint említettem, a mi helyünket is Konrád tartotta fenn, csak kicsit kellett közelebb csúsznunk, máris együtt volt a „család”!

– Bocsáss meg, Kedves – szolt Melinda Amálkához –, ha emlékeztetek a múltra! Konrád említette, hogy Te is hasonlóképp veszítetted el szüleidet, csak míg enyéim a fasiszták, a Tieid a kommunisták áldozatai!

Amálka maga elé meredt, váratlanul érték Melinda szavai, de talán kellemetlenül is az adott szituációban, hisz annak idején neki kellett azonosítania édesanyja már foszlásnak indult tetemét, a pillanatnyi szünet, hallgatás azonban inkább tiszteletadásnak hatott, mert szavai nagyon is megfontoltak, kiegyensúlyozottak voltak:

– Bocsáss meg, Kedves, Te ügyvéd vagy és bizonyára jobban fogalmazol, mint én, mégis – szerintem helyesebb, ha az emberiség söpredékének a számlájára írjuk veszteségeinket. Meggyőződéseim ugyanis, hogy mindkét eszmeáramlatban sok becsületes ember is sodródott, s jelenleg is sodródik! De nem születik mindenki hősnek, ugyanúgy gazembernek sem, az áradatnak pedig legtöbb esetben velejárója a gátszakadás...! Ugye nem kell kifejtennem, mire gondolok?!

– Nem, Kedves, s hogy mennyire igazad van, itt van mindjárt Konrád és az én esetem! Őt fasisztának minősítve ítélték, azaz nem is ítélték, csak zárták be a világ elől hosszú évekre, holott egyetlen „bűne” jó szíve volt! Nacionalista környezetét arra használta fel, hogy mentse az akkor üldözötteket, többek közt engem is! Ha érzelmi alapon ítéljük meg a dolgokat, akkor Ő az igazi szocialista, mondhatjuk, nevezhetjük kommunistának is, azok pedig, akik elzárták – engedelmeddel szavaid szerint fejezem ki magam: az emberiség söpredéke!

Kicsi szemezni kezdett a fejem felett, majd kezével is integetett. Hátranéztem, Viktória közeledett:

– Ha megengedi, Uram – kezdte –, szeretnék elbeszélgetni kicsit a fiammal! – a *fiammal* szót hangsúlyozottan ejtette!

Arra gondoltam: Melinda is a gyerekre hivatkozva közeledett és hol kötöttünk ki...?! De..., Kicsi valószínűleg örült is annak, hogy nem közömbös a lány számára és talán, talán úgy-nevezett: hátsó megérzése vezette: hátha mégis van valami köze az Ő anyucijához:

– Amika! Apucika!? – csillogó szemeiben benne volt a vágy: ha nem is egészen Őt, de legalább hozzá hasonlót ölelhessen!

Összenéztünk, azt hiszem valamennyien megértettük, hogy a gyerek számára a lánnyal való kapcsolatfelvétel fontosabb mindennél, s főképp az általunk tárgyalt, számára egyébként is közömbös témánál... –

– Menj csak, kis csibém – bízta Amika – csak aztán okos légy, mint mindig...!

Több sem kellett, már ugrott is egyenesen Viktória nyakába. Önkéntelenül Izabellára kellett gondolnom, mert a mozdulat, ahogy átkarolták egymást, szinte ugyanaz volt, de Konrád sem hagyta megjegyzés nélkül:

– Megpróbálom magam elé képzelni boldogult feleséged fényképét, de őszintén megvallom: nem tudnám eldönteni, hogy kettejük közül melyik az igazi!

A sebek még annyira frissek voltak bennem, hogy keresnem kellett a szavakat sorstársam és barátom egyértelmű észrevételezéséhez, Amálka azonban mintha csak megérezte volna hallgatásom valós okát, segítségemre sietett:

– Ha elfogadjuk a teremtés misztériumát, mindegyik! Hisz ami az anyag és a szellem összetételét illeti, az egymás utáni generációk miben sem különböznek! A Teremtő ahhoz amit vagy akit egykor alkotott, a későbbiek során se hozzá nem adott, se el nem vett belőle. Ami eltérés van köztünk, akár a formát illetően, akár szellemi képességeinket, az a kezdetig visszanyúló környezeti adottságok ragadványai! Ha pedig tévednék, véleményem szerint lehúzhatná a redőnyt az összes vallási felekezet, de fátylat boríthatnánk Darwin evolúciós elméletére is! Most azonban inkább rólatok beszéljünk, Jóskának még nagyon sok megemészténivalója van! Miért vagytok még mindig vőlegény és menyasszony?! Jóska említette, hogy Konrád ‘56 őszén néhány hónapot otthonában töltött!

– Édesem – Melinda felhúzta szemöldökét – el tudnád képzelni, hogy Konrád akkor, amikor Budapest utcáin folyt a vér, az együttélést egyébként is csak papíron rögzítő ceremóniára gondolt? Mi már rég férj-feleség vagyunk, Kedvesem, olyanok, akik a proletárdiktatúrának köszönhetően szexuális vágyaikat is csak álmaikban elégíthetik ki! Anyuskám nélkül nem tudom, mi lenne velem, de butaságokat mondok, hisz nélkülük én is csak a léghőrt szennyezném, jobb esetben a termőföldet gazdagítanám. Bár el tudnám fogadni azt, amit Te oly meggyőzően állítasz: ott voltunk már az első emberpárral és csak az utolsóval szűnünk meg mi is! Pedig a logika segítségével hátrafelé is, előre is „oda” lyukadunk ki!

Konrád édesanyja magához húzta és átölelte a filozofálgató „öreg lányt”:

– Ne gondold mindig a rosszra, lányom! A rossz mellett azért jó is van! Igaz, már a börtönben is összeházasodhattatok volna, de akkor miből élnénk? Ha megfosztanak hivatásod gyakorlásától, kárba vész minden: a hosszú 15 év, kenyerünk, reményeink...! Én már nem sok mindent várhatok a sorstól, de Ti, és Ti is – felénk fordult – fiatalok vagytok, elöttetek az élet! És ha végig harcolnotok kellene, mint nekem –, most megvallom őszintén, hogy a harcban is van nagyon sok olyan tényező, amelyek híján bizony nagyon silány lenne az életünk! – Kemény, szikár, egyenes derekú öregasszony volt! Talán soha nem voltak könnyei, vagy elfolytak már és szárazon nézett maga elé, majd mikor újra megszólalt, megszorította Amálka kezét:

– Ami az életet, valamint egymáshoz tartozásunkat illeti, azt hiszem, Neked van igazad, lányom! Kár, hogy a sok marha, a tudósok sem kivételek, az egészen egyszerű dolgokat is összegubancolják!

Melinda még szorosabban ölelte magához az öregasszonyt, Konrád pedig:

– Türelem – türelem – mondogatta – már csak néhány hónap van hátra!

Mivel mindenikünknek volt min elgondolkodnia, hallgattunk! Hallgattunk, a szemek azonban beszéltek, és sok esetben kifejezőbbek a szavaknál! A lélek mélyén kavargó indulatok sűrítve jelennek meg tekintetünkben!

A havonta egyszer engedélyezett beszélőt megelőző várakozást persze sokaknál ádáz gyűlölködés váltja fel. Akkor éppen „bűntársam” és felesége esetében: le sem ültek, állva csapdosták egymás fejéhez a különböző ocsmányságokat. Pedig, pedig a disszidálásra való felkészülés idején az asszonyban talán nagyobb volt az akarát, mint férjében. Ő is szabadulni akart, de még mennyire a kilátástalanságból. S ma? Míg férje a rabgazdaságot gyarapítja, gyermekeik egymástól elszakítva a gyámhatóság „gondozásában”, Ő elmarkolta az Isten – lábát, nagyszerűen érzi magát! Otthonában csak szaros pelenkákkal, síró-rívó, állandóan éhes

szájakkal bajlódott, most Őt tömök, s nemcsak jó pénzt keres, élvezi is a munkát! Igen, Ő is azt tartja: amíg a bőre nyúlik, addig nincs baj, hogy utána mi lesz?!

– Mit kaptam én Tőled, Te koszos – hallottam az asszony kifakadását –, azon kívül, hogy évről-évre egyik gyereket a másik után csináltad? Csak a csillagokat gyarapítottad a válllapodon – a néphadsereg tisztje volt – a párt, az elvtársak, a proletárdiktatúra, a szabadság –, majd ha megérkezünk a kommunizmusba, lesz minden! Hát nyugodj meg, azoknak, akik ezzel a marhasággal etettek benneteket van is mindenük: rózsadombi villák, nyaralók a Balaton parton, vadászkastélyok, svájci bankbetétek, soroljam még...? És Te, szegény bolond! Neked csak a „vörös-paradicsom” szemetje jutott! Hát csak zabáld, most benne vagy nyakig, ha élve megúszod és hazakerülsz, örülni fogsz a timsózott picsának is!

– Iszkolj innen, Te mocskos ribanc, látni sem akarlak többé! Hagyd békén a gyerekeket is, majd anyámék gondoskodnak róluk! – Belerúgott a csomagba, melyet az asszony kettejük közé, a gyepre helyezett, s már emelte lábát, hogy segítse a távozásban, az őt azonban figyelte perlekedésüket és hátrarántotta:

– Még Magának áll feljebb? Örülhetne, hogy az asszony vesz magának annyi fáradságot és meglátogatja. Szedje össze a szemetjét, aztán indulás az épületbe, Maga pedig Asszonyom okosabban teszi, ha mellőzi a hasonló találkozásokat!

Na pajtás – gondoltam: nekem is kijutott, neked azonban jóval több! Ha már választhatok, akkor inkább egy kurvából lett angyal, mint egy elkurvult asszony...! De – ni csak, előzve Viktóriát Kicsi futott felénk:

– Apucika, Amika! – egészen közel hajolt – Viki jön hozzánk! Ugye megengeditek! Majd együtt fog lakni velem! Tud ám táncolni is, meg énekelni! Majd én tanítani fogom, nem kell Neked győzködni vele, Amika!

Viktória megkerülve minket előbb Antiékhoz ment, pusmogtak néhány pillanatig, majd Anti felkelt, odalépett az őrhöz, aki még mindig volt büntársam feleségével foglalkozott, s miután beleegyezőleg intett, Anti Viktóriával felénk közeledett:

– Most figyeljetek, arany pajtások – szólt hozzánk a fiatalember. – Anti köszöntője következik útban lévő gyermeke tiszteletére! – És elkezdődött a kimerülésig tartó tánc! Viktória és Anti a néptáncosokat is megszégyenítő könnyedséggel ropták a daj-dajt, egyiket a másik után, míg a többi cigány: rabok és hozzátartozóik, sajnos sokan voltak – énekeltek és tapsoltak hozzá!

A vége felé Viktória intett Kicsinek, aki örömmel csatlakozott a táncoló párhoz. Hogy hol tanulta? Vagy a vérében volt?! Nem tudnám magyarázatát adni, de tény, hogy úgy mozgott, mintha kicsi korától kezdve velük együtt gyakorolta volna!

– Bravó, kis grófom! Úgy hiszem, benned méltó társra akadtam – szólt a gyerekhez Viktória, miután elterültek a gyepen –, ellenszolgáltatás nélkül a szeretőd leszek! – Két tenyerébe fogta Kicsi fejét, aztán valóban, mint a szerelmesek, turbékolnak!

– Hát ez csodálatos – Konrád édesanyja el volt ragadtatva –, nem hittem volna, hogy itt a börtönben ilyen, ritkaságszámba menő élményben lesz részem! Igazán csak hálával tudok gondolni a Gondviselésre! Valamivel vagy valakivel mindig kárpótolja az embert! Ha még egy – fiamra mutatott –, vagy hozzá hasonló unokával is megajándékozna, az már túlteljesítés lenne az eddig rám mért csapásokért!

– Ugyan, Anyuka – Melinda homlokon csókolta az öregasszonyt –, még bepótolhatjuk, és mint tudja: a zsidó nők termékenyek, persze –, Konrádra tekintett – ha a börtönének alatt elszenvedett sokféle sokk nem tette magtalanná az én drágámat! De ha úgy lenne sem esnénk

kétségbe, talán sajátomat sem tudnám jobban szeretni, mint ezt a drága – rám nézett – nem is talállok méltó jelzőt Jóska fiára! – Kicsi felfigyelt Melinda szavaira, feléje fordította fejét és rámosolygott:

– Még Te is nagyon szép vagy! Csak ne lenne olyan nagyon fehér a bőröd!

– Ejnye, kis csibém – intette Amálka –, hogy kerülhette el a figyelmem, hogy Te ennyire finnyás vagy?! Az én bőröm tán nem fehér? Vagy legalábbis nem eléggé, ugye?

– Te más vagy, Amikám! Neked akármilyen lenne a bőröd színe, akkor is szeretnék!

– Meg tudnád mondani, hogy miért? – kérdezte tőle Konrád –, kíváncsisága azonban nyomban le is lohadt, mert a válasz, amit kapott, egy felnőttől is kimerítő lett volna:

– Az kizárólag rám tartozik – felelte a gyerek –, de hogy megnyugtassalak: Te sem választottál rosszul!

– Na –, most már aztán ide vele – ugrott fel Melinda – elszakítalak ettől a csúnya nénitől! Vele találkozhat sz ezután már otthon is, apuciddal azonban – legfeljebb egy hónap múlva!

– Majd szólunk, ha indulunk –, súgta Viktóriának a gyerek – most megyek Apucihoz! – Egy pillanattal később pedig már ott hasalt közöttük:

– Ne haragudjatok, Apucikám – mondta –, de mikor vele vagyok olyan, mintha Anyucival lennék!

– Dehogy haragszom, kisfiam! Örülök, ha jól érzed magad Viktória társaságában, de ugye tudod, hogy Apuci távollétében mindenben Amikához kell alkalmazkodnod?!

– Tudom, Apucika, tudom és én igyekszem is kedvében járni, mert Ő nemcsak engem, Téged is szeret! De hát hol van Anyuci? Mért nem lehet itt? Mért nem mondjátok meg? Majd én beszélek a parancsnokkal, csak jöjjön! – hangosan felzokogott – érzem, hogy valami nincs rendben Anyucival! Mért nem mondjátok meg? Ha meghalt se tagadjátok el, mert úgyis rájövök és akkor még rosszabb lesz, mert nemcsak az fog fájni, hogy többé nem láthatom, az is hogy hazudtatok! Ugye meghalt! Elment hugi után?! – körbeforgatta tekintetét, s valószínűleg kivetődhetett arcunkra a valóság, mert zokogása még erősebb lett, valósággal fuldokolt! Amálka ölebe vette, s kebléhez szorítva csitította:

– Nyugodj meg, kis csibém! Hát nem Te szoktad mondani, hogy hugi visszajön? Anyucid is visszajön, csak ki kell várni! Emlékezz vissza, már sokszor mondtam Neked és Fannika is megerősítette, pedig Ő nagyon okos és nagyon öreg: tavasszal zöldbe borul minden, kivrügyeznek, kivirágoznak a fák, nyáron gyümölcsöt érlelnek, majd jön az ősz, a begyűjtés –, lehullnak a falevelek, megsárgul a fű, egyik napról a másikra megdermed minden, jégcsapok és jégvirágok teszik változatossá a zord, fogvacogtató telet –, aztán, kis idő múltán megint itt a tavasz és kezdődik előről minden! Ilyen a mi életünk is! Semmi és senki nem tűnhet el nyomtalanul, csak várni kell, várni és az nem könnyű, de Te erős vagy! Vagy tévednék Kicsim?

Melinda mozgolódni kezdett, valami nagyon elgondolkoztatta, majd egészen közel hajolva az öregasszonyhoz:

– Anyuka, ha az enyémnek is ilyen fájdalmat kellene kiállnia, soha ne legyen gyermekem!

– Ez is hozzátartozik, lányom, az élethez! A szenvedés, a fájdalom, s az azokat kiváltó okok a túlélés igazi mozgatói, a szeretet és a szerelem csak szebbé, elviselhetőbbé teszik!

Igaza lenne az öregasszonynak? Igen! Mi tartott engem életben, ha nem a gyűlölet? De aki nem tud megbocsátani, az szeretni sem tud igazán, már pedig: Amálka, Melinda, Konrád édesanyjával együtt, én a fiammal, de akár közel, akár messze tekintek, csak kevesen

akadnak, akiknek az életében ne játszana szerepet mindkettő! A túléléshez szükségszerű tehát a megbocsátás is, emberi mivoltunk talán legszebb, legnemesebb erénye, mely nélkül már rég a kipusztult fajok közé sorolhatnánk! Ezek a gondolatok azonban csak úgy villanásszerűen futottak át agyamon, mert a három asszony mellé csatlakozott Viktória is – lehetetlen lett volna nem észrevennie a gyerek kifakadását, s oly gyengéden, természetesen, a zsenge léleknek is könnyen érthető magyarázattal szolgált, hogy ami a három asszonynak nem sikerült, neki szinte hihetetlen gyorsan:

– Ejnye Kicsikém, hát ki a legény a talpán? Hogy bízhatnám magam egy síró–rívó kis gyerkőcre? Mit mondtál imént: hogy majd Te meg én?!

– Hord el magad – fakadt ki Kicsi a zokogástól még mindig akadozva –, hazug disznó vagy Te is! Vagy mért akartad elhitetni velem, hogy Anyuci vagy?

– Mert szeretlek kis buta, és itt mindnyájan szeretünk, aztán – amennyiben rajtam múlik, én szívesen leszek a Te Anyucid, ha máris nem az vagyok!? Ha Te elfogadsz, ki merné állítani az ellenkezőjét? Na, gyere szépen a Te Anyucidhoz! – Lehajolt, hogy felemelje, Kicsi belekapaszkodott Amálka ruhájába, de csakhamar meggondolta magát, asszonyt váltott, s úgy sírón-nevetően belefúrta arcocskáját Viktória emlői közé – úgy néztek ki félig kidudorodva a hófehér póló alól, mint frissen barnára sült cipók!

– Nézze meg az ember – jegyezte meg Amálka –, a csokoládé nem, a csokoládészínű annál inkább...!

– Van ebben a gyerekben fantázia –, de ezt már Konrád – csak ki ne öljék belőle is a bolsevista „kultúra” erkölcsöszei!

Viktória ide- oda sétáltatta a fiamat, csakúgy, mint előbb is: a gyerek két lába a lány derekát, két karja a nyakát karolta, s láthatólag a legnagyobb egyetértésben, összedugva fejüket, suttogva beszélgettek. Hogy miről? Nem hiszem, hogy valaha is megtudhatnánk, de hogy a gyerekek tetszett, azt mi sem bizonyíthatta volna jobban, mint az időnként felcsattanó kacaj! Gyerekek még mind a ketten – gondoltam, s valószínűleg mellettem heverő társaim is – a hangulatváltozás náluk még kevésbé bonyolult lelki folyamat!

– Mit fogtok csinálni – kérdezte Konrád, fürkésző szemeit hol rajtam, hol Amálkán legettetve –, ha a gyerek ragaszkodik ehhez a cigánylánnyhoz? Nem gondoljátok, hogy túl közel engedtetek egymáshoz Őket? Kicsi még Ő ahhoz, hogy önállóan válassza ki azt a személyt, akihez a jövőben valószínűleg a legintimebb kapcsolatai fűzik. Ez szerintem még anyai vonatkozásban sem megengedhető, mert a részvétből fakadó tiszta emberi kapcsolatok is ellenőrizhetetlenné válhatnak egy bizonyos ponton túl!

– Ne féltse őket, Barátom! Az én múltam biztosíték minden félremagyarázható mozdulattal szemben! Különbözik Kicsi egyenes jellem és gyermek még! A lányt pedig nyugodtan rám bízhatják Jóska hazajöveteléig, de utána sem fog különösebb nehézséget okozni – Amálka meggyőző szavai inkább Konrádnak szóltak, de én is érthettem belőlük, főképp utolsó mondatából – ugyanis örömmel menedzselnék egy termékeny házasságot!

Melinda felhúzta szemöldökét:

– Jól értettem, Te félre akarsz állni?

– Ugyan, Édesem, mi ezen a téren már a huszonegyedik századot tapossuk! – megszorította kezem, de a szemeiben lobogó fény még félreérthetlenebbé tette, hogy terméketlensége egyáltalán nem gátolja irántam lobogó nagy szerelmében!

– Megmagyaráznád bővebben? Érzésem szerint én nagyon maradi vagyok ezen a téren!

– Jól van ez így, leányom – szólt közbe Konrád édesanyja –, nagyon meg kell nézzük, kivel állunk szóba –, láthatjuk nap mint nap, hová vezetett a szex örület, az immunitás hiánya a betegségekkel szemben az eddigi tapasztalatok szerint is előrelátható közelségbe hozta az emberiség kipusztulását, hátha még szabad folyást engednénk az erkölcstelen magatartásnak!

– Megértem aggodalmát, Asszonyom, régebbi értelemben helyeselném is – próbálta védeni álláspontját Amálka –, de ma, véleményem szerint sokkal inkább a technika és a civilizáció egyéb vívmánya vádolható a súlyos betegség elterjedésével, mint a szex örület! Pontosan az emberiség fennmaradásához szükséges a régi, már egyébként is idejétmúlt vallási, illetve egyéb társadalmi dogmák semmissé tétele! Egy mainál is fejlettebb civilizáció már nem képzelhető el az egynejlőséggel járó korlátok között. A nő a férfi egyenjogú társa! Nem korlátozódhat tevékenysége többé kizárólag a családra! A gyermekek egészséges, erkölcsös nevelése viszont kizárólag családban biztosítható! A megoldás tehát egyedül a poligámia! A szükséges több felnőttből álló kollektívában csakis a nők lehetnek többségben többféle szempontból is, hogy csak egyet említsek: egy nő egyszerre több gyermeket is nevelhet emlőin..., míg a többi az élet más területein munkálkodhat! De mért ne szerethetnénk többen egyszerre ugyanazt a férfit, természetesen csakis nemzőképes személyre gondolok?! Meggyőződése, de tapasztalatom szerint sem volt eddig sem monogámia a szó valós értelmében, s a kollektív, vagy poligám családi élet tisztább, erkölcsösebb a nyilvánosházaknál – kupleráj –, de nem kevésbé a titkos szerelmi légyottoknál is!

– Bravó, Édesem! Tökéletesen osztom meggyőződésedet, ha azonban másnak másként dukál –, ez egyelőre legyen csak a kiváltságosok privilégiuma. Ha visszafelé megyünk néhány száz, de akár ezer évet, minden nagyobb változást egy nagyobb katasztrófa előzött meg, nem szeretném, ha az általad túlmagyarázottak is az lenne előidézője! – Felálltam. – Sétálhatnánk egyet, ez a téma úgy sem meríthető ki a nekünk kimért rövid idő alatt, próbáljunk inkább jelenlegi körülményeinkhez alkalmazkodni, a beszéd nem mindig fejezi ki gondolatainkat.

– Igazad van, pajtás – hagyta helyben Konrád –, sétáljunk egyet, különben merevgörcsöt kapok!

– Menjetek csak gyerekeim, én úgyis csak útban vagyok már! – Melinda, aki időközben szintén felállt, vissza lehajolt:

– Hogy mondhat szíj, drága Anyuka?! Mi lett volna belőlem nélküled?!

– Na, jó-jó! – mosolyodott el az öreglány –, tudom, amit tudok, de azért szükségetek van egy kis négy szemközti kapcsolatra is! Menjetek gyerekeim!

– Jó nekik – súgta fülembe Amálka –, már a negyvenhez közelednek és még ott az anyuka! Bezzeg mi...?!

– Mi sem panaszkodhatunk, Édes! – átöleltem a derekát, s Ő egészen közel húzódott – nem tudok eléggé hálát adni Istennek érted! Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem fájt Gittus elvesztése, ha úgy tetszik hűtlensége –, bár lehet, hogy Neked van igazad: végeredményben nem is lett hűtlen, a körülmények kényszerítették arra, amit tett! Téged azonban senki és semmi nem kényszerített arra, hogy felkarolj bennünket és mégis...!

– Dehogynem, Édes! – szívére tette kezét – ez itt! S ez minden törvény felett áll! – Felnézett rám –, nem kellett sarkára állnia, mert csak néhány centi lehetett köztünk a különbség, de úgyis megnyúl kicsit, s az amúgy is karcsú nő telt kebleivel felhívta magára a marok marcására fogott népség figyelmét: akár egy vadmacska! Hallottuk oldalt, de több irányból is elhangzottak hasonló megjegyzések. Amálka tökéletes vonalait a testére szabott ruha is kiemelte. Ezek a megjegyzések azonban leperegtek rólunk, figyelemre sem méltattuk –, hanem midőn

az egyik idősebb rab elhaladva mellettünk mélyen meghajolt Amálka előtt és kézcsókkal köszöntötte, Őt, nem lehetett nem észrevenni:

– Maga is, Brünn úr?! – szólította meg a lány – van látogatója?

– Már eltávoztak! Valószínűleg sietős volt az útjuk!

– Ha tudom, elhoztam volna magammal Nellikét! Józsikám, engedd meg, hogy bemutassam neked Nellike nagy szerelmét, vagy tévednék?

– Ó, nem, nem! Nagyon örültem volna! – nyújtotta felém kezét a megnevezett –, de ennek a találkozásnak is nagyon örülök! Látásból már ismerjük egymást, igaz?! Kit tisztelhetek Önben?

Félszeggel a lányra tekintettem, aki megértette bizonytalanságomat, s nyomban válaszolt helyettem:

– A vőlegényem, Brünn úr!

– Akkor csak azt mondhatom, hogy irigylem Önt! – volt a válasz – sajnos már nem vagyok versenyképes és ez a lány nem is könnyű préda! Akit megszeret, az bizonyára boldog lesz mellette. De nem tartom fenn Önöket, s ha valóban módjában áll a kisasszonynak, boldog lennék, ha legközelebb elhozná magával Nellikét is. Ha szabadna a címét, mert ugye meghívó nélkül nem engedik be hozzám.

– Majd Jóska közli Önnel, legalább közelebből megismerkedhetnek!

– Nagyon örülök – mondta Brünn úr –, közelebbi ismerősöm úgy sincs a táborban! De tényleg nem zavarom tovább Önöket, hisz rövidesen vége lesz a beszélőnek!

Brünn úr lelépett, mi pedig folytattuk tovább a sétát... –

– Milyen kicsi a világ! – szólt magába merülve a lány –, hozzá ugyan nem volt semmi közöm, mert aki egyszer Nellikébe belekóstolt az nem vágyott másvalaki után, meg aztán ereje sem lett volna hozzá, hanem ha egyszer olyannal ütköznénk össze, akivel viszonyom volt, mit szólnál hozzá?

– Ezt éppen Te kérded, Drágám –, Te, aki nyilván tudod, hogy titkos bigámiában éltem –, vagy helyesebb a poligámia kifejezés? Ami elmúlt, az elmúlt, fő, hogy egészben maradtunk mind a ketten, s ha jól emlékszem csak néhány perccel előbb fejezted ki meggyőződésedet a jövő család-modelljével kapcsolatban... –

– Ez így is van, Édesem! Nincs semmi kifogásom az ellen, hogy Viktóriát bevegyük a családba, sőt – ha Te is meg tudsz bocsátani, Gittus ellen sem, azt azonban, hogy ismét kézről-kézre járjak –, nyilván férfiakra gondolok –, már nem tudnám elviselni, akkor inkább...!

– Egy véleményen vagyunk, Kedvesem, de arra nem gondoltál még, hogy én csupán Veled is megelégednék? Mit tudna más nyújtani, amit Te nem? Minél jobban megismerlek, annál jobban kívánlak!

– Ez egy ideig így is lenne, de hallgass csak rám, én jobban ismerem a férfiak fiziológiáját, és ismerem a nők élettani szükségleteit is. Ezért mernék esküdni is álláspontom helyességére, de – ni csak – Viktória lépett mellénk, Kicsi még mindig az előbbi pózban a nyakában –, hogy bírod? – kérdezte a lánytól Amálka –.

– Bírni bírnám – mosolygott a kérdezett –, hanem van-e időnk még? aztán amint látom a sógornóm nagyon fészkelődik. Mit fogunk csinálni, ha mégis útközben jön a gyerek...?

– Aranyoskám! Hát tényleg nincs fogalmad arról, hogy hogyan megy végbe egy gyermek születése? De ne ess kétségbe, mert ha valóban útközben jönne, én Kicsivel is mindent a

legprecízebben levezetek, s ha mégis orvosi segédletre lenne szükség, kocsival előbb jutunk segélyhelyre, mintha hazulról kellene szállítanotok! Megegyeztünk?!

– Igen! És nagyon köszönöm!

– Ugyan, ez természetes, Kedvesem, ha Kicsi mamája akarsz lenni!?

– Hát tényleg úgy gondolja, bárónő?

– Én Neked nem vagyok, bárónő! Szólíts egyszerűen a nevemen, vagy ahogy Kicsi!

– Köszönöm, Amálka! Igazán nagyon kedves vagy! Ígérem, nem fogtok csalódni bennem! Most itt hagyom a fiamat, megnézem, mi van ezekkel a szerencsétlenekkel. Kérlek, hogy indulás előtt valamivel előbb figyelmeztessetek, hogy felkészülhessünk! Nem tudom, mi fenének évről-évre gyerek nekik, mikor alig van otthon ez a féreg!

– Valószínűleg éppen ezért! De ha olyan nehezen megy a készülődés, máris elkezdhetitek! Majd Kicsi odavezet benneteket a kocsinhoz, s a hátsó ülésen kényelmesen elhelyezkedhettek!

– Viktória ismételten köszönni akarta, de Amálka leintette:

– Ha azt akarod, hogy jó barátok legyünk, már pedig remélem, hogy igen, akkor magatartásoddal is meg kell mutassad, hogy első vagy az egyenlők között! Persze ahhoz neked is szülnöd kell legalább egy gyermeket! Jól mondom? – rám nézett, tőlem várta a választ, Kicsi azonban megelőzött:

– De még mennyire! Vissza kell hozni hugit! Már éppen ideje lenne!

Viktória lehajtotta fejét:

– Ha csak tőlem függne, akár ma is!

– Búcsúzzatok el – ez nekem és Viktóriának szólt –, mi Kicsivel addig elköszönünk barátaitól!

– Mit mondhatnék én – fordultam szembe a lánnyal, miután Amálkáék odébb álltak – én, akinek álmát is fegyőrök vigyázzák?! Maradnak otthon még, ha Te Amálkához költözöl? Úgy értem szüleid, vagy kiskorú testvéreid nem szorulnak rád?

– Van rajtam kívül még két húgom! Majdnem egyidősek vagyunk, s Ők egyelőre otthon maradnak!

– Akkor tégy belátásod szerint! Ha a fiam elfogad és Te is őt, nekem nincs ellene kifogásom, de Anti szavai nem kötelezhetnek Téged semmire! A szerelmet nem serpenyővel mérik! Érzésem szerint jól ellesztek abban a budai nagy házban –, aztán majd meglátjuk! Most pedig csókolj meg, hadd lássa a rokonság, hogy barátságunk végleges!

– Lehet, hogy Te nem veszed komolyan Anti szavait, én azonban igen – válaszolt a lány – azok után a feleséged vagyok és legközelebbi beszélőre már úgy küldj meghívót! – Megcsókolt, de szája alig érintette arcom, s Amálka, aki fiammal együtt akkor érkezett mellénk, rászólt:

– Ejnye –, ejnye, Viktória, nem úgy adják a hitvesi csókot – elengedte Kicsi kezét és mindkét karjával átölelt, olyan szorosan hozzám simult, hogy akarunk ellenére csak baltával tudnak szétválasztani – most, ismételjétek meg az előbbit – mondta, miután lehámlott rólam –, de gyorsan, mert még Kicsi is hátra van, és máris mozgolódnak!

Viktóriának sem kellett több biztatás, elkapta két vállam, aztán:

– Sajnálom, hogy most itt, mindjárt nem lehetek a Tiéd, de megvárlak, és ha ezt egy magam-fajta cigánylány állítja, az hét szentség! – elengedett, lehajolt Kicsiért s úgy hármában akart búcsúzkodni, de Amálka közbeékelődött:

– Nem addig ám! Még mit nem akartok nélkülem?! Drágáim, milyen boldogok leszünk így együtt!

– Vigyázz magadra, kisfiam – intettem a gyereket –, és Ti is!

– Rám vigyáznak, Apucikám! Te vigyázz magadra!

– Megteszek minden tőlem telhetőt, Kicsim!

– Bocsássatok meg! – Viktória átadta nekem fiamat, Ő pedig Antiékhoz futott... – Konrádek már indulásra készen vártak ránk, s mivel Melinda és Amálka már előbb megbeszélték egy ismerkedő látogatást, csak a búcsúzkodás volt hátra:

– Vigyázzatok egymásra, fiaim – Konrád édesanyja szinte egyszerre simogatta mindkettőnk kezét –, és ha nem találkoznánk már, a ti barátságotok szolgálja az én békességemet!

– Boldogan térek haza, mert maga a nyugalmaival kiegyenlíti Konrád hirtelen természetét! – búcsúzott tőlem is Melinda és arcon csókolt... –

Azonközben Antiék is mellénk érkeztek, s Viktória felkapta Kicsit:

– Gyorsan még egy puszit Apucinak aztán...!

– Itt a kulcs, kis csibém – Amálka átadta az autó kulcsát –, azonnal megyek én is!

– Válóperes ügyvéd vagyok – mondta Melinda –, sok minden lezajlott már körülöttem, itt azonban ma valami egészen újnak lehettem tanúja! Lehetséges lenne, hogy egy napon egészen új, a dolgok legbensőbb lényegét érintő változásokra ébredünk?!

– Minden változik a nap alatt, Drágám – szakította félbe Melinda fejtegetését Konrád –, itt azonban egyedül az erőszak dominál! Nézd azt a martalócot! – úgy néz ki a dolog, hogy mégsem a parancsnok zárja a beszélőt, pedig jobb lett volna!

Vészjósló ordítás harsant –, a cigányképű „olasz-fattyú” százados suhogtatta mindig keze ügyében lévő lovaglópalcáját a lépcsőfeljáró felső fokán:

– Figyelem brigantik! Elég volt a lefetyelésből! Befejezni a búcsúzkodást, a látogatók maradhatnak, ti pedig – sorakozó-ó-ó-ó...! Délután borsószedés! Vagy úgy gondoltátok, hogy pusztán könnyörületből heverhettétek ki magatokat?!

Nem tehettünk mást, még egy utolsó simítás, ahol értük egymást, egy röptében elkapott csók, még kezünkkel integettünk: Isten veled édes, Isten veled, kedves, de már a sorból, aztán..., felhangzott a vezényszó:

– Figyelem zsványok! Lépés in – dul...j! Egy – kettő – egy – kettő – egy – kettő...! Széna-szalma, széna – szalma! Stb., stb. ...! A kocsi mellett haladtunk el, Anti felesége a hátsó ülésen terpeszkedett, kisfiam Viktória karján a kocsi mellett, míg Amálka még hátra maradt az udvaron Konrád hozzátartozóival. A kanyarig, míg el nem takarta őket az épület, integettünk egymásnak, lett volna másra is lehetőségünk, ám az Ő érdekükben túrni kellett: mit számít, hogy mit gondolnak rólunk ezek a dögevők, nem pusztulhatunk itt, haza kell jutnunk, ha a fene fenét eszik is!

A nótára felszólító parancsnak engedelmeskedtünk, de csak nagyon soványan zengett, mert a fejek egyre-másra hátrafelé forogtak:

Hátha láthatnak még valamit szeretteikből. Jómagam is tekergettem a nyakam, de nem sok eredménnyel. Annyi szerencsém volt, hogy meggyőződhettem Marci szavahihetőségéről, ugyanis egyik félfordulatnál megpillantottam a parancsnoki kocsit –, a még mindig nagyszámú bámészkodó között rákanyarodott a falu felé vezető útra a trojkájával! Valami visszatarthatta – gondoltam –, majd rázendítettem én is most már komolyan a: „jegenyefák, jegenyefák nem nőnek az égig...!”

Egyik oldalamon Konrád lógatta orrát, a másikon Anti rángatta a zakóm ujját:

– Na, mit szólna a húgomhoz, aranytestvér? Ugye mondtam: akár egy hercegnő! De fiadat már „igazi” grófnőként fogja kézbe venni! Megmondom őszintén: nehezen vettem tőle búcsút! Te ugye előbb szabadulsz, mint én –, akkorra megszaporoódhattok Ti is! Kíváncsi vagyok, sógorkám, hogy boldog légy húgommal és legyen sok gyerek, mert egy – tudod: akár van, akár nincs! Légy nyugodt, bírnai fogja a húgocskám, csak jól be kell pakolni neki! Tüzesek ezek a cigánylányok, sokszor úgy érzem, hogy már az agyvelőm is kezd lefele csúszni a gerincemen –, de emellett hűségesekek! Nem kell a szoknyájukat taposni!

– Hagyd már abba, Te barom! – Konrád megunt hallgatni Anti ömlengését – nincs benned annyi együttérzés sem a nyomorult asszony iránt, mint egy állatban! Ő talán éppen ezekben a pillanatokban vajúdik, Te meg úgy beszélsz, mintha a szíved helyén egy nagy – nem akarom csúnyán kifejezni magam: mezőgazdasági tárogató lenne!

– Az meg mi? – kérdezte Anti bambán.

– Lófasz! Te hülye!

– Na –, na, Pajtikám! Ne hord olyan magasan, mert most már én sem ilyen-olyan Anti – te vagyok! Így van sógorkám? Még belőlem is lehet nagyságos úr! Mondd már meg neki, miféle grófocskának lett a mamája a húgocskám? Meg aztán az sem kutya, hogy egy vérbeli bárónő lesz a komornája!

– Látod – az utóbbi igaz! Valóban egy vérbeli bárónő Amálka! A fiamnak azonban csak az édes mamája volt grófnő, a papáját nem kell bemutatnom. Hogy a bárónő és a húgod, hogy viszonyulnak majd egymáshoz, arról még korai lenne vitatkozni! A fiam mindenesetre ragaszkodik húgodhoz és ez a döntő, mert egyelőre és azt hiszem a későbbiekben is: minden vagyonnak nevezhető valaminek Ő az egyedüli örököse nemcsak az édesanyja, a bárónő után is! Hozzáteszem: ha egyáltalán hozzájut valaha is!? A svájci bankok átutalásai folytán mindenesetre gondtalanabb életük lesz a miénknél! Ha tehát húgod megbecsüli magát, nem választott rosszul! Ami pedig a méltóságos urat illeti –, vagy nagyságos urat mondtál?! Szerintem már eddig is jobban megérdemled bármelyik titulust, vagy az urambátyám, vagy uramöcsém jelzőt, mint ezek a kiglancolt, poshadtagyú, nagyobbreszt ökrök az uram megszólítást!

– Ami a húgodat illeti, én is nagyon meglepődtem, midőn Jóska fia hozzá futott. Magam elé képzeltem Jóska elhunyt feleségének fényképét és hát egy félév távlatából nézve, jómagam is összetéveszthettem volna...! Persze a hasonlóság még nem azonosság és a későbbiekben nagyon ügyesen kell lavíroznia, hogy a gyerek ki ne ábránduljon belőle! De mindettől függetlenül azért most elsősorban feleségedre kellene gondolnod! Tudod Te egyáltalán, hogy mit jelent világra hozni egy gyereket?

– Nézzed már, ki akar engem okítani! Megnyugtatlak: kipottyan belőle ez is, mint a többi! Csak Ti csináltok akkora hühhót abból a ..., de én legalább szedtem már el a malackákat az anyától úgy, azon minutumban, ahogy kipottyantak belőle! Az asszonnyal is csak úgy van! A körülötte tekergők jobban meg vannak ijedve, mint Ő...! Biztatják: nyomjad, nyomjad! Aztán mikor már a kapuféle közeledik, megfogja az ágydeszkát –, lehet, hogy kínjában, de felemeli

kicsit az ülepét, egy erőteljes lökés és –, ha már a feje kinn van, a többi gyerekjáték! – Miután úgy nagyjából elsorolta a szülés módját, minden átmenet nélkül belelendült:

– Sej, de „úgy szeretem a romnyimat...” – Az ő odajött mellénk és kezdte volna jobb belátásra bírni, Anti azonban:

– Aranyos lócsiszár úr! Hát nem látta: szül a romnyim!, majd: piros, de piros...!

A százados, aki oldalt, hátrébb lovagolt, felfigyelt a szóváltásra és kiállította a sorból:

– Miben sántikálsz már megint, Te szerecsen?

– Nem sántikálok, aranyos tengernagy úr, csak örömömben rugdalódzom! Láthatta uram, hogy szülni méltóztatik a feleségem! Engedje meg, hogy eljárjam a „Mit akartok cigányok”-at!

– Na, ez egyszer kivételt teszek, megengedem, hogy örvendezz! Dalolj, táncolj, de közben haladj is, mert sürget a munka! Hanem Ti – rám és Konrádra mutatott – holnap reggel jelentkeztek a feleségemnél! Lesz egy kis télire való favágás! Az talán jobban illik a diplomás urakhoz, mint a kanász mesterség!

– Szívesen megyünk, százados úr – mondtam –!

– Ha nem finnyás az orrotok rendbe tehetitek a disznóólat is! A tehénistállót is! Kije magának az a hölgy, akitől barátja kézcsókkal köszönt el? Tényleg bárónő az illető?

– Tényleg az lenne, uram! Máskülönben a menyasszonyom! – Anti belerúgott a bokámba:

– Na és Viktória?!

– Ne szólj közbe, Te – akartam mondani: barom – bízzad rám!

– Hát – ha – egyszer bárónő menyasszonya van, akkor úgy sem szokatlan számára a lószar! A teheneké legfeljebb lágyabb!

– Meg lesznek elégedve velünk, százados úr, a tehenei is!

– Remélem! – vágta rá Ő, majd előrevágatott.

Ami aznap velünk történt, leírni már csak papírpocsékolás lenne, ellenben a hetes és az egyes, eléggé nagy forgalmú utak kereszteződése előtt történtek ugyancsak feljegyzésre méltók!

Már Érd előtt mondogatta Anti felesége: úgy érzi, hogy elment tőle a gyerek feje, de aztán mintha megnyugodott volna, csendesesen szunyókálni kezdett...! Egyszer csak – egy kisebb zökkenőnél feljajdult:

– Ja-a-a-j! Aranyoskáim...! – de szinte ugyanabban a pillanatban a gyerek is jelezte, hogy kiszabadult szűkre szabott börtönéből: Ó-á-ó-á...! Viktória kétségbeesetten sikított:

– Mi lesz most? Mért is hoztalak magammal? – Amálka azonban a legnagyobb lelki nyugalommal az út széléhez kormányozta a kocsit, kiszállt, vele egy időben a gyerek is – mármint a fiam –, nekivetközött, megkérdezte a még mindig sopánkodó Viktóriától, hogy hoztak-e magukkal valami fertőtlenített holmit, s miután Ő nemmel válaszolt, lehúzta magáról vakítóan fehér kombinéjét, majd úgy, mezítelen felsőtesttel hozzálátott levezetni a szülést:

– Mi felemeljük Kicsikém a néni alsótestét, Te pedig tedd fekvő helyzetbe a két elülső ülést! – majd Viktóriához: Fogd már meg és emeld, de vigyázz nagyon, láthatod: a feje már kint van!

– Istenem, Istenem – jajgatott a lány –, mi lesz vele?

– Ne Istenezz, hanem tedd, amit mondtam! Isten már eleve segített, hisz túl van a nehezen! Vigyázz nagyon, a fej meg ne sérüljön! Majd: jól van Kicsikém! Ügyes vagy, most ezt – a kombinére mutatott – terítsd szépen a néni lába, azaz a combjai közé! úgy szépségem! Jó...! Most egy kicsit, egész gyengéden tartsd a picike fejecskéjét, maga pedig, aranyoskám – az asszonyhoz – szedje össze minden maradék erejét és nyomja, majd én segítek! Te csak tartsd, Viktória! – Kicsi óvatosan fogta a gyermek fejét, majd amidőn a kis test egyre kijebb csúszott, egyik kezével a válla alá nyúlt –, de könnyű szülés volt, mert egyik pillanatról a másikra az egész kis ragacsos test ott hevert a kombinén!

– Na –, Te, mit is mondhatnék – fordult Amálka Viktóriához – ugye, hogy nem is olyan nagydolog. Vedd azt a kis kézitáskát, van benne az a finom selyemszál, azt add és az ollót! Néhány pillanat múlva a kis poronty, fiú, hát persze fiú – Anti előre megmondta – ott ó-a-zott Viktória karján, Amálka pedig – más nem lévén kéznél – kosztümkabátját terítette Anti felesége alá a majd jelentkező méhlepény számára. Ekkorra persze már vagy 50-en álltak körül a kocsit, s Kicsi hessegette őket:

– Ne jöjjenek közelebb, szülünk! – a rendőrfőnökkel azonban, mert időközben egy járőröző kocsis is melléjük érkezett, hiába volt a vitatkozás:

– Azonnal öltözzön fel, hölgyem – utasította a járőr Amálkát –, különben kénytelenek leszünk bevinni a legközelebbi őrsre!

– De Uram –! Magának nincs szeme? Nézzen be a kocsiba – szólította fel Amálka az őrt – a kombinémbe épp az imént született gyermek van belecsavarva, a kosztüm kabátkám pedig az asszony alatt! Ha kölcsönadná esetleg a mundérját, én magamra húzom, ha így nem tetszem. – A körben állók hangos kacaja közepett a rendőr betekintett a kocsiba, de azon nyomban visszarántotta fejét. Anti felesége még mindig szétterpesztett combokkal pihegett, a kitágult szeméremnyílás, s a belőle kilógó köldökzsinór nem valami szemet gyönyörködtető látványt nyújthatott!

– Bocsásson meg, Hölgyem – az őrs elszégyellte magát –, valamivel azért eltakarhatná a kebleit!

Amálka gondolt egyet, kikapcsolta az alj cipzárját, majd felhúzta egészen a keble fölé –, na persze: kebleit eltakarta ugyan a szoknya, de annál inkább látszott formás, napsütötte feneke!

– Így már jobban megfelel? – kérdezte – sajnálom, de más megoldás nem áll rendelkezésemre, ámbár – ha jól tudom: a melltartó használata nem kötelező, de ha kérhetem, ne tartson föl bennünket, mert az újszülött, s az anya is sürgős kezelésre szorul!

– Üljön be kérem és azonnal induljanak! Ne tartsák fel a többi járművet – már vagy kilométer hosszan álltak a kocsik, s valaki a körben állók közül megjegyezte:

– Marha! Nem veszed észre, hogy Te tartasz fel bennünket?!

Viktória és Kicsi már elhelyezkedtek, s mivel egyébként sem volt szándékában közlekedési zúrt okozni, úgy ahogy volt: felső testrészén a szoknya, alul semmi, Amálka is beugrott a kocsiba, aztán el...! Budaörs közelében hajították ki a méhlepényt a kosztüm felsőrészeivel együtt!

– Ha kicsit előbb távozik – jegyezte meg Amálka –, megajándékoztam volna vele a járőrt, úgyis nehéz pacalhoz jutni! – Mivel csökkentett sebességgel haladt, hallania kellett a mögöttük száguldó autó dudáját: Mi a fenét akarhatnak már megint – zsörtölődött –, majd lassított és az út széléhez járva megállt. De hogy mekkora volt a meglepetése, midőn a mögöttük soroló autó vezetőülésében a börtön parancsnokára ismert?!

– Magát aztán nehéz utolérni, Kedves! A barátom után nevezhetem Amálkának – kezdte volna a parancsnok –, de mi történt magukkal? – akkor vette észre a fura öltözetet.

– Azon kívül, hogy útközben megsziporodtunk eggyel, semmi különösebb! A ruhámat részben az újszülött viseli, részben pedig kihajítottuk, mert elszennyeződött.

Marci maga vezette a kocsit, az elővigyázatosság ugyanis nélkülözhetetlen kelléke lett az emberi magatartásnak. Feleségével azonban meg kellett osztania titkát –, nélküle keresztül-vihetetlen lett volna terve: hogy lakásukon, időnként találkozassak Amálkával. Az elhárítást és a többi, részünkre megbízhatatlan elemet lokalizálni tudta, feleségét azonban nem, de nem is volt rá szükség, mert egy aranyos, minden tekintetben tiszteletreméltó, filigrán, pesti proletár lányból lett asszony volt, még Ő is a 30 alatt, s így nem volt meglepő, hogy a parancsnok lányaként üdvözölte Amálka... –

– Nem kisasszony vagyok, Kedves – válaszolt Amálka a üdvözlésére –, ez a dromedár, a férjem, de nem bántam meg, hogy feleségül mentem hozzá, mert a hájtömegben arany szív dobog. Ha majd módjában lesz megismerni, igazat fog adni nekem, de mint látom, most nincs időnk tereferére, jöjjenek utánunk, Kedves, mert mi nem tudjuk magukat követni, s majd az első üzletben veszünk valami holmit, mert mint látom, méreteink nem egyeznek, különben már itt kölcsön adnám! Aztán a kicsit is felöltöztetjük, elvégre mondhatjuk azt, hogy a börtön szülötte, nekünk kell róla gondoskodni. Előbb azonban bevisszük az egyik szülészetre, hogy az anyával együtt megfelelő módon rendbe tegyék!

– Dehogyan megyünk kórházba! Még csak az kellene – jajdult fel Anti felesége – és a rajkók?! Nem lesz semmi baj Aranyoskám, nem az első szülésem, s ha kérhetem, hazáig meg se álljunk! Majd ott lesz minden szükséges, hozzáértő személyek is! – Nagyon fáradt lehetett szegényke, szemei majd leragadtak, de csak miután biztosították, hogy egyenesen hazahajtanak vele, szunnyadt el.

– Neked, Kedves, találunk az én holmijaim között is, azért felesleges lenne megállni – szólt közbe Viktória az újszülöttet csitítgatva –, de ennek – sógornője felé intett – venni kellene valamit, hogy legalább betakarhassuk!

– Tudod mit, Kedves – fordult Amálka a parancsnok feleségéhez –, ha leszel olyan kedves és kölcsön adod a főkötdet, egy csapásra megoldódik minden, s nem időzünk feleslegesen!

– Nem tudom ugyan, hogy mit kezdesz vele, de parancsolj! – A lazán kötött, meleg ellen, vagy inkább csak divatból viselt fehér kendőt lehúzta és átnyújtotta Amálkának, aki áthúzza keblei felett Kicsihez fordult:

– Rajtad a sor, kis csibém! Kösd meg jó szorosan, aztán húzd fel az aljat, hogy kibújhassak belőle! – Miután azzal is elkészültek, Amálka, hogy ne kelljen felállnia, kiadta az aljat a parancsnok feleségének:

– Rántsd szét Kedves a varrásnál, aztán terítsd ennek a szegénykének az alsófelére, úgy talán már átengednek bennünket a városon, s ha valóban segíteni akartok, akkor dudaszó mellett roboghatunk át a városon, vagy akár Acsáig, ha jól értettem?! Ott lesz a végállomás ugye? – Viktóriához.

– Igen, igen! Nagyon hálásak leszünk! Csak idejében érkezzünk! – mondta a lány –!

A parancsnok és felesége, Margó – csak később tudta meg Amálka is a nevét, mert a bemutatkozásnál nem figyelt rá – nem sajnálták a dudát és nyomták rendületlenül – az arany-paszományos tiszt a fegyőrök egyenruhájában, s a szorosan mögötte haladó fekete BMW száguldása elől félrehúzódtak a szerényebb járművek. Vasárnap, koradélutáni órákban egyébként is gyenge a forgalom, s ez a tény egymagában is elegendő lett volna a városon való

gyors áthaladáshoz. Nem figyelmetlenség volt tehát az oka annak, hogy Amálka megelőzte Marciékat, amikor azok kiérve a fővárosból az úttest széléhez kanyarodva leálltak.

– Mi történt – kérdezte Amálka miután visszatolatott eléjük –, csak nincs valami baj?

– Semmi baj, Angyalkám – az asszony válaszolt férje helyett – tudod, ha az a bizonyos presztízs nem lenne, örömmel mennénk veletek a végállomásig, ínyünkre való lenne nekünk is belepottyanni egy jó cigány buliba, de ahhoz legalább gatyára kellene vetköznie a férjemnek is, mert ez – férje ruhájára célzott – nem éppen tiszteletet gerjesztő abban a miliőben! – kiszállt a kocsiból és egy névkártyát nyújtott be az ablakon közel hajolva Amálka füléhez:

– Erre a címre bármikor írhatasz, megkapja a férjed! Nem baj, ugye, ha annak nevezem, hisz csak idő kérdése és az lesz –, de jöhetsz is bármikor, megtaláljuk a módját, hogy találkozhassatok, akár egyedül, akár a kisfiúval! Várunk! Most pedig bocsáss meg, induljatok! Mondd meg nekik, ha nem veszik tolakodásnak, elvállaljuk a kisfiú feletti gyámkodást! – Mivel férje dudával jelezte türelmetlenségét, megcsókolta Amálkát, Kicsit is akarta, Ő azonban udvariasan elfordult. A börtönparancsnok nem szállt ki, csak intett a fejével. Bizonyára másképpen képzeltek el a találkozást, de hát az adott szituáció közepett csak ennyire tellett.

Miután Marciék megfordultak, majd elhajtottak, Amálka hátraszólt:

– Kapaszkodjatok, kedveseim, mert rákapcsolunk, de előbb jól takarjátok be a csöppséget, amit nélkülözni tudtok, vessétek le, nektek anélkül is melegek lesz, neki pedig szüksége van a meleg holmira! – Az átrendeződés csak pillanatokig tarthatott, aztán repültek tovább!

Az út két oldalát szegélyező fákon kívül semmi nem gátolta a levegő szabad mozgását, s a vezető-ülés mellett résznyire nyitott ablakon besodródó huzat fellebbentette Amálka kebléről a kendőt, s Kicsi akarta volna vissza igazítani..., Viktória azonban, aki az újszülött mellett Kicsin is rajta tartotta szemeit, elérte a mozdulatot és rászólt:

– Azt nem szabad, Kicsikém! Mi válik belőled, ha már most kezded?

– Semmit nem akartam kezdeni – válaszolt a gyerek –, csak nem akarom, hogy más is lássa! Elöttem nyugodtan előveheted Te is! Anyuciét én szoktam a hugi szájába igazítani!

– Szent Isten! Hogy engedhették ezt neked? Ha így áll a dolog, akkor Te hajlandó lennél a hátam is megmosni, ugye?!

– Még hogy megmosni?! Amikával is együtt fürdünk! Mit akarhatsz azon kívül?!

Amálka féloldalt lefelé fordította fejét, s rákacsintott – a gyerekekre:

– Mondhatod nyugodtan, kis csibém, hogy együtt is alszunk, de ez ne zavarja Viktóriát, mert annyi idős koromban, mint Te most vagy, én boldog lettem volna, ha anyám mellé bújhatok! Akkor és most is egyik oldalon az álszemérem: félremagyarázott erkölcsi magatartás –, másik oldalon a gyermek kirekesztése a bensőséges családi kapcsolatokból, eredményezték az esetlen, suta, a legegyszerűbb dolgokban is magatehetetlen emberkéket. Mi mások vagyunk! Ugye, kis csibém?! A természet ölen felnőtt emberek sem rosszabbak azoknál, akiket a naptól is óvnak – legfeljebb emberibbek! Végtagjainkat nem tagadhatjuk le, azokon kívül ahány lyuk, ahány kidudorodás van testünkön, mindnek meg van a maga rendeltetése! Még a hajnak, a szőrzetnek is! Mi van akkor szégyellnivaló rajtunk?! Testünk különböző domborulatait elfedő ruhaneműt kezdetben nem az erkölcs, hanem az éghajlati viszonyok miatt voltak kénytelenek magukra öltetni eleink –, ma nyugodtan megfagyhat bárki a hidegben, ha nincs mivel elfedni testét, vagy nincs tető a feje felett, nem nagyon sietnek segítségére az erkölcs-csőszök, ellenben próbáltam volna csak mezítelen kebellem végighajtani a fővároson...? Na, ugye milyen paradoxon, de hogy megértsetek: Képtelenségek!

– Tökéletesen megértelek, Kedves – bocsáss meg, de mindig a bárónő megszólítás tolul ajkamra – próbált volna magyarázkodni Viktória – tudod, itt nálunk, ámbár cigányok vagyunk, ami az erkölcsöt illeti még régimódi, nagyon is szigorú törvények szerint élünk, de majd igyekezni fogok alkalmazkodni hozzátok!

Mikor már úgy nagyjából kidühöngte magát, bent, táboron belül háromszor is sorakoztatott, hátha az általa alábecsült alsóbb fokozatúak elszámolták magukat. De mindhiába! Mivel vacsoraosztás aznap nem volt, vasárnap az ebéddel együtt a hideg vacsorát is kiosztották, takarodót rendelt el azzal az utasítással, hogy másnap az Ő kizárólagos engedélye nélkül senki nem hagyhatja el a tábor területét. Betereltek bennünket a barakkokba, előbb azonban lejátszódott egy vérlázító jelenet, ugyanis egyik rab megjegyezte, hogy fekvés előtt mosakodni, zuhanyozni szoktunk!

– Nesze! – belevágott az előtte álló rab képébe, melyet abban a pillanatban elöntött a vér, mivel a rab nem mozdult – mire vársz még? Kevésnek találod?, itt van, a lábadat is megmoshatod! – végigvágott a szerencsétlen másik felén is – ha csak rajtam múlna – folytatta – a disznókkal etetnélek fel benneteket, szemét, alja népség! Hiszen ha nem lenne szükség a munkátokra, úgylis oda kerülnétek!

A mocskolódó „véreb” szavain kívül csak a fogak csikorgása hallatszott, de nemcsak a miénk csikorgott, a jobbindulatú öröké is, visszavágni azonban ostobaság lett volna, mert ahhoz, hogy néhányunkat leterítsen, elegendő egy géppisztoly is, ott pedig azért csak többen voltak azok, akik lesték a pillanatot, hogy belénk köthessenek. Majd...! Még annak az ideje is eljön! Majd akkor, ha már lesz értelme meghalni, mert halálunkkal megválthatjuk családunk, népünk, országunk szabadságát, majd akkor, még haló porainkat is szívesen áldozzuk fel, hogy torlaszként használhassák harcoló testvéreink! Erre azonban még várni kell, várni, ha nem akarunk újabb ‘56-ot! Úgy kell térdre kényszerítenünk ezt a csürhét, hogy menet közben ne üthessen többé rést sorainkban!

Ezek figyelembevételével, ha fogaink csikorogtak is a vaspántos ajtók, vasrácsos ablakok mögött, megpróbáltuk hideg aggyal felmérni lehetőségeinket. Akkor éppen bőséges adalékul szolgáltak Pista bácsi, az éjjeliőr –, mert őt is berendelték a többi éjszakai szolgálatot teljesítővel együtt – információi a volt győri halálraítéltek sorsáról. Az egyik majorba hozott győri elítéltek közül újságolta neki egyik kocsis, hogy még azon a héten, hogy felvitték Őket Pestre, felakasztották a:

– Na, mit gondolsz melyiket? – kíváncsi volt az öreg, hogy vajon eltalálom-e?

– Hát az egyik, mármint az anyagyilkos esetében az akasztást is kevésnek tartanám – válaszoltam –, a magyaróvári technikust ellenben ma is ártatlannak vélem azon egyszerű oknál fogva: ha meg akarta volna ölni, nem veszi hátára, hogy kimenekítse a tömegből!

– Igen! Az ésszerűség ezt diktálta volna, manapság azonban abból van a legkevesebb az ítéletek meghozatalánál, ha a bírásban lehetne csak csipetnyi önállóság, mi sem lennénk itt, meg még sokan mások sem. A párt-bürokrácia, a vezetők összefonódásának eredményeként, az anyagyilkos egy két gyermekes családját nemcsak megfojtott, a hullát meggyalázta, s még utána is napokig rájárt, összbüntetésként tizenkét évet kapott, a szerencsétlen technikust pedig, aki úgy lehet, életet akart menteni, konkrét bizonyítékok hiányában is felhúzták!

– Hihetetlen, de igaz – szólt közbe Konrád – Te nagyon naiv vagy Jóska! Hát nem tanultad meg a Te esetedből, hisz kirívóbb példát nem is találunk!

– Igen...! De mikor élet-halálról van szó...?!

– Náluk egyre megy! Ha a nyomozó hatóság megfelelő indítékot szolgáltat, a bíró mossa kezeit, mint annak idején Pilátus! A módszerekről magad is meggyőződhetél! De vannak

esetek, amikor arra sincs szükség: bárkit bevisznek az utcáról: ha van alany, van állítmány is! Azt kellene elérni, hogy az egyesült nemzetek illetékes fórumán hozzanak olyan határozatot, hogy a csupán feltételezésekre felépített halálos ítéletek alkalmazóit: ügyészt, bírót egyaránt nép és háborús bűnösökként vegyék nyilvántartásba, s bárhol, bármikor felelősségre vonhatók legyenek! Mennyivel különbek Ők a gestapó pribékeknél, akiket máig, s még kitudja, meddig halálra keresnek a titkos ügynökök?! Hogy a bírósági ügyekben ne lehessen hivatkozni pártutasításra, csakis a corpus delikti-vel tévedhetetlenül bizonyított eseteknél lehessen alkalmazni a legsúlyosabb büntetést: a halált!

– Volt bűntársam, aki – akkor még nem tudtam miért igyekezett a közelembbe férkőzni – emlékeztetett bennünket a gyilkos szavaira, melyeket elszállításuk előtti vasárnap nekünk mondott:

– Ha apámnak sikerül összejönni a ma magas állásban lévő tizenkilences elvtársaival, még dicséretet is kapok, amiért megakadályoztam egy hazaáruló külföldre szökését! Az nekik mindegy, hogy milyen módon, a 100%-os eredmény a fontos!

– Jól emlékszem ezekre a szavakra – tettem hozzá, sőt arra is, hogy szerinte a mi bűnünk sokkal nagyobb az Övéénél, s ha szorosan vesszük: Ő azt tette, amit minden hazafinak meg kellett volna tennie az Ő helyében!

– Ha az igazságügyi szerveket a törvény illetén való alkalmazására szólítják fel – de ezt már az Östulok – gondolom ezek után még felül is vizsgálhatják az ügyét –, azon sem csodálkoznék, ha a börtönben eltöltött időért megfelelőképpen kárpótolnák, sőt: máris szabadon, újabb prédára lesne!

– P-hő! – köpött maga elé Pista bácsi volt főkönyvelője – akkor mit kaphat az a volt munkásör, aki néhány koszos százasért agyonlőtte ivócimboráját –, mert azzal még nincs elintézve az ügy, hogy a tett elkövetése óta, szolgálaton kívül le kell adniuk a lőfegyvert, és az agyonhallgatás sem használ a kommunista becsületnek!

– A kommunista becsületet a hatalom diktálja, kis pajtás! Ha kellő kapcsolatokkal rendelkezik a felsőbb szervek felé, akkor önvédelemnek tüntetik fel a gyilkosságot, ha nem, hát felhúzzák! Egy lumpen proletárral több vagy kevesebb, mit sem számít! Sztálin milliók elpusztítása után is jóízűen falatozott, ivott! – Ez a megjegyzés Pista bácsitól származott, aki maga is párttag és munkásör volt letartóztatása előtt –, csak azt szégyellem – folytatta –, hogy tagja voltam annak a –, hogy is nevezhetném? Mert tény, hogy a párt úgynevezett elithadseregének a gerince az alja népségből verbuválódott!

– Te ne szégyellj semmit, öreg! – próbáltam megnyugtatni –, Te hittél abban, amiben sokan mások is: hogy majd ezek...! Nálad sokkal képzetebbek is felültek nekik, sőt: tudván-tudva gyalázatos tetteikről, ma is kiszolgálják Őket! A marxista egyetemeken a kommunista felsőbbrendűséget „professzorok” magyarázzák, akárha annak idején a germán „Deutschland, Deutschland Über Alles-t”! Te meggyőződve arról, hogy a szemfényvesztő propaganda csalóka délibáb, hogy az agyafúrt tűzijátékok, mint például: földosztás, bankok, bányák, nagyüzemek államosítása kizárólag a „kerge” birkák figyelmének elterelésére valók, hogy a minden gyalázatra kész sakálhorda akadálytalanul rohamozhassa az emberiség felgyülemlett értékeit, hogy a mezőgazdaság centralizációját nem a paraszt érdekében, ellenkezőleg, ellene dolgozták ki, hogy felszámolják a nép zömét alkotó parasztságban rejlő tömeget! Azzal, hogy józan paraszteszedre hallgatva visszautasítottad a központi irányítás gumipitypang és egyéb hülye tervutasításait, hogy miután perbe fogtak, lemondál a felajánlott elvtársi segítségről, bebizonyítottad, hogy sosem tartoztál igazából köztük! Jómagam is hittem messiási elhivatottságukban, mert az előttük uralkodók sem voltak szentek, de legalább mértéket tartottak: nem akartak egyszerre mindent! Ma sem kívánom vissza a múltat, pedig a fiam tekintélyes vagyonok örököse! Egy egészséges, emberibb életformát szeretnék, amelyben

mindenki tehetsége szerint érvényesülhetne, természetesen felkarolván azokat, akiket akár testi, akár szellemi fogyatékoságuk megakadályozná abban! Sajnos az evangélium is, mely útmutatóul szolgálhatna e célok eléréséhez, mindeddig csak írott malaszt maradt! Ezért is és még sok másért kezdem azt hinni, hogy az ember is csak egy az állatok közül, persze –, képességei miatt a legveszélyesebb!

– Hallgassatok – figyelmeztetett bennünket Anti, de jól tette, mert az ablak előtt le-fel sétáló Őr megállt, s fülét felénk fordítva hallgatózott. Valószínűleg a csoportosulás nem tetszhetett neki, mert mihelyt Anti figyelmeztetése után a társaság szétrebbent, Ő is odébb állt. Künn már magasan járt a hold – telehold volt, bevilágította a környéket, az agyonhajszolt lovak fujtatása, s a pórázon tartott kutyák csaholása váltotta fel a máskor kísérteties csendet.

– Keresik Őket – súgta mellettem egy hang –, de mintha alulról jött volna, lenéztem, volt bűntársam lapult a két ágy között. – Láttam a fiadat – folytatta –, nagyon jól néz ki! Hanem a bárónőd nem az a ... –

– Kis nőcske –, akartad mondani igaz? Aki újév előtt Gittával nálatok is járt és hát megosztották, amire akkor nekik is tellett!?

– Na, igen! Igen! De bocsáss meg, én egyáltalán nem kis nőcskét akartam mondani, hisz amint látom, az angyaloknál is nagyobb tiszteletet érdemel! Mellette az én feleségem egy elfajzott szajha! Hallottad mi történt köztünk?! Befejeztem, pajtás! Még az emlékét is igyekszem kitörölni az életemből! Ha adnál, egy staubot – cigaretta – már nagyon hiányzik, még sem fogadtam el a csomagot. Inkább beledöglöm, mintsem bármit is elfogadjak tőle!

– Én a magam részéről azért ennyire nem vetném el a sulykot – mondtam szintén halkan, bár tudtam, hogy Konrád is, Anti is figyelni beszélgetésünket. Kibontottam időközben a részemre hozott csomagot – addig hozzá sem nyúltam – és kezébe nyomtam egy paklival – szívjad, pajtás, ha gondolod, hogy megnyugtat, majd úgy intézem, hogy ne szenvedj hiányt! – Kivettem még két paklival és azt is a kezébe nyomtam mondván:

– Azért vigyázz, nehogy nikotinmérgezést kapj! Be kell osztani, mert nem tudhatjuk előre, hogy mit hoz a holnap. Meg aztán nem vagy egyedüli az elhanyagoltságban, s nekem a többit is számításba kell venni. De most igyekezz visszakúszni, nehogy az őr észrevegye az üres ágyat, mert akkor itt bent is kezdődik a felhajtás!

– Köszönöm, pajtás! Majd...! Hisz tudod...!?

– Tudom, tudom, csak menj szépen a helyedre, majd holnap megosztjuk az élelmet is!

Alig távozott néhány méterre, előbb Anti, majd Konrád kezdték ráncigálni a takaróul szolgáló pokrócot:

– Meg vagy elégedve velem, sógorkám? – Az asszonyok miatt ne aggódj, majd Ők meg-egyeznek maguk között, a fontos, hogy Te és a gyerek... –

– Mit szólsz Melindához? – Egy kicsit törődött, de érthető! Láthattad anyámat saját lánya sem karolná fel jobban, na – meg rajta kívül is van elég dolga – gondja!

Egyszerre igyekeztem válaszolni mindkettejüknek:

– Őket nem féltem, a rendszer, akarata ellenére, megedzette Őket a nehézségek elviselésére. Ellenben nekünk nagyon kell vigyázni. Rövid idő elteltével ez már a második szökés. Ki tudhatná, mire képesek ezek a...?! De próbáljunk aludni kicsit, mert nem hiszem, hogy ennyi ember munkájáról lemondának három szökevény miatt, bárkik legyenek is az illetők! Bár sikerülne nekik, szívemből kívánom, pedig tudom, hogy egy időre lemondhatunk minden kedvezményről.

Nem számítottam rosszul: reggel valóban kivonultattak bennünket a munkára, a keresést azonban nem hagyták abba, több száz, de lehet, hogy több ezer kiskatona fésülte át az egész környéket, természetesen kutyákkal, ami azonban szokatlan volt: két helikopter keringett egész nap az általunk befogott terület felett.

– Úgy néz ki, sikerült nekik kereket oldani – mondtam Konrádnak –, ha kocsí várt rájuk, akkor ma már igazán felesleges ez a nagy készültség, de üsse kő, ha nekünk nem ártanak vele, amíg tart ez a kisebb hadgyakorlatnak is beillő mozgás, minket nyugton hagynak!

– Addig igen – hagyta rám barátom –, de utána még jó ideig rajtunk bosszulják meg tehetetlenségüket. Mert ugye az mégis csak szégyen, hogy egy jól képzett – ha az emberek nem is a kutyák azok – légi deszanttal megerősített katonaság gyűrűjéből kicsúszhat három „akármilyen” emberke. – Még aznap megtudtuk, hogy nem is akármilyenek voltak: mindhárman a belügyminisztériumból kerültek oda bizonyos panamák miatt! Azt, hogy a nagy hajsza idején „barátaink” egy dunai uszályban meghúzódva, már aránylag biztonságban, a folyó jugoszláviai szakasza felé közeledtek, csak később, a parancsnok hozta tudomásomra, s azt is, hogy egy részeg matróz fecsegte ki, nem számolva elővigyázatlanságának következményével, mert a jól sikerült szökés elősegítése miatt az uszály vontatóhajójának teljes személyzetét letartóztatták.

De nagyon előre szaladtam, mert Konrádnak volt még néhány megjegyzése:

– Nem valószínű, de az is lehetséges, hogy az egymás utáni szökésekért a parancsnokot teszik felelőssé, s ha áthelyeznék, mi nagyon megsínylenénk! Ez a szadista ökör – a századosra célzott – nem felejtí, hogy nem sikerült bennünket „diplomás” kanászokká degradálnia!

– Pedig – válaszoltam – nem jártunk volna rosszul! Aztán az is előfordulhat, hogy a parancsnok marad, s Őt menesztik – a századost – hisz az Ő felügyelete idején történtek a szökések! Ha őt áthelyeznék egy másik telephelyre, magam kérném, hogy tegyenek az általa lealacsonyítónak vélt beosztásba, mert meggyőződésem szerint börtönön belül az a legszabadabb foglalkozás! A velejáró sok egyéb kedvezmény csak ráadás! Például: mivel az állatállomány az őrszemélyzethez tartozó családok tulajdonát képezi, nyilván érdekükben áll az állomány őrzésére kirendelt személyeket megfelelő erőnléten tartani. Ez nemcsak az állatok miatt fontos – emlékezz, mit feleltem a századosnak a trágyázással kapcsolatban: meg lesznek elégedve velünk a teheneik is! Nos –, a fegyőrök feleségei hasonlóan a bányász feleségekhez eléggé elhanyagoltak, ha alkalom adódik, nem vetik meg a rablőhúst sem! Aztán a levélváltás hozzátartozóinkkal, a fegyőrök családtagjainak közbeiktatásával, továbbá: mivel felügyelet nélkül végzik feladatukat, titkos találkák is lehetségesek és még sorolhatnám...!

– De jó is lenne! Képzeld csak el, ha a szabaduló vőlegényt gömbölyödő hassal fogadhatná a menyasszony!? – Konrád örömeiben ugrott egyet – aznap a szárazságot sýnlő paradicsomtövek locsolásához voltunk kirendelve – lajtos kocsikból vödörrel hordtuk a vizet – a kezében lévő, csordultig telített vödör oldalt billent, s mivel egymás mellett haladtunk, egyenesen a csizmám szárába ömlött a...

– A-á! Ne engem locsolj, Te pokolfajzat! Bennem még található némi nedvesség!

– Bocsáss meg! Nem akarattal... –

– Jó, jó! Szerencséd, hogy Antit elszámolták megint mellőlünk, mert ha vele történik, Ő nem lenne hozzám hasonlóan kegyes! – Megálltunk lehúztam a csizmát, s kiborítottam belőle a vizet, majd:

– Nem öntenél a másikba is? El sem hiszed, milyen kellemes?!

– Hülye! Akkor inkább a magaméba!

Az őr, aki hátulról figyelt bennünket, nem hagyta szó nélkül:

– Hé! Maguk! – Szavaiból csak ennyit értettünk meg, mert az egyik helikopter mélyrepülésben éppen akkor húzott el felettünk.

– Ürge – kiáltottam hátra –, kiöntsük? – Nem hazudtam, mert előttünk pár méterrel valóban ürge-, vagy fene tudja miféle lyuk tátongott!

– Várjanak! Odamegyek!

Letettük vödreinket és körbenézegettünk. A közelben még két hasonló lyukat találtunk. Az egyikre az odaérkező őr, a másikra Konrád lépett, míg a harmadikba én öntöttem a vizet. Egyszer csak: klotty-klotty-klotty és jött kifele az ázott kis jószág, de nem ürge, hanem hörcsög. Akkorra persze már többen körénk gyűltek, s amint nyakon ragadtam az áldozatot, egyik cigánygyerek már nyúlt is érte:

– Adja nekem! – majd az őrhöz: Engedje megsütni Főtörzs úr! Királyi lakomát csapok!

– Ez mérges, Te marha, nem ehető, mint az ürge!

– Csak a feje, Főtörzs úr! A többi része semmiben sem különbözik az ürgéétől!

– Vidd! De ha nem eszed meg, tudod mi vár rád?!

– Még a csontját is, aranyos Főtörzs úr!

– Látod – szóltam Konrádhoz – miután a cigánygyerek, s vele együtt az őr is a közelben húzódó tüskés sövényhez távoztak – itt is akadnak pillanatok, amelyek feloldják a bennünk szinte állandósuló stresszt. Fontos, hogy az ember minden helyzetből megtalálja a neki legmegfelelőbb kiutat. Tudod, komám, sokszor eltűnődöm azon, vajon szereteteink hogy élík át ezeket a nehéz hónapokat, éveket?!

Mi még csak valahogy, a férfi nem keményebb agyagból gyúratott, de mint látom, Neked is csak női hozzátartozóid vannak –, sokszor elszorul a szívem és kívánom: bár egyik pillanatról a másikra semmivé lenne minden! Hogy a Teremtő befejezetlen gondolatfoslánya lenne az általunk érzékelhető világ és egy hirtelen szeszély, vagy mi egyéb folytán a visszájára fordulna, hogy valahol másutt, egészen más körülmények között vessen partra! Mi célja lehet még velünk és azzal a sok nyomorulttal, akik az emberiség zömét alkotják?! Hol, miben van Isten mindenhatósága, ha a szenvedéseket is be kell iktatnia a tökéletes „mű” kialakításához? Hol, miben nyilvánul meg az örök igazság, vagy a végtelen szeretet, amikor azt tapasztaljuk, hogy majd mindig ugyanazok vannak felül és ugyanazok alul?! Az emberiség sok-sok szenvedése, melyek indítéka ilyen vagy olyan formában, legtöbb esetben a hit, hogyan építhetők bele a kinyilatkoztatás, a megváltás misztériumába? Nevetnem kell, amikor az egymásnak ellentmondó téziseket tévedhetetlen dogmákká gyúrnak össze –, vagy tényleg annyira ostobák lennénk: elfogadjuk gyanakvás nélkül a zagyvaságokat?! Igaz, a disznó sem kérdi a gazdától, hogy honnan szerzi be számára a kukoricát, de az sem érdekli, hogy mi célból zabáltatják! Mivel szolgáltunk rá, hogy Isten különleges teremtményekként kezeljen minket? De ha valóban létezne is az a bizonyos túlvilág, ha ott is az itteni körülmények uralkodnának: kiváltságosak és elnyomottak örök vetélkedése, akkor legyen csak osztályrészük azoknak, akik annyira áhítozzák, én a magam részéről elfogadom a halált olyannak, amilyen, legalábbis szerintem! S ha végül is az örökéletbe vezetne...? Elegem van, Pajtás, mindenből!

– Nem tesz jót Neked, az érzelmeknek ez a hullámmzése, Jóska! Fogjuk fel úgy, hogy mi sem, de ez az egész világegyetem sem önmagáért van! Hogy egy magasabb célt szolgálunk! Csúnya az összehasonlítás, de legyünk inkább disznók, mintsem elboruljon az agyunk! Beszéljünk inkább szereteteinkről, velük még távolból is könnyebb a kapcsolattartás, talán

gondolattársítás is, mint a számunkra, legalábbis egyelőre megfejtethetlen miérték boncolgatása!

– Látod, Te ebben is szerencsésebb vagy: édesanyád és menyasszonyod, mondhatod nyugodtan: asszonyod, szinte benned élnek! Hanem én úgy hirtelen nem is tudom, hányfelé szóródhatnék szét?!

– Inkább maradj egyben, ne szóródj szét! Majd ők – gondolk asszonyaidra, mert ugye több is van belőlük – meg fogják oldani maguk és talán könnyebben, mint veled együtt a nehézségeket. Érzésem szerint sokkal fogékonyabbak a realitások iránt, mint mi!

Nem tévedett Konrád! Kb. az idő tájt, hogy Ők az ürgeöntéssel foglalatostkodtak, ült össze a rejtélyes, egyben vadregényes küllemű budai villa – a kert végében emelkedő hegyoldal sűrűlombozatú fái közül némelyek egészen az épületig merészkedtek – családi, inkább asszony tanácsa, hogy a megváltozott körülményekhez igazítsák életvitelüket:

Fannika, a legidősebb, töpörödött kis francia tanárnő a nyitott ablakon át a kert felé bámult, ábrándozott, de lehet, hogy csak a kert bokrai között fiókáit röptető feketerigó játékos ugrándozásait figyelte –, Őt már kevésbé érdekelték az evilági dolgok, a többieket annál inkább! Nellike vitte a szót:

– Nem tudom felfogni hova tehetted az eszed, Amálka, amidőn beleegyeztél abba, hogy Viktóriát magaddal hozd! – A lány Kicsi szobájában az éjszakai dínom-dánomot pihente, születés, házasság az Ő fajtájánál a legnagyobb ünnep, s Anti döntését – függetlenül attól, hogy több időt töltött börtönben, mint otthon – mindenki tiszteletben tartotta, Viktóriát tehát, mint új asszonyt búcsúztatták, egyúttal befogadták a családba Amálkát, mint olyat, aki világra segítette az újabb unokát, és Kicsit, akit rangjához méltóan Viktória és Amálka közé ültettek a sebtében megrendezett díszvacsorán... – Már eddig is sokan vagyunk nők és férfi egy se, hacsak Kicsit nem tekintjük annak! Ne értsetek félre, minden mellékgondolat nélkül mondtam, hisz tisztában vagyok azzal, hogy Ő még gyermek! Vagy tán számításba vetted, hogy itt is folytathatnánk a szakmát?! Miért ne?! Alkalmasabb helyet keresve sem találhatnánk egy ultra-modern masszázs-szalont nyitására, természetesen minden fontos eszközzel felszerelt tükör-szobával, csakis valutás vendégek fogadására!

– Kérlek, hagyd abba – szólalt meg Amálka holt sápadtan –, én egyszer s mindenkorra szakítottam a múltammal. A pénz, amit havonta részemre átutálnak, elegendő mindannyiunk megélhetéséhez! Te a magadét nyugodtan tartalékolhatod leendő unokád számára! A magam részéről szeretném, ha továbbra, is egy család lennénk! Nincs kifogásom az ellen, hogy szeretőt tartsatok, ha annyira rá lennétek utalva, de nem üzletszerűen! Van éppen elegendő kupleráj a fővárosban: mindenegyest szálloda – vendéglátó háznak, mondhatjuk úgyis: minden egyes vállalatnak meg vannak a maguk kurvái, miért szaporítanánk őket mi is?!

Gitta, aki szintén jelen volt a megbeszélésen – egyre nehezebben viselte a terhességet, s a válóper után is jobbnak látta, ha a családban marad – közbeszólt:

– Szeretném bejelenteni, hogy az egyetem felmondta állásomat! Az egyetem pártbizottsága, miután teljesítettem kívánságukat: elváltam férjemtől, alkalmatlannak minősített az ifjúság nevelésére! Egy volt ellenforradalmár, jelenleg börtönbüntetését töltő hazaáruló-szökevény felesége még abban az esetben sem foglalkoztatható bizalmi állásban, ha megtagadván férjét, elválíktőle! Mondják Ők! Tudom – miután galádul cserbenhagytam férjem, pedig szeretem, sőt imádom, jelen pillanatban is változatlanok érzelmeim, nem számíthatok részvételre! Azt azonban ne tagadjátok meg tőlem, hogy besegítsek a család szükségleteihez! Gondolom, szeptemberben már akcióképes leszek, s anyám javaslata a tükørszobás masszázs szalonnal kapcsolatban egyáltalán nem elvetnivaló! Te Amálka, azok után, amiket értem és most volt családomért tettel és teszel, megérdemled, hogy Jóska a fiával együtt teljes szívvel szeressen

–, én nem állok közetek, ha Viktória megismeri a körülményeket, én legalábbis úgy hiszem, hogy Ő sem! Bár lehet, hogy tévedek, kiismerhetetlen ez a népség! De bízom pedagógiai képességemben, ha az egyetem nem tart rá igényt, majd itthon igyekszem kamatoztatni, első-sorban vele kapcsolatban. Kicsi már úgysem hallgat rám, mi több: az utóbbi időben, mintha haragudna...! Nem kell sajnálkozzatok rajtam, Ti már kijátszottátok magatokat, most hadd csemegézzünk mi: barátnőimre gondolok! Svájci barátod révén komoly üzlethálózatot építhetünk ki! – Nellike elsírta magát:

– Azért végezted el az egyetemet, hogy a végén kurva legyen belőled?! Beszélisz három nyelvet, eredményeid vannak a matematika és a fizika terén, megszülsz a gyermeket, aztán menj külföldre, ott jobban megbecsülik a tanult koponyákat, és – ha ugyan él még – találkozhatsz apáddal is!

– Ugyan, Anyám –, hogy hagyhatnám el gyermekemet? És éppen Te adsz ilyen tanácsot?!

– Ne vitatkozzunk előre, kedveseim – Amálka visszanyerte önuralmát és higgadtan próbálta magyarázni a lehetőségeket – azt tudjátok, hogy a ház, amelyben lakunk, amelyet Ti arra a bizonyos célra akartok berendezni, Kicsi tulajdonát képezi, ugyanis én az Ő nevére írtam már az adás-vételnél! Amíg Jóska haza nem jön, én, mint Kicsi gyámja, rendelkezhetek különböző dolgokban, de erre vonatkozólag Jóska tudta és beleegyezése nélkül ne is kísérletezzetek velem! Az ellen persze semmi kifogásom, hogy azt a bizonyos szobát, hisz hely akad, főképp az emeleten, kialakítsuk! Az ellen sincs kifogásom, hogy amennyiben Jóskával rendezitek kapcsolatokat, szerelmi háromszög vagy akár négyszög alakuljon ki, de csakis családon belül. Az úgynevezett tükör-szoba a mi szexuális kapcsolatainkban is stílusváltást jelenthetne, de érzésem szerint Viktóriát ebből is ki kellene hagynunk, mert az Ő erkölcsi felfogását, ami szerintem nagyon is tiszteletre méltó, nem szabad a mi nívónkhoz mérni. Persze ha neki is kedve lenne hozzá, én benne vagyok, azt azonban határozottan ellenzem, hogy őt a legcsekélyebb formában is kiszolgáltassuk! Amennyiben Jóska a történetek után nem lenne hajlandó veled újabb kapcsolatot létesíteni, de hozzájárulna ahhoz, hogy saját belátásod szerint itt, ebben a házban alapozd meg a jövődet, mint „testvér” nővéred minden segítséget megadok hozzá, a kezdeti kapcsolatteremtéshez is! Ebben az esetben, ami az anyagiakat illeti, mert nem kevés pénzbe fog kerülni az átépítés, Nellikének is be kell szállnia, mert ahhoz kevés lenne a havi ellátmányunk! Szóljatok hozzá, részemről ennél többet, bármennyire szeretlek is benneteket, nem adhatok!

– Ez is sok, drága nővérkém! Tökéletesen megértelek, és hálás vagyok mindazért, amit eddig tettél értünk! – Gitta átölelte Amálkát, szegénykét nagy hasa már abban is akadályozta, s hogy mennyire együtt éreztek lélekben is, azt elárulták könnyeik! – Annyit kérek még Tőled – folytatta –, Te beszélj Jóskával. Amennyiben utóbbi feltevésed igazolódna, eltekintek Viktória igénybevételétől, s Tőled is csak a kezdeti kapcsolatteremtéshez szükséges segítséget fogadom el! Nem okoz nehézséget számomra volt kolléganőim közül néhányat beszervezni, jelenlegi fizetésük mellett –, ami egyébként borravalónak is kevés – jól jön majd nekik egy kis mellékes, még az asszonyoknak is!

Abban egyeztek meg, hogy Amálka a lehetőség szerint minél előbb igénybe veszi a parancsnok felesége által felajánlott segítséget a velem való találkozás miatt, a szobák átépítéséhez azonban haladéktalanul hozzákezdenek. Gittus boldog volt: legalább szűkebb családja megértő vele szemben, és éppen indulni készült barátnőihez, midőn megszólalt a kapucsengő. Kinéztek, Konrád édesanyja és Melinda álltak a kapuban. Amálka eléjük futott – két sor körtelugas közt jó húszméteres betonjárda vezetett a kapuhoz... –

– Jókor jöttünk, Kedves? – kérdezte Melinda – ugye nem számítottatok arra, hogy ennyire sietünk az ismerkedéssel. Mondtam is anyukának, hogy várhatnánk néhány napot, Ő azonban sürgetett – sosem tudhatja ember lányom – az én koromban, egyik óráról a másikra is

bekövetkezhet az utolsó felvonás, és legalább lesznek barátaid! – Mert, hogy őszinte legyek, eddig nagyon zárkózott életet éltünk!

– Ti mindig jókor jöttök, Kedves – válaszolt Amálka –, de ugye nem haragszol, ha tegezlek?
– karon ragadta őket és elindult velük az épület felé – Jóska nagyon szereti Konrádot, szeretném, ha köztünk is hasonló – baráti kapcsolat alakulna ki!

– Rajtam nem múlik, Kedves! Ugye Anyuka, számunkra megtiszteltetés a bárónő ajánlata! – Miközben Konrád édesanyja igenlően biccentett, Amálka szabadkozott:

– Csak azt ne mondd még egyszer, hogy bárónő! Én már nem is emlékszem arra, hogy valaha így szólítottak. Mondd egyszerűen, hogy Ami, Kicsi is Amikámnak szólít, s úgy vettem észre, hogy Jóska is átvette tőle, de ha vezetéknevem is mond Neked valamit, akkor Friedmann!

– Csak nem zsidó vagy Te is?!

– Anyám volt zsidó, Kedves, de még időben átkeresztelkedett, így menekültünk meg a holokauszttól, na persze a Rákosi rezsim végzett szüleimmel, s velük együtt az itthon hagyott vagyonunkkal is! Még szerencse, hogy apámnak volt annyi sütnivalója, hogy jó részét még a háború előtt svájci bankokba mentette át! Jelenleg abból élünk! Az átutalásokat persze forintban kapjuk kézhez, s úgy látszik, szükségük van a valutára, mert nem zaklatnak! Talán ezen oknál fogva, nem is fogunk hivatalosan megesküdni, legfeljebb pap előtt!

– Azt hiszem, jól teszitek! Mint gyakorló ügyvéd mondom!

– Jóska barátja szintén ügyvéd, s hasonló módon nyilatkozott! – válaszolt Amálka, közben az épület bejáratához érkeztek, amely mögött Gitta és Nellike tanakodtak:

– Nem lenne jobb, ha egyelőre nem mutatkoznánk? – így Gittus –.

– Ha továbbra is itt akarsz maradni – mondta Nellike –, amint látom Amálkának nincs ellenére, legalábbis egyelőre, később pedig – ki tudja, mit hoz a holnap? Előbb-utóbb úgyis találkozónátok! Ezért azt javaslom: essünk túl rajta! – De nem is lett volna más lehetőségük, mert nyílt az ajtó és Amálka előzékenyen tessékelt befelé a vendégeket:

– Parancsoljatok, Kedveseim! Jobbkor nem is jöhettetek volna, mert jelen pillanatban éppen együtt van az egész ház népe, hadd mutassalak be itt mindjárt Nellikének, mondhatnám úgyis: nevelőanyámnak, azaz egyiknek, mert itt van a másik is, csak kicsit beljebb, és kissé, vagy talán sokkal idősebb! Gittusnak, Nellike egyetlen lánya, s Jóska volt felesége!

– Igazán örülök ennek a találkozásnak – mondta Melinda –, Konrád említette, hogy a műszakin tanít, még bejár? Vagy elkezdődött a szünet?!

– Még! De már nem! A mai nap volt az utolsó – válaszolt Gitta csendesen, mosolyogva –, de nem a gyermek, volt férjem miatt! Az Ő politikai felfogása alkalmatlanná tett engem is a jövő generációjának nevelésére!

– De hisz, mint látom –, bocsáss meg, hogy tegezlek – még nagyon fiatal vagy Te is, továbbá el is váltál!?

– Azzal, hogy a válást kikényszerítették, csak azt akarták elérni, hogy még jobban tönkre tegyenek bennünket, hogy soha ne tudjuk kiheverni, vagy ki tudhatná, mik az igazi szándékaik!?

– És most –, vannak terveid, ami a jövőt illeti?

– Nem fogjuk elveszíteni a fejünket, Kedves! A fontos, hogy itt egyelőre biztonságban vagyunk és Amálka, aki... – nem fejezhette be, mert az emeletre vezető lépcső felső karfájánál megjelent Viktória, Kicsi a nyakában csüngött, akárha Magdaléna, vagy Izabella! Gitta tudott

Viktória jelenlétéről, de még nem találkoztak s a hasonlóság elődeihez annyira meglepte, hogy megtántorodott – Ez nem lehet igaz – nyögte – káprázat?! De nem... – A jelenség megmozdult és elindult a lépcsőn lefelé... –

– Bocsáss meg, Gittus, hogy nem figyelmeztettelek – szólt Amálka –. Ő Viktória, a mai naptól pedig Magdaléna, Kicsi mamája, a meghalt, de halottaiból feltámadt „grófnő”! – Viktória, Amálka tűzpiros pongyolájában –, barna arc, fekete haj, nyúlánk, telt keblű, mint Amálka, a karcsú derék alatt azonban még sikkesebb, összefogottabb, de kimondottan szaporításra érett csípővel, valóban figyelemreméltó jelenség volt, s Melinda, csakúgy mint Konrád édesanyja, nem győztek csodálkozni:

– Hát igen – szólalt meg Melinda –, a ruha, a környezet nemcsak kiemeli, alakítja is a személyiséget!

– Őket nem kell bemutatnom – szakította meg Amálka a pillanatnyi csendet... –

– Igen! Nem...! – Melinda válasza bizonytalanul csengett –, ha egyáltalán hihető ez a változás egyik napról a másikra, de magam is kezdek kételkedni abban, hogy Viktória és a grófnő nem egyazon személy-e?!

A lány elkacagta magát, festetlen ajkát előntötte a pír, s ha igaz a paradicsomi legenda, ott akadhatott volna hozzá hasonlóan boldog lény!

– Bolondozzanak csak velem aranyoskáim! Tudom ugyanis, hogy, ha Kicsi nem futott volna tegnap hozzám, észre sem vettek volna! Megnyugtatójukra csak annyit: szeretem a változást, elfogadtam Kicsi mellett az anya szerepet, s ha belemegyek egy játékba, általában nem szoktam veszíteni!

A válasz annyira egyértelmű volt, hogy nem lehetett mit hozzátenni, s ahogy a gyerek hozzásimult, minden kétséget kizárt: már ha akarnák, sem tudnák őket egymástól szétválasztani!

Fannika, aki még akkor is az ablakmélyedésben álldogált midőn beléptek a hátsó kertre néző hallba, meleg szeretettel üdvözölte a vendégeket, de nem maradt a felnőttek társaságában, Viktória és Kicsi után osont, akik az első viziteknél szokásos lejelentkezést elégségesnek tartották, s egyenest a kert végében magasodó tölgy árnyékába siettek... –

– Túl van már a hetvenen szegény – magyarázta Amálka a többieknek Fannikát jellemezve –, lassan fél évszázada, hogy hazánkban tartózkodik, de beszéde még mindig idegen csengésű. Egyébként kedves, aranyos teremtés, már anyámat is ő oktatta. – Ez a téma elégséges volt a társalgás beindulásához, s míg ők a társadalom és az egyén különböző összefüggéseit vitatták, Viktória és Kicsi hangos viháncolásukkal felverték a kertet, elriasztva a bokrok között repdeső kis kövér feketeterigókat. Velük szemben Fannika igyekezete:

– Csendesebben, csendesebben kis csibéim – tőle vette át Amálka is az illetén való becézést –, nem sok megértésre talált.

– Jobban fognak repülni – mentette túlzott vigalmukat Viktória –, az elhízott, nehezen mozgó, kis jószágokat előbb felfalják a környék macskái!

Amíg a vadregényes budai villában a jövő perspektíváit latolgatták szeretteink, mi, a jelen parancsuralmi rendszerének kiszolgáltatottjai, szorgalmasan locsoltuk a sápadt, fonnyadozó levelű paradicsomtöveket: ha meg tudnak kapaszkodni – gondoltuk – szüret idején nekünk is vitaminforrásul szolgálhatnak. Fáradtak, elnyűttek voltunk, ennek ellenére minden lehetőséget felhasználtunk, hogy növeljük ellenálló képességünket a börtönökben rendszeresített egyoldali kosztal járó betegségekkel szemben. Igaztalan lennék Kóczián Lacival szemben, ha nem hivatkoznék állandóan az Ő jóindulatú segítségére, de mint főszakács, Ő is csak azt adhatta, amit a konyha részére kapott. Zöldfélékkel mi láttuk el Őket, mármint a szakácsokat

is! Bevonuláskor megpakoltuk zsebeinket a répafélék családjába tartozó növények gyökereivel –, úgy habzsoltuk a nyers hagymaszárat, mint az urak – értem alatta a frissensülteket –, a kaviárt, de ha más nem volt a munkahely közelében, megrágtuk a zöld füvet is! A skorbuttól jobban féltünk, mint a zöldségfélék mosatlan levelein rejtőzködő férgek...!

A beszélő utáni napok egyikén előbb egy építész, majd Őt követően a különböző szakmák képviselői verték fel a ház csendjét. Főképp Nellike forgolódott körülöttük, nem sajnálta a pénzét sem: ez jobb befektetés a banknál – mondogatta –, hiába, nehéz a szokás hatalmának ellenállni! A szokás hatalma azonban mellékvágányra is terelheti sorsunkat, ez történt a táborparancsnok századossal is, mert míg Nellike az indián nyár reményében a gyönyörszerzés káprázatának tükörszobáján szorgoskodhatott, Őt az ismételt szökések miatt lefokozták, majd alacsonyabb beosztásba egyik fővárosi börtönbe helyezték át. Családja természetesen továbbra is a telephelyen maradt, s megszabadulván a durva, zsarnokoskodó férjtől, apától, immár kisebb kockázattal áldozhattak – legalábbis a szolgálat plusz utazás idején – kielégítetlen vágyaiknak!

Néhány napra rá, hogy a századost áthelyezték, este, bevonulás után, a tábor területén időző elhárítós tiszt körülnézegetett a mi barakkunkban is. Távoztában megállt előttem és megkérdezte: hogy érzem magam, lenne-e kedvem bemenni a gazdasági irodába írno ki beosztásba? Ugyanis, aki addig ott dolgozott szabadult, s a börtönparancsnok engem javasolt a helyére, mert mint agronómus, szakmai tanácsokkal is segíthetném a külső személyzet munkáját.

– Mindig utáltam az irodai munkát – volt a válaszom –, mint agronómus a nap nagyobb részét szabad levegőn töltöttem, csak parancsra lennék hajlandó bemenni! Ellenben az őrszemélyzet disznainak őrzését szívesen vállalom. A volt táborparancsnoknak úgyis diplomás kanászok imponáltak volna, legalább utólag tegyenek kedvére. Ebben az esetben szökéstől sem kell tartaniuk, mellőzhetik az ellenőrzést is, mert én, valamint szintén diplomás társam ismerjük a következményeket és ezért a kis időért, ami még hátra van, nem áldozunk éveket!

– Hát jó – mondta Ő – megbeszélem a parancsnokkal, s ha ez a kívánsága, én nem állítok akadályt! Apopó: a volt táborparancsnok, azaz: az új táborparancsnoktól két embert kért délután a százados neje –, tudnak fűrészelni?

– Már hogyan tudnánk! Ahhoz még diploma sem kell! Áthelyezése előtt a százados úr is velünk akarta felvágatni télire való tüzelőjét... –

– Rendben! Akkor reggel nem vonulnak ki a többiekkel, felvágják a fát, ha nem végeznének, további utasításig odajárnak, s majd meglátjuk...!

– Köszönöm! – mit mondhattam volna mást, hisz akárha a három kívánság egyike máris teljesedett volna, persze, akkor még nem tudhattam, hogy a „férj” aznap éppen szolgálatban lesz!

Egy szolgálaton kívüli őr, aki éppen hazafelé indult, kísért bennünket a tetthelyre másnap reggel, a többiek elvonulása után.

A lány ugyanúgy, mint „akkor”, az ablakban állt, s meglátván minket hátrafordította fejét:

– Jönnek, anyám! Azok, akik a múltkor! – Oly hangosan mondta, hogy mi is hallhattuk, pedig még eléggé távol voltunk tőle.

A lány továbbra is az ablakban maradt, az ajtóban azonban megjelent az asszony, a vörös csík, az ostorcsapás helye, már messziről virított! Szegényke –, miattam kapta a talán örökös jelet! Önkéntelenül a francia kurvák jutottak eszembe, akiknek örökös szégyenfoltja a rájuk

sütött liliom volt! Pedig Ő emberségéről tett tanúbizonyságot akkor...! Nem haraggal, mosolyogva fogadott bennünket:

– Jobban ki sem választhattad volna Őket – szólt kísérőnkhez –!

– Nem én választottam, az új táborparancsnok! Elmehtek?, de ha félsz tőlük, maradhatok is?!

– Menj a pokolba, Te féltökű! Otthon kúrálj ki magad.

– Tán panaszkodott az asszony?

– Anélkül is tudom, hisz rád kell csak nézni, de most már aztán indulj, ne tarts fel bennünket, magam is elbírok velük!

Ez után a nem éppen szívélyes elutasítás után az őr elhúzta a csíkot, mi pedig be...!

– Amíg mi itt bent rendet teremtünk – mutatott rám az asszony – Te lányom a másik úrral a tehénistállót hozzad rendbe, a többit majd együtt!

Miután a lány Konráddal együtt elhagyta a lakást, az asszony egy pillanatot sem késlekedve átvette két karját derekamon és magához szorított, de úgy, hogy szusszanni sem bírtam:

– Éreztem, hogy Te jössz – mondta suttogva a fülem mellett –, kora reggel óta minden porcikám bizsereg – kulcsra zárta a bejárati ajtót, kibújt a pendelyből, s hanyatt vágódott a heverőn, amely mintha csak elő lett volna készítve a párzásra – gyerünk már, mire vársz? Nem fog zavarni bennünket senki, az a mocskos szolgálatban lesz holnap reggelig, a lány pedig majdcsak megtalálja a módját, hogy szórakoztassa kollegádat!

Nem sok mindent kellett ledobni magamról mielőtt rávettem volna magam, a szerszám pedig már akkor üzemképes állapotba lendült, mikor megpillantottam, s azon nyomban elkezdődhetett a vad – nem is tudom, minek nevezhetném, mert az már valóságos örület volt, ami ott percek alatt lezajlott... –

– Ha más jött volna azzal is így, vagyis – mindegy lett volna, hogy kivel? – kérdeztem, de már a harmadik menet után, akkorra Ő is lecsillapodott valamelyest, az őle csupa latyak volt – gondolom sokáig tartogatta Ő is!

– Még ne beszélj – suttogta – még nincs vége – beleharapott vállamba, s a vérpirosra festette arcát, a hüvely záróizmai mintha satuba fogták volna elpilledt szerszámomat, kelletlenül bár, de ágaskodni kezdett... –

– Na látod – mondta egy hosszú, nehéz, szinte fojtogató ölelés után – persze, hogy nem lett volna mindegy, de már nem bírtam tovább, azt a mocskot azóta sem engedtem magamhoz –, lett volna más választásom? Bírod még?

– Nem mondom, jó étvágyad van – szóltam –, de holnapra is hagyni kellene valamit!

– Holnap nem! Holnapután sem! Itthon lesz az a dög! De utána megint, és ha valóban beosztanak a személyzet disznaihoz, akkor ez a nyár a miénk lesz! Hogy utána mi következik, az már nem is érdekel, de látom kivagy, persze az a moslék, amin éltek, hogy is gondolhattam többre! Most abbahagyjuk és feltankolunk, előbb azonban nézzük meg, mit csinálnak azok ott künn?!

Gyorsan felöltöztünk – egy szoknya, egy nadrág, aztán ki...! A tehénistálló ajtajában azonban megálltunk:

– Valami nincs rendben – így az asszony – állj meg! – Bentről zaklatott lihegés, vergődés hallatszott – csak nem borjazik a Böske?! – a tehén neve – siessünk! – Lépett volna előre, de visszarántottam:

– Érzésem szerint inkább a lányod adagolja maradék szüzességét! Várjunk! Nekünk is kellemetlen lett volna, ha ránk nyitják az ajtót –, Ők egészen természetesnek veszik, ami köztük most zajlik, be sem csukták az ajtót!

– Lehet, hogy igazad van, várjunk, ne zavarjuk őket! Ha erőszakkal tenné a kollégád, bizonyára védekezik a lány, de amint hallom: még élvezi is! Pedig tudtommal még egészen szűz volt, hacsak az apja nem...? Nem ismerek senkit, aki megkörnyékezhette volna!

– Lehet, de ez még nem jelenti, hogy szűz volt! Te nem ismered a maszturbálást?

– Mi a csuda az?

– Önkielégítés!

– Na, szépen néznénk ki, ha ennyi férfi mellett arra adnánk a fejünket. Akkor inkább –, de hisz ha jól meggondoljuk, még büszke is lehet arra, hogy nem akárkinek adta a szüzességét! Nős már a haverod?

– Még nem, de van menyasszonya!

– Az nem baj! Majd ahol előbb lesz gyerek! Mi is a haverod foglalkozása?

– Jogot tanult, de még mielőtt elkezdhetett volna valamit, börtönbe került. Ha jól tudom ennek lassan 15 éve!

– Akkor honnan a menyasszony? Tán börtönismeretség? Rákosi idejében aratás-csépléskor a képék, szalmakazlak tövében úgy keféltek itt a rabok, rabnők, mint a kis angyalok! Arra az időre összeengedték őket! Nem tudom, hogy ma mire ez a nagy rátartóság?! Azt mondják: a szocialista erkölcs nem egyeztethető össze a lazasággal, de mint hallom, csak a buzik számát növelik! Látod...! Még jó, hogy így alakultak a dolgok: Te és haverod legalább nem szorultok egymásra! De – mintha végeztek volna?!

Az istállóban csend lett! A tehén monoton kérődzésén kívül nem hallatszott semmi nesz, tehát beléptünk: de bár ne tettük volna, mert a sarokban szétszórt szénakupacon még szorosan átölelve egymást mámorittasan pihegett a két – nem is tudom, melyik kifejezés lenne helyesebb – rajtakapott – tetten ért tettes... – Észrevéve minket szétváltak: szoknya le, nadrág fel, s mintha mi sem történt volna, ártatlan pofával néztek ránk. Tekintetük abban a pillanatban inkább a tehénéhez hasonlított, de talán érzéseik is, amit a tehén közvetített egy elnyújtott böggéssel: nem tudtok vesztég maradni? Az ember, akárha az állat intim pillanatait bűn megzavarni!

– Mit csináltatok, Te szégyentelen – förmedt lányára az anya –, tisztában vagytok azzal, hogy milyen következményei lehetnek?!

– Azt tettük, amit Ti, Anyám, a következményei ugyanazok lehetnek!

– Még szemtelenkedsz, te...!

– Ne nézz butának, Anyám! Tudom, hogy Te és apám, ha ugyan igazából apám, mert semmi sincs, bennem belőle – utáljátok egymást! Mit, vagy kit kellett volna bent rendbe tenni, ha nem Téged?! Itt pedig engem! Vagy azt hiszed, bennem nem bizsereg, ami benned? Ő legalább vigyázott, meg is győződhetsz róla!

– Nohát, ez mindennek a teteje! De ha egyszer így van, ne vitatkozzunk itt, még feltűnik valakinek. Hozzatok rendbe magatokat, bemegyünk, s majd kisütünk valamit, valami okosat!

– Konrád csak állt megbűvölten, még nem tért magához, mert ha a lány magára nem húzza, neki eszébe sem jutott volna, s miközben szedegette magáról a töredezett szénaszálakat, megfontolván minden szót, a lány védelmére kelt:

– Ne hibáztassa Fridát, Asszonyom! Nem történt semmi, legalábbis majdnem semmi! Frida valóban szűz volt, neki is inkább fájdalmas emlék marad, s ha Ön ellenzi, soha nem fog megisméltódni!

– Ne magyarázkodjatok! Bemegyünk, eszünk, iszunk is valamit, aztán el kell kezdeni a fűrészelést. Majd besegítünk mi is, hogy gyorsabban haladjatok! Egyébként ne szarj be, magam is azt tettem volna, amit a lányom! Nehéz, de inkább lehetetlen ellenállni a kísértésnek egy ilyen jóképű legény láttán!

Bent, a konyhában, mert ott terített a gazdaasszony, előbb lehajtottunk egy pohárka kisüstit, utána vagy 15 darab tojásból és egy jó darab sonkából sült omlettet faltunk be, de ezt már négyen. Evés alatt szinte szó sem esett semmiről, evés után pedig jó-minőségű fehér borral öblítettük le az omlettet. A mosogatni való leszedése közben így szólt az asszony lányához:

– A mai naptól egy a titkunk, lányom! Nem haragszom! Miért is haragudhatnék, mikor jómagam sem voltam külön! A közös titok azonban mindkettőnket arra kötelez, hogy vigyázzunk egymásra, mert mi történne, ha az a vadállat megsejtene valamit?! De hogy lásd, milyen anyád van, mennyire együtt érez veled, most mi megyünk ki s ti maradtok bent, fejezzétek be rendesen, ha egyszer elkezdtétek! Tudom, nincs rosszabb egy befejezetlen szeretkezésnél, de zárjátok magatokra az ajtót!

Hogy mit csináltak, miután kimentünk, nem kérdeztem Konrádtól, s nem mondta, de a munkához való hozzáállásuk – eleinte csak támoilyogva biztatták egymást – mindent elárult. Tény azonban, hogy a vártnál is előrébb haladtunk a munkában is! Igaz, a két, ugyancsak kielégült nő, kezükre adta és szedte el a lefűrészelendő, majd lefűrészelt hasábokat. Mivel aznap bikamunkára már nem vettek igénybe bennünket, a befalt energiából másnapra és harmadnapra is futotta, úgy, hogy a levitézlett százados, akkor főhadnagy, meglelégedéssel nézegethette a nagy halom, kazalba rakott tűzifát. Persze otthonléte alatt az asszonyok ki sem mozdultak a lakásból, játszották a megsértett, kizsákmányolt „néember” szerepét, holott nagyon is tömve voltak! Mivel azonban nemcsak a közmondás szerint „ember tervez, Isten végez”, a románc nem folytatódott, mert a kanászságból nem lett semmi, kb. két hétre rá pedig a főhadnagy és családja, miután pénzzé tették állatállományukat, felköltöztek Budapestre. A lefokozás tehát egyben előléptetés is volt! A fővárosban a „szocialista” kényúr kényelmesebben végezhetette jogi tanulmányait, felesége és lánya pedig ugyancsak biztonságosabban áldozhattak a test kívánságainak! De mi is meglelégedettek lehettünk: végeredményben bosszút álltunk a volt százados által okozott sérelmeinkért! Ez a bosszú azonban emberséges volt: senkinek nem okozott fájdalmat, hacsak a lány szűzhártyájának repedését nem tartjuk annak, de hát – az is hozzátartozott a bizsergéshez!

A szökések és az áthelyezés Marcit is óvatosabbá tették, még a velem való kapcsolattartást illetőleg is! Az elhárító indítványát kerek-perec elutasította: egyelőre oldja meg az őrség a disznáik őrzését – mondotta –, azt azonban nem bánám, ha átküldenék hozzám is azt a két embert, hallottam milyen lelkiismeretes munkát végeztek a cigánynál! – Maguk között Ők is csak cigánynak nevezték a századost – nem árt, ha egyenként mi is felaprítatjuk a téli tüzelőt! A tüzelőre való hivatkozás azonban csak ürügy volt, azt a munkát mások is elvégezhetnék volna, úgy lehet sokkal precízebben, mint mi. Többen sokkal inkább rászorultak volna a parancsnok jóindulatára, a sors azonban nekünk kedvezett, mert az a régi barátság, több volt egyszerű ismeretségnél, ami egyszersmind bizonyítja, hogy az úgynevezett illegális, majd felszínre, később hatalomra került kommunisták között azért emberek is akadtak szép számmal, emberek, akiknek fontosabb volt segíteni szerencsétlen embertársaikon, mint a zsíros köcsög mellől irányítani az embertelen, legtöbb esetben halálos ítéleteket hozó koncepciók pereket. Ezt a mondatot akkor is kötelességemnek tartanám leírni, ha az egész mozgalomban csak erre az egy személyre vonatkoztathatnám! De maradjunk csak a témánál: Lehetséges,

hogy Lőrinc barátom – a belügyes – nem tájékoztatta az elhárítós tisztet a közte, köztem, valamint Marci között fennálló régi barátságról, tény azonban, hogy örömmel helyt adott a látszólag ártatlan kérdésnek, s intézkedése folytán másnap már a parancsnok udvarában készülődtünk a favágáshoz.

Jó kedvvel, füttyörészve hajigáltuk a nagydarab fahasábokat, tisztában voltam azzal, hogy nem a véletlennek köszönhetjük a kivételezést, és nem is lepődtem meg, midőn Marci felesége kihajolván az ablakon lekiáltott hozzánk:

– Jöjjenek fel! Egy kis segítségre lenne szükségem!

Felmentünk – arra gondoltam, hogy a munka megkezdése előtt egy kis szíverősítőt kapunk, de tévedtem, mert már az előszobában szétválasztott bennünket az asszony, s míg Konrád a konyhában teletömte gyomrát, engem Marci tartott szóval:

– Bocsáss meg öregem, de más megoldást nem találtam – kezdte –, jelenleg még annyira cseppfolyós minden, annyira nagy az egymással szembeni bizalmatlanság, hogy még Lőrinc is azt tanácsolja: hagyjuk lefutni az ügyet, s majd szabadulásod után a hónod alá nyúlunk!

– Isten ments – mondtam –, hogy is kívánhatnám, hogy bármelyiktek veszélyeztesse állását. Jelenleg nekem is jobb, ha ott maradtok, ahol éppen vagytok! Már így is lehet, hogy akaratotokon kívül, de sokat segítettetek!

– Feleségem szeretné, ha nálunk találkoznátok, természetesen menyasszonyoddal, Amálkával – elmondta miként találkoztak a beszélő után, hogyan bábáskodott a „bárónő”, s érdeklődéssel hallgatta Kicsi újabb felfedezését, mármint Viktóriát és a sebtében összehozott házasságot –, nevetett: Remélem, nem veszed komolyan?

– Miért ne? A zsidók sem utasították el az égből hullott mannát! Ő nekem, azaz számomra olyan, mintha az égből hullott volna! Halálos bünt követné el, s talán egy szörnyű vérbosszút kezdeményeznék, ha elutasítanám! De tudod mit: veszélyes lenne itt nálatok találkozni, és én semmi szín alatt nem megyek bele olyan játékba, ami a ti egzisztenciátokat veszélyeztetné. Ellenben, ha pillanatnyilag nem is aktuális, tényleg kedvemre való lenne a pásztorkodás. Bennem megbízhattok és titokban szervezhetitek a találkát is! Elég nagy a határ, s a pásztor is ledőlhet „szunyókálni”. Persze a birkákhoz nem értek, ami a teheneket illeti, legfeljebb –, de nem is mondom..., csak a disznók jöhetnek szóba! Az már egyre megy, hogy a személyzeté, vagy a gazdaságé lesznek-e?! – Ismertettem vele Konrád és Melinda helyzetét is!

– De hát –, mért nem járt utána a menyasszonya, ügyvéd, ráadásul zsidó származású! Eljuthatott volna a legfelsőbb berkekbe is! Neki nem volt kitől félni...!?

– Dehogy nem! Akik Konrádot eltüntették – évekig azt sem tudták él-e, hal-e? Melindát is eltüntethették volna! A halak nem beszélnek és nem is finnyásak, náluk keresztény vagy zsidó egyre megy! Az öregasszony pedig...!

– Na, jó! Tudom, hová akarsz kilyukadni! Ha nem jön közbe semmi, ami az én besegítésemet megakadályozná, olyan helyet keresek számotokra, ahol együtt, akár egyszerre fogadhatjátok szeretteiteket! Legfeljebb arra az időre Ők is rabruhát öltenek! Előbb azonban be kell fejezzük az aratást, cséplést! Ma meg holnap, vagy ameddig tart, elténferegtek itt, utána pedig – már aratják a borsót, beosztatlak benneteket a cséplőgéphez –, Te mérlegbiztos leszel, barátodnak pedig akad ott olyan munka, amiben nem fog megszakadni! Az őrséget az én bizalmasom adja!

Itt tarthattunk, midőn benyitott a felesége és közölte, hogy a telefonvonal másik végénél Amálka várja a választ: jöhetnek-e és mikor, ugyanis fontos, elodázhatatlan közlendője van jövőnkkel kapcsolatban... – Marci egy pillanatig gondolkodni látszott:

– Közöld vele: már holnap délelőtt, de szőkítve és ne azzal a márkással jöjjön, egyenesen lakásunkra! – Azt már hamiskásan tette hozzá: Mint évfolyamtársadat mért ne fogadhatnád?! Én különben holnap Fehérvárra megyek és magammal viszem az elhárítóst is, más úgysem ismerné fel! – Az utolsó mondatot csak én hallottam, mert az asszony visszalépett és ráncsukta az ajtót. Mivel azonban újabb telefonhívás érkezett, amely elszólította hazulról Marcit, elköszöntünk egymástól és viccesen meg is jegyezte: Vigyázz! Margitka kissé rágósabb lenne, mint a százados felesége!

Marci távoztával felesége – származását megcsúfolandó – rendkívül intelligens teremtés, engem is kezdett volna traktálni különböző finomságokkal, de sehogy sem akaródzott lemenni torkomon, valami ismeretlen érzés fojtogatott: mi lehet az a halaszthatatlan? Csak nem Gitta lépett az újukba?

– Sose törje magát, Kedves – próbált volna megnyugtatni Margitka –, ha nem is magától, de minden megoldódik egyszer! Ráadásul Maga nem is panaszkodhat, mert akinek a sorsát egy olyan asszony tartja a kezében, mint Amálka – lehet, hogy ismétlem, de az csakis burokból születhetett! Csodálatosan szép –, láttam felső testrészét egészen csupaszon –, na ne ámuldozzon, mert csak azért volt csupasz, mert az ágyékát takaró keskeny övön kívül minden holmiját az újszülöttre és annak anyja alá rakta! Azok után, amit tett azzal az általában lenézett fajtához tartozó asszonnyal, valószínűleg jó is! És hát – anyagiakban sem szűkölködik!

– Már többször is bebizonyította emberi nagyságát, Asszonyom, de ha Önnek módjában lenne végigmenni a fonal mentén, amely engem idáig vezetett, nagyon sok csomóval találkozna! Ezenkívül bizonyára ismertette Önnel a férje, hogy ki voltam, mi voltam, egyszer elfogy az ember tűrőképessége és vagy összeomlik, vagy egészen megszilárdul, azaz: véget vet ennek a – hogy is nevezhetném: kutyaszaros életnek! Kezdek beleunni a csomók bontogatásába és Ady után: „szeretném, ha lennék valakié, lennék valakié!”

– Hisz épp arról beszéltünk, hogy nincs egyedül!

– Igen! Ma még így tudjuk, holnapra azonban minden a visszájára fordulhat!

– Tudja, Kedvesem, bár igaz, hogy apám is, anyám is élnek még, de az igazat megvallva én is nagyon kemény ágyban születtem, mégis – meggyőződésem, hogy minden helyzetben kell, hogy rendelkezzen az ember bizonyos optimizmussal –, a háború végén láttam falhoz állított embereket, azoknak a szeméből is csak a halált okozó lövedék tudta elúzni a remény sugarát! Úgy bizony, Józsi! A maga helyzete egyáltalán nem reménytelen! Tudja mit: ha mindenki elhagyná, még itt vagyunk mi! Mert azért van ám valami abban, hogy „világ proletárai egyesüljenek!” Csak hát mi hamis zászló alá tömörültünk! Majd meglátja: ha lerázzuk nyakunkról a gyalázatos gyilkosokat és az igazi szabadság zászlai alá tömörülünk, még a mi életünkben elérhetjük a célt: az emberhez méltó életet! Többre nincs is szükség! – Megfogtam a kezét és megcsókoltam:

– Angyalom, Maga keresztényibb a papánál!

– Azt azért mégsem! Nem hiszek a földöntúli életben, de szeretném, ha itt, és nemcsak én, hanem valamennyi embertársam szeretetben és megértésben élhetné le – bármilyen hosszú is – rövidre szabott életét! De egyen már valamit, mert megharagszom, aztán itt az ital –, én pedig hozzákezdenék az ebéd elkészítéséhez! Meglátja: holnap jobb hangulatban lesz! Majd úgy intézem, hogy magukra maradhassanak egy bizonyos ideig, aztán mindent bele, ne szégyelljék magukat, az is hozzátartozik a normális élethez! – Elmosolyogta magát: – Ne nézzen úgy rám, mert mindjárt hanyatt vágom magam és holnapig sem kell várnia –, majd: Na, ne ijedezzen, mi még nem tartunk ott, de ha férjem engem is elhanyagolna –, valószínűleg a százados feleségére gondolt – pillanatig sem tévováznék!

– Remek asszony maga, Margitka! Boldog lehet Marci, hogy elsőre rátalált!

– Azt ugyan nem tudom, hogy hányadik voltam, de azt igen, hogy jól megvagyunk egymással! Sok esetben persze ő is gyötrődik, sőt, velem együtt, de erről majd máskor... –

Lekortyoltam egy pohár bort – zamatjárói ítélve móri ezerjő lehetett, aztán leballagtam az udvarba Konrád mellé, aki már-már arra gondolt, nem tenné-e jobban, ha benézne!? Az eltelt időből ítélve akár nyársra is húzhattak!

– Pajtás – mondta szinte meghiúsultan, miután megtapogatott, hogy valójában élő személy vagyok-e –, nem hittem volna, hogy ilyen emberek is léteznek ebben a hazugságokra felépített világunkban! Mutassuk meg nekik, hogy nem méltatlanokra pazarolják emberségüket. Nem tudom, hogy Te hogy állsz erőnléttel, de én...!

– Elkezdhetjük – mondtam –!

Délután két óra lehetett, midőn lejött értünk Margitka:

– Férjem még nincs itthon – mondta –, de azért jöjjenek fel és ebédeljenek meg! – majd miután körülnézett: Szent Isten! – kiáltott fel – ezt mind ma aprították?! Nem szabad Józsika! Mit fog csinálni holnap? Na, majd lesz rá gondom!, most gyerünk befelé!

Mondanom sem kell, hogy kitett magáért a kis asszonyka, ráadásul aznap már le sem engedett az udvarba... –

– Majd adok én magának – mondta, miközben jót kacagott –, itt nem lesz cserbenhagyásos gázolás! – Konrád csak bámult bennünket –, nem tártam fel előtte mindent töviről-hegyire, nem is sejthette, hogy Margitka mit nevez cserbenhagyásos gázolásnak –, csak akkor kapcsolt, mikor Margitka a szobaajtó felé mutatva folytatta: Innét holnap két meglegedett embernek kell távoznia! – Szegényke – ha csak sejthette volna, hogy az a holnap mit hoz számomra és hát részben számára is, mert hát – akik szeretik egymást, azoknak nemcsak örömeik, a fájdalmaik is közösek, mi pedig – legalábbis én – a rövid, jóformán ismerkedésnek is kevés idő alatt, alaposan összehangolódtunk! A kiadós ebéd után olyannyira elmerültünk a beszélgetésben – Konrád is csatlakozott hozzánk – valósággal átrepült felettünk az idő, s kissé csalódottan álltunk fel az asztal mellől, hogy kövessük az értünk küldött őrt. Mellesleg: Marci egészen tőlük való távozásunkig nem érkezett haza!

Mivel az őr egyedül volt, mi pedig ketten, nyilván kezünkre pattintotta a bilincset, s már maga ez a tény is elegendő lett volna arra, hogy, ha nem is ellenséges – barátságtalan magatartást tanúsítunk vele szemben, de hozzájárult görögös akcentusa is!

– Timeó Danajos – suttogta mellettem Konrád – már megint egy görög! Rossz ómen! – Nem válaszoltam, s mivel az őr sem érthette, nem reagált a megjegyzésre, szó nélkül, csendben tettük meg az utat egészen a telepig, ahol annál nagyobb lármát fogadott bennünket: a kapun belül, közvetlenül az úgynevezett „nevelő” tiszt irodája előtt Antit gumibotozták, s az Ő ordítása verte fel az egyébként csendesnek ígérkező alkonyt. Elhaladván mellettük, felém fordította megkínzott arcát:

– Segíts már, sógorkám! Megölnek ezek a dögök!

– Megint munkamegtagadás? Miért kötözködsz mindig velük? Tudod, hogy Ők az erősebbek!

– Dehogyan tagadtam meg! Nem bírok lépni sem! Idenézz! – felém fordította feldagadt, a gyulladástól vörös-mocsok, vér és genny keverékétől „cafatos” talpát –, ránéztem és szinte abban a pillanatban elöntött a düh:

– Hisz ez vérmérgezés! Állatok! – kikaptam a gumibotot az egyik erős „ember” kezéből és akkorát ütöttem vele félig felemelt karjára, hogy az lehanyatlott, de szinte pillanattal később a

tarkómra mért csapástól én is! Hogy utána meddig vertek még, csak később tudtam meg, mert rá harmad-, vagy negyednapra a kórházban – városi, civil – tértem magamhoz. Anti ücsörgött az ágyamon, egyik lába félig befáslizva, mikor észrevette, hogy kezdem nyitogatni a szemem, felkiáltott:

– Arany testvérem!? Hát élsz?! Hála neked, magasságos ég!

– Mi bajod van már megint – kérdeztem, vagy csak akartam kérdezni, még nem bírtam egészen tudatomat, Antiból azonban kérés nélkül is ömlött a szó:

– Együtt hoztak bennünket ide! Tökölre akartak vinni, de nem tudom, kinek az utasítására, az általad leütött örrel együtt itt raktak le bennünket. Itt fekszik a szomszéd szobában. Tegnap volt bent a parancsnok is! Sokáig nézett Téged. Azt kérdezte az orvostól: van-e hozzád remény?

– Reméljük – mondta neki az orvos –, könnyebb lefolyású agyrázkódás, a sebből ítélve azonban lehet súlyos is!

– Meg kell menteni! Tegyenek meg mindent!

– Rajtunk nem múlik! Elég erősnek látszik a szervezete! Gyógyítva reménykedjünk! – így az orvos!

– Nekem a parancsnok csak annyit mondott: Te otromba majom! Miattad van minden!

– Én nem tehetek semmiről parancsnok úr! Maga jó ember! Olyan igazi tábornok! Mondtam volna még egy sor titulust, de ő rám mordult:

– Hagyd a vicceidet, mert rád taposok, te undok patkány! Mért nem kérted magad még idejében orvoshoz?

– De hát én kértem, csak nem vittek. – Dögölj meg – mondta a főtörzs – nem veszed észre, hogy felesleges vagy? Hát dögöljön meg ő az egész pereputtyával együtt! De azt azért nem tudnám megbocsátani magamnak, ha sógorkámnak komolyabb baja esne! – Észrevettem, hogy az ezredes mosolygott, nekiveselkedve folytatni akartam – komolyan mondom parancsnok úr, hogy Ő is a rokon kapcsolatunk miatt kelt védelmemre, ő azonban:

– Hagyd a hülyeségeidet és vigyázz rá! Ha olyasmi történne vele ami..., – nem fejezte be –, kiirtalak, mint a patkányokat!

– Négy szemem rajta, arany parancsnokunk! Hiszen véremből való! – mondtam neki! Mielőtt elment volna, adott egy százast és egy pakli cigit:

– Ha visszanyered eszméleted és valamire szükséged lenne, hozassam be – mondta – én persze nem mehetek, mert egy buldog itt dülöngél az ajtó előtt, őriznek bennünket, testvérem, ha kinyitom az ajtót mindjárt rám mordul, mintha mindig részeg lenne! Neked a lábaid jók, de a kezed –, na, meg a fejed...!?

– Mi van velük?

– Tapogasd meg, ha tudod! – fel akartam emelni a karom, de nem mozdult... –

– Ne erőlködj, testvér – magyarázta Anti –, a kezed sínben van és a fejedből is csak a szemeid látszanak ki. Egyébként sem szabadna nagyon mozognod, mert ezek a nyavalyás csövek, miegymás, beléd vannak ékelve –, azt mondják: mesterségesen táplálnak!

– Jól nézünk ki – akartam volna mondani még, hogy szóljon ki és hívjon orvost, szedjék le rólam azt a miegymást és adjanak szilárdabb táplálékot, mert nagyon szorít a gyomrom, de nem folytathattam, mert Anti hirtelen kapta magát és vonszolta magát a helyére, magamra hagyott.

Azt hallottam, hogy nyílt az ajtó, a belépő személyeket azonban csak akkor pillantottam meg, midőn egészen a közelemben megálltak. Egy fehér köpenyes őszülő úr – valószínűleg a főorvos – gondoltam, és egy doktornő: sötéthajú, mélyen ülő szemekkel, nyakában az elmaradhatatlan sztetoszkóp! Angolul beszéltek, a doktornő hangja ismerősen csengett:

– Magunkra hagyhat, Elemér bácsi, látom, nyitva vannak a szemei, ha megismer, akkor túl vagyunk a nehezén! – Az orvos kiment, a doktornő mellém lépett, leült az ágyamra és fölém hajolt. Csodát látok?! Nem akartam hinni szemeimnek:

– Amálka, Te vagy?! Drágaságom!

– Én vagyok, szerelmem, de vigyázz! Ne izgasd fel magad! Itt vagyok már két napja! Miután Margitka felhívott és közölte velem, hogy mi történt, azonnal Imréhez futottam. Az Ő barátja a főorvos, a többit magadtól is kitaláld! Hogy érzed magad, aranyom? Megértesz mindent?! – biccentettem –, hála Istennek – mondta – a többit elvégzi az orvos-tudomány! – Lehajolt egészen, szája ajkamon, a szemeiből hulló örömkönnnyek pedig lefelé pörögtek, begurulván a fejemet borító pólya alá...!

– Még nem közöltem senkivel, hogy mi történt veled! Kicsi jól érzi magát Viktóriával! Nem is hinnéd el, mit nyertünk azzal a csodálatos „csokoládé” tündérrel –, azt hiszem, anyaként felesleges leszek, de így legalább egészen eggyé olvadhatok Veled! Én csak benned, általad akarok tovább élni! Margitka mondta, hogy mit készített elő a számunkra – nem baj, édes, ha meggyógyulsz, amihez most már nem fér kétség, egészen és örökre a Tiéd leszek! Ha fárasztalak, szólj!, majd máskor folytatom! – Intettem, hogy nem –, akkor csak annyit még, hogy Marcinak köszönhető a gyors segítség! Amint megtudta, hogy mi történt, azonnal intézkedett kórházba szállításodról, s Ő maga is a mentőkocsival együtt érkezett ide –, ha Ő nincs, tovább visznek, és nem lehetnék melletted... –

Az ajtó kinyílt, s angolul szólították Amálkát:

– Mennem kell, aranyom, a főorvos sürget! Ma még visszajövök! Ha Te is akarsz, most már közölhetem a többiekkel, hogy mi történt veled!?

– Igen, Drágám! De addig is adass ennem, mert kilyukad a gyomrom! – sietve megcsókolt, aztán el, majd néhány perc múltán hozták a terítéket...! – Leszedték rólam a csöveket, aztán hátamat megtámasztva szájon át etetni kezdtek. Mogorva férfiápoló volt, egész idő alatt szót sem szólt, így hát, mikor végeztünk, megkíséreltem én szóra bírni:

– Megmondaná, hogy mi az oka ennek a tartózkodásnak? Ha beteg, a gyilkoshoz is könyörögtetése! – Rám nézett, már őszülő szempillái felfelé kunkorodtak:

– Maga rosszabb a gyilkosnál!

– Igen? Ezt mintha már hallottam volna!

– Fasiszta! Hazaáruló! Amit pedig azzal a szerencsétlen örrel művelt –, még ezután jön a fekete leves! Nem véletlenül akarják életben tartani! A börtönparancsnoknak nagyon fontos, hogy elégtételt vegyen, mert naponta bejár!

– Köszönöm a szolgálatait – mondtam –, legyen szíves, küldje vissza az iménti doktornőt, ha még itt tartózkodik!

– Azt az angol specialistát? Jó lesz Neked a mi orvosunk is! Magyar Mengelének csúfolják! – Kiment, de nemsokára bejött egy fiatal férfi –, gondolom orvos, s már hozta is az injekciós tűt, hogy beadjon valamit. Mielőtt azonban belém szúrhatta volna, Anti elkezdett ordítani, de úgy, mint mikor a disznót rosszul szúrják meg. A folyosón tartózkodó összes orvos, ápoló összeszaladt... –

– Mi történik itt? – kérdezte a főorvos –, néhány pillanattal előtte vált el Amálkától, aki boldogan újságolta neki, hogy – legalábbis a látszat szerint – teljesen normális állapotban vagyok és ételt kértem!

– Ez az állat – mutatott a fiatal orvosra Anti...!

– Mi történt fiam? – kérdezte tőle a főorvos – rosszul érzi magát?

– Nézzenek utána, főorvos úr, hogy mit akart beadni ez a gyilkos a sógoromnak! Mihelyt bejön a börtönparancsnok, panaszt teszek, hogy meg akarják ölni! Hisz ő – a fiatalemberre mutatott – nem is orvos! Az ápoló aki etette imént sógorkámat, magyar Mengelének titulálta. Ha cigány vagyok is, annyit azért tudok, hogy az a náci gyilkos ölte halomra a zsidókat!

– Nyugodjon meg kérem és vigyázzon továbbra is a sógorkájára! – a fiatal, Mengelének titulált orvos mellé lépett:

– Adja kérem kezembe azt a fecskendőt! Mit akart beadni a betegnek?

– Panaszkodott, hogy fájdalmai vannak, az ápoló közölte velem, fájdalomcsillapító van benne! – a főorvos rám nézett:

– Valóban?

– Nem panaszkodtam, és nem is kértem semmit – mondtam –, de most igen! Kérem, főorvos urat intézkedjen, hogy mielőbb ügyvédet kaphassak, az ápolót és ezt az urat pedig addig is távolítsák el közelemből! A sógorkám – erősen megnyomtam a szót: igazat mondtam!

Ezt hallván a fiatal „orvos” miközben nyújtotta volna át a főorvosnak a fecskendőt, kiejtette a kezéből, s a benne lévő anyag szétfolyt a műanyag padlózatán... –

– Nem éppen helyes cselekedet volt, kolléga, és főképpen itt – így a főorvos – majd körbe hordozván tekintetét: Kérem, hogy a betegeken kívül mindenki hagyja el a termet, azaz – az egyik nővérhez – maga kérem, küldje ide a labor vezetőjét! Mondja meg neki, mi történt, s hozza magával a szükséges dolgokat! Maguk pedig –, de ezt már a betegekhez – nyugodjanak meg! Alapos vizsgálatot rendelek el! Nem feledkezem meg az ügyvédről sem – ezt inkább csak hozzám –, a tényt jelentenem kell a börtönparancsnoknak!

– Hálásan köszönöm, főorvos úr!

– Kötelességem, fiam! Biztosítom arról: ha valamiféle szabálytalanság, esetleg bűntény következett volna be –, nem leszek elnéző a tettel szemben! Sajnos még nem gyógyultak be a háború ütötte sebek és az áldozatok hozzátartozói így, vagy ehhez hasonlóan vennének elégtételt...! Nem mindenki érti meg, hogy bünt bűnnel büntetni, főképpen ártatlanok feláldozásával, nem éppen ildomos cselekedet! – majd az időközben megérkező laborvezetőhöz: Kérem, hogy az itt szétömlött, még nem tudom mit, elemezzék ki és sürgősen jelentsék az eredményt! – mikor távoztak, hallottuk – főképpen Anti, aki felbátorodva közelebb húzódott az ajtóhoz – figyelmeztette az őrt: amennyiben az Ő engedélye nélkül bárkit beengedne hozzánk, jelenteni fogja a parancsnoknak!

– Ez egy igazi úriember! – állapította meg Anti miután ismét mellém telepedett –, hallottad volna miket mondott, mikor meglátta a lábamat!

– Te honnan veszed, hogy az a fiatalember nem orvos? Hisz a főorvos is kollégaként nevezte meg!

– Neked nem elég a szó, hogy: Mengele? Hallottam a börtönben, hogy negyvenöt óta sok embert átsegítettek a másvilágra, és ha valami folytán napvilágra került, eltussolták!

– Érdekes! Emlékszem én is, hogy ‘49-’50-ben tömegesen pusztultak el az újszülöttek néhány hónapos korukban, s mintha valamiféle per is indult volna oltóanyagok elcserélésével kapcsolatban...! Gondolod, hogy Ő is...?!

– Ha nem így, akkor mért nevezte volna az ápoló magyar Mengelének, de hagyjuk, Te keveset tudhatsz arról, hogy az elmúlt 15 évben milyen gyalázatos dolgok történtek főképp a börtönökben! Te még épp csak belekóstoltál, de én, akinek volt szerencsém találkozni stricik, zsebtolvajok, közönséges gyilkosok társaságában egyetemi professzorokkal, püspökökkel, sorolhatnám még...!

– És mi volt a bűnük, ha volt egyáltalán?

– Nem ették meg Rákosi gyurmáját, de Kádáré sem ízletesebb, csak többet adnak a körítésre! Mit gondolsz, miért szereltették fel a rácsokat a főkapitányságok emeleti ablakaira –, de megmondom, mert úgysem találád ki: sokan választották az öngyilkosságot és kiugrottak, de hihetőbb, hogy „kihajigálták” őket!

– Hagyd máskorra, Anti – mondtam – még nagyon nehéz a fejem! Különben, ha nem tudnád: feltételezni is bűn ezeket a szörnyűségeket!

– Arany testvér! Ahol a feltételezés elegendő egy súlyos bírói ítélethozatalhoz, ott minden megtörténhet! – Homlokára csapott, majd: Azt tartják, hogy a cigány egyúttal hülye is! Pedig van ám a cigánynak is gódéja! Pihenj nyugodtan, sógorkám, amíg együtt leszünk, biztonságban vagy! Csak még egy kérdést szeretnék feltenni: nem a Te bárónőd volt az a csinos doktornő? Annyira hasonlított hozzá! Már többször is bent járt, de csak most figyeltem fel jobban, hogy lehajolt hozzád és suttogva beszéltetek. Ha Ő volt és még visszajön, mondd meg neki, hogy küldje be hozzám a húgomat, persze csak abban az esetben, ha lehetséges, még nem fejeztük be egészen a házassági szertartást, de aludj, látom, majd leragadnak a szemeid...!

Délután három lehetett, mikor felébredtem, Anti a szoba közepén fel-alá rohangászó börtönparancsnoknak gagarászott valamit, Margitka pedig, aki szintén a szobában tartózkodott, mereven bámult rám, bizonyára arra várt, hogy kinyissam a szemem... –

– Na, végre, Te hősködő, már egy félórája gyönyörködöm a pólyádban, de sebaj, ez a huncut mosoly a szemedben jót jelent – lehajolt, s ajkával megérintette homlokomon a pólyát – mikor eszméltél? Amival beszéltem, Ő mondta, hogy jöhetek, valószínűleg hamarosan itt lesznek Ők is, vagyis Ő és az ügyvédek. A főorvos kérte férjemet, hogy engedélyezze az ügyvédi beszélőt. Természetesen nincsen akadálya, de tudod ugye, hogy nagy bajba keveredtél?! Marcinak mondott valamit a főorvos, de nem hajlandó elárulni, hogy mit, azt mindenesetre eldöntötte már, hogy még a mai nap visszaszállíttat benneteket a börtönbe. Ott jobban tud rád vigyázni! Remélem sikerül egyességre lépni – az örnek sem mindegy: leszerelik vagy előléptetik, de már itt is vannak... –

Előbb a főorvos, nyomban mögötte Amálka léptek a terembe. Amálka nyakában csakúgy mint délelőtt, ott fityegett a sztetoszkóp, szemén sötét szemüveg, még közeli ismerőseit is megtévesztette volna, annyira jól játszotta a szerepét. Néhány szót váltottak a parancsnokkal, majd Amálka visszalépett és kiszólt az ajtón:

– Jöhetnek, ügyvéd úr!

Kicsit meglepődtem, mert Imrével együtt érkezett Melinda is! Amálka az ügy súlyosságára való tekintettel jobbnak vélte két ügyvédet is beavatni! Az „álorvos” a főorvossal együtt megállt az ágy végében és nézte a lázgörbémet... –

– Ellene vagyok a beteg elszállításának, még túl korai, bármi felléphet, de figyelembe véve a parancsnok úr érveit: ott valóban biztonságosabb, s ha ráadásul ilyen kedves, látom figyelmes ápolója lesz –, Margitkára kacsintott – akkor többet itt sem kaphatna!

Marci a két ügyvéddel az ablakmélyedésben pusmogott, majd mindhárman átmentek a kéztöréses örhöz... –

– Nem tudom, mivel hálálhatnám meg Neked, drága Margitkám a kedvességedet? – Amálka szavai voltak ezek, aki a főorvos és közte lefolytatott rövid tanakodás után a fiatalasszony mellé lépett –?!

– Nincs mit meghálálni, Kedvesem – válaszolt Margitka –, nekem ez a beteg, férjemhez kötődő barátsága révén, nem kevésbé drága! De Te aztán igazán eredeti vagy ebben a maskarában! Úgy vélem, ebben az alakításban bármikor jöhetsz hozzánk! A börtön orvosától nem kell tartani –, őt különben rám bízhatod! De tudomásom szerint töri az angol nyelvet is, bizonyára szívesen társalogna Veled!

– Már eddig is sokat tettetek, Drágám! A mi barátságunk nem veszélyeztetheti a Ti egzisztenciátokat! Majd, ha már veszély nélkül találkozhatunk...! Különben néhány nap és itt az újabb beszélő, addig pedig...!

– Bocsánat! – szólt közbe a melljük lépő főorvos –, én megyek és intézkedem, hogy álljon készenlétben a mentő! – Amálka kikísérte s mikor visszajött, átállt a másik oldalára és fölém hajolt:

– Elég erős vagy, Drágám? – szemei úgy csillogtak, mint nyáridőben, gyér holdvilágnál a tó tükre: párásan, melegén – szabadon lévő kezemmel még közelebb húztam:

– Amíg benne fürödhettek, semmi nem okozhat fájdalmat!

– Akkor hát mondom: Gittust a történetek annyira megrázták, hogy koraszült! Egyelőre inkubátorban van a fiad, az orvosok szerint azonban nincs semmi veszély! Naponta bejárok hozzájuk is és hát az édesanyja – boldogok mindketten, de Gittust nagyon bántja a bűntudat, hogy nem volt fer Veled! Egyébként az egyetem vezetői nem váltották be adott szavukat, hogy: ha elválik tőled, megtarthatja állását. A válást kimondó végzés kézbesítése után, rád való hivatkozással elbocsátották, mint megbízhatatlant. Az anyagiak miatt nem bántózik: Nellike nem áll rosszul és itt vagyok én is – csak miattad! Az Ő szavait idézem: egy színes ballonért, amely minden pillanatban szétpukkadhat, cserbenhagytam azt, akit mindenek felett szerettem és még most is szeretek! – Ha meg tudnál bocsátani neki, hajlandó osztozni velem, s még Viktóriával is! A cseppség miatt, már nem hagyhatjuk ki a számításból Őt sem! De hát – ez azonban csak privát véleményem, Tőled függ minden – Te is, Ő is, szerelmi háromszögben találtátok meg egymást, igazán nem okoz gondot, ha eggyel többen leszünk! KisJózsi majd kiugrik a bőréből, annyira örül a testvékének, de az újszülöttnak sem mindegy lenne, hogy a hét minden napján, vagy csak vasárnap élvezhetné az apai szeretetet. Befejezem, mert látom, fáradt vagy! Ne izgulj, ne idegeskedj semmi miatt, minden a legjobb kezekben van! Tudod: Te, vagy Én! De hallgass Margitkára és Marcira is! Ők igazán az Örangyal szerepét töltik be melletted!

– Drágám...! – egy szóval sem mondtam többet, de amint tenyerem végighúztam keblén, éreztem, hogy mellbimbói duzzadtak –, mosolygott:

– Majd! Ne búsulj, még sok is lesz belőle! – Nem folytathatta, mert nyílt az ajtó, s a parancsnok, nyomában a két ügyvéddel, már derűsebb ábrázattal egyenest felénk tartottak:

– Sikertől kiegyezni vele – mondta Marci egész közel érve hozzánk, továbbá halkán, hogy még Anti se hallhassa –, mindkét törés baleset következménye –, a kórház elfogadja az

általunk felvett, illetve még fel sem vett baleseti jegyzőkönyveket! Most pedig köszönöm ügyvéd úr a szíves közbenjárást, és Önnek is, ügyvédnő! Nem fogok megfélemlkezni ígéretmről! Jóska még úgyis munkaképtelen, az Ön vőlegényével együtt olyan munkahelyre fogom irányítani, ahol alkalmuk lesz Önöket fogadni! Ami a munkálatokat illeti: két ember nem oszt, nem szoroz, az utóbbi két hét úgyis majdnem megduplázta a létszámot, úgy értem: a munkaképes rabok számát! Továbbiakban majd a feleségem szolgál felvilágosítással! – Rám nézett – fogod bírni a szállítást? Itt sajnos nem hagyhatlak, Tökölre pedig – a történetek után nem küldhetlek! Elég jó szakorvos a miénk, s Margitka eddig is besegített mellette. Amennyiben helytelenítenéd álláspontomat, még idejében van változtatni... –

– Megyek – válaszoltam –! Annyira elérzékenyültem, hogy képtelen lettem volna csak egyvel több szót is kiejteni!

– Akkor segítsék, kérem, a felkészülésben! Te is, fiam – ezt már Antihoz –, Te is jössz, nem hagyhatlak itt! Ki tudhatja, mit köszönhetünk Neked mi valamennyien!

Még tartott a készülődés, mikor visszaérkezett a főorvos:

– Természetesen mentőkocsival és nem rabóval engedélyezem Kovács úr visszaszállítását! Annyira azért még nincs jól, hogy bírja a rabó zötykölődését!

– Magam is a mentőkocsi mellett döntöttem – így Marci –, ezért nem is rendeltem rabót. Szívesen venném, hogyha a doktornő is a kocsival jöhetne! – Összenéztek Amálikával, aki gondolkodás nélkül rávágta:

– Szívesen teszek eleget Parancsnok úr kívánságának!

– Én pedig kísérlek benneteket – szólt közbe Melinda – és visszahozlak, azaz hazaviszlek, legalább nem kell alkalmazkodnod senkihez!

– Megelőzött, kolléganő, magam is éppen fel akartam ajánlkozni, de így még jobb, ugyanis – de ezt már a főorvoshoz – halaszthatatlan ügyben kötve vagyok az időhöz –, de csak abban az esetben megyek nyugodtan, ha Elemér bátyám még egyszer megnyugtatót: mondd Öregem, de tedd a szívedre a kezed: nem túl nagy a rizikó?

– Azt abszolúte a Te esetemben sem lehet 100%-ban kizárni! Ki biztosít arról, hogy épp kézzel, épp lábakkal hazajutsz? Nyakad is törheted, de ne adja Isten! Nézd meg jól ezt a három virágzó hölgyet! Barátunkat már a látásuk, a közelségük gyógyulásra kell készítse! De ha éppenséggel nem lennének mellette: az a tény, hogy vannak, elégséges! Indulhatunk?

– Tőlem igen – mondtam –, de nem köszönök el! Az utóbbi időben mintha hajlanék a babonásságra!

– Nemcsak Te barátom, azt hiszem mindannyian! Ugyanis nincs egy fix pont, amelyre bizton számíthatnánk, minden labilis! – Mivel bal kezem volt szabad, Elemér főorvos is balját nyújtotta felém – Te barátom – folytatta –, amint látom, a börtönben is az arany öbölben lubickolsz, s ha mégis elhagyna a remény, gondolj azokra, akiknek nemcsak ott, itt a civil életben is csak a pocsolja jut! – Megszorította a kezem: fel a fejfel! Ahogy ismerem magam: helyedben én is hasonlóképpen cselekszem!

Elkészönt a többiektől is, aztán Ő elől, mi pedig utána kifelé indultunk.

Az ajtó előtt Marci közölte az őrségben levő őrral, hogy a doktornő velünk jön, s mivel mindketten nyomorékok vagyunk, nem kell szökéstől tartania, üljön tehát a sofőr mellé és irányítsa!

A parancsnok kívánsága szerint történt a kocsiban való elhelyezkedés. Az őr talán örült is: nem kell feszélyeznie magát, s ha netán útközben nem várt esemény következne be, nem

tartozik felelősséggel. De a mi örömünk sem volt kisebb: ilyen közelségben, ilyen hosszú úton még nem volt szerencsénk. Mivel Anti behúzódott a hátsó sarokba, mi előrementünk, s a másik oldalon szintén behúzódunk a sarokba, közvetlenül az őr mögé. Ilyetén elhelyezkedve nem voltunk szem előtt, Anti pedig volt annyira tapintatos, hogy egész úton a kocsis mögé nézzen. Persze magatartását ösztönözte az a karton „corvina” szivarka is, amit Amáltkától kapott.

– Álmomban sem mertem volna remélni, hogy még ma együtt leszünk – súgta a lány –, szorítsd szorosan mellém a combod! Úgy! Most emeld a kezéd! Nyugodtan belemarkolhatsz, mintha kapaszkodnál! – Rátenyereltem emlőjére, melynek bimbója egy jól megtermett, de még szét nem nyílt csiperke nagyságúra dagadt. Szoríts – súgta, közben ujjával nadrágsebemben matatott. Nem kellett keresgélnie, mert mára nélkül is ágaskodott a... Könnyűszerrel nyakon ragadhatta – Szegény! Az ember nem is hinné, hogy ilyen betegen is képes rá, bár igaz, az Amor nemcsak ölni, tud gyógyítani is! – Olyan, mint az acél! Hogy bírtad eddig? Szorosra fogta és elkezdte morzsolgatni...!

Ha tudnád – gondoltam – vagy látnád volna, amit a százados felesége művelt vele, nem sajnálkoznál felette, de hallgattam az utolsó másodpercekig, végül is rászántam magam, hogy szóljak:

– Bontsd ki gyorsan a sliccet, különben előnt! – Vattacsomót rántott ki a zsebéből, de már épp csak... –

– Hagyom így – mondta – addig még többször is elmehet! Legalább egy időre kiürülsz! Ha igaz – mihelyt kicsit rendbe jössz, találkozhatunk, ha másutt nem, akkor Margitkáéknál. Nagyon jóra való teremtés! Elmondta, mivel akart meglepni, ha nem jön közbe ez a szerencsétlen eset! Elmondhatom Gittus szándékát, amennyiben nem sikerül kiegyeznetek?

– Nagyobb meglepetést már nem okozhat, mint a tudtomon és beleegyezésem nélkül keresztülhatszolt válás volt!

– Akkor –, de nem keríték neki nagy feneket, csak röviden: egy márkás kupi – kizárólagosan valutával fizető külföldiek részére!

– És Ti is beszállnátok?

– Nem! Sem én –, de Viktóriának sem engedném! Azt megteszem, hogy néhány ismerőssel összehozom, akik majd a továbbiakban esetleg bővítik a kört, többre azonban nem vagyok hajlandó! Nekem, hála apám előrelátásának, nincsenek anyagi gondjaim, ami pedig a szexualitást illeti, Te tökéletesen kielégítesz még így is!

– Érzésem szerint Te is engem! De hát akkor mi lesz Viktóriával?

– Egy jó partnernő sosem felesleges, és Kicsi miatt sem küldhetnénk az útjára. Az idő majd mindent szépen elrendez, akárcsak a természet, ha nem bolygatják...!

– És hol akar berendezkedni? Nem filléres dolog!

– Nálunk! Az emeleten átalakítunk két szobát, a mellékhelyiségek adva vannak, Nellike állja a cekket!

– A Tiéd a ház! Kívánságod szerint hasznosíthatod!

– Tévedsz, Drága! A ház Kicsi tulajdona, nekem, mint gyámnak csak a Te szabadulásodig van beleszólásom, én azonban a Te tudtod és beleegyezésed nélkül semmiben nem határozok. Igaz a munkálatok már elkezdődtek, de egy szoba, amelynek minden oldala tükör, sőt a mennyezete is, nekünk is jó szolgálatot tehet! A szeretkezés átélését meghatványozza, ha látjuk is a műveletet!

– És honnét toborozná a tündéreket, mert ugye ma még büntetendő az üzletszerű kéjelgés?!

– Kizárólag egyetemet végzett, több nyelvet beszélő hölgyek jöhetnek számításba! Volt iskoltársáiból –, mi több: jelenlegi kolleginái is szívesen áldoznák szabadidejüket egy kis pénzszerzés céljából!

– Tudod mit, Drágám –, ha ennek az államnak kurvák kellenek, nem tudósok, hát csinálják! Én igazán nem állok útjukba, ha esetleg bajba kerülnének és tudnék segíteni, melléjük állnék már Gitta és a gyerek miatt is, de szexuális kapcsolatra többé nem vagyok hajlandó! Ami elmúlt, elmúlt! Egy felégetett nagy szerelmet nem lehet újra kezdeni – Ő pedig úgy hagyott el, mint – magyarul – eb a szarát! Még ha egyedül lett volna, de ott voltál mellette Te és az édesanyja, még csak nem is okolhat, hogy miattam szakadt félbe a karrierje –, én figyelmeztettem, Ő erőszakoskodott! De bízunk rá –, ahogy eligazodott a csillagászati számok között, új munkakörében is fel fogja találni magát, hisz nem ismeretlen előtte, meg hát – amint mondd, egyébként is előnnyel indul! Elegen leszünk mi nélküle is! – Eléggé akadozva beszéltem, mert nem hagyta abba, s mikor a hirtelen fékezéstől megrándult a kocsí, majd megállt, már a harmadik vattacsomót dugta zsebre, de Ő sem panaszkodhatott, lihegése, testének egy-egy hirtelen rándulása arról tanúskodott, hogy neki sem volt mindegy!

Gyorsan rendbe szedtük magunkat, helyesebben engem is Amálka, s mikor kinyitották az ajtót, már fel voltunk készülve a leszálláshoz. Mivel a parancsnok előbb érkezett, intézkedésére az orvos már várt ránk a betegszoba előtt:

– Atya Isten! Hogy adhatták ki Őket, doktornő? Mihez kezdek Velük?

– A parancsnok! – Csak ennyit mondott Amálka magyarul, majd angolul folytatta, hogy részben saját magát is lefedezze –!

Az orvos nagyon udvariasan viselkedett, kérdéseket tett fel, amelyekre a „doktornő” nagyon praktikus válaszokat adott! Annyit én is megértettem:

– Kovács fejsebe, de ennek a szerencsenek a lába is szépen gyógyul! Naponta azért újra kell kötni! A parancsnok kedves felesége kezességet vállalt értük. Említette ugyanis, hogy be szokott segíteni Önnek! Persze abban az esetben, ha komplikáció lépne fel, vissza kell őket hozni, s ugyancsak a gipszkötés eltávolítása miatt is! Addig azonban még fogunk találkozni!

– Legyen szerencsénk, Kedves kollegina, előre is örömet fejezem ki, ugyanis szívesen gyakorolom az angolt, amint látom, Ön perfekt beszéli!

– Jómagam is szívesen eltársalognék – válaszolta a lány, közben olyan megnyerő mosolyt erőltetett arcára, hogy az orvos belepirult –, nem kell megijednie – folytatta – Londonban praktizálok, és csak ritkán adatik meg hasonló hazai kiruccanás! A főorvos felkérésére vállaltam a kíséretet, na meg barátnőm: Kovács ügyvédnöje is szerepet játszott benne, de látom, már jön is értem. Isten áldja Önöket – fordult felénk – Önnek pedig – mondhatom, hogy viszontlátásra?!

– Boldog lennék – válaszolta az orvos –, de hogy Amálka hallotta-e, mert épp csak érintette kezével az orvos kezét, Melinda felé rohant, aki a közelben Margitkával beszélgetett –!

Amálka távozása után az orvos magatartása egyszerűben megváltozott:

– Induljanak, kérem, majd a felcser – volt szülész főorvos, akkor rab kapta ezt a megtisztelő titult, aki már várt ránk a betegszoba ajtajában... –

– Mit gondol az ezredes – morgott még a fiatal, mondhatnám nyugodtan: tejfeles szájú „orvos palánta”, – ráadásul feleségével kezeltetné?! Na, nem! De miért nem mennek? Vigye őket! – mordult a ránk várakozó, hozzá képest professzorra – majd reggel megnézem Őket, aztán vagy Tököl, vagy ki a pusztára! Itt csak egészséges embereket kezelünk! Indult volna a hölgyekhez, de nem várták be, azaz csak Margitka, az ügyvédnö és barátnője elhajtottak...

– Hallották! – fordult felénk a volt főorvos – egészséges embereket kezelünk! Olyanokat, akiknek szálla megy a körmük alá, persze ahhoz nem kell orvostudomány! A komoly betegeket Ő is legszívesebben agyonlővetné, mint az oroszok tették a háború idején azokkal, akiknek gyámolítása hátráltatta volna a harcot! Most béke van! Az ember élete azonban semmivel sem ér többet, mint akkor. Aki munkaképtelenné válik, ne számítson könyörületre! Ez főképp rátok vonatkozik, akik magatok idéztétek elő jelenlegi állapototokat. De gyertek csak nyugodtan, ha a parancsnok felesége vállalta a kezességet, a mitugrász csak hajbókolhat előtte! A többi ügyis rám tartozik!

Mielőtt bementünk, még visszanéztem –, Margitka karba tett kezekkel hallgatta az orvos magyarázkodását. Az a nyugalom, ahogy a kis asszonyka mozdulatlanul, szinte szfinxi türelemmel nézett az előtte handabandázó, hosszúra nőtt „kamasszal” farkasszemet, nem hagyott bennem kétséget az iránt, hogy kettejük közül ki lesz a győztes! Íme, egy asszony, aki ateistaként az evangéliumi szeretetet gyakorolja embertársaival szemben! Téves felfogás tehát, hogy a kommunisták veszélyeztetik az emberiséget, hisz nem hiszem, hogy maga Jézus, őt követendő az első keresztények is, ne hasonló értelemben gyakorolták volna a felebaráti szeretetet. A minden szentséget lábbal taposó álkommunizmussal szemben egységesen fel kell lépni, de egyedekre bontva: azokra kell megsemmisítő csapást mérni, akik álhumanizmust hirdetve, a pokol apokaliptikus zűrzavarába akarják belerángatni az emberiséget! Ezek persze nem kommunisták, de emberszámba sem vehetők, tehát kommunistákkal együtt, minden emberséges ember kötelessége, hogy szembeszálljon velük! Ezek a gondolatok kavargtak agyamban, midőn átléptem a betegszoba küszöbét. Egy pillantás elegendő volt ahhoz, hogy felmérjem: a helyiség addig kizárólag azt a célt szolgálta, hogy idegenek előtt prezentálják a betegekkel szembeni humánus magatartást. A valóság persze az orvos szavaiban tükröződött: itt csak egészséges embereket – nagy szó – helyesebb talán egészséges rabokat kezelünk! Erre a célra pedig elegendő volt a rendelkezésre álló külön kis rendelő!

– Helyezkedjenek kényelembe – a volt főorvos jóindulata mellett még segítőkész is volt: megbontotta ágyunkat, segített a lefekvésben, elhelyezte a magunkkal hozott cuccot, megkérdezte, van-e valami kívánnivalónk, aztán átment a betegszobából nyíló kis helyiségbe és leheveredett ő is!

Mivel az ajtót nyitva hagyta, áthallatszottak nehéz sóhajai, valakivel vagy valakikkel küszködött Ő is! Lehetséges, hogy a rosszul sikerült műtét miatt elhalt asszony, vagy a szétmarcangolt magzat lelkével viaskodott?! Egy biztos: a bűn mechanizmusa gyakorlatilag sosem szünetel! Egyik kitermeli a másikat. A cséplőgép, amely érkezésünkkel még javában zakatolt, elhallgatott. A levegő még bent a betegszobában is telítve volt a gép által felkavart gabonaporral, de anélkül is fullasztó lett volna! Gondolataim az elmúlt tizenkét óra ugyancsak sokféle, -fajta történései közül, szelektíve Gitta és az újszülöttre irányultak: vajon helyes-e velük szembeni magatartásom? Ha nem indulunk fejtellenül neki a nagyvilágnak, Izabella is élne, s úgy lehet, már Pesten és boldogan élnénk, mint ahogy terveztük is! Ki a bűnös? Én? Gitta? Vagy, akik elől menekülve – ebben a sűrűn szőtt pókhálóban kötöttem ki? De abban az esetben Amálka? Viktória? Eh –, legjobb nem is gondolni semmire, vagy – tehetünk-e mást? Gondolkodó lény létünkre hagyjuk magunkat beszöni, hogy az ocsmány pók kiszívhasa éltető nedveinket?! Az áporodott levegőben hosszan elnyújtott tehénbögés hasított bele, majd nyomban utána sokszor ismétlődő: möh-möh-möh...!

– A közelünkben téhen borjadzik! – Anti hallatta szavát, a kórházból való távozásunk óta először... –

– Miből állapítod meg, vagy csak találomra?

– A hang rezgése elárulja annak az állapotát, aki, vagy ami kiadja magából!

– Azt is meg tudnád mondani, milyen állapotban van most a felcser?

– Levegő után kapkod! Az aprószenetek szorongatják a nyakát!

– Mit gondolsz Anti, a hegyek szülhetnek egeret?

Kis gondolkodás után:

– Hát – az urak is szarnak! Sok elbaszott dolog van ezen a világon!

Az autó Amálkával és Melindával már Pest közelében járt, midőn Melinda kicsit szégyenlősen, de határozottan maga felé húzta útitársát:

– Te Ami, Te fiatalságod ellenére sokkal tapasztaltabb vagy nálam! Adj tanácsot: mit tennél abban az esetben, ha tizennégy évig várnál egy férfit és mikor végre egymáséi lehetnétek, kiderülne, hogy a férfi impotens, nem képes gyermeket nemzeni?!

Amálka, még mindig fehérköpenyben, sztetoszkóppal a nyakában, maga elé meredt, majd benyúlt a köpenyszabéba, s vigyázva, nehogy a benne lévő massa összemorzsolódjék, kiemelte a vattacsomót:

– Az bizony könnyen lehetséges – törte meg a hallgatást –, hogy a sok brómtól, melyet a feketekávéban magához vett, impotenssé vált! De – ha valóban szeretitek egymást, amihez szerintem nem fér kétség, ez a tény ne aggasszon percig se! Igaz, hogy a gyermek öröklő a szülők tulajdonságait, ezek a tulajdonságok azonban származhatnak az őseitől is, több emberöltőt felölelve. Ha így van, márpedig megdönthetetlen érvek szólnak mellette, akkor bennem is van valami belőled és ez fordítva is érvényes, ugyanakkor Konrádra és Jóskára is! Szerintem tökéletesen mindegy, hogy melyiktől termékenyülsz meg, s ezt alátámasztja még, hogy testi és lelki alkatuk is hasonló! Ha elfogadod érvelésemet, itt van a kezemben egy vattacsomó, benne Jóska spermája, állj meg szállj ki a kocsiból és dugd fel a méhszáj közelébe, bizonyára akad benne néhány még élő ivarsejt! S ha peteérésig kibírják...! Ám lehetséges, hogy addig Konráddal is érintkezhetsz, én bízom abban, hogy a parancsnok betartja ígéretét, ha Ő nem akkor Margitka –, aztán amelyik életképesebb...!

– Zseniális! De – hogy Te és Jóska a mentőautóban...!

– Na, nem feküdtünk le, ne érts félre, különben sem ketten voltunk! De ha a gyakorlat találkozik a vágy spontán, azaz külső beavatkozástól mentes, független jelenségével –, aztán, hogy őszinte legyek, számítottam is rá!

– Eredeti egy nő vagy, Te kedvesem – szólott ismét Melinda, majd megállította a kocsit – várj –, folytatta – lemegegyek a padkára – lehajtott, majd kiszállt:

– Adhatod, Kedvesem – szólott vissza – úgyis menstruáció előtt állok, vagyis –, leguggolt, mintha pisilne és begyömöszölte a közben átvett, átítatódott vattacsomót! – Ha erre mertem volna még csak gondolni is...! Konrád családjának és főképp neki köszönhetem, hogy élek! Így nem furdal a lelkiismeret, s ha a közeljövőben ténylegesen is együtt lehetek vele, benne sem merülhet fel még a gyanúja sem, a titok pedig kettőnké!

– Ahogy mondod – válaszolt Amálka, közben Melinda visszaült a helyére és beindította a kocsit –, nagy öröm lenne számomra is, ha így sikerülne egy kis fél zsidó gyereket összehozni, nekem, mint tudod, vagy nem?, na mindegy, szóval: majd nyolc évig a vörös „elit” mézelő tehene voltam, s ifjúságommal együtt ráment a méhem is! Ha a véletlen össze nem hoz Jóskaékkal és nem költözik a szívembe új remény, valószínű, hogy ma is a soproni lövérek vadszölővel körülfont házában ablakából lennék a túltáplált, mesterségesen felfújt bikákra, hogy aztán – legalábbis eltökélt szándékom volt – a gyönyör mázával együtt felruházzam őket a szifilisz – kankó –, általában a nemi betegségek összes válfajával! De erről majd máskor, ha egyáltalán érdekel... –

A fiatal orvos sem másnap, sem később felénk sem nézett. A jelek szerint Ő volt a felcser, s Marci is a nőgyógyász, volt főorvosra gondolt, midőn börtönorvosát jó szakorvosként jellemezte. Margitka tehát erősebbnek bizonyult, ám lehet, hogy a parancsnoknak is szerepe volt benne, hogy a tököli rabkórház, vagy a területre való kiebrudalás szóba sem jött.

Franci bácsi – Anti csak professzornak titulálta a főorvost, és azt hiszem meg is érdemelte, mert gondos, lelkiismeretes kezelése folytán egy hét leforgása alatt a nyomorékokat talpra állította, s midőn Margitka betekintett, azon kívül, hogy a kezem még sínben volt, egészséges, jókedvű embereket talált, vagy ha egyeseknek jobban tetszik: rabokat! Éppen Anti valamelyik hülyeségén kacagtunk –, egyébként mindig valami újjal hozakodott elő, s a főorvos mókamarcinak nevezte el!

– Jöjjön közelebb, Asszonyom, ha lenne kedve kacagni – invitálta Margitkát a főorvos –, ez a szerencsen többet tud a fővárosi nagy cirkusz bohócainál!

– Nagyon örülök, főorvos úr! – Margitka is a neki járó címmel illette –, ha szabadna tudnom, mikor engedélyezi számukra a betegszoba elhagyását?!

– Ön is tudja, asszonyom, hogy nem rajtam múlik! Ha a doktor úr kiírja őket, akár ma! – Margitka fehér köpenyben volt, valószínűleg a rendelőből jött át és a fiatal orvossal már megállapodtak a velünk kapcsolatos teendőinkben.

– És maguk – folytatta a kérdezősködést –, maguk is úgy érzik, hogy felvehetik a munkát? Úgy értem, amit éppen el tudnak végezni?

Antit váratlanul érte a kérdés, a talpa ugyan rendbejött, de nem feledte pillanatra, sem amit a kórház sebész főorvosa mondott neki, mikor levette lábáról az ideiglenes kötést: „Na, fiam, neked sem volt sok hátra, hogy megszabadulj a földi rabságból!” Ha most kitesznek innét, már csak bosszúból is, egyenesen a töreklyukba raknak és ez a friss heg..., na, nem – gondolta jó nekünk itt, legalább a cséplés végéig kihúzhatnánk!

– Aranyos nagyság – szólalt meg –, én csak elbotorkálnék, de a sógorkám –, mihez kezdene fél kézzel? A gipszet csak hetek múlva veszik le róla!

– Majd olyan beosztást kap, ahol fél kézzel is helyt tud állni! Azt azonban nem garantálhatom, hogy együvé kerüljenek, látom, nem szívesen válnának meg egymástól, de megnyugtathatom, hogy a telephelyük továbbra is ott lesz, ahol eddig, ha máskor nem is, este találkozhatnak. Az őrség bosszújától pedig nem kell tartaniuk, mert akik érdekeltek lennének, már másutt teljesítenek szolgálatot!

– Nagyon köszönjük, aranyos nagyság – Anti arca felragyogott –, tudtam én, hogy angyalok is vannak az állatok között, különben hogyan ismerhetné a gondolataimat?!

– Nem kell ahhoz angyalnak lenni, fiam! Aki ismeri az itteni körülményeket az egy arcvonásból is következtetni tud: maga tart az őrség bosszújától, ugyanakkor társaiétól is! Nos – mint már mondtam: az őrség kicserélődött, társait pedig majd leszereli a haverja!, vagy –, hogy is mondtam? A sógorkája! Jól mondom? – Huncut mosolyt küldött felém, de nem hagyott szóhoz jutni! – Most pedig maga velem jön – hozzám –, itt van a doktornő a kórházból, szeretné megnézni a fejsebét. Tekintve, hogy az ügyvédje által kierőszakolt vizsgálatról van szó, a parancsnok döntése, hogy kizárólag a parancsnoki irodában engedélyezi a vizsgálatot! Tehát – indulhatunk!

– Semmi kifogásom ellene – így a főorvos –, de jobban szeretném, ha én is jelen lehetnék!

– Sajnos ez nem lehetséges! Még a börtön orvosának jelenlétét is megtiltotta a parancsnok – magyarázkodott Margitka –, valószínűleg az ügyvéd miatt, nehogy támadható legyen a

vizsgálat esetleges befolyásolása ürügyén! Mivel valószínű, hogy ide már nem tér vissza, pakolják össze, kérem, a holmiját –, ezt már Antihoz –, s ha jön az ő magaért, csapja a hóna alá azt is!

Megköszöntem „Franci” bátyánk jó szolgálatait, aztán elindultam Margitka előtt. Persze, amint kiléptünk az ajtón egy főtörzsőrmester csapódott mellénk, aki egészen a parancsnok irodájáig kísért, majd ott, az ajtó előtt leparkolt, gondolom az elővigyázatosság, a szabályok betartása miatt volt szükséges! Útközben hiába nézelődtem, nem találtam Amálka kocsiját. Sejtettem, hogy valamilyen csalafintaság van a háttérben, az ő miatt azonban nem kérdezhettem semmit. Abban persze pillanatig sem kételkedtem, hogy jóindulat vezeti mind Marcit, mind a feleségét, Margitkát. Ezért idegesség nélkül nyomtam le a kilincset.

– Nos – meg vagytok velem elégedve – szólalt meg Margitka miután becsapta maga mögött az ajtót –, milyen vagyok?!

Marci ujjai az íróasztalon kopogtak, láthatólag nyugtalanabb volt a többinél:

– Majd a végén akár ugrálhatsz is örömdben, szívecském – mondta rezignáltan –, most azonban minden perc drága! Láss hozzá praktikáid keresztülviteléhez!

– Kezddetjük, Aranyoskám – Margitka, aki Amálka és Melinda, mert Ők voltak a felülvizsgálók, hálálkodó karjaiból alig tudott szabadulni, a régi konspirációs időket meghazudtoló, gyakorlatiassággal suttogni kezdett: Te Melinda velem jössz! Konrád már vár Rád! Ti pedig kedveseim bízzátok magatokat a férjemre! Biztosíthatom, hogy börtönparancsnok létére a legjobb ember a világon!

Miután eltávoztak, Marci intett, hogy lépünk közelebb:

– Józsikám – kezdte –, hogy létrehozassuk ezt a találkozót, Lőrinc barátunk a belügybe kellett helyeztesse az elhárítóst, – aki alkalmatlankodhatott volna. Jelenleg betöltetlen az állás, ennél fogva – legalábbis jelen pillanatban – semmitől sem kell tartanotok. Átmegyek veletek az ügyvédi beszélőbe, s ott, de okosabb, ha a belőle nyíló mosdófülkében azt csinálhattok, amit akartok, ott még én sem tarthatlak benneteket szemmel. De – hogy megbizonyosodjatok, lásd, kikapcsolom a figyelőkészüléket. Az ajtó elé pedig a legmegbízhatóbb emberemet állítom!

– Teljesen Rád bízunk magunkat, Marcikám – mondtam –, de hogy őszinte legyek – úgy nézek Rád, mint egy csodára! Hogy a sok farkas közt egy bárány is akadjon?! Nem találok szavakat, de add a kezed, ha nem sértenélek meg vele, legszívesebben megcsókolnám, ami nem is annyira irántad, inkább az emberi tisztesség iránti hódolatomat fejezné ki!

– Tőled tanultam, Jóska, az emberi tisztességet, és ami azt illeti, ma is csak felnézhetek Rád! De ne húzzuk az időt, ide bármikor befuthatnak nemkívánatos személyek! Előrement, kinyitotta az ajtót és előre tessékelt minket:

– Parancsoljon, doktornő! Az ügyvédiben nyugodtan elvégezheti a vizsgálatot, majd a főtörzs úr örködik, hogy senki ne zavarhassa meg engedélyem nélkül! De engedelmével előbb magam is körülnézek! – Előttünk lépett be az ügyvédi beszélőbe, s miután rendben talált mindent, vissza! Amálka megfogta a kezem, s húzott egyenesen a mosdófülke irányába:

– Mintha az Ezeregyéjszaka meséi ismétlődnének – motyogta, szemei tüzeltek, arca a természetes barnulás ellenére indián vörösben játszott, s pillanattal később a fehér köpeny, a sztetoszkóp a mosdótálban, az alkalomra készített cipzáras ruha lábaihoz csúszva, anyaszült meztelenül, Milói Vénuszként állt előttem, azzal a különbséggel, hogy az ártatlanság helyett egész lényéből a kéjvágy sugárzott felém!

– Mire vársz? – inkább gondolta, mert ajka csak remegett, majd: Szegénykém! Hogy lehetek ilyen önző!, és elkezdett vetkőztetni..., majd gyengéden a WC ülőkéjére ültetett, aztán egy olyan játékba kezdett, amelyet addig soha nem tapasztaltam. Az első eresztést vattába csomagolva a köpeny zsebébe csúsztatta, s mivel a teremtés szarva még kielégületlenül ágaskodott, beleült, s addig tekerődött rajta, míg a gyönyör mindkettőnket kábulatba nem ejtette. Mikor már kezdtünk hervadni, csendesen megszólalt:

– Látod, Drágám! Az elővigyázatosság, hogy a rab mindig a WC közelében legyen, nekünk most jó szolgálatot tett, bár engem most a beton sem hűtött volna le, Te azonban képtelen lettél volna ahhoz ebben az állapotban! – Kissé később pedig – már lemosakodva, felöltözve, de még egymás karjaiban:

– Milyen voltam?

– Mint egy szűz!

– Ne csodálkozz! Plasztikai műtétem óta Te vagy az első és merem remélni, hogy az utolsó is! Nem rajtam fog múlni! Mit gondolsz – érdekes lett volna egy szobrász számára előbbi pózunk? – Majd válaszra sem várva: Ó, ha úgy felhevült állapotban kővé merevülnénk, a termékenység Isteneként mutogatnának bennünket a teremtés pillanatát idealizálva! Persze, nem törött karral!

– Szerettem volna látni az arcodat – mondtam –!

– Láthatod, s ha igaz nemsokára, bár legszívesebben itt maradnék bezárva Veled! Kicsinek már úgysem hiányzom: Viktória betölti az anya szerepét, Fannika a tanárét! Én így mindenestül a Tiéd vagyok! Barátod jóvoltából lehet, hogy már holnap szabadon mozoghatsz a börtön területén Konráddal együtt. Nem kanászként, juhászként fognak alkalmazni, kérlek, hogy ne ragaszkodj a disznókhoz, a birka is állat, ráadásul szelídebb. Hollétetek felől Margitka tájékoztat minket és gyakrabban felkereshetünk benneteket. Szeretném, ha az első alkalom Viktóriáé lenne, mert Ő, hagyományaik szerint feleségednek tekintendő és én ezt tényként akceptálni tudom!

– Nem vagy féltékeny?

– Édesem! Ami belőled az enyém, azt én úgyis elveszem, amit pedig másnak kell gyümölcsöztetni, azt Veled együtt adom! De igyekeznünk kell, az adott szituáció nem nekünk, nekik, kellemetlen! – Még egy ölelés, de az már a folyosóra nyíló ajtó előtt, aztán kiléptünk. Az ör le-föl sétált a folyosón, mintha észre sem vett volna bennünket, bár mindketten tudtuk, hogy azt is sejti, hogy mi történt bent! De hatalmon belül voltunk, vagyis: a hatalom birtokosa a mi oldalunkon...! Törődünk is mi azzal, hogy mit gondol az ör. Épp nyitni akartam a parancsnoki iroda ajtaját, midőn a főbejárat felől befordult a folyosóra Margitka és Melinda a jól végzett munka derűs hangulatát árasztva maguk körül. Melinda arcáról szinte le lehetett olvasni: ha nem is ugyanúgy, de ugyanazt kapta, amit Amálka! Ugye milyen kevéssel is beéri az ember! Persze az a kevés nekik akkor minden volt! Mivel kezem önkéntelenül lenyomta a kilincset, az ajtó kinyílt s elől én, mögöttem a hölgykoszorú, bevonultunk a parancsnoki irodába, ahol mintegy karmesteri intésre, kitört a kacaj, s míg jól ki nem nevettük magunkat, egy szót sem szoltunk egymáshoz!

Hogy mit vagy kit nevettünk ki? Inkább mit! A félelmetes, úgynevezett „állambiztonsági” gépezetet! Egy kis szocialista összeköttetés, egy régi barátság, mekkora rést tud ütni az egyébként megközelíthetetlen falon!

– Hát hogy őszinte legyek – szólalt meg Marci miután lecsendesedtünk –, alaposan kiszámítottátok az időt! Most pedig, hogy az öröm teljes legyen: néhány perccel ezelőtt felhívott

Lőrinc, s közölte, hogy az új elhárító tiszt már úton van, és az Ő bizalmasa, azaz: barátja! Meg vagytok velem elégedve, vagy többet akartok?!

– Elég! Elég! Te vagy a nap hőse! – feleltük, mint a kisiskolások!

– Édesem! – Margitka férje nyakába borult – ma igazán nagy voltál! Máskor is, de ez a mai...! Nézd ezt a két kivirult rózsát! Szinte csepeg róluk a harmat!

– Hát –, ha harmat nem is, de – röviden: örömömre szolgált, hogy segíthettem, s hogy őszinte legyek, legszívesebben szélnek ereszteném a börtön valamennyi lakóját, mert akiket ide szállítanak, azokat majdnem úgy fogdossák össze, mint hajdanában a katonákat, vagy ‘45-ben az oroszok a „málinku robot” szenvedő alanyait, a börtöngazdaság munkaerő-szükségletei szerint! Majd ha Jóska barátom otthon lesz már, bővebben is elbeszélgethetünk ezekről a szégyenteljes dolgokról, most azonban be kell fejezzük, mielőtt megérkezne újdonsült barátunk, az elhárító tiszt. Mert akárki vagy akármilyen is az illető, jobb szeretném, ha ez a barátság csak magunk között maradna! Jóska, Amálka tájékoztatott már új beosztásod felől?

– Igen!

– Megfelel?

– Ne túlozd el, Marcikám, hisz épphogy az ágyadba nem viszel!

– Azt azért nem, de nincs is rá szükséged, hisz egész háremmel rendelkezel! Bocsássanak meg hölgyeim, kicsit elszóltam magam! Ha tehát vállalod és a barátod is, a magam részéről befejezettnek tekintem az ügyet! A részleteket majd az ajtóban álló főtörzs, Önökkel pedig hölgyeim – mondjam azt, hogy a hátralévő időben maguk választhatják meg a beszélő idejét?! Feleségemre bízom a végrehajtás módozatait! Rendben?

– Ó, kedves – mind a három nő, mondhatom nyugodtan: asszony körülfogta és... –

– Ne – ne, kedveseim! De kérem, szálljanak le rólam! Nekem egy is sok a nőnemű személyekből! Nincs mit köszönni, a barátomért teszem, amit teszek, bár többet tehetnék!

– Fejezzük be – szóltam közbe –, most nincs idő a hálálkodásra! Majd annak az ideje is eljön!

– Így igaz – Marci szélesen mosolygott –, Jóska Te maradsz! Hölgyeim?

– Búcsúzzatok el, aranyoskáim – ez a felszólítás már Margitkától származott –, aztán ne búsuljatok, rövidesen viszontláthatjátok egymást!

Amálka mellém lépett:

– El is feledtem mondani, szerelmem, hogy Gittáék nagyban készülődnek! Úgy néz ki, bele-törődik sorsába! – Átölelt és megcsókolt s ugyanazt tette Melinda is:

– Nem feledek semmit – súgta –! Margitka pedig csak rám mosolygott:

– Én még visszajövök!

Mikor kimentek, Marci felsóhajtott:

– Nehéz az élet, Józsikám! Sokszor gondoltam már, hogy jobb lett volna meg sem születni! Ami kis öröm néha adódik, az csupán gyöngyszem a moslékban! Hittem, hogy Rákosi távoztával nyugalmasabb napok következnek, de sajnos tévedtem, igaz a közmondás: kutyából nem lesz szalonna! Az a sok átvedlett nyilas dezorganizálta a pártot, de nemcsak ők, azok is, akik vélt vagy valós szenvedéseiket a párt hatalmára támaszkodva igyekeztek megtorolni. Ez a mostani már nem a munkásosztály pártja, sokkal inkább a szélhámosok eldorádója! De Neked nem kell mondjam: jobban tudod, mint én! Az elmúlt héten összefutottam Lőrincsel, neki is tele van a töke velük! Szerencsénkre már nem sok van hátra a szolgálati időből, egy nappal

sem maradnék tovább! Nem tudom, honnét jött elő ez a sok hiéna, de úgy ellepték az egész terepet, hogy mindenütt beléjük botlik az ember! Hogy tagadhatnám meg ettől a két szerencsétlen asszonytól azt a keveset, amit kérnek, mikor mást sem tapasztal az ember, csak visszaélést és ez általános: fent és lent! Meg kell becsülned, Józsikám ezeket az asszonyokat, mert ahhoz képest, hogy a felső tízezerhez tartoznak ma is, hatalmas szív dobog bennük! Utána néztem barátod menyasszonyának is: nagyon jó nevű ügyvéd! Függetlenül attól, hogy egyformán sorsüldözött mindkettő, nehéz megérteni őket! Na – de –, azt sem bánom, ha kint alszotok a nyájnál, sőt a gazdaságnak is jobb lesz úgy és természetesen nekik is! Legalább mire szabadultok, megszokjátok egymást! – Margitka perdült be az ajtón:

– Végeztetek?

– Igen!

– Akkor mehetünk!

– Azért nem kell elsietni, Kedvesem – szólta Marci feleségéhez –, majd hozzám – alkalomadtán meglátogatunk benneteket és még annyit: kizárólag a főtörzsőrmester dominál felettek! Őt már eligazítottam!

– Köszönöm, Pajtás – mondtam –, mindent köszönök, az Isten áldjon meg érte! – Kezet fogtunk, aztán indultam volna, Margitka azonban visszarántott:

– Egy pillanat! Bocsásd meg Amálikának, hogy nem is említette a kicsit! Meg lehet érteni, hisz annyifelé szóródik szét! Már otthon van az asszony, az újszülött azonban a kórházban marad még egy ideig. Egyébként egészséges! Amika innét egyenesen hozzá megy! Légy egészen nyugodt, Ő mindenre gondol, csak csodálni tudom! Ha hinnék a szellemekben, Őt az angyalok közé sorolnám!

– Én hiszek bennük – mondtam – és benne is! De ne tartsuk fel Marcit, induljunk Kedves! – hátra intettem, aztán kinyitottam az ajtót és kiléptem a folyosóra. Margitka nem húzta be maga mögött, csak kiszólt az őrnek:

– Indulhatnak, kérem – majd visszalépett az irodába –!

Az őr középkorú, langaléta pasas, ahhoz képest, hogy gondolkodni tudó, mértéket ismerő egyedek általában kerülnek ezt a pályát, külsőleg eléggé intelligensnek mutatkozott, s foghegyről, mintha egyáltalán nem érdekelné a dolog, csak azért, hogy mondjon valamit, odavetette:

– Rendben találta a doktornő?

– Különben nem mehetnék most Önnel!

– Szívesen alávetném magam én is egy alapos vizsgálatnak, de csak, ha ő végezné!

– Nem tudom, melyikük sírna?!

– Annyit talán bírnék, mint maga! Látom, alaposan helybenhagyták!

– Így igaz! De mint hallom, nekik sem köszönték meg!

– Hát nem, de ha más lett volna és nem maga, sejti ugye, hogy hol lenne már az illető?!

– Nem tudom, mire gondol, de amit én kaptam rövid itt tartózkodásom alatt, egy ökörnek is elég lett volna!

– Sajnálom! Különben tudok mindenről! Előttem nem kell konspirálnia! A jövőben nem kell hasonló atrocitásoktól tartania, s ha valamiben segítségére lehetek, csak szóljon bátran, akkor is ha valamilyen akadály merülne fel a doktornő vizsgálódásaival kapcsolatban!

– Már csak a gipsz levétele van hátra, a továbbiakban pedig... –

– Ne legyen annyira biztos benne! Tegyük fel, ha rosszul forr össze a csont, s újból el kell törni, de ez már az orvosok dolga, fődolog, hogy kikerül azoknak a bérgyilkosoknak a hatóköréből, ráadásul a szabadba, én pedig – egyelőre azonban maradjunk csak ennyiben!

– Mikor állhatunk munkába? És ha szabadna tudnom: Ön nem állít akadályt az elé, ha szükség esetén az éjszakát is az állatok mellett töltjük?

– Holnap reggel kijönnek velem a juhállományhoz, átveszik –, a többi már a maguk dolga! Egyiküknek mindenképp kint kell maradnia éjszakára is, de ha mindketten maradni akarnak, csak be kell jelenteniük a konyhán, hogy az ebéddel együtt a vacsoráról és a reggeliről is gondoskodjanak! A magam részéről csak örülni tudok annak, ha az állatok állandó felügyelet mellett lesznek! A hodályhoz tartozik egy kis kuckó, abban berendezkedhetnek! Ha hébe-hóba kinézek, azt csak azért teszem, hogy be tudjak számolni az állatok állapotáról a főnökségnek! Különb magában tökéletesen megbízom, azt hiszem, ennyi elegendő útravalóul!

Egyébként is be kellett volna fejezzük, mert Konrád és Anti egy másik ór kíséretében már jöttek elénk. Valószínű, hogy Margitka átszólt telefonon és egyszerre indultunk el. Miután a főtörzs átadott engem is a másik őrnék, az össze akart bilincselni a másik kettővel, a főtörzs azonban leintette:

– Nincs rá szükség! Kettejük holnaptól szabadon mozoghat, mert leváltják a juhászokat, a cigányt pedig el sem lehetne zavarni...!

– Jó! – mondta amaz –, de hát a szabályzat... –

– Az én felelősségemre! – Mondanom sem kell, hogy milyen képet vágunk hozzá, s ráadás-ként Anti megjegyezte még:

– Maga egy igazi úriember, főtörzs úr!

– Hagyd el cigány a hízelkedést! Nálam nem sokra mégy azzal! Azt azonban előrebocsát-hatom: ha még egyszer hasonló kalamajkát kavarsz, bedobatlak a szecskavágóba!

– Nem az Ő hibájából történt, főtörzs úr – próbáltam volna menteni, de nem sok eredménnyel jártam... –

– Maga csak ne védelmezze –, volt a válasz – mi már jobban ismerjük Őkelmét –, miért van az, hogy majd minden kellemetlenségnek Ő a központi figurája? Az a tény, hogy cigány, még nem mentesíti a felelősség alól! De induljanak, holnap reggel pedig a megbeszéltek szerint készüljenek fel! A kivonulás előtt ott leszek!

E szavak után hátátfordított nekünk és visszafelé indult. Az irányból ítélve, a parancsnoki épületbe tért vissza, mi pedig rátértünk a táborhelyünkhöz vezető útra. Konrád, mielőtt szót is szólt volna, jó erősen megszorította szabadon mozgó kezemet, majd előbb csak úgy a fogai között:

– Csakhogy itt vagy, pajtás! Nem hittem volna, hogy ilyen rövid idő alatt talpra állj! Igaz, nekem is kijutott akkor bőven, ha a többiek gyűrűbe nem fognak..., de erről ráérünk fecsegni, most fő, hogy itt vagy! Te pedig len – Antihoz – húzd meg magad, mert még valóra váltják ezek, amivel ijesztgetnek! Meddig tart egy embert eltüntetni, aztán egyszerűen szökéssel magyarázni! Nem mindenik hülyébb nálad is, s ha nem vigyázol, itt fogsz elrothadni!

– Na – ja! Ha Te mondod – dünnyögte Anti –, azt is tűrjem, ha bedugnak a töreklyukba?

– Az is jobb, mint örökre elkaparjanak, vagy – az úttól ötven méterre zakatolt egy cséplőgép – az sem jobb, ha „véletlenül” beesel a dobba! És ezután még jobban is kell vigyáznod, mert egy ideig nem leszünk melletted!

– Nagy az én bánatom, testvéreim! De ha legalább estenként láthatnálak benneteket –, akár szét is rúghatná a devla ezt az egész pereputtyot!

Hallgattam Anti dünnyögését, valamelyik főúri hagyatékból származó, dohogó „öslény” mellett dolgozó rabtársaink üdvözlő kurjantásait, de egyik sem hatolt tudatomig, még előtte elkapta Őket valamiféle ismeretlen örvény, s abba hullottak bele, mint a rostán pattogó árpa-szemek a kipeckelt szájú zsákokba. Egészen más foglalkoztatott akkor engem, valami, ami közvetlenül érintett, ami változást hozott börtönéletembe. Néhány heggel a koponyámon, három vagy négy – ki tudja összeforrt-e – törött bordával, sínbe tett karral – bár akkor már kezdett viszketni a gipsz alatt, elkezdődött a harmadik negyedév, amelynek határait kizárólag a hozzátartozóim iránti kötelesség, valamint barátaim iránti betyárbecsület szabta meg...!

Az út még hátralévő részén nagyokat hallgattunk! Az egészben az volt a feltűnő, hogy Anti is saját gondolataival volt elfoglalva, pedig előtte, ha kellett, ha nem úgy járt a szája, mint a húsvéti kereplő. De Konrád sem volt valami vidám hangulatban – talán nem sikerült a szerelmi légyott? Melinda arcán a tökéletes kielégülés jegyei mutatkoztak, ámbár – lehet, hogy pont az ellenkezője...! Férfi legyen a talpán, aki azt mondhatja, hogy kiismeri magát a női nem titokzatos labirintusában. – De hát ez fordítva is érvényes...!

– Sikerült – kérdezte Amálka, nem nézett se jobbra, se balra, előre tekintő szemeit hol a fényesre csiszolt aszfalton, hol az egyre közeledő főváros magasba szökő fényeinek legeltette. Melinda nem válaszolt mindjárt, mivel ismét az Ő kocsijával voltak, elhajtott a legközelebbi pihenőig, s ott megállt:

– És Neked – kérdezte most Ő – hoztál részemre valamit?

– Én igen! De hát?!

– De hát, de hát...?! – Amikám előtted nincs titkom, az igazat megvallva nehezen indult, de aztán belejöttünk! Hogy magömlés volt-e? Nem éreztem semmit, s magam is csak akkor mentem el, midőn: nyelvében él a nemzet – mondta Konrád, majd alaposan hozzálátott, de úgy, hogy a kék felső határát is súroltuk! A magam részéről tehát kielégültem, az vetődhetett ki arcomra is, de a biztonság kedvéért, ha ideadnád...!

– Parancsolj Kedves – szólt Amálka –, ez nekem igazán nem esik nehezemre és a jelekből ítélve Jóskának sem, hisz Ő még csak fél esztendeje fogyasztja azt a brómmal kevert feketét, ha ugyan ki nem loccsantja minden alkalommal, mert egyáltalán nem tapasztalható nála az „idegcsillapító” hatása!

Melinda átvette, aztán megismételte a korábbi aktust:

– Ez nekem drágább az aranyból – mondta, mikor végzett –, csak sikerülne!

– Ideálisabb csomagolásban is hozhattam volna, Kedvesem, de abban az esetben meg kellene osztani a titkot Jóskával, aki nem hiszem, hogy belemenne! De megpróbálhatnád orvossal is – mesterségesen – úgy biztosabb a megtermékenyülés! Persze nem mindegy, hogy kitől?! Olvastam valahol, hogy Melbourne-ben bírósági eljárást indítottak egy orvos ellen, akinek – mire rájöttek a turpisságára, már négyszáznál is több gyereke futkosott az utcákon! Ennél mindenesetre a mi eljárásunk is tisztességesebb, csak tényleg sikerülne! Ha nem sértelek meg vele: a magam részéről szívesebben átengednék Jóskának, mintsem huzamosabb ideig kísérletezzünk, ezzel a – nevezzük nevén: spermafejjessel!

– Nem – nem Drágám, arra nem vagyok hajlandó, s ha akarod, ezzel a maival be is fejezhetjük! Ez sem egészen tisztességes, de hát – a cél szentesíti az eszközt! Meg aztán – nem is biztos, hogy elfogadna engem! Elsősorban jóval idősebb vagyok nálad, a kivitelezés pedig itt szinte lehetetlen!

– Itt, vagy ott...! Sötétben a fehér is fekete, s jól tudod, hogy amíg itt lesznek, már csak napnyugta után találkozhatunk velük! A sötét mellett pedig a véletlen is közrejátszhat, s felcukkolt állapotban a férfi nem az arcát nézi a nőnek, nekem elhiheted Drágám! Az igazi férfi az érzékek vad tivornyája közepett egész lényét a női test alsófelére összpontosítja, utána pedig a csók, gyengéd ölekezés előtt – toalett közben visszacserélődhetünk. Az általad elmondottakból ítélve biztos vagyok afelől, hogy a Te vőlegényed el sem kezdi, amikor Jóska már befejezi másodízben is!

– Te nagyon jólelkű vagy, Amikám! Már jóformán mindenedről lemondnál mások javára, szerelmed is képes lennél feláldozni?!

– Kedvesem, én csak arról mondok le, aminek már nem vehetem hasznát, s már mondtam, ha jól emlékszem, hogy boldog lennék, ha közreműködésemmel összehozhatnánk egy drága kis porontyot! Mert függetlenül attól, hogy Te hordanád ki és Te szülnéd világra, azért egy kicsit az enyém is lenne, hacsak el nem tűntetnétek előlem...!

– Hogy mondhatasz ilyet? Ti lennétek mindenképpen a keresztszülők, felerészt az igaziak!

Amálka nem válaszolt, valahogy addig nem tapasztalt érzés kerítette hatalmába, s csak midőn a Heim Pál gyermekkórház előtt beálltak a parkolóba szólalt meg: úgy legyen, Kedvesem! Bejössz velem?

– Ez csak természetes! Nagyon, nagyon szeretném látni a kicsit!

A fehér orvosi köpeny és a sztetoszkóp, melyekhez már egészen hozzászokott Amálka, itt is elegendőnek bizonyultak ahhoz, hogy szabadon közlekedjenek, s akadályoztatás nélkül jutottak a terembe, ahol több inkubátor volt egymás mellett... –

– Na, megtalálnád-e magadtól Jóska kisfiát? – kérdezte Amálka Melindától –, már ha jól emlékszem, harmadízben láttad az apát!

– Ne áruld el! Megkísérlem magamtól felismerni!

– Keresd, Drága! Addig én – egy doktornő és egy ápoló lépett a terembe – megpróbálom szóval tartani ezeket! – Amálka a két „kéretlen” jövevény elé lépett, s a speciális latin, majd angol szavak felhasználásával adta tudtul jövetelük célját, de nem sok sikerrel, mert az igazi doktornőt nem lehetett megtéveszteni, s már a kiutasítás gondolatával foglalkozott, midőn belibbent az osztályos főorvos, s két karját kitérve egyenesen Amálka felé tartott:

– Á – Kedves! Ma nem számítottam a látogatására! De hogy, hogy ilyen későn – majd a doktornőhöz –, nem ismeri a hölgyet? Hisz naponta bejár hozzánk!

– Bocsánat – mondta amaz –, szabadságon voltam! Kit keresnek? Látom a hölgy bizonytalan – Melindára célzott –, segítsen neki a gyermek felismerésében – utasította az ápolót –!

– Nem – nem! Amálka megfogta az ápolónő kezét és visszatartotta – hadd keresse csak maga! Kíváncsi vagyok felismeri-e az apa vonásait a gyermekben –, ugyanis ha megmarad – az ügyvédnő – nevén nevezte Melindát – pályázik a keresztanyaságra!

– Mért ne maradna meg, Kedvesem – a főorvos megütközve nézett Amálkára –, függetlenül attól, hogy nyolc hónapra született és gyengécske, minden porcikája ép, egészséges, de ni csak...?! Melinda megállt az egyik inkubátor mellett és miután hosszan fürkészte a benne fekvő gyermek arcvonásait, szembefordult a vizsgálódásait figyelő csoporttal:

– Ő az! – jelentette ki határozottan –, bár szinte semmiben sem hasonlít az apjára! Az arcvonásai, a szeme, nemcsak színében, az állásában is, a hajszín, a homlok...! Ennek a kicsinek külsőre minden porcikája az édesanya mása! Ugye igazam van!

– Tökéletesen! – erősítette meg állítását a főorvos, aki a kísérettel melléje lépett –, ismeri az anyát, ügyvédnő? Már ne haragudjon kérdésemért, de mint hallom, az apa vonásait kereste a kicsin, aki jelenleg még az anya nevét viseli!

– Egyetlen egyszer volt alkalmam találkozni vele! Valódi skandináv szépség! Talán nem is lenne jó ha a fia is..., de hogy a természet ennyire önmagát ismétli?!

– Pedig így van, kedves ügyvédnő! Persze ez a külső hasonlatosság az anyához, még nem jelenti, hogy természetét is tőle örökölte, lehetséges, hogy az apától!

– Bár úgy lenne – szólt közbe Amálka –, igaz ugyan, hogy ez a gyermek egy nagy szerelem gyümölcse, de akkor ismételné igazán önmagát a természet, ha az anya szépsége mellé az apa hűsége csatlakozna! Erről azonban korai még beszélni, a környezet, a körülmények külsején is változtathatnak, természetén még inkább! Segíthetek valamiben, kedves főorvos úr? Ha nem vagyok indiszkrét:

– Mikor volt bent a gyermek édesanyja?

– Öszintének kell lennem ugye?

– Szeretném!

– Nem láttam azóta sem, hogy távozott a szülés után! Ellenben a gyermek nagyanyja naponta meglátogatja kis unokáját és hozzá tehetem, nagyon gavallér a személyzettel szemben!

– Sajnálom az anyát, főorvos úr! De ugye kérhetem, hogy ez a beszélgetés köztünk maradjon?!

– Ez csak természetes, kedves, akár a gyónási titok! Mi is esküt tettünk!

– Nos, valószínűleg nyomot hagyott benne, hogy aljas módon megfosztották egyetemi katedrájától, ugyanis kizárólag ahhoz való ragaszkodása miatt vált el férjétől és most se ez, se az! Lehetségesnek tartom azonban, hogy tévedek, mert a szerelem és a szeretet két, egymástól elkülöníthető érzés! A szerelem elmúlt, a szeretet pedig úgy lehet akkor is hiánycikk volt! De sebjaj –, itt vagyunk mi, ugye kedvesem?! – Melinda nyilván magára vette a célzást, mert bólintott: – Adjanak meg mindent a kicsinek, főorvos úr, sőt – kicsivel többet! Mi a nagymamával együtt minden költséget, a külön kiadásokat is fedezzük!

– De kedves baronesse! Nekünk hivatásbeli kötelességünk, Önök pedig már eddig is túl költekeztek! Szabadna tudnom, hogy vállalja-e az apa az apaságot és mi lesz a gyermek neve? Mi ugyan elkereszteltük már Sámsonnak, gondolván arra, hogy mostani gyengesége ellenére nagyon erős emberré fejlődik, de kicsit babonás vagyok, nem szeretném, ha Sámson sorsára jutna, ezért inkább, ha ajánlhatnám a Dávid nevet! Mindkettő bibliai eredetű név és a születése körüli zavaros tényezők is indokoltá teszik egy megfelelő előd pártfogását!

– Nem rossz név! Mit szólsz hozzá Melinda?

– Nekem tetszik – felelt a kérdezett –, annál is inkább, mivel apám neve is Dávid volt! De mit fog szólni hozzá az édesanyja? Vagy az apa?

– Az legyen az én gondom, Kedvesem! Holnap időben fogok jönni, főorvos úr! Gondolom, azért van, amiben segíthetek: külföldi gyógyszerek stb., a gyermek érdekében maga előtt akár szezám kapui is megnyílnak! – az orvos nevetett... – Komolyan mondtam, amit mondtam – folytatta Amálka –, mint tudja, a svájci gyógyszeriparban is fontos érdekeltségem van, egy szavába kerül és...!

– Aranyos maga, baronesse! De anélkül is nyugodtan alhat! A kicsi jó kezekben van!

Lassan, majdnem lépésben haladtak felfelé a Hidegkúti úton. Amálka váltig erősködött, hogy busszal is időben hazaér, de Melinda sem hagyta magát:

– Legalább kicsit – kiszellőztetem a fejem! Holnap egy eléggé nehéz tárgyalásom lesz! Anyuka tudja, hogy hol vagyok, nem nyugtalankodik, ha kicsit később érkezem. – A mögöttük haladó kocsí vezetője már jó ideje idegesen túlkölt, szeretett volna elibük vágni, de a szemből jövő forgalom miatt kénytelen volt lemondani az előzésről.

– Nyugtasd magad – morogta Melinda –, miattatok van a legtöbb baleset! Nem baj az, ha kicsit később érsz célhoz, csak odaérj! – majd témát váltva:

– Hozzászoktatok már az új környezethez? Csodálkozom Kicsin, egy intelligens, jól nevelt gyerek mit eszik azon a nevetlen cigánylánynon? Vagy valóban olyan rendkívüli teremtes? S ha úgy van, nem tartasz attól, hogy az első helyről az utolsóra kerülsz? Tudod, sokan jó szívük miatt kerülnek hátrányos helyzetbe!

– Kedvesem – adta meg a választ Amálka –, csak azok félnek, akik nincsenek tisztában a számukra kiszabott feladattal és ez érvényes a társadalmi élet minden vonatkozásában! Viktória, bár tanuló, igazán szeretetreméltó teremtes, csak az anya szerepében járhat előttem, más vonatkozásban soha nem fog megelőzni és biztos vagyok afelől, hogy nem is akar, mert nemcsak szeme, szíve is van, vagy inkább fordítva...! Rövid ittléte alatt rájött, hogy Gittus is, aki pedig okmányokkal bizonyítható képzettségét vesszük, előttem kellene, hogy járjon, bizonyos értelemben mögöttem kullog! De egyáltalán nem vagyok öntelt, mert előnyömet csupán származásomnak köszönhetem! Származásomnak, amely lehetővé tette, hogy már pályás koromtól egy superképzett három diplomás francia hölgy adagolja belém a különböző tudományok eddig ismert eredményeit. Ez a hölgy Fannika! Ma is mellettem van, s a velem, most már Kicsivel való foglalatossága mellett ma is bújja a tudományos folyóiratokat! Az Ő érdeme, hogy a hivatalosan elismert négy elemi és hat gimnázium ellenére, mert még érettségim sincs, három nyelven írok, beszélek! Tizenhat éves koromban már én vezettem apám titkos könyvelését, s mivel bankár volt, a bank ügyvitelén kívül az iparban és a kereskedelemben is tisztos jártasságra tettem szert. Ezzel a képzettséggel rendelkeztem, midőn egyik napról a másikra elvesztettem szüleimet, s velük együtt, legalábbis akkor úgy gondoltam: mindent! Azaz – Fannikán kívül mindent, mert Ő megmaradt mellettem! Ő gondoskodott továbbra is a számomra nélkülözhetetlen szellemi táplálékról, én pedig gondoskodtam róla: lakás, élelem, ruházat stb., hogy mi módon, arról most nem beszélek, csak még annyit, hogy amire szüleim halála után az élet megtanított, azt arany diplomával sem lehetne eléggé méltányolni. Nos, Gitta és a köztem lévő különbséget a gyakorlati életből merített tudás jelenti, de nevezhetném nyugodtan az élet különböző jelenségeihez való helyes alkalmazkodásnak is, amit könyvekből nem lehet megtanulni!

– Bizony nem, Kedvesem! Immár tíz éves ügyvédi gyakorlattal rendelkezem, de hozzád képest –, Te ott is nyugodtan jársz-kelsz, ahol én csak bicegek! Már az a hasonlatosság is, ami a kicsi és az édesanyja között van, lidérces gondolatokat ébreszt bennem. Ez nyilván a dolgok nem kellő ismeretéből adódik. De mondd, ha tegyük fel az én születendő gyermekem is ilyen félelmetesen hasonlítana Jósikára, mivel magyarázhatnám?

– Bocsáss meg – Kedvesem, de számárság előre falra festeni az ördögöt, s különben is: a kicsi arra fog hasonlítani, akire legtöbbet gondolsz a terhesség ideje alatt! Ha magadra, mint Gitta tette, akkor nyilván rád fog hasonlítani. Ha Konrádra, mert hát akárhogy vesszük is, Ő a Te szerelmed, akkor rá! Jóska csak médium, ha szükségtelessé válik – a mór teljesítette feladatát, a mór elmehet! De mint látom, én is mehetek! Megérkeztünk! Bejőnnél hozzánk? Kicsit elbeszélgetnénk még! Szeretném, ha jobban megismernéd a családomat!

– Örömmel tenném, Drágám! Most azonban, ha nem veszed rossz néven, inkább önmagammal szeretnék csevegni. Annyi újat láttam, hallottam főképpen Tőled, muszáj megemésztennem, még mielőtt feledésbe menne! Majd egyik nap megint meglepünk, most pedig csók! Mindenkinek! – bejárt egész a kapuig, Amálka kiszállt, Ő pedig hátrálva mindjárt meg is fordult, aztán elindult visszafelé a város másik végéhez!

Amálka megállt a kapu előtt, hosszan nézett az autó után, majd kényelmesen behelyezte a kulcsot a zárba és kinyitotta az ajtót, de nem indult tüstént befelé, mielőtt vissza-, becsukta volna előbb körbenézegetett: mennyire hasonló minden ahhoz az átkos sopronihoz! Ha nem lenne emelet és a rózsák helyén tulipánok díszlenének, vadszőlő és minden más kellék szinte azonos, azonos, azaz –, ha elkezdődik itt is a ki-be járkálás?! Vajon helyesen cselekszik-e, ha átengedi Gittának a felső szintet? De mért is tagadná meg tőle? Végeredményben igaza van Jóskának: „Ha kurvák kellene és nem tudósok...?!” Aztán akik ide fognak járni, részben barátok is lesznek! A külföldi tőke illetén való beáramlása sem megvetendő! Egyfajta bankügylet! Lába előtt fekete rigóházaspár röptette kövérkés, még „hantszínű” kicsinyeit. Nehezek voltak! Fejletlen szárnyaik csak rövid ideig tudták föld fölé emelni a súlyos testet. Lehajolt, hogy megcírógassa egyiket, mielőtt azonban hozzáérhetett volna, felröppent, s vagy négy méterrel odébb ereszkedett le ismét a földre. Lám csak – gondolta – már azt hittem, hogy könnyű prédák vagytok és íme! Ne féljetek tőlem, bogárkám, én azon vagyok, hogy nagyra nőjete és szaporodjatok! Pusztítsátok a sok mihaszna férget és daloljatek, daloljatek! Ha mi nem is – legalább ti élvezzétek a szabadságot! A szülők, mintha olvastak volna a lány gondolataiban, körülröpdösték, s mikor elindult az épület felé, egészen a főbejáratig kísérték...!

Elmúlt egy hét, két hét, három hét anélkül, hogy a tényleg nagy ritkán hozzánk látogató fő-törzsön kívül – a közbeeső beszélőt is beleértve – bárki jelentkezett volna.

– Valami nincs rendben körülöttünk – mondogatta Konrád, aki közelgő szabadulása ellenére egyre szkeptikusabb lett –!

– Valami bizonyára – toldottam meg –, mert Marci sem jön, holott megígérte az időnkénti látogatást és – feltűnő, hogy a fő-törzs is olyan hallgatag lett!

– Legalább beszélőre jöttek volna! Csak nem anyám? Soha nem bocsátanám meg magamnak, hogyha szabadulásom előtt történne vele valami –, tudod, mire gondolok?!

– Nem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni! Várunk még néhány napot, aztán...! De bízom Amálkában, ha más nem is, Ő átrázza Őket! Láttad volna milyen magabiztosan játszott a doktornő szerepét! Aztán Melindát sem kell féltened, ha az történt volna, Ő is megtalálná a megfelelő utat hozzád! Szerintem itt nincs rendben valami! Lehetséges, hogy a parancsnokot helyezték át, az is tragikus lenne, legalábbis számomra, mert Te küblin ülve is kibírnád...!

– Hülye!

– Hülye, vagy nem, ez az igazság!

Így vitatkoztunk esténként, de csakis estenként, mert nappal lekötött bennünket a munka és a tanulás, nekünk ugyanis halvány gőzünk sem volt a juhtenyésztéshez és szorgalmasan lapozgattuk a „ránk hagyott” szakirodalmat. Még jó, hogy fejni nem kellett, a növendék állatokat gondoztuk, de volt velük is éppen elegendő vesződés. Hisz nemcsak terelgetni kellett őket a fákkal, bokrokkal gyéren benőtt hangán, azt a mellénk „beosztott” két puli is tökéletesen elvégezte volna! Azok voltak a legkellemesebb órák, mikor lépésben követve a legelésző nyáját, egymást „kísértük” az ugyancsak ránk hagyott, bodzafából készített pásztorsípval. A kutya majd mindig, de volt, mikor a birkák is táncra perdültek. Egyik alkalommal egy süldő kos enyhén szólva szteppelni kezdett, s megjegyeztem:

– Lásd, Pajtikám – azt tartják, hogy a birka buta jószág –, türelmesnek türelmes, mert nem zúgolódik, a leghelyetlenebb helyeken is képes órákig csipegetni, de hogy buta lenne?

– Minden állatnak van magához való esze, csak a hozzánk hasonló kétlábúaknak nincs! Sokszor gondoltam már arra, hogy kannibál őseink töpörödött agyvelejét örököltük, amely átgondolt cselekedetekre még nem volt képes! És legtöbbször még ma sem! Ez főképp őrreinkre jellemző!

– Nem gondolod, hogy kicsit rosszmájú vagy velük szemben, mert van azért köztük is ember-séges ember! – Már barátaim miatt sem hagyhattam szó nélkül...!

– Van! Bizonyára van – válaszolta Ő –, de azok annyira ritkák, mint a fehér holló!

– Még abból is több van – toldottam meg – mint – Sopronban hallottam egy mondást, akarod hallani?

– Ha belekezdted, fejezd is be!

– Nos, előbb találni zöld lovat, mint okos horvátot! De azért ez is, csakúgy, mint az általam említett, közmondás számba megy, nem általánosítható mindenre, jelen esetben pedig...?

– Tudom, tudom hová akarsz kilyukadni, de a Te barátaid egészen különleges lények! Ha hinnék Istenben, azt mondanám, hogy az ilyenek külön megrendelésre születnek, hogy mentsék, ami még menthető, de sajnos: ami egyeseknek itt jön meg, vagy itt alakul ki, nekem itt ment el! Ateista lettem, pajtás! Már csak a természetben hiszek, de ettől még embernek érzem magam, a világot jobbító eszmék egyik harcosának, a barátaid barátjának, mert az a tény, hogy ateisták, még nem jelenti azt, hogy együvé tartoznak ezekkel a töpörödött agyú kannibálokkal! Ha egykor, még a mi időnkben, ledönténék a szabadság csúfságára emelt gellérthegyi monstrumot – azért nem nevezem másnak, mert a szabadsággal ellentétben az egyik legvéresebb diktatúrának lett a jelképe – erről a kis, magát ateistának valló asszonykáról mintáztatnám meg az újat, az igazit, amely azt az embert jelképezné, aki állami és vallási kötöttségektől mentve, öntisztulás útján jut a csúcsra!

– Nem nevezted meg, de tudom, hogy Margitkára gondolsz! Jómagam hiszek az egy élő-teremtő Istenben, mert szerintem akármerre forgatjuk is a természetet, értelmet csak értelmes lénytől kaphatott –, Margitkát én is, függetlenül attól, hogy ő magát minek nevezi, az evangéliumi felebaráti szeretet mintaképeként tisztetem! Mert az az egyén, aki mint ő is, felismerve az erőszak hatalom aljas cselszövéseit, az elesettek oldalára képes állni, tekintet nélkül három kiskorú gyermeke, férje és saját egzisztenciális jövőjére – csakis Krisztus első kommunáinak vértanúhoz hasonlítható! Hogy ezen megítélésemet később hogy fogják egyesek magyarázni, az egyáltalán nem érdekel! Bár az úgynevezett békepapok is hasonlóképp cselekedtek volna, mert az egyház átmentésével semmiképp nem magyarázható árulásuk! Voltak ugyan, akik vállalták a keresztutat, de vajmi kevesen! Ha tanácsolhatnám a pápának: minden ceremónia nélkül a szentek közé sorolnám valamennyit!

Ilyen és hasonló eszmefuttatások után, egyik reggel, már kezdtük kifelé terelni juhainkat a karámból, midőn porfelhő közepette mellénk gördült egy rabó, s a róla lelépő őrmester értésemre adta, hogy hagyjak mindent, üljek fel a rabóba, be kell szállítsanak a kórházba, a gipszlevétel miatt. Egymásra néztünk Konráddal, nem így képzeltük el, de hát mit tehattünk? A gipsz eltávolítása már addig is késésben volt és a jobb kezemről volt szó...!

– Menj, pajtás – mondta –, ha nem jönnél vissza, majd pótolnak a kutyák, amíg nem küldenek valaki mást!

Elindult tehát velem a rabó a központi major érintése nélkül egyenesen a városba. Az őt elöl, a sofőr mellett ült, nem kellett attól tartania, hogy fél kézzel kibontom a kocsit ajtaját és

megszököm. Behúzódtam az egyik sarokba és szívtam magamba a rólam áradó birkaszaggal vegyes, már felszállásom előtt is orrfacsaró levegőt. Meleg volt, júliusi kánikula, ami a bűzt még elviselhetetlenebbé tette. Természetes következmény volt tehát, hogy megérkezvén a kórházba a rabó kicsapódó ajtajának nyílásán át, majdhogynem úgy bukfenceztem, szerencsémre „őrangyalom”, Amálka karjaiba. Mert ki más várakozott volna oly kitartóan a rab-szállító kocsira? Hogy is mondta Konrád? Az ilyenek külön megrendelésre születnek! – De ha nincs, aki előre látná, hogyan gubancolódik össze sorsunk, ki vagy mi lenne a megrendelő? A természet maga is gyámolításra szorul! Egy pillanatra feltűnt előttem a réglátott, de örök emléket hagyó rózsadombi klinika, ahol a nyomorékon születő fiatalok, nagyobb részt még gyermek, sok esetben élve is nyúlós tetemeit, naponta úgy dobálják a hűtőkamrákba, mint a vágóhidakon a félbehasított állatokat! De ugyanakkor egy másik képet is láttam: a még élők, vastüdőben, vagy a részükre egyedi darabként szerkesztett gépezetben festettek, írtak, olvastak – némelyikük kéz híján a fogai közt, mások lábujjaik közt szorítva az ecsetet, pennát – alkottak, sőt – egyesek szeretkeztek is! Na, nem emberi vagy állati módon, inkább, mint a virágok a hajladozó szélben! Csókjaik, simogatásaik – az összekoccanó levelek, szirmok csak önmaguk számára érthető nyelvezetén! Íme, a láthatatlan, de egészséges szellem, még a nyomorék testben is képes örök értékű alkotásokra! Ezek a gondolatok azonban épp csak átröppentek agyamon, ábrándozásra nem futotta az időből, az őr elkapta a grabancom, s odébb akart lökni, mondván:

– Nem érzed a trágyaszagot magad körül? Indulj előttem te...! – nem fejezhette be mondan-dóját, mert Amálka, aki előbb csak gyengéden végigsimított karomon, megszorította azt és magához húzott, miközben nem éppen udvarias hangnemben figyelmeztette az Őrt:

– Remélem, tisztában van azzal, Őrmester úr, hogy a belügyminisztérium kórházában tartózkodik! Akár lent is maradhat, majd mi visszakísérjük ide a beteget, ha végeztünk! – Nyugodtan hangsúlyozhatta a szavakat, mert akkorra ott állt mellettem a főorvos is!

– Várjanak itt, kérem – mondta Ő –, ha nincs komplikáció, rövid úton végzünk, és vihetik vissza.

Az őrmesternek nyilván nem tetszhetett, hogy nem mutathatta ki, mekkora hatalommal rendelkezik felettem, de mit tehetett volna? A főorvossal nem szállhatott vitába, vigyázzba vágta magát:

– Parancsára, főorvos úr! De ha kiszabadítják a gipszkötésből és meglép?! –

– Azért már mi felelnénk, barátom, megnyugtathatom azonban, hogy tudunk mi is vigyázni rá! Ha esetleg van elintéznivalójuk a városban, egy óra hosszára el is távozhatnak!

Meg sem várva, hogy a főorvos befejezze, előreindultunk, de volt benne tapintat és utána is kissé hátra maradt, hogy közelsége ne inkonveniálja beszélgetésünket... –

– Szegénykém – kezdte Amálka –, már azt hitted ugye, hogy megfeledkeztünk rólad, pedig dehogy, csak sajnos sok minden és közte fájdalmas is történt találkozásunk óta. Nem a mi családjunkban, de mostantól ők is hozzánk tartoznak. Megpróbálok rövid lenni: Marci, Margitka férje, szívroham következtében elhunyt! Két hete temettük! A temetést, költségeket is beleértve Melinda rendezte, Margitkát pedig három gyermekével én vittem hozzánk. Mivel a szolgálati lakásukon kívül csak esetleg Margitka szüleinél lenne számukra hely, úgy gondoltam, nem ellenzed, ha a mi villánkat bővítjük olyannyira, hogy ők is kényelmesen berendezkedhessenek. Margitkának egyelőre nem áll szándékában férjhez menni, később pedig – még ki tudhatná?! –

– Istenem! Miért? Még egészen fiatalon, három gyermek mellől? Mi okból következhetett ez be?

– Ne csodálkozz, szerelmem! Az a sok stressz...! Rendes embernek ott is pokol az élete! Első hallásra – ugyanis Margitka felhívott – alig akartam hinni, később öngyilkosságra gyanakodtam, de a boncolásnál a főorvos úr – mögöttünk jön – szívelzáródást állapított meg! Ha ezt más teszi, nem Imre barátunk barátja, inkább hajlanék arra, hogy a szívrohamot manipulálták és gyilkosság történt! Tudod Drágám, a hatalom szempontjait figyelembe véve, azokat, akik sokat tudnak a különböző disznóságokról, el szokták távolítani az útból! Nyilván ilyen volt barátod is! Nem kizárt tehát az sem, hogy a szívrohamot mesterségesen idézték elő! Ha egy Rajk, Nagy Imre, valamint barátaik eltűnhettek a süllyesztőben, hozzájuk képest barátod csak kis pont volt! Ő mindenesetre már jó helyen van! Margitka persze vigasztalan, de előbb-utóbb megnyugszik, s az élőkre kell összpontosítanunk figyelmünket! Remélem, hogy ők is jó helyen vannak! Eddig legalábbis azt tapasztaltam, hogy kezdenek hozzászokni új környezetükhöz! Róluk ennyit! Konrád barátodat megörvendeztetheted azzal, hogy Melinda most már biztosan terhes! Olyan hálás szegényke, mindennel elhalmozza Margitkát, hogy lehetővé tette számukra a találkozást. Nálunk nem változott semmi! Kicsi és a legkisebb jól vannak! Ákos – Gitta ragaszkodik a névhez, nem tudom ugyan, hogy miféle meggondolásból – még a kórházban van, de egyébként kitűnő állapotban! Ha továbbra is szépen fejlődik, rövidesen hazavihetjük! A legfontosabb azonban: Margitkát felkereste Lőrinc barátod és általa üzeni: rövidesen megoldódik az új parancsnok kinevezése, s ha terve sikerül, semmi nem változik körülöttetek! Mi is kedvünk szerint meglátogathatunk, ha pedig nem, akkor marad a havonkénti beszélő. Az összekötő továbbra is az a főtörzs marad, aki kivitt benneteket a birkákhoz, Margitka tőle kapja a szükséges információkat, s ha mehetünk, első ízben Margitkát és Melindát is viszem magammal! Bár Viktória – különösképp a beszélő óta, Ő ugyanis volt legutóbb a bátyjánál – nagyon igyekezne hozzád, most azonban figyelemmel a történetekre, megérti, hogy Margitkának nagyobb szüksége van a vigasztalásra! – Még mondta volna, de megérkeztünk a tethelyre, ahol a főorvos játszott már a főszerepet, s Amálka szinte pillanat alatt felszívódott, nem kísért be a műtőbe. A gipsz eltávolítása olyan gyorsan történt, hogy szinte követni sem tudtam, majd utána a röntgen...!

– Hála Istennek, barátom – örvendezett a főorvos miután hosszasan vizsgálta a röntgenképet – az egymáshoz illesztés pontos, minden tekintetben kielégítő állapotban van, egyelőre azonban még vigyázni kell vele, nem szabad erőltetni! Van valami panasz ezenkívül? Fejsebe látom szépen begyógyult! Gondolkodás, beszéd, egyéb idegmunka rendben?

– Ez idáig nem tapasztaltam semmi rendellenességet, főorvos úr! De nem is tudom hogyan, mi módon hálálhatom meg Önnek ezt a...

– Barátok közt nem szokás hálálkodni, és ha megengeded, elsőnek én hadd fogjak veled kezét! Különben Neked csak Elemér vagyok, függetlenül attól, hogy legalább egy hónapig prűszkölni fogok a szagodtól! De meg ne sértődj, mert igazán csak azért mondtam, hogy ha majd más körülmények között találkozunk, legyen miről beszélni! – Nevetett, s nevettem én is, bár azok után, amiket Amálkától hallottam, inkább másra görbült volna a szám!

– Akkor csak azt engedd, hogy mondjam: köszönöm, Barátom!

– Most nagyon szívesen, de ha legközelebb hasonló esettel hoznának be, nagyon megharagudnék! Egy ember sok ellen barátom annyi, mint a kis Magyarország az egész világ ellen! Tudom, van eset, amikor nincs idő a mérlegelésre, de lehetőség szerint kerülni kell az effajta összeütközéseket! Hozzáteszem: egyelőre! Mehetünk...?!

– Tőlem igen – mondtam, s mivel asszisztenseit már előbb kiküldte, belém karolt, s úgy indult velem kifelé –!

Lent az udvarban Amálka csatlakozott hozzánk, s közölte, hogy a rabónak hült helye van, várni kell visszaérkezéséig.

– Sajnos nekem mennem kell – szolt Elemér főorvos –, egyik zsernyáknak szétlőtték a térdét, de üljenek le nyugodtan az egyik padra és beszélgessenek, míg vissza nem érkezik a rabó. Ma már magával sem találkozom, Kedves, mert hosszú műtét lesz, ezért hát mindkettőjüktől elbúcsúzom. Remélem, simán megy minden, mint eddig! – Összemosolygott a lánnyal, aztán elhúzott, mi pedig leültünk egy közeli padra.

– Milyen közel vagyunk egymáshoz és mégis milyen távol – szolt Amálka –, ha nem okoznánk vele másoknak kellemetlenséget, mi sem tarthatna vissza attól, hogy öledbe penderüljek! Még nem volt időnk magunkról szót váltani – nem csalódtál bennem első ölelkezésünk alkalmával?

– Hogy én benned csalódtam-e? Ezt a kérdést én tehetném fel Neked, Kedvesem, de nem teszem, mert akkor – legalábbis nekem az volt az érzésem, hogy mindketten teljes önmagunkat adtuk, többre már nem lettünk volna képesek!

– Igaz! Magam is úgy éreztem! Ha nem tudnám, hogy a mással való szeretkezés inkább közelebb visz, mintsem taszítana egymástól, senkinek nem engednék át, így is csak azoknak, akik legalább annyira szeretnek, mint én! És hozzám hasonlóan lojálisak!

– És lesznek ilyenek?

– Lesznek, Drágám! Tudtommal a kereszténység megjelenéséig csak a zsidóság ismerte az egynejséget! Miért ragaszkodnánk mi a begyöpösödött normákhoz?! Ami a jövőt illeti: egyre több nő jut egy férfiről! A fontos a megfelelő partnerek kiválasztása, vagy inkább: megtalálni a megfelelő partnereket! Persze úgy értem: mindkettőnk számára megfelelőeket! A magam részéről máris megtaláltam Őket!

– Szabadna tudnom, hogy kik lennének azok a szerencsések?

– Első helyen Gittus! Mert bár eléggé el nem ítérendő módon vált el Tőled, a gyermek összeköt benneteket! Második helyen Viktória! Ő részben Kicsi miatt! Hallani sem akar arról, hogy nem Ő az édesanyja, s ha marad, nyilván gyermeke is lehet tőled! Nem tudom, mit mondhatott neki a bátyja, de más férfiről hallani sem akar, s ráadásul: állítása szerint még szűz! A harmadikat egyelőre hadd ne említsem, neki meg tisztáznia kell elsősorban saját magát, és hát – veled is!

Eddig jutottunk a beszélgetésben, s kicsit meg is lepödtünk, midőn a rabó széles ívben, maga előtt sodorván a kavicsokat, hirtelen mellénk állt:

– Bocsánat, doktornő, a késésért – hadarta az őrmester –, egy kicsit megnyújtottuk az egy órát! Nem gondoltam, hogy ilyen gyorsan végeznek ezzel – a...! Nem félt tőle? Hogy hagyhatták vele egyedül?!

– Nem gyilkos Ő, hogy félni kellene tőle, ha pedig menekülni akarna, szökni, ahogy maguk mondják, módjában állna a munkahelyéről is! – Amálka hátracsapta sűrű, inkább fekete, mint barna haját, s úgy nézett szembe az Őrrel, mintha meg akarná babonázni – talán nincs igazam?

– De igen, igen! – dadogott az őrmester – csak azért mondtam, mert... –

– Hagyja, kérem a magyarázatot, ne mondjon zagyvaságokat, még maga is az Ő sorsára juthat! Indulhatnak, de vigyázzanak, mert az összeforrás helyén még nem 100%-os a csont, s ha eltörne, a főorvos úr Önöket vonja felelősségre! – A rabóig kísért, s ott, mivel jobb karmat nem mertem még használni, a lépcső pedig magasan volt, egy kézzel nehezen ment volna a kapaszkodás, segített a felszállásnál, hogy közben még végigsimíthassa a nehéz, birkaszagot lehelő, durva szőttest. – Ez a gyengeség annyira meghatott, hogy miután elhelyezkedtem, szintúgy a kocsi hátsó sarkában, mint jövet, hirtelen megteltek könnyzacskóim, azaz nemcsak

megteltek, meg is nyíltak, s hiába volt minden erőlködésem, a cseppek egymásba folyva kacskaringózni kezdtek lefelé borostás államon. Később már nem is bántam, magam előtt nem volt szégyellni valóm, mások pedig..., aki nem tud segíteni, ne is szánjon!

A visszautat mintha gyorsabban tettük volna meg, de lehet, hogy csak számomra tűnt gyorsabbnak: Marci hirtelen halála, s azon kívül, amit Amáltkától hallottam, mélyen elgondolkodtattak. Azt nagyon is helyénvalónak tartottam, hogy Margitkát családjával együtt felkarolták! Erre elegendő lett volna csupán az a tény is, hogy közreműködésével soron kívül is találkozhattunk! Amit azonkívül nyújtott szeretetreméltó egyéniségével, az több volt egyszerű baráti gesztusnál, Melinda terhessége pedig egyszerűen: non plus ultra! Amit nem értettem, az a női háló! Mit akarhat tulajdonképpen? Az egyszeri együttlét meggyőzött arról, hogy egymagában is többre képes, mint egy egész csokorra való, de rusnya fehérnép, mi végre akkor a többi? A gyerek sem kifogás, mert az örökbefogadás folytán ott van neki Kicsi! Valójában már biztosította a maga számára az utódot! Akkor hát?! Lehetséges, hogy a jövő század családtervezésén munkálkodik? Egy modern háremet akar kialakítani körülöttem, melyben a nő kötődésének meghatározója a testi és szellemi vonzalom lenne? Gondolta-e annak idején Mohamed próféta, hogy másfél ezer év múltán szükségszerű gyakorlattá válnak erre vonatkozó tézisei az egész Földön? Persze előbb meg kell szűnniük a különböző politikai, vallási izmusoknak! A civilizált ember társas életének egységes alapelvekre kell felépülnie! Országhatárok, különböző fajták, nyelvek többé nem akadályozhatják az ember boldogulását! Az ok minderre a nemek közötti eltolódás, vagy ne adj Isten – egy minden eddiginél pusztítóbb háború! De – lehet egyszerűen csak az emberi társadalom fennmaradását biztosító parancs is: vissza a természethez! Ahhoz, hogy Földünkön ki ne pusztuljon az emberi élet, vagy tízezer évet előre, vagy ugyanannyit vissza kell mennünk időben és onnét kezdeni előlről mindent! Mivel azonban nagyjából mindkettő ismeretlen előttünk, talán megszívlelendőbb egy okos, sokat próbált asszony megérzéseire, mintsem a tudomány eddig elért eredményeire építenünk! Mert: a tudomány, főképp a technika előre haladása, könnyebbé tette az emberiség életét, de ugyanakkor magányossá, és többször vitte zsákutcába, mintsem biztosította volna a folyamatosságot. A törésvonalak, s a törésvonalak mentén a különböző kultúrák pusztulása nagyon is szembetűnő, egyszerű logikai következtetéssel felmérhetőek a pozitívumok, ugyanakkor a negatívumok is, ha őszinték vagyunk magunkhoz: a negatívumok oldalára billen a mérleg nyelve!

Ez így igaz is lenne, de mit számítunk mi: porszemek a több milliárdnyi emberóceánban, mikor majd mindenik a magáét fújja?! Mi módon alakulhatna ki egységes álláspont bármivel kapcsolatban? Talán, ha mint a méhcsaládok teszik, fölösleges királynéjukkal együtt elpusztítják a heréket is?! A túlélés módozatait illetőleg a homo sapiens oktanabb lenne az oktan állatnál? Mire és meddig jutunk „világ proletárjai egyesüljetek” utolsó, nagy eszmei neki-futásunkkal? Az élő és tényleges hullákkal együtt százmilliókra tehető az áldozatok száma eddig! Íme tehát a világcsaló, világbolondító eszmék – a kapitalizmus sem kivétel –, de már Noé is hamis volt, mert hóna alatt bevitte a tetűt is a bárkába, s mire észrevették már valamennyien tetvesek voltak! És Mózes? Ő is csak kerülgette az ígéret földjét, mint macska a forró kását! A legokosabb tehát: vissza a gyökerekhez, vissza az első Évához, és ne kérdezzük tőle, hogy ki csinálta fel, húzódjunk ölébe és hallgassuk az altató dalt...! Hallgassuk, amint sercegve nő a fű az atommáglyák fölé! Hagyjuk a robbantásokat azokra, akiknek a regenerálódása sikeresebb lesz a miénknél...!

Az őr átnézett a vezetőfülke hátsó falába beépített ablakon, valószínűleg már többször is, de annyira magamba voltam mélyedve, hogy nem vettem észre, sőt azt sem, hogy már nem a műúton haladunk, hanem attól jóval beljebb, földutakon kacskaringózunk. Ezt a tényt a repedéseken beáramló por is igazolta, ugyanis annyira sűrű volt tőle a levegő, hogy szinte harapni lehetett!

Lassan, a pad szélébe kapaszkodva kezdtem előre csúszni, hogy mire megállunk, közel legyek az ajtóhoz. Ez nem egészen sikerült, mert még a kocsi közepéig sem jutottam, midőn éles, inkább sikításhoz hasonlító hangot adva – a fogaskerekek vájataiban egymáshoz dörzsölődő homokszemek jajongása – működésbe lépett a fék, s megálltunk. Az őrmester leugrott, csatant a závarzat s a kicsapódó ajtó mögül elém tárult a szittyós, néhol nádligetekkel tarkított birkalegelő... –

– Na ugrás, te Casanova! Hogy mit evett rajtad az a csinos doktornő? Bár ki tudhatná? Lehetséges, hogy a birkafaggyú vagy a birkaszar illatától felhergelődött! Ezek a kiművelt agyú nőtények kiszámíthatatlanabbak az egyszerű parasztlánynál!

– Nem kiszámíthatatlanabbak Ők – adtam meg a választ –, csak játékosabbak! – A főorvos szavaira gondoltam – „nem szeretne ugyanúgy viszontlátni”, ezért inkább csak szavakkal próbáltam megvetésemet kifejezni: minél műveltebb egy emlős, annál komótosabban fog hozzá! Előbb simogat, körülszaglássza...! Még a barmok is előbb udvarolnak, azután ugranak egymásra! Oda nézzen – egy növendék kos éppen szagolgatta nőtény társa fenekét, majd még ügyetlenül kezdett rákapaszkodni! – Dél volt, a birkák csomókba verődve heverték, feltűnő volt a két állat viselkedése. – Láthatja most saját szemével – mondtam – az állatok, enyhén szólva: előkelő magatartását, erőszakmentes hozzáállását a párzáshoz...!

– Látom –, látom! Maga pontosan a birkák közé való! Előkelő, udvarias, türelmes, mint az a kos! Akár össze is feküdhetnének! Vagy sükségtelen a felhívás? Mondja: hányat hágtak meg eddig? Mert ugyebár néha azért maguknak is feláll a fegyverük! Hogyan csúszik a faggyú között?

– Ide figyeljen, Őrmester úr! Nekünk börtönön belül is különb nők állnak rendelkezésünkre, mint Önnek börtönön kívül, de hordja el magát és gyorsan, különben nem állok jót magamért, a vége pedig tudhatja, mi lesz!? – mikor idáig jutottam, odaért mellénk az ebédes kocsi, rajta Laci és Konrád, három a kettő ellenében, plusz még a kocsis is, arra készítette az Őrmestert, hogy visszakozzon, de azért még megjegyezte, mielőtt felült volna a rabóra:

– Még lesz szerencsénk! Egyébként ne bízd el magad, mert a parancsnok, aki maga miatt le-szereltette társaimat, már nincs az élők sorában, gondom lesz rá, hogy mielőbb visszakerüljenek a munkacsoportba, s ott majd...! – Láthatta, hogy türelmünk fogytán, a mérközés kimenetele pedig kérdéses, okosabbnak vélte eliszkolni –!

– Mit mondott ez a pribék – rontott nekem Konrád miután a rabó elszárguldott – meghalt volna a barátunk? És Te sem közölte velünk – miért? – Ez a kérdés már Kóczián Laci barátomnak szólt –!

– Mert bizonyára Ő sem tudott biztosat és már három hete, hogy utoljára járt nálunk, ha tudott volna, bizonyára elintézi, hogy Ő hozhassa az ebédet!

– Mi az igazság?! Találkoztál valakivel? – kíváncsiság, inkább csodálkozás tükröződött mindkettőjük szemében. – Mondjad már és ne hallgass el semmit – pirítottak rám, mintha én addig is többet tudtam volna, mint Ők...!

– Üljetek le előbb szépen – kezdtem –, észre sem veszitek, hogy már nincs a kezemen a gipszkötés? Na persze, az csak nekem volt kellemetlen, amit pedig hallani akartok, az valószínűleg mindnyájunknak!

– Kérlek, ne körülményeskedj – feszengett Konrád –, lökd ki magadból, aztán vagy könnyebb lesz, vagy nehezebb, az események sodrát most nem mi irányítjuk!

Elmondtam nekik mindent aszerint, ahogy velem közölte Amálka, utána pedig azt is, ami köztem és az őrmester között lezajlott. Másodpercekig szóhoz sem jutottak, hallgattak és úgy

néztek rám, mint olyanra, aki át akarja verni őket, majd midőn látták, hogy halálos komoly tekintettel bámulok én is rájuk, elsőnek Laci reagált:

– Azt mondogatták a központi majorosok, hogy a parancsnok hirtelen megbetegedett és hogy az egész család beköltözött Pestre, de mivel csak a legszükségesebb holmit vitték magukkal, távozásukat ideiglenesnek fogták fel. Az őrség részéről ez volt az első megnyilatkozás. Valószínűnek tartom, hogy az őrmester is csak véletlenül szólta el magát! Az új parancsnok megérkeztéig mindenesetre húzzátok kicsit össze magatokat, mert ennél csak rosszabb helyre kerülhettek! – Konrád mosolygott:

– Az a néhány nap, ami nekem még hátra van – valóban a küblin is kibírnám, hanem Te – ez nekem szólt – ezek az állatok mindenre képesek lesznek!

– Ne félts! Én majd kiverekszem magamnak! Lőrinc még a helyén van és Margitka tartja vele a kapcsolatot! Ne hagyj elfeledni, számodra személyes közlendőm is van! De majd...! Most azt beszéljük meg, ami valamennyiünket érdekelheti!

– Részemről csak annyit még – kezdte Laci –, Pista bácsi holnap szabadul, üdvözl mindkettőtöket és kéri, hogy jelezzétek neki szabadulástok idejét, főképp Te Konrád! Szeretné ugyanis, hogyha a Te kedves ügyvédnőd venné kézbe perújítási kérelmét. Nem tud belenyugodni az öreg –, a magam részéről megértem, de hogy lesz-e értelme felbolygatni az amúgy is bűdös, hadd ne mondjam mit? Akit egyszer már leírtak itt, annak egyelőre kár ugrálni, még akkor is, ha internacionalista múlttal dicsekedhet! Egy volt termelő szövetkezeti elnök pedig nagyon is kilóg a maffiából! Volt főkönyvelője már elment, lehetnél lovász is, Józsikám, a történetek után azonban nem sok eséllyel pályázhatnád meg. De már eddig is sok időt töltöttem nálatok, gyorsan hozzátok a csajkát!

– Arra kérlek – szóltam –, amíg nem teszik közzé, úgy értem: amíg hivatalosan nem tudatják a parancsnok halálhírét, addig ne add tovább!

– Ezt mondanod sem kellett volna, Pajtás! Sajnálom a barátodat! Emberséges ember volt, s ki tudja, miféle vadorzó lép majd a helyébe. Neked kell a legjobban vigyáznod, mert az őrség nagyobb része azért a régi, és nem felejtették a miattad elszenvedett vereséget. Ha tehetem, holnap is én jövök hozzátok! Hogy őszinte legyek: féltetek benneteket! Ti mindketten eléggé forrófejűek vagytok és még az utolsó pillanatban is megbocsáthatatlan könnyelműségre vetemedhettek. Na, de gyerünk – szólt oda a kocsisnak –, vigyázzatok magatokra! – Azt már a távozó kocsis után kiáltottam:

– Üdvözlőnköt küldjük mi is az öregnek! Szerencsés hazatérést!

Laci távozása után Konrád kis ideig türtőztette magát, bár láttam rajta, hogy majd kifúrja a kíváncsiság:

– Együnk előbb – mondtam neki –, ráérünk folytatni az eszmecsérét!

– Együnk, de előbb ki vele: mi az, ami csakis szerény személyemet illeti? Gyerünk, Pajtikám! Rossz vagy jó? Már egészen átvettem Anti beszédmodorát!

– Ülj le akkor és markold el jól azt a bokrot ott melletted, mert...!

– Mondd már, az Istenért?!

– Előbb markolj! – szembefordult a bokorral és belekapaszkodott!

– Markoltam!

– Jó! Akkor mondom: Melindát teherbeejtetted, Te állat! Hogyan tehetted vele ezt a csúfságot?! – felugrott:

– Istenem! Lehetséges lenne? – elkapta derekam és levegőbe emelt:

– Na – na! Vigyázz a kezemre!

– Ó, Te vadbivaly, Te ökrök szentje, már hogyan vigyáznék! De, hogy egy ilyen lator által közli velem az Úr az örömhírt?! Ez a szégyen az én megváltásom, te szarvtalan bika!

– Ne feledd, pajtás – össze voltam görnyedve a karjaiban és nehezemre esett a beszéd, de azért kieroeltettem magamból: – Jézus oldalán első emberként a bal lator lépett át a paradicsomba! De tégy már le, mert ha meg találasz szakítani, helyettem is helyt kell állnod! Vállalod?

– Menj a pokolba, azaz maradj és mondd el mindent töviről-hegyire!

– Nincs tovább, pajtás! Ennyi! A többit majd megtudod Melindától! Ha Lőrincnek sikerül egy megfelelő parancsnokot kineveztetni ide, akkor kitudja? Lehet, hogy már ma!

A birkák kezdtek mozgolódni, a kutyák – addig ott heverésztek mellettünk – felkapták fejüket, s farkukat csóválva vártak a vezényszóra:

– Gyerünk, pajtás – mondtam, s felálltam, hogy tornáztassam kicsit még mindig zsibbadt karomat, terelés közben is folytathatjuk, van bőven megbeszélhivalók! Csikasz! Cickány...! Indulás, kispajtások! – A két kutya felugrott, s egyik jobbról, másik balról előre-hátra futkosva eszeveszett csaholásba kezdtek, felzavarták a még kényelmeskedőket, időközben Konrád is feltápászkodott, s a kutyaugatással keveredő csengettyűszó nyomában előre mozdult a bégető tömeg!

Némán, magunkba roskadva ballagtunk a nyáj után. Volt mit megemésztetni mindkettőnknek! A beszélgetésből nem lett semmi! Ha szoltunk is egymáshoz, az inkább csak vakkantás volt, például: mihez kezdesz szabadulásod után? Ezt a kérdést én tettem fel –!

– Először megpróbálok államvizsgázni angolból! Melinda szerint jobban beszélem az angolt, mint ő, pedig az egyetemen épphogy megfeleltem! Te? Van valami elképzelésed?

– Nekem még sok van hátra addig! Ráérek silabizálni, hogy merre, hogyan?!

– Nehéz lesz a beilleszkedés! Tizenöt év, hosszú idő! A gyerek megkönnyítheti a dolgot! Neked könnyű: ott a fiad, egy volt feleség, egy feleség, mert Viktóriát már nem küldheted el anélkül, hogy becsületében meg ne sértenéd, a cigányok pedig e tekintetben nem ismernek tréfát! Végül, de inkább elsőként kellett volna említsem: egy „feleségek felesége”!, mert Amálka úgy gondolom kiérdemelte ezt a kitüntető jelzőt! De mondd: mit fogsz kezdeni ennyi nővel?

– Nem ez a kérdés –, Ők mit kezdenek velem?!

– Bizonyára mindeniknek van perspektívája!

– Nekik bizonyára van, csak nekem nincs!

– Hülye vagy! Ők a Te perspektíváid! A legkisebbről meg is feledkeztem –, már gügyögni fog decemberre: apci – apci...!

– Akkorra már Te is körbefutkoshatsz Melindát! Az is előfordulhat, hogy elsőre ikreid lesznek!

– Marha vagy, de az igazat megvallva, nem is bánám!

A birkák lépésben haladtak, a kutyaugatás is ritkult, a két fekete „gombóc” időközönként két hátsó lábára állván hegyezte füleit, körbejártatva szemüket kódorgók után kutatva...! Semmi nem zavarta a puszta csendjét, hacsak az állandó ropogás nem, ahogy a birkák recés nyelvüket

a fücsomó köré kanyarintva tépték, szaggatták! Igénytelen jószág, megjárja nekik a silány, acatos, bojtorjános legelő is!

Már jó ideje nem szóltunk egymáshoz, hallgattuk az állatok fogai közt őrlődő fű semmihez nem hasonlítható sercegését, s ha nem szól a pásztorsíp, mert azért azt fújtuk akkor is, ha gondolataink száz kilométerrel arrébb jártak, semmi nem árulkodott volna jelenlétünkről. Egy hirtelen gondolatváltás azonban megváltoztatta hangulatomat, s beszélni akartam, beszélni akkor is, ha nem lett volna kihez:

– Miért hallgatsz? – fordultam Konrádhoz, akit a hirtelen kérdés észrevehetően meglepett.

– Te is hallgatsz!

– Inkább beszéljünk, de amint látom, jól benne vagyunk az időben! Fordítsuk meg őket! Csikasz! Cickány! – kiáltottam a kutyaúknak és kezemmel intettem nekik. Beszélni nem tudtak, a jelzést azonban ismerték, s elibe vágva a nyájnak, percekben belül megfordították. Okos állatok ezek a kis csimbókók!

– Mi az, hogy csimbókók? Ezek fajtisza pulik! Sok embernél is okosabbak! Hanem odanézz! Egy lovas! Valószínűleg a főtorzs! Mit akarhat? Ilyentájt még sosem jelentkezett!

– Megmondja, ha akarja!

– Meg – a –!

Akkora port vert fel, hogy már majdnem előttünk állt, s még mindig nem ismertük fel!

– Álljanak meg! – kiáltott felénk –! Megálltunk, de nem is tehattünk volna mást, mert a ló máris ott toporzékolt előttünk –!

– Levették? – első kérdése volt.

– Amint látja – válaszoltam, de előtte sem kényeztettük sok beszéddel –!

– Tudja mozgatni?

– Egyelőre csak csínján!

– No, akkor –, de ne ijedjenek meg: egy félórán belül találkozni fognak az új börtönparancsnokkal. Vele érkezik a volt parancsnok felesége is és egy ügyvédő! Ahogy visszaemlékszem rá, valószínűleg magához – Konrádra mutatott –, meleg van! Hogy bírják? És az állatok? Koszt? Víz?

– Megjárja!

– Remélem nincs panaszuk rám?!

– Ellenkezőleg!

– No, akkor Isten – Isten! Majd jelentkezem! – Megfordult, s mint aki jól végezte dolgát, elvágtatott... –

– Mit szólsz hozzá – fordult felém Konrád –, megbolondult volna?

– Nem hiszem! Bár – minden előadódhat! Ha Isten akarja, a kapanyél is elsülhet! Mózes sem számított arra, hogy a csipkebokor lángra lobban és megszólal!

– Az régen volt, Pajtás, talán igaz sem, vagy csak álmában látta és hallotta...! Ma már különben sincsenek csodák, inkább hiszem, hogy megbolondult ez a jó ember, vagy mégis...! Te mondtad: minden előadódhat!

– Minden! És – mégsem! Nem úgy nézett ki! Ami pedig elgondolkodtat: Margó és Melinda vele jönnek, tehát nem lehet ismeretlen az illető!

– Igaz! Látnod –, jogász lennék, s lassan elfeledem a logikát! De hogy éppen Ők?!

– Örülj neki, te balfácán! Semmi esetre sem jelenthet rosszat!

Már majdnem a karámnál jártunk, midőn hátulról jövet elénk gördült az autó. Csendesen jöttek, a kutyák és a birkák zajosabbak voltak, semhogy észlelhettük volna a motorzúgást. Előttünk vagy öt méterre megálltak, előbb kiszállt a volán mögött ülő férfi, egyenruhában, ezredesi rangjelzéssel, utána Margitka, Ő elöl az ezredes mellett ült, valószínűleg az Ő helyismerete alapján találtak ránk, utolsónak szállt ki Melinda, bár a kocsi, felismertem, az övé volt.

A férfi jól megtermett pasas, jól állt rajta az egyenruha, jött egyenesen felém, míg a két asszony hátra maradt. Megállt előttem s végigmustrált – ismerős volt, de nem kapcsoltam – még egy lépest tett, aztán kitárta karjait:

– Kedves barátom, hát annyira megváltoztam volna, hogy nem ismersz rám? Én már hátulról esküdni mertem volna, hogy kettőtök közül melyikkel szalonnáztam! Na...!

– Hát persze...! Lőrinc! Erre legkevésbé gondolhattam, Pajtás! Hogy otthagyd a belügyet ezért a rabgazdaságért!

– Pedig éppen ezért! – De – akkor már egymást öleltük – a helyszínen akarok meggyőződni arról, hogy amit eddig jelentések formájában kaptam, megállják-e a helyüket, vagy csak olyan nyelv csapdosás! Tudod mire gondolok: felfelé nyal, míg lefelé rúg! Egyébként pontosan tájékoztatva vagyok mindarról, ami itt veled történt, de előbb átadlak Margónak...!

Melinda már Konrád karjaiban pihegett, kissé oldalt lépve tőlünk, Margitka pedig, amint Lőrinc karjaiból kibontakoztam, szinte rám esett:

– Jóska! Kedves!

– Mit mondhatnék, Kedvesem? Veled együtt szenvedek! Nagyon szerettem Őt!

Nem beszéltünk, ömlött szemeiből a könny, valósággal rázta a zokogás. Simogattam a haját, a vállait –, kicsi asszony lévén egészen bebújt a zakó alá, s a könny végigcsurgott mezítelen bőrömön...!

– Sírjál csak, Drága – mondtam –, ilyenkor szabad minden, ami enyhíti a fájdalmat és elviselhetővé teszi a veszteséget! Onnan már nincs visszatérés, de akik maradtunk, igyekezni fogunk pótolni Őt, ha elfogadod a segítséget?!

– Annál többet már nem adhattok, mint amit már eddig is! Az egész család...! Tudod mit jelent nekem, a gyermekeimnek mindaz, amivel elhalmoznak Amika, Viktória és kivétel nélkül mindenik! – mondta-mondta szegényke, de persze csak úgy, hogy a hiányzó szavakat hozzá kellett gondolni! Ahogy simogattam a haját, a vállait, keblei – szép, telt emlői voltak – hozzádörzsölődtek mezítelen bőrömhöz, s magam is megrázkódtam. Valószínűleg észrevehette, mert elengedett, s végigsimított arcomon:

– Szegénykém, hogy nézel ki Te is! – mondta még mindig akadozva –, majd ezután már jobb lesz, mert Lőrinc többet megengedhet magának, mint szegény férjem, de – mi majd folytatjuk, most beszélj ki magad vele, hisz egy korszak választ el benneteket. – Hátralépett, megfogta Lőrinc kezét és húzta oda mellém, majd: maradhatok mellettetek ugye, Kedves, nem leszek akadék, hisz Ti hárman..., de inkább nem mondom, úgyis tudjátok...!

– Tudjuk, Drága – megfogtam a kezét, s magamhoz húztam ismét, de ugyanakkor Lőrincet is – meggyőződésem – folytattam, hogy a fiatalkori barátságok sokkal mélyebb nyomokat hagynak az emberben, mint a későbbiek!

– Magam is hasonlóképpen tartom számon – mondta Lőrinc, majd megfogta Margitka másik kezét és átölelte –, Te még kislány voltál, nem emlékezhetsz, a szüleid azonban igen, hisz

velünk együtt dalolták akkor szélteben-hosszában az ismert dalt: „sej, a mi lobogónkat fényes szellők fújják, sej, az van írva arra, éljen a szabadság!”

– Mintha csak Marcit hallanám – szóltam közbe –, Ő is emlékeztetett a hőskorra! De szép is volt az, nemcsak szép: lelkesítő! És mondjuk meg őszintén: hasznos is! A falujárás összehozta a vidéket a várossal! Csak hát – az úgynevezett „hőskor” legényei, lányai, akik annak idején velünk együtt dalolva járták a falvakat a fapados teherautókon, nagyjából eltűntek a süllyesztőben, a káder fluktuáció kidobta őket a partra és megfulladtak, mint a halak, ha kivetik őket a vízből!

– Jól beszélsz, pajtás! Sokszor elmondtuk már Marcival is, hogy mintha más vágányon futna a mozdony! Jó lesz egyenként lepotyogni a szerelvényről. A hőskor ifjoncainak gyümölcsét ma még sakálok zabálják, mi marad belőle, ha előjönnek a csótányok is?! Sej – a mi akkori lobogónkkal kitörölhetjük a – nem mondom mit, már nem lelkesít senkit, sőt ...! Mert csalás, ámítás volt minden, ami a hőskort követte! Minek kellett komplikálni a dolgokat? Hagytak volna mindent, ahogy volt: saját erejéből boldoguljon ki, ahogy tud! Kommunizmus, szocializmus, szociál liberalizmus..., ezeknél nagyobb marhaság csak egy van: egy akolba terelni a farkasokat a bárányokkal! Meggyőződésem szerint az embercsorda két részre oszlik, s az egyikben a farkasok ösztönei öröklődnek! Csoda-e, ha Jézus sem vitte többre?! A hit ma már jobbra csak menedéket jelent a mocskok mindent maga alá temető áradata elől...!

Hagyták volna a gyárakat, a bankokat, a földeket is úgy, ahogy negyvenhatban szétszortták! Tulajdonos nélkül ebek harmincadjára jut minden! A marxizmus legnagyobb tévedése volt az államot tulajdonosnak deklarálni! A legnagyobb azonban a szellemi tőke vesztesége, mert az aki időben kapcsolt, az lelépett, aki nem, az jórészt börtönben, vagy alantas munkákon sínylődik! A szellemi degeneráltak dőzsölnek ma, pajtás, akiknek sem a lelépéshez nem volt bátorságuk, mert azért ott nemcsak önéletrajzot kérnek, produkálni kell tudni, se a szájukat nem merték kinyitni, azaz – merték, de csak a kegyúr dicsőítésére, a hibák feltárására már nem volt bátorságuk, vagy a nagy hozsannázásban észre sem vették őket!

Ez van, pajtás! De minek mondjam tovább, Te nemcsak tudod, saját bőrödnön tapasztalod is! Bárcsak visszajöhetnének azok a szép idők, amikor a falu főterén toldoztam, foltoztam a parasztok lyukas bakancsait! Kimosták az agyvelőnkéből a hitet, az önbizalmat, hogy többre is képesek lennének! Kellott nekem a szakérettségi, a rendőr akadémia, a magas beosztások – arra voltak jók, hogy láthattam és felmérhettem a mocskot magam körül, a percmemberkék, a szolgálalkú hitvány népség aljasságait, mert amit Veled is műveltek, mi másnak nevezhetném? Még szerencse, hogy Marcihoz kerülél, különben, ahogy én téged ismerlek: beledöglesz inkább, semhogy áldásod add arra, ami szerinted elvetendő! Ebben az esetben soha nem találkozunk, elhantolnak valamelyik, általuk „dögtemetőként” nyilvántartott helyen, vagy a kutyákkal falatnak fel! Nos –, keblemre pajtás, Te is, Margó, így együtt még mehetünk valamire!

Amíg mi beszélgettünk, a kutyák beterelték a nyáját a karámba. Tették maguktól, az ösztön, a beidegződött gyakorlat sok önálló cselekedetre teszi képessé ezeket a kis állatokat, talán még szeretni is mélyebb érzéssel szeretnek, mint sok ember! Idő közben a nap is lebukott! A sík terepen olybá tűnt, mintha tengerbe zuhant volna, csak a hosszan elnyúló vörös felhőképződmény jelezte vonulásának irányát...!

– Majd holnap folytatjuk, Józsikám, látom barátodék már idegesek s a feleségem is nehezen barátkozik az ismeretlen környezettel, ugyanis Margóéknál hagytuk egyedül!

– Gyerekek vannak – kérdeztem – nem jöttek veletek –?

– Két nagy kamasz! Most a Balatonon sütik magukat! Találkoztam a fiaddal! Fantasztikus egy gyerek! Valóságos komputer!

– Jó nevelői vannak! Pedig – el sem hiszed – az egy volt feleségemen kívül a többi egyszer, vagy egyszer sem láttam, mielőtt idekerültem! Én hiszem, hogy mindaz, ami körülöttem történik, többek közt az is, hogy Veletek összeházasítottam, egy tőlünk független akarat következménye! Mindegy, hogy ki, vagy minek nevezzük a cél meghatározóját...! De most már tényleg menjetek, nehogy eltévedjete a sötétben!

Már elbúcsúztunk, indultak a kocsihoz, fele útról azonban Margó visszafordult. A többiek – Konrád is velük volt, mert úgy egyeztünk meg, hogy az éjszakát együtt töltheti Melindával Margóéknál – kíváncsian lesték, miért fordult vissza a kis asszony. Nem sokáig kellett várakozniuk, mert Margó, amint ismételten mellettem állt – sötét alj és sötét blúz volt rajta – a blúz zsebéből előhúzott egy aranyláncot, rajta medállal, majd hangosan, hogy ők is hallhették, közölte velem, hogy a láncot Viktória küldi, egyelőre csak a fényképével –, helyette, ha beleegyezem, velem marad Ő az éjszakára!

– De Kedvesem – mondtam – még csak két hete, hogy...!

– Na és...? Kit érdekel, hogy én mit érzek a szívemben, amit pedig azon kívül...!? Elfogadsz, vagy nem? Egyedül ennyi állattal?!

– Gyere, kedves! – megfogtam a kezét és magamhoz húztam –, ha Te helyénvalónak találod, engem boldoggá teszel!

– Nagyon is helyénvalónak találok – többiekhez pedig –, ha szerettek kicsit is, hagyjatok itt Jóskával! A kulcsok nálatok is maradhatnak, Lőrinc, a lakásból semmire nincs szükségem, mindent rátok tesztálok! Szolgáljátok ki magatokat, s ne gyertek értem! Reggel időben ott leszek!

– Remélem világos beszéd volt – fordult felém –, melletted biztonságban tudhatnak!

– Ó – igen...!

De nemcsak én, a többiek is megértették, mert hátat fordítottak és folytatták az utat a kocsihoz, néhány másodperc múlva pedig csak porfelhő maradt utánuk!

Miután magunkra maradtunk, sokáig átölelve tartottuk egymást:

– Milyen jó itt – sóhajtott fel az asszony – csend, homály, és egy férfi, aki a barátom!

– Az vagyok, Kedves, és az is maradok! Jössz velem?, amott a kútágas, megtöltjük a vályút, hogy ihasson a jószág, utána pedig –!

– Megyek Kedves, de előbb... – és kezdte lemezteleníteni magát – Te is – mondta – utána megfürdünk a vályúban! Tedd be a ruhát a fészerbe, aztán gyere, de úgy, ahogy én vagyok! – anyaszült meztelenül állt előttem –! Bementem a közelben lévő, inkább csak rossz időben használt rozoga kalyibába, szépen, lesimítva elhelyeztem Margó ruháit a heverőn, a magamét pedig le a földre, vagy ahova éppen esett, aztán ki, ugyanúgy, mint Ő, és megálltam előtte...!

– Nem lenne jobb bent? – kérdeztem pár pillanatnyi hallgatás után.

– Nem! Itt és azonnal! – elkapta a derekam, s magával rántott éppen két birka közé és...! – Ölelj! Szeress – suttogta –, verd szét bennem, ami még megmaradt abból a hazug világból! Kimegyek belőle egészen, s vissza sem nézek! Semmit nem viszek magammal abból, ami a szerencsétlenek veritékéből származik! Magam akarok megküzdeni mindenért, amire gyermekeimnek és nekem is szükségünk lesz! Nem csapdosok a nyelvemmel se jobbra, se balra, mint egyes, vagy inkább sokadik elvtársunk teszi! Megmaradok ateistának, mert nem hiszek sem a földi, sem az égi paradicsomban! Tudom, hogy az lesz a miénk, amit kiharcolunk magunknak, a harc mibenléte pedig a körülményektől függ! Elfogadom Gitta ajánlatát: ha a kommunistáknak kurvák kellene, hát legyen...! De nem nekik adjuk magunkat, hanem az

átkos kapitalistáknak, akik amellet, hogy barátaink, mást is csúsztatnak, a rabok – tudod mi mellé?! De most ne gondoljunk másra! Eddig senkié nem voltam férjemen kívül, mielőtt másnak is átadnám magam, hozzá kell szokjam a gondolathoz, és erre egyedül Téged tartalak érdekesnek...! – Valószínűleg a tüskés acat fenekébe szúrt, mert feldobta alsófelét és mondott valami cifrát is, s az egyik birka mintha megértette volna, odébb húzódott. Átfogtam a derekát és felülre penderítettem:

– Az én bőröm már hozzászokott, Kedves – szoltam, hogy szavakkal is nyomatékot adjak mozdulatomnak –!

Nem tudnám megmondani, meddig kínoztuk egymást, hányszor fordultunk meg, az azonban biztos, hogy sokáig és sokszor! Már észre sem vettük, ha a tüske fenekünkbe szúrt, s a birkák is okosabbnak vélték, ha elhúzódnak mellőlünk, mert hol az én lábam, hol Margóé, bele-bele talált az oldalukba. Persze azért közben pihentünk is, s az egyik ilyen pihenés alkalmával – Margó – felül volt éppen – szemeivel mintha át akarta volna szúrni a sötétséget, majd halkán, szótagolva beszélni kezdett:

– Nem tűnt még fel Neked, mennyire hasonlít a közeli kútágas, rajta a gémmel, az akasztófához és az akasztott emberhez? Ebben a bársonyos homályban akár egy absztrakt festményen: egy haldokló eszme, haldokló rendszerének megszemélyesítőjeként is stilizálhatnánk!

– Nem, Kedves! Én nem gondolok sem az akasztófára, sem a haldokló rendszerre, mert róluk a temetetlen holtak sokasága jut eszembe! Én hiszek egy új világban, melyben ismét ember lesz az ember, s a farkas természetűeket legfeljebb állatkertekben mutogathatjuk!

Már kezdett pitymallani, mikor feltápászkodtunk, s azonmód belefeküdtünk a széles vályúba, hogy lemossuk egymásról a mocskot, közelebb áll azonban a valósághoz, ha a fürdőt – akkorra eléggé lehűlt – az öntisztulás rituális szertartásaként fogjuk fel! Hogy sikerült-e? Azt a következő könyvemben mondom el!

Aszód, 1989. július 20.